

Ξενοφώντος

Ἀναβάσεως

Μ. Βραβείων

τ. Β', 10, Βιβλίο 3, 1883

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

1883-621

Ἡ εἰς τὴν γραφομένην παρ' ἡμῖν σήμερον γλώσσαν μετάφρασις τῆς Ἀναβάσεως τοῦ Ξενοφώντος ὄριστα νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀναγνωστικὸν βιβλίον τῶν ἀνωτέρων τάξεων τῶν δημοτικῶν σχολείων, ὡς αὐτὰ ἤρξαντο ρυθμιζόμενα ἀπὸ τῆς συστάσεως τῶν διδασκαλείων. Ἀφοῦ εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ὁμολογῆται ὡς ἀναγκαῖα ἡ εἰσαγωγή τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης, ὡς τοῦτο ἤδη γίνεται ἐν τοῖς προτύποις, ἡ προκειμένη μετάφρασις παραλληλιζομένη πρὸς τὸ ἀρχαῖον κείμενον, καθ' ἣν μέθοδον οἱ νέοι δημοδιδάσκαλοι ἔχουσι διδασχθῆ, οὐσιωδῶς θέλει γνωρίσει τὰς διαφορὰς τῆς γραμματικῆς ἀμφοτέρων τῶν ἰδιωμάτων, καὶ διευκολύει τὴν ἐκμάθησιν αὐτῶν.

Ἡ προκειμένη μετάφρασις ἐκ τριῶν τευχῶν ἀποτελουμένη περιέχει 1) χάρτιν γεωγραφικὸν τῶν χωρῶν ἐκείνων τῆς Ἀσίας, ἐν αἷς διεδραματίσθησαν τὰ ὑπὸ τοῦ Ξενοφώντος ἱστορούμενα, μετὰ σημειώσεως τῆς πορείας τῆς ἀναβάσεως καὶ καταβάσεως τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τῆς Ἐφέσου μέχρι τῆς Περγάμου· 2) δύο πίνακας, ἐν οἷς ἀπεικονίζονται τὰ διάφορα ὄπλα

τὰ ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ β) λεξιλόγιον
ἐρμηνευτικὸν τῶν δυσκόλων λέξεων, τῶν ἐν τῇ με-
ταφράσει εὐρισκομένων, μετὰ συντόμων πληροφο-
ριῶν τῶν μνημονευομένων προσώπων καὶ τοῦ γεω-
γραφικοῦ καθορισμοῦ τῶν χωρῶν.

Ἐν Ἀθήναις κατὰ μῆνα Αὐγούστου τοῦ 1882.

Μ. ΒΡΑΤΣΑΝΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

1. Ἐκ τοῦ Δαρείου καὶ τῆς Παρυσάτιδος ἐγεννήθησαν δύο υἱοί, τῶν ὁποίων πρεσβύτερος μὲν ἦτον ὁ Ἄρταξέρξης, νεώτερος δὲ ὁ Κῦρος. Ἐπειδὴ δὲ ἠσθένει ὁ Δαρεῖος, καὶ προσέβλεπε τὸν θάνατόν του, ἤθελε νὰ ἦνε πλησίον του καὶ οἱ δύο υἱοὶ του.

2. Ὁ μὲν λοιπὸν πρεσβύτερος υἱὸς του ἦτο παρών· τὸν δὲ Κῦρον ἐκάλεσε νὰ ἔλθῃ ἐκ τῆς διοικήσεώς του· εἶχε δὲ καταστήσει αὐτὸν σατράπην καὶ στρατηγὸν πάντων τῶν στρατευμάτων, ὅσα συναθροίζονται εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Καστωλοῦ. Κινεῖ λοιπὸν ὁ Κῦρος ἀπὸ τῶν παραλασσίων χωρῶν διευθυνόμενος εἰς τὴν ἄνω Ἀσίαν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν Τισσαφέρνην, τὸν ὁποῖον ἐνόμιζε φίλον, καὶ τριακοσίους πρὸς τούτοις Ἕλληνας ὀπλίτας, τῶν ὁποίων στρατηγὸς ἦτο Ξενίας ὁ Παρράσιος.

3. Ἀφοῦ δὲ ἀπέθανεν ὁ Δαρεῖος καὶ ἀνέβη εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον ὁ Ἄρταξέρξης, ὁ Τισσαφέρνης διαβάλλει τὸν Κῦρον πρὸς τὸν ἀδελφόν του, ὅτι τον ἐπιβουλεύει. Οὗτος δὲ πείθεται εἰς τοὺς λόγους τοῦ Τισσαφέρ-

νους καὶ συλλαμβάνει τὸν Κύρον μὲ σκοπὸν νὰ τον φονεύσῃ· ἀλλ' ἡ μήτηρ ζητήσασα ὡς χάριν ἀπὸ τοῦ Ἄρταξέρξου τὸν Κύρον, τὸν σώζει καὶ ἀποστέλλει πάλιν ὀπίσω εἰς τὴν διοίκησίν του.

4. Ὁ δὲ Κύρος ὡς ἐσώθη ἐκ τοῦ κινδύνου καὶ τῆς προσβολῆς, σκέπτεται πῶς νὰ μὴ ᾔνε πλέον ποτὲ εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀδελφοῦ του, ἀλλὰ νὰ κατορθώσῃ νὰ βασιλεύσῃ αὐτὸς ἀντ' ἐκείνου. Ἐβοήθει δ' αὐτὸν πρὸς τοῦτο καὶ ἡ μήτηρ του Παρύσατις, διότι ἠγάπα αὐτὸν περισσώτερον, ἢ τὸν Ἄρταξέρξην, ὁ ὁποῖος ἐβασίλευεν.

5. Πάντα δὲ ἄνθρωπον, ὅστις ἤρχετο πρὸς αὐτὸν παρὰ τοῦ βασιλέως, ὁ Κύρος τόσον καλῶς περιποιεῖτο, ὥστε ἀνεχώρει ἀγαπῶν περισσώτερον τὸν Κύρον, ἢ τὸν βασιλέα. Ἐφρόντιζε δὲ καὶ περὶ τῶν βαρβάρων, τοὺς ὁποῖους εἶχε πλησίον του, πῶς νὰ ᾔνε ἱκανοὶ πρὸς πόλεμον καὶ ἀγαπῶσιν αὐτόν.

6. Τὴν δὲ Ἑλληνικὴν στρατιωτικὴν δύναμιν συνήθροιζεν, ὅσον μάλιστα ἠδύνατο κρυφίως, ἵνα καταλάβῃ τὸν βασιλέα ὅλως διόλου ἀπροετοίμαστον. Κατὰ τὸν ἐξῆς λαιπὸν τρόπον συνήθροιζε τὸ στράτευμα. Παρήγγειλεν εἰς ἕκαστον τῶν φρουράρχων νὰ λαμβάνωσιν ἐκ τῶν στρατιωτῶν, τοὺς ὁποῖους εἶχε πρὸς φύλαξιν τῶν πόλεων, ἄνδρας Πελοποννησίους ὅσον τὸ δυνατὸν πλείστους καὶ γενναυστάτους, προφασιζόμενος, ὅτι ὁ Τισσαφέρνης ἐπιβουλεύει τὰς πόλεις. Καὶ τῶνόντι αἱ Ἴωνικαὶ πόλεις ἀνῆκον εἰς τὸν Τισσαφέρνην ἔκπαλαι, δεδομένοι εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ βασιλέως, τότε δὲ πᾶσαι ἐκτὸς τῆς Μιλήτου εἶχον ἀποστατήσαι καὶ ἐνωθῆ μετὰ τοῦ Κύρου.

7. Ὁ Τισσαφέρνης δὲ προῖδών, ὅτι καὶ οἱ Μιλήσιοι εἶχον αὐτὸν τοῦτον τὸν σκοπὸν, τουτέστι νὰ ἀποστατήσωσι καὶ ἐνωθῶσι μετὰ τοῦ Κύρου, ἄλλους μὲν ἐξ αὐτῶν ἀπέκτεινεν, ἄλλους δὲ ἐδίωξεν ἐκ τῆς πόλεως. Ὁ δὲ Κύρος δεχθεὶς τοὺς φυγάδας, καὶ συναθροίσας στράτευμα, ἐπολιόρκει τὴν Μίλητον καὶ κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν, καὶ προσεπάθει νὰ ἐπαναφέρῃ τοὺς ἐξορίστους εἰς τὴν πατρίδα των. Καὶ τοῦτο ἐχρησίμευεν εἰς αὐτὸν ὡς ἄλλη πρόφασις τοῦ νὰ συναθροίξῃ στράτευμα.

8. Γράφων δὲ πρὸς τὸν βασιλέα, ἐζήτει, ἐπειδὴ ἦτον ἀδελφός του, νὰ δοθῶσιν αἱ πόλεις αὗται εἰς αὐτὸν μᾶλλον, ἢ νὰ ἦνε ἄρχων αὐτῶν ὁ Τισσαφέρνης, καὶ ἡ μήτηρ πρὸς χάριν του συνήργει εἰς ταῦτα· ὥστε ὁ βασιλεὺς δὲν ἠσθάνετο τὴν καθ' ἑαυτοῦ ἐπιβουλήν τοῦ Κύρου, ἀλλ' ἐνόμιζεν, ὅτι ἐδαπάνα αὐτὸς εἰς διατροφήν τοῦ στρατεύματος, ἐπειδὴ ἐπολέμει κατὰ τοῦ Τισσαφέρνου· ὥστε δὲν δυσηρεστεῖτο διόλου, διότι αὐτοὶ ἐπολέμουν κατ' ἀλλήλων. Ὁ βασιλεὺς ἐφρόντιζε μόνον περὶ τῶν ὀρισμένων φόρων τῶν πόλεων, τὰς ὁποίας ὁ Τισσαφέρνης εἶχεν ἄλλοτε, τούτους δὲ ὁ Κύρος ἔστειλε τακτικῶς εἰς τὸν βασιλέα.

9. Καὶ ἄλλο στράτευμα συνήροίζετο δι' ἐξόδων τοῦ Κύρου εἰς τὴν ἀντικρὺ τῆς Ἀβύδου Χερρόνησον κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον. Κλέαρχος ὁ Λακεδαιμόνιος ἦτο φυγάς μετὰ τούτου δὲ συνομιλήσας ὁ Κύρος, τὸν ἔλαβεν εἰς ὑπόληψιν, καὶ τῷ ἔδωκε δέκα χιλιάδας Δαρεικῶν. Ὁ δὲ Κλέαρχος λαθῶν τὰ χρήματα, συνήροισε διὰ τούτων στράτευμα, καὶ ἔχων ὡς ὀρμητήριον τὴν Χερρόνησον ἐπολέμει κατὰ τῶν Θρακῶν, τῶν κατοικούντων ὑπεράνω τοῦ Ἑλλησ-

πόντου, καὶ ὠφέλει τοὺς Ἕλληνας· ὥστε καὶ χρήματα ἔδιδον ἐκ συνεισφορᾶς εἰς αὐτὸν αἱ πόλεις τοῦ Ἑλλησπόντου ἐκουσίως πρὸς τροφήν τῶν στρατιωτῶν του. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν καὶ τοῦτο τὸ στράτευμα ἐτρέφετο ὑπ' αὐτοῦ κρυφίως.

10. Ἀρίστιππος δὲ ὁ Θεσσαλὸς εἶχε φιλοξενηθῆ ὑπὸ τοῦ Κύρου, καὶ ἐπειδὴ ἐπιέζετο ἐν τῇ πατρίδι του ὑπὸ τῆς ἐναντίας μερίδος, ἔρχεται πρὸς τὸν Κύρον, καὶ ζητεῖ παρ' αὐτοῦ χρήματα πρὸς συγκρότησιν στρατοῦ μέχρι δύο χιλιάδων καὶ μισθὸν τριῶν μηνῶν, διότι κατὰ τὴν γνώμην του ἠδύνατο τοιοῦτοτρόπως νὰ καταβάλῃ τοὺς ἀντιπάλους του. Ὁ δὲ Κύρος τῷ δίδει χρήματα πρὸς συγκρότησιν στρατοῦ μέχρι τεσσάρων χιλιάδων καὶ μισθὸν ἕξ μηνῶν, καὶ παρακαλεῖ αὐτὸν νὰ μὴ διαλύσῃ τὸν πόλεμον πρὸς τοὺς ἀντιπάλους του, πρὶν ἢ συνεννοηθῆ μετ' αὐτοῦ. Οὕτω λοιπὸν καὶ το ἐν Θεσσαλίᾳ στράτευμα συνετηρεῖτο ὑπ' αὐτοῦ κρυφίως.

11. Παρήγγειλε δὲ καὶ Πρόξενον τὸν Βοιωτίον, ὁ ὅποιος ἦτο φίλος του, νὰ ἔλθῃ πρὸς αὐτόν, ἀφοῦ συναθροίσῃ ὅσον δύναται πλείστους στρατιώτας, διότι ἔχει σκοπὸν νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Πισιδῶν, διότι οἱ Πισῖδαι ἐνοχλοῦσι τὴν χώραν του. Παρήγγειλε δὲ καὶ Σοφαίνετον τὸν Στυμφάλιον καὶ Σωκράτη τὸν Ἀχαιόν, ὄντας καὶ τούτους φίλους του, νὰ ἔλθωσι πρὸς αὐτόν, ἀφοῦ λάβωσιν ὅσον τὸ δυνατόν πλείστους στρατιώτας, διότι σκοπεύει νὰ πολεμήσῃ κατὰ τοῦ Τισσαφέρους, ἔχων μετ' αὐτοῦ καὶ τοὺς φυγάδας τῶν Μιλησίων. Καὶ οὗτοι ἔπραττον κατὰ τὴν παραγγελίαν του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

1. Ὅτε δ' ἐφαίνετο εἰς αὐτὸν καλὸν νὰ πορευῆται πλέον πρὸς τὰ ἄνω, μετεχειρίζετο ὡς πρόφασιν, ὅτι ἤθελε νὰ διώξῃ τοὺς Πισίδας παντάπασιν ἐκ τῆς χώρας καὶ συναθροίξει τάχα κατὰ τούτων τὸ βαρβαρικὸν καὶ τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα. Παρήγγειλε δὲ εἰς τὸν Κλέαρχον νὰ ἔλθῃ εἰς τοῦτο τὸ μέρος, ἀφοῦ λάβῃ ὅσον εἶχε στράτευμα, καὶ εἰς τὸν Ἀρίστιππον, ἀφοῦ συνδιαλλαχθῆ μετὰ τῶν ἀντιπάλων του, νὰ πέμψῃ πρὸς αὐτὸν ὅσον εἶχε στρατόν. Καὶ εἰς τὸν Ξενίαν τὸν Ἀρκάδα, ὁ ὁποῖος ἦτο στρατηγὸς τοῦ φυλάσσοντος τὰς πόλεις ξενικοῦ στρατοῦ, παρήγγειλε νὰ ἔλθῃ, ἀφοῦ λάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ ὅλους τοὺς στρατιώτας, πλὴν ἐκείνων, ὅσοι ἦσαν ἀναγκαῖοι πρὸς φύλαξιν τῶν φρουρίων.

2. Ἐκάλεσε δὲ καὶ τοὺς πολιορκοῦντας τὴν Μίλητον, καὶ τοὺς φυγάδας διέταξε νὰ ἐκστρατεύσωσι μετ' αὐτοῦ, ὑποσχόμενος εἰς αὐτούς, ἐὰν ἤθελε φέρει εἰς πέρας εὐτυχὲς τὸν σκοπὸν του, διὰ τὸν ὁποῖον ἐξεστράτευε, νὰ μὴ παύσῃ τὸν πόλεμον, πρὶν ἢ ἐπαναφέρει αὐτούς εἰς τὴν πατρίδα των. Οὗτοι δὲ εὐχαρίστως ἐπέιθοντο εἰς τὸν Κύρον, διότι εἶχον πίστιν εἰς τὰς ὑποσχέσεις του· καὶ λαβόντες τὰ ὅπλα ἔφθασαν εἰς τὰς Σάρδεις.

3. Ὁ μὲν λοιπὸν Ξενίας λαβὼν, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη, ἐκ τῶν στρατιωτῶν τῶν φυλαττόντων τὰς πόλεις, ἕως τέσσαρας χιλιάδας, ἤλθεν εἰς τὰς Σάρδεις, ὁ δὲ Πρόξενος ἔφθασεν ἔχων ὀπλίτας μὲν ἕως χιλίους πεντακοσίους, γυ-

μνήτας δὲ ἕως πεντακοσίους, Σοφραίνετος δὲ ὁ Στυμφάλιος ἦλθε φέρων ὀπλίτας χιλίους, Σωκράτης δὲ ὁ Ἀχαιῶς ἕως πεντακοσίους ὀπλίτας, Πασίων δὲ ὁ Μεγαρεὺς τριακοσίους μὲν ὀπλίτας, τριακοσίους δὲ πελταστᾶς· ἦτο δὲ καὶ οὗτος καὶ ὁ Σωκράτης ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἐπολιόρουν τὴν Μίλητον.

4. Πάντες δ' οὗτοι ἦλθον εἰς Σάρδεϊς πρὸς τὸν Κύρον. Ὁ δὲ Τισσαφέρνης ἐννοήσας ἀκριβῶς ταῦτα, καὶ κρίνας ὅτι αὕτη ἡ πολεμικὴ προετοιμασία εἶνε μεγαλειτέρα, ἢ ὅση ἦτον ἀναγκαία νὰ γείνη κατὰ τῶν Πισιδῶν, παρεύεται, ὅσον ἠδύνατο τάχιστα, πρὸς τὸν βασιλέα, ἔχων ἕως πεντακοσίους ἵππεις.

5. Καὶ ὁ βασιλεὺς λοιπὸν ἀκούσας τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Κύρου ἠτοιμάζετο καὶ αὐτὸς κατ' αὐτοῦ.

Ὁ δὲ Κύρος ἔχων τὸν στρατὸν, ὃν ἀνωτέρω ἔχω ἀναφέρει, ἐξεκίνη ἐκ τῶν Σάρδεων· καὶ προχωρεῖ διὰ τῆς Λυδίας σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας εἴκοσι δύο, καὶ φθάνει εἰς τὸν Μαϊάνδρον ποταμὸν. Τὸ πλάτος δὲ τούτου εἶνε δύο πλέθρα· καὶ ἦτον ἐκεῖ ἐστημένη γέφυρα ἀποτελουμένη ἐξ ἑπτὰ συνεχομένων πρὸς ἄλληλα πλοίων.

6. Διαβὰς δὲ τὸν ποταμὸν τούτον προχωρεῖ διὰ τῆς Φρυγίας σταθμὸν ἕνα, παρασάγγας ὀκτώ, καὶ ἔρχεται εἰς τὰς Κολοσσάς, πόλιν κατοικουμένην εὐδαίμονα καὶ μεγάλην. Ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας ἑπτὰ καὶ ἦλθε Μένων ὁ Θεσσαλὸς ἔχων ὀπλίτας χιλίους καὶ πελταστᾶς πεντακοσίους, Δόλοπας, καὶ Αἰνιάνας, καὶ Ὀλυμβίους.

7. Ἐντεῦθεν προχωρεῖ σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας εἴκοσι, καὶ φθάνει εἰς Κελαινάς, πόλιν τῆς Φρυγίας πολυάνθρωπον, μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. Ἐνταῦθα ἦσαν

ἀνάκτορα τοῦ Κύρου, καὶ κῆπος μέγας πλήρης ἀγρίων θηρίων, τὰ ὅποια ἐθήρευεν ἐκεῖνος ἔφιππος, ὅσάκις ἤθελε νὰ γυμνάσῃ καὶ ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἵππους του. Διὰ μέσου δὲ τοῦ κήπου τρέχει ὁ Μαϊάνδρος ποταμὸς, ὅστις πηγάζει ἐκ τῶν ἀνακτόρων· τρέχει δὲ οὗτος καὶ διὰ τῆς πόλεως τῶν Κελαινῶν.

8. Εἶνε δὲ εἰς τὰς Κελαινὰς καὶ ἀνάκτορα τοῦ μεγάλου βασιλέως ὀχυρὰ, ἐπὶ τῶν πηγῶν τοῦ Μαρσίου ποταμοῦ, ὑποκάτω τῆς ἀκροπόλεως· τρέχει δὲ καὶ οὗτος διὰ τῆς πόλεως καὶ χύνεται εἰς τὸν Μαϊάνδρον· τὸ δὲ πλάτος τοῦ Μαρσίου εἶνε εἴκοσι πέντε ποδῶν. Ἐνταῦθα λέγουσιν, ὅτι ὁ Ἀπόλλων ἐξέδειρε τὸν Μαρσίαν, νικήσας αὐτὸν εἰς ἀγῶνα μουσικόν, καὶ ἐκρέμασε τὸ δέρμα του ἐν τῷ σπηλαίῳ, ὁπόθεν ὁ ποταμὸς πηγάζει· διὰ τοῦτο δὲ ὁ ποταμὸς καλεῖται Μαρσίας.

9. Ἐνταῦθα ὁ Ξερόξης, ὅτε νικηθεὶς εἰς τὴν μάχην, ἐπέστρεφεν ἐκ τῆς Ἑλλάδος, λέγουσιν, ὅτι ἔκτισε καὶ τὰ ἀνάκτορα ταῦτα καὶ τὴν ἀκρόπολιν τῶν Κελαινῶν. Ἐνταῦθα ἔμεινεν ὁ Κύρος τριάκοντα ἡμέρας· καὶ ἦλθεν ἐκεῖ Κλέαρχος ὁ Λακεδαιμόνιος, φυγὰς ἐκ τῆς πατρίδος του, ἔχων ὀπλίτας χιλίους καὶ πελταστὰς Θράκας ὀτακοσίους καὶ τοξότας Κοῦντας διακοσίους. Συγχρόνως δὲ ἔφθασε καὶ Σῶσις ὁ Συρακούσιος, ἔχων ὀπλίτας τριακοσίους, καὶ Σοφαίνετος ὁ Ἀρκὰς ἔχων ὀπλίτας χιλίους. Καὶ ἐνταῦθα ἐντὸς τοῦ κήπου ἐπεθεώρησεν ὁ Κύρος τοὺς Ἕλληνας καὶ ἠρίθμησεν αὐτούς· εὗρέθησαν δὲ ἐν ὄλῳ ὀπλίται μὲν ἑνδεκα χιλιάδες, πελτασταὶ δὲ περὶ τὰς δύο χιλιάδας.

10. Ἐκείθεν προχωρεῖ σταθμοὺς δύο, παρασάγγας δέκα καὶ φθάνει εἰς Πέλτας, πόλιν κατοικουμένην. Ἐν-

ταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας τρεῖς, κατὰ τὰς ὁποίας Ξενίας ὁ Ἄρκας ἐπανηγύρισε διὰ θυσιῶν τὴν ἑορτὴν τῶν Λυκαίων καὶ συνέστησεν ἀγῶνα· τὰ δὲ βραβεῖα ἦσαν σπλεγγίδες χρυσαῖ· ἐθεώρει δὲ τὸν ἀγῶνα καὶ ὁ Κύρος.

Ἐκείθεν προχωρεῖ σταθμοὺς δύο, παρασάγγας δώδεκα καὶ φθάνει εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν Κεράμων, πόλιν κατοικουμένην, κειμένην εἰς τὰ ἔσχατα ὄρια τὰ πλησίον τῆς χώρας τῆς Μυσίας.

11. Ἐκείθεν προχωρεῖ σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας τριάκοντα καὶ φθάνει εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Καῦστρου, πόλιν κατοικουμένην. Ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας πέντε· καὶ εἰς τοὺς στρατιώτας ὀφείλετο μισθὸς περισσότερος τῶν τριῶν μηνῶν, καὶ πολλάκις ἐρχόμενοι οὗτοι εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Κύρου ἐζήτουν αὐτόν. Οὗτος δὲ τοὺς διεσκέδαζε μὲ ἐλπίδας, καὶ ἦτο φανερός, ὅτι ἐλυπεῖτο· διότι δὲν ἦτον ἴδιον τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Κύρου νὰ ἔχη χρήματα καὶ νὰ μὴ πληρώνῃ.

12. Ἐνταῦθα ἦλθε πρὸς τὸν Κύρον ἡ Ἐπύαξα ἡ σύζυγος τοῦ Σουενέσιος, βασιλέως τῆς Κιλικίας, καὶ ἔλεγον, ὅτι ἔδωκε χρήματα πολλὰ εἰς τὸν Κύρον. Τότε λοιπὸν ἐπλήρωσεν ὁ Κύρος εἰς τὸ στράτευμα μισθὸν τεσσάρων μηνῶν. Εἶχε δὲ ἡ Κίλισσα πρὸς φύλαξιν τῆς στρατιώτας Κίλικας καὶ Ἄσπενδίους.

13. Ἐντεῦθεν δὲ προχωρεῖ σταθμοὺς δύο παρασάγγας δέκα, καὶ φθάνει εἰς τὸ Θύμβριον, πόλιν κατοικουμένην. Ἐνταῦθα ἦτο πλησίον τῆς ὁδοῦ θρύσις, ὀνομαζομένη ἡ τοῦ Μίδου, ὅστις ἦτο βασιλεὺς τῶν Φρυγῶν. Εἰς αὐτὴν δὲ τὴν θρύσιν, λέγουσιν, ὅτι ὁ Μίδας συνέλαβε τὸν Σάτυρον, ἀναμίξας τὸ ὕδωρ αὐτῆς μετὰ οἴνου.

14. Ἐντεῦθεν προχωρεῖ σταθμοὺς δύο, παρασάγγας δέκα, καὶ φθάνει εἰς Τυρίαιον, πόλιν κατοικουμένην. Ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας τρεῖς· καὶ λέγεται, ὅτι ἡ Κίλισσα παρεκάλεσε τὸν Κῦρον νὰ ἐπιδείξῃ εἰς αὐτὴν τὸ στράτευμα. Θέλων λοιπὸν ὁ Κῦρος νὰ το ἐπιδείξῃ εἰς αὐτὴν, ἐπιθεωρεῖ ἐν τῇ πεδιάδι τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς βαρβάρους.

15. Διέταξε δέ, ἵνα οἱ Ἕλληνες, καθὼς εἶνε εἰς αὐτοὺς συνήθεια εἰς τὴν μάχην, τοιοῦτοτρόπως νὰ παραταχθῶσι καὶ σταθῶσι, ἕκαστος δὲ στρατηγὸς νὰ παρατάξῃ τοὺς ἰδικούς του στρατιώτας. Ἐτάχθησαν λοιπὸν τέσσαρες κατὰ βᾶθος· εἶχε δὲ τὸ μὲν δεξιὸν μέρος ὁ Μένων καὶ οἱ στρατιῶταί του, τὸ δὲ ἀριστερὸν ὁ Κλέαρχος μετὰ τῶν ἰδικῶν του, τὸ δὲ μέσον οἱ ἄλλοι στρατηγοί.

16. Ἐπεθεώρει λοιπὸν ὁ Κῦρος πρῶτον μὲν τοὺς βαρβάρους· οὗτοι δὲ παρήρχοντο παρατεταγμένοι κατὰ τάγματα καὶ λόχους· μετὰ δὲ ταῦτα ἐπεθεώρει τοὺς Ἕλληνας, διατρέχων ἐφ' ἄρματος καὶ ἡ Κίλισσα ἐφ' ἄρμαμάξης. Ἐφόρουν δὲ πάντες χαλκᾶς περικεφαλαίας καὶ ἐρυθροὺς χιτῶνας καὶ κνημίδας καὶ ἀσπίδας ἄνευ καλύμματος.

17. Ἀφοῦ δὲ ἐπεθεώρησε πάντας, σταθεὶς μετὰ τῆς ἀμάξης του ἔμπροσθεν τῆς φάλαγγος, ἔπεμψε Τίγρητα τὸν διερμηνέα πρὸς τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἑλλήνων, καὶ παρήγγειλε νὰ προχωρήσῃ ὅλη ἡ φάλαγξ, ἀφοῦ προβάλλῃ τὰ ὄπλα πρὸ τῆς ἀσπίδος. Οὗτοι δὲ προεῖπον τοὺς λόγους τούτους τοῦ Κύρου εἰς τοὺς στρατιώτας· καὶ δοθέντος σημείου διὰ τῆς σάλπιγγος, οἱ Ἕλληνες προεκτείναντες τὰ ὄπλα ἐπροχώρουν. Ἐπειτα δέ, ἐπειδὴ οἱ στρατιῶται

ἐπροχώρουν ταχύτερον μετ' ἀλαλαγμοῦ, ἔτρεξαν χωρὶς νὰ το ἐνοήσωσι ταχέως εἰς τὰς σκηνάς.

18. Οἱ δὲ βάρβαροι ἐφοβήθησαν πολὺ καὶ ἡ Κίλισσα ἔφυγεν ἐπὶ τῆς ἀρμυμάξης καὶ οἱ πωληταὶ ἀφήσαντες τὰ πωλούμενα, ἔφυγον· οἱ δὲ Ἕλληνες γελῶντες ἦλθον εἰς τὰς σκηνάς των. Ἡ δὲ Κίλισσα, ἰδοῦσα τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν τάξιν τοῦ στρατεύματος, ἐθαύμασεν. Ὁ δὲ Κύρος ἐχάρη ἰδὼν, ὅτι οἱ βάρβαροι ἐφοβήθησαν τοὺς Ἕλληνας.

19. Ἐντεῦθεν προχωρεῖ σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας εἴκοσι, καὶ φθάνει εἰς Ἰκόνιον, πόλιν κειμένην εἰς τὰ ἔσχατα τῆς Φρυγίας. Ἐκεῖ ἔμεινεν ἡμέρας τρεῖς.

Ἐντεῦθεν προχωρεῖ σταθμοὺς πέντε, παρασάγγας τριάκοντα. Ταύτην τὴν χώραν ἔδωκε τὴν ἄδειαν εἰς τοὺς Ἕλληνας νὰ τὴν διαρπάσωσι, διότι ἦτον ἐχθρική.

20. Ἐντεῦθεν ἀπέστειλεν ὁ Κύρος τὴν Κίλισσαν εἰς τὴν Κιλικίαν διὰ τῆς συντομωτάτης ὁδοῦ· καὶ ἔπεμψε πρὸς συνοδίαν τῆς τὸν Μένωνα καὶ τοὺς στρατιώτας, τοὺς ὁποίους αὐτὸς εἶχεν. Ὁ δὲ Κύρος μετὰ τῶν ἄλλων ἐπροχώρησε διὰ τῆς Καππαδοκίας τέσσαρας σταθμοὺς, παρασάγγας εἴκοσι πέντε, καὶ ἔφθασεν εἰς Δάνα, πόλιν κατοικουμένην, μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. Ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς· τότε δὲ ὁ Κύρος ἐθανάτωσεν ἄνδρα Πέρσην, ὀνομαζόμενον Μεγαφέρην, ἀξιωματικὸν τοῦ βασιλέως, ἐνδεδυμένον φόρεμα πορφυροῦν, καὶ ἄλλον τινὰ ἄρχοντα τῶν ὑπαλλήλων, κατηγορήσας αὐτοὺς, ὅτι τὸν ἐπιβουλεύουσιν.

21. Ἐντεῦθεν ἐδοκίμαζον νὰ εἰσβάλλωσιν εἰς τὴν Κιλικίαν· τὸ δὲ πέρασμα ἦτο μὲν ὁδὸς ἀμαξιτός, ἀλλ' ὅμως

πολὺ ὀρθία, καὶ ἦτο δύσκολον γὰ εἰσελθῆ εἰς αὐτὸ στρατεύμα, εἴαν τις τὸ ἠμπόδιζε. Ἡρὸς δὲ τούτοις ἔλεγον, ὅτι καὶ ὁ Συέννεσις ἦτον ἐπὶ τῶν κορυφῶν, φυλάττων τὸ στενόν· διὰ τοῦτο ἔμεινε μίαν ἡμέραν εἰς τὴν πεδιάδα. Τὴν δ' ἀκόλουθον ἡμέραν, ἦλθεν εἰδήσεις, ὅτι ἔχει καταλίπει ὁ Συέννεσις τὰς κορυφάς, ἀφοῦ ἔμαθεν, ὅτι τὸ στρατεύμα τοῦ Μένωνος, διελθὼν τὰ ὄρη, ἦτο πλέον ἐντὸς τῆς Κιλικίας, καὶ διότι ἤκουεν, ὅτι ὁ Ταμῶς, ἔχων τὰς τριήρεις τῶν Λακεδαιμονίων καὶ αὐτοῦ τοῦ Κύρου, ἐσηκώθη ἀπὸ τῆς Ἰωνίας καὶ περιέπλει τοὺς αἰγιαλοὺς, ἵνα κάμη ἀπόβασιν εἰς τὴν Κιλικίαν.

22. Ὁ Κύρος λοιπὸν ἀνέβη εἰς τὰ ὄρη, χωρὶς οὐδεὶς γὰ ἠμπόδιζε αὐτόν, καὶ εἶδε τὰς σκηνάς, ὅπου οἱ Κίλικες ἐφύλατταν. Ἐντεῦθεν δὲ κατέβαιναν εἰς πεδιάδα μεγάλην καὶ ὠραίαν, κατάρρυτον, καὶ πλήρη παντὸς εἶδους δένδρων καὶ ἀμπέλων· παράγει δὲ αὕτη καὶ πολὺ σισάμιον καὶ ἀραβόσιτον, καὶ κέγχρον, καὶ κριθάς. Περικλείει δὲ τὴν πεδιάδα αὐτὴν ὄρος ὄχυρόν καὶ ὑψηλόν, τοῦ ὁποίου αἱ δύο ἄκραι φθάνουσιν εἰς τὴν θάλασσαν.

23. Καταβάς δὲ διὰ ταύτης τῆς πεδιάδος, ἐπροχώρησε σταθμοὺς τέσσαρας, παρασάγγας εἴκοσι πέντε, καὶ ἦλθεν εἰς Ταρσοὺς πόλιν τῆς Κιλικίας, μεγάλην καὶ εὐδαίμονα, ὅπου ἦσαν τὰ ἀνάκτορα τοῦ Συεννέσιος, τοῦ βασιλέως τῶν Κιλικίων· διὰ μέσου δὲ τῆς πόλεως τρέχει ποταμὸς ὀνομαζόμενος Κύδνος, τοῦ ὁποίου τὸ πλάτος εἶνε δύο πλέθρων.

24. Ταύτην τὴν πόλιν κατέλιπον οἱ κάτοικοι μετὰ τοῦ Συεννέσιος καὶ ἔφυγον εἰς τόπον ὄχυρόν ἐπάνω τῶν ὄρεων, πλὴν ἐκείνων, οἵτινες εἶχον τὰ καπηλεῖα· ἔμειναν

δὲ καὶ ὅσοι κατώκουεν ἐν τοῖς παραθαλάσσιοις εἰς Σόλους καὶ Ἴσσοῦς.

25. Ἡ δὲ Ἐπίαξα, ἡ γυνὴ τοῦ Συεννέσιος, εἶχε φθάσει εἰς Ταρσοῦς, πέντε ἡμέρας πρὸ τοῦ Κύρου. Ἐνῶ δὲ ὁ Μένων διήρχετο τὰ ὄρη, τὰ ὁποῖα ἔφθανον εἰς τὴν πεδιάδα, ἐχάθησαν δύο λόχοι αὐτοῦ—διότι, ὡς ἔλεγόν τινες κατεκόπησαν ὑπὸ τῶν Κιλικίων, ἐνῶ διήρπαζόν τι, ὡς δὲ ἄλλοι, διότι ἔμειναν ὀπίσω, καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ εὑρωσι τὸ ἄλλο στράτευμα, οὐδὲ τὰς ὁδοῦς, καὶ ἔπειτα περιπλανώμενοι ἀπωλέσθησαν.—ἦσαν δὲ οὗτοι ἑκατὸν ὀπλιται.

26. Οἱ δ' ἄλλοι Ἕλληνες, ἀργυζόμενοι διὰ τὸν ὄλεθρον τῶν συστρατιωτῶν των, διήρπασαν καὶ τὴν πόλιν Ταρσοῦς, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἀνάκτορα. Ὁ δὲ Κύρος ἀφοῦ εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, ἐκάλεσε τὸν Συέννεσιν νὰ ἔλθῃ πρὸς αὐτόν. Ἐκεῖνος δὲ ἀπεκρίθη, ὅτι οὐδέποτε ἕως τότε ἦλθεν εἰς χεῖρας πρὸς ἀνώτερόν του, οὔτε τότε ἠθελε νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν Κύρον· ἡ γυνὴ του, ὅμως τὸν ἔπεισε νὰ ἔλθῃ, ἀφοῦ ἔλαβεν ἔνορκον ὑπόσχεσιν, ὅτι δὲν θὰ βλαφθῇ.

17. Μετὰ δὲ ταῦτα, ἀφοῦ ἐγένετο συνέντευξις αὐτῶν, ὁ μὲν Συέννεσις ἔδωκεν εἰς τὸν Κύρον χρήματα πολλὰ διὰ τὸ στράτευμα· ὁ δὲ Κύρος εἰς ἐκεῖνον ἔδωκε δῶρα, ὅσα δίδουσιν οἱ βασιλεῖς τῆς Περσίας, ὅταν θέλωσι νὰ τιμήσωσι τινα, ἤγουν ἵππον χρυσοχάλινον καὶ περιδέραιον χρυσοῦν καὶ βραχιόλια χρυσαῖα, καὶ ἀκινάκην χρυσοῦν, καὶ στολὴν Περσικὴν, καὶ τέλος τῷ ὑπεσχέθη νὰ μὴ ἐπιτρέπη νὰ διαρπάζηται πλέον ἢ χώρα του· τοὺς δὲ ἀνθρώπους του, ὅσοι ἠχμαλωτίσθησαν καὶ ἐγένοντο δοῦλοι, ὅπου καὶ ἂν εὑρεθῶσι, νὰ τοὺς λαμβάνῃ ὀπίσω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

1. Ἐνταῦθα ἔμεινεν ὁ Κῦρος καὶ τὸ στράτευμα εἴκοσιν ἡμέρας, διότι οἱ στρατιῶται ἠρνοῦντο νὰ προχωρήσωσιν· ἐπειδὴ ὑπόπτευσον, ὅτι πορεύονται κατὰ τοῦ βασιλέως, καὶ ἔλεγον, ὅτι δὲν ἐμισθώθησαν πρὸς τοῦτο. Πρῶτος δὲ ὁ Κλέαρχος ἐβίαζε τοὺς στρατιώτας του νὰ προχωρῶσιν· ἐκεῖνοι ὅμως, ὅτε ἤρχισαν νὰ προχωρῶσιν, ἐλιθοβόλησαν καὶ αὐτόν, καὶ τὰ φορτηγὰ του ζῶα.

2. Ὁ δὲ Κλέαρχος τότε μὲν ὀλίγον ἔλειψε νὰ φονευθῆ διὰ τοῦ λιθοβολισμοῦ, ὕστερον ὅμως ἐπειδὴ ἐνόησεν, ὅτι δὲν θέλει δυνηθῆ νὰ τους βιάσῃ, συνήθροισε τοὺς στρατιώτας του εἰς συνέλευσιν· καὶ πρῶτον μὲν πολλὴν ὄραν ἴστατο κλαίων· οἱ δὲ στρατιῶται βλέποντες ἐθαύμαζον καὶ ἐσιώπων· ἔπειτα δὲ ὠμίλησε τοιουτοτρόπως.

3. « Ἄνδρες στρατιῶται, μὴ θαυμάζετε, ὅτι λυπούμαι πολὺ διὰ τὴν παροῦσαν τῶν πραγμάτων κατάστασιν. Διότι ὁ Κῦρός με ἔκρινεν ἄξιον τῆς φιλίας του, καὶ διωκόμενον ἐκ τῆς πατρίδος μου καὶ δι' ἄλλων τρόπων μὲ ἐτίμησε καὶ δέκα χιλιάδας δαρεικῶν μοι ἔδωκε· τοὺς ὀποίους ἐγὼ λαβὼν, δὲν ἐφύλαξα δι' ἐμαυτόν, οὔτε ἐσκόρπισα εἰς ἡδυπαθείας, ἀλλ' ἐδαπάνων εἰς ὑμᾶς. »

4. « Καὶ πρῶτον μὲν ἐπολέμησα κατὰ τῶν Θρακῶν, καὶ μεθ' ὑμῶν ἐτιμώρουν αὐτοὺς ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, διότι· ἤθελον νὰ ἀφαιρέσωσι τὴν γῆν ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες κατώκουν ἐκεῖ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Κῦρός με ἐκάλεσεν, ἔλαβον ὑμᾶς καὶ ἦλθον πρὸς αὐτόν, ἵνα ὠφελήσω αὐτόν

ἂν εἶχε χρεῖαν τινά, ἀντὶ τόσων εὐεργεσιῶν, τὰς ὁποίας ἔλαβον παρ' αὐτοῦ.»

5. «Ἐπειδὴ ὅμως ἡμεῖς δὲν θέλετε νὰ πορευῆσθε μετ' ἐμοῦ, ἀνάγκη εἶνε, ἢ ἀφοῦ προδώσω ὑμᾶς, νὰ ἦμαι φίλος τοῦ Κύρου, ἢ ἀφοῦ φανῶ ψεύστης πρὸς ἐκεῖνον, νὰ ἦμαι μεθ' ὑμῶν. Ἐὰν μὲν λοιπὸν θὰ πράξω δίκαια, δὲν γνωρίζω, θὰ προτιμήσω ὅμως ἡμᾶς, καὶ μεθ' ὑμῶν θέλω πάθει, ὅ,τι κατ' ἀνάγκην καὶ ἂν ἔλθῃ. Καὶ οὐδεὶς θὰ εἶπῃ ποτέ, ὅτι ἐγὼ ὀδηγήσας Ἕλληνας εἰς τὴν χώραν τῶν βαρβάρων, προδώσας τοὺς Ἕλληνας, προετίμησα τὴν φιλίαν τῶν βαρβάρων.»

6. «Ἄλλ' ἐπειδὴ ὑμεῖς δὲν θέλετε νὰ πεισθῆτε εἰς ἐμέ, οὔτε νὰ μὲ ἀκολουθῆτε, ἐγὼ θὰ ἀκολουθήσω ὑμᾶς, καὶ θὰ πάθω ὅ,τι καὶ ἂν ᾖ ἀνάγκη. Διότι ὑμᾶς ἐγὼ νομίζω καὶ πατρίδα, καὶ φίλους, καὶ συμμάχους, καὶ μεθ' ὑμῶν ὄν, νομίζω, ὅτι θὰ ἦμαι ἐν τιμῇ, ὅπου καὶ ἂν εὐρίσκωμαι, ἐὰν δὲ ἀποχωρισθῶ ὑμῶν, νομίζω, ὅτι δὲν θὰ ἦμαι ἱκανὸς οὔτε φίλον νὰ ὠφελήσω, οὔτε ἐχθρὸν νὰ ἀποκρούσω. Ἐχετε λοιπὸν τοιαύτην γνώμην περὶ ἐμοῦ, ὅτι ἐγὼ ἔρχομαι, ὅπου ὑμεῖς θέλετε νὰ πορευθῆτε.»

7. Ταῦτα εἶπεν· οἱ δὲ στρατιῶται καὶ οἱ ἰδικοὶ του καὶ οἱ ἄλλοι, ἀκούσαντες, ὅτι ἀρνεῖται νὰ πορευῆται κατὰ τοῦ βασιλέως, ἐπήνεσαν αὐτόν· περισσότεροι δὲ τῶν δύο χιλιάδων στρατιωτῶν τοῦ Ξενίου καὶ Πασίωνος λαβόντες τὰ ὄπλα καὶ τὰ σκευφόρα, ἤλθον εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Κλεάρχου.

8. Ὁ δὲ Κύρος, ἐπειδὴ εὐρίσκετο εἰς ἀπορίαν διὰ ταῦτα καὶ ἔλυπεῖτο, ἐκάλει τὸν Κλεάρχον νὰ ἔλθῃ πρὸς αὐτόν· οὗτος ὅμως δὲν ἤθελε νὰ ὑπάγῃ, ἀλλὰ κρυφίως

τῶν στρατιωτῶν ἀνήγγειλεν εἰς αὐτὸν νὰ ἔχη θάρρος, διότι τὰ πράγματα θέλουσι διορθωθῆ· παρεκίνηει δὲ αὐτὸν νὰ στέλλῃ νὰ τον καλῆ· αὐτὸς ὅμως ἤρνεϊτο νὰ ὑπάγῃ.

9. Μετὰ ταῦτα δὲ συναθροίσας τοὺς στρατιώτας του καὶ τοὺς ὅσοι νεωστὶ ἤλθον πρὸς αὐτὸν καὶ πάντα ἄλλον θέλοντα ν' ἀκούσῃ, εἶπε ταῦτα. « Ἄνδρες στρατιῶται, ὅποιαν σχέσιν ἔχει ὁ Κύρος πρὸς ἡμᾶς, τὴν αὐτὴν ἔχομεν καὶ ἡμεῖς πρὸς αὐτόν· διότι οὔτε ἡμεῖς εἴμεθα πλέον στρατιῶται ἐκείνου, ἐπειδὴ δὲν ἀκολουθοῦμεν αὐτόν, οὔτε ἐκεῖνος πλέον παρέχει εἰς ἡμᾶς μισθόν. »

10. « Γνωρίζω ὅμως ὅτι κατὰ τὴν γνώμην του ἀδικεῖται ὑφ' ἡμῶν διὰ τοῦτα εἰ καὶ με καλεῖ νὰ ὑπάγω πρὸς αὐτόν, ἐγὼ ὅμως δὲν θέλω, μάλιστα μὲν, διότι αἰσχύνομαι, ὡς γνωρίζων καλῶς, ὅτι ἔχω ἀπατήσει αὐτόν καθ' ὀλοκληρίαν, ἔπειτα δὲ καὶ φοβοῦμαι, μήπως, ἀφοῦ με λάβῃ, μὲ τιμωρήσῃ δι' ὅσα νομίζει, ὅτι ἔχει ἀδικηθῆ ὑπ' ἐμοῦ. »

11. « Εἰς ἐμὲ λοιπὸν φαίνεται καλόν, ὅτι δὲν εἶνε καιρὸς νὰ κοιμώμεθα, οὔτε νὰ ἀμελῶμεν ἡμῶν αὐτῶν, ἀλλὰ νὰ σκεπτώμεθα, τί πρέπει νὰ πράττωμεν ἕνεκα τούτων. Καὶ ἕως ὅτου μένομεν αὐτοῦ, μοὶ φαίνεται καλόν, ὅτι πρέπει νὰ σκεπτώμεθα, πῶς θέλομεν μένει μὲ τρόπον ἀσφαλέστατον, καὶ ἂν φαίνηται καλόν νὰ ἀπέλθωμεν τώρα, πρέπει νὰ σκεπτώμεθα, πῶς θέλομεν ἀναχωρήσει ἀσφαλέστατα, καὶ πῶς θέλομεν ἔχει τὰ πρὸς τροφὴν ἀναγκαῖα· διότι ἄνευ τούτων οὐδεὶς οὔτε στρατηγός, οὔτε στρατιώτης χρησιμεύει εἰς τίποτε. »

12. « Ὁ Κύρος δὲ εἶνε πολλοῦ λόγου ἄξιος φίλος ἐκείνου, οὔτινος εἶνε φίλος, βαρύτατος δὲ ἐχθρὸς ἐκείνου, οὔτινος

εἶνε πολέμιος. Πρὸς τούτοις δὲ ἔχει δύναμιν καὶ πεζικὴν καὶ ἱππικὴν καὶ ναυτικὴν, τὴν ὁποίαν πάντες καὶ βλέπομεν καὶ ἠξεύρομεν· διότι μοι φαίνεται, ὅτι οὔτε μακρὰν αὐτοῦ εἴμεθα ἐστρατοπεδευμένοι· ὥστε καιρὸς νὰ λέγῃ τις, ὅ,τι γινώσκει, ὅτι εἶνε ἄριστον.» Ταῦτα εἰπὼν ἐσιώπησεν.

13. Ἐπειτα δὲ ἐσηκώθησαν, ἄλλοι μὲν αὐθορμήτως, ἵνα εἰπωσι τὴν γνώμην των, ἄλλοι δὲ καὶ ἀπ' ἐκείνου προσδιωρισμένοι, δεικνύοντες πόσον δύσκολον εἶνε καὶ νὰ μένωσι καὶ νὰ ἀπέλθωσιν ἄνευ τῆς θελήσεως τοῦ Κύρου.

14. Εἷς δὲ τότε, προσποιούμενος, ὅτι σπεύδει ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, προέτεινε νὰ ἐκλέξωσιν ὅσον δύνανται τάχιστα ἄλλους στρατηγούς, ἂν δὲν θέλῃ ὁ Κλέαρχος νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ ὀπίσω· τὰ δὲ πρὸς τροφήν ἀναγκαῖα νὰ ἀγοράζωσιν, ἦτο δὲ ἡ ἀγορὰ ἐντὸς τοῦ βαρβαρικοῦ στρατεύματος· καὶ νὰ συναθροίζωσι τὰ πράγματα των· ἀφοῦ δὲ ἔλθωσιν εἰς τὸν Κύρον νὰ ζητήσωσι παρ' αὐτοῦ πλοῖα πρὸς ἀναχώρησιν· ἐὰν δὲ δὲν δίδῃ εἰς αὐτοὺς πλοῖα, νὰ ζητῶσι παρὰ τοῦ Κύρου ὀδηγόν, ὅστις θέλει τοὺς ὀδηγήσει ὡς φίλους διὰ τῆς χώρας του. Καὶ ἐὰν δὲν δίδῃ οὔτε πλοῖα, οὔτε ὀδηγόν, νὰ παραταχθῶσι παρευθὺς ὡς εἰς μάχην· νὰ πέμψωσι δὲ καὶ ἀνθρώπους διὰ νὰ προκαταλάβωσι τὰς κορυφὰς τῶν ὄρέων, ἵνα μὴ προφθᾶσωσι μήτε ὁ Κύρος μήτε οἱ Κίλικες καὶ τα κυριεύσωσι, καὶ λάβωσιν ὀπίσω ὅσους αἰχμαλώτους καὶ ὅσα πράγματα ἔχομεν ἀρπάσει παρ' αὐτῶν. Οὗτος μὲν τοιαῦτα εἶπε· μετὰ δὲ τοῦτον ὠμίλησεν ὁ Κλέαρχος τοιοῦτοτρόπως.

15. «Μηδεὶς ἐξ ὑμῶν ἄς μὴ προτείνῃ, ἵνα ἐγὼ γείνω στρατηγὸς εἰς ταύτην τὴν ἐκστρατείαν, διότι βλέπω εἰς τοῦτο πολλάς αἰτίας, διὰ τὰς ὁποίας δὲν πρέπει ἐγὼ νὰ το πράττω· ὅτι ὅμως θὰ ὑπακούω, ὅσον δύναιμαι μάλιστα εἰς τὸν ἄνδρα, τὸν ὁποῖον θέλετε ἐκλέξει, περὶ τούτου ἄς μὴ ἀμφιβάλλῃ κανεὶς, ἵνα μάθητε, ὅτι γνωρίζω καὶ νὰ ὑποτάσσωμαι εἰς τὴν ἐξουσίαν ἄλλου περισσότερον παντὸς ἀνθρώπου.»

16. Μετὰ δὲ τοῦτον ἐσηκώθη ἄλλος, ἐπιδεικνύων μὲν τὴν ἀνοησίαν ἐκείνου, ὅστις προέτεινε νὰ ζητῶμεν πλοῖα, ὡσάν ὁ Κύρος νὰ μὴ εἶχε χρεῖαν αὐτῶν, ἵνα ἐπιστρέψῃ ὀπίσω, ἐπιδεικνύων δὲ ὅτι εἶνε ἀνόητον νὰ ζητῶμεν ὁδηγὸν παρ' ἐκείνου, τοῦ ὁποίου βλάπτομεν τὴν ἐπιχείρησιν. Ἐὰν δὲ πιστεύσωμεν εἰς τὸν ὁδηγόν, τὸν ὁποῖον ὁ Κύρος ἤθελε δώσει εἰς ἡμᾶς, τί ἐμποδίζει αὐτὸν νὰ διατάξῃ νὰ προκαταλάβωσι τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων, ἵνα βλάψῃ ἡμᾶς;

17. Διότι ἐγὼ θὰ ἐδίσταζον νὰ ἔμβω εἰς τὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα ἤθελε δώσει εἰς ἡμᾶς, φοβούμενος, μήπως μᾶς καταβυθίσῃ μετὰ τῶν πλοίων, θὰ ἐφοβούμην δὲ νὰ ἀκολουθήσω τὸν ὁδηγόν, τὸν ὁποῖον θὰ ἔδιδεν εἰς ἡμᾶς, μήπως μᾶς ὁδηγήσῃ εἰς τοιοῦτον τόπον, ὁπόθεν δὲν θέλει εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξέλθωμεν· θὰ ἐπεθύμουν ὅμως, ἂν ἔφευγον ἄνευ τῆς θελήσεως τοῦ Κύρου, νὰ ἔπραττον τοῦτο κρυφίως αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον δὲν εἶνε δυνατόν.

18. Ἄλλ' ἐγὼ λέγω, ὅτι ταῦτα εἶνε φλυαρία· μοὶ φαίνεται δὲ καλόν, ἀφοῦ ὑπάγωσιν εἰς τὸν Κύρον, ὅσοι εἶνε κατάλληλοι πρὸς τοῦτο μετὰ τοῦ Κλεάρχου, νὰ ἐρωτῶσιν ἐκείνον, εἰς τί θέλει νὰ μεταχειρισθῇ ἡμᾶς· καὶ

ἂν μὲν θέλῃ νὰ μεταχειρισθῆ καὶ ἡμᾶς, ὡς μετεχειρίσθη πρότερον τοὺς μισθωτοὺς Ἑλληνας στρατιώτας, νὰ τὸν ἀκολουθήσωμεν καὶ ἡμεῖς, καὶ νὰ μὴ ὦμεν χειρότεροι ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἀνέβησαν μετὰ τούτου πρότερον.

19. Ἐὰν δὲ ἡ ἐπιχείρησις φαίνεται ἀνωτέρα καὶ ἐπιπονωτέρα, νὰ ζητήσωμεν, ἢ ἀφοῦ πείσῃ ἡμᾶς, νὰ συμπαραλάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ, ἢ ἀφοῦ πεισθῆ, νὰ ἀφήσῃ ἡμᾶς ἐλευθέρους νὰ ἀπέλθωμεν· διότι ἐὰν τὸ πρᾶγμα γείνη οὕτως, τότε ἀκολουθοῦντες αὐτόν, θέλομεν τὸν ἀκολουθεῖ ὡς φίλοι καὶ προθύμως, καὶ ἀπερχόμενοι, δυνάμεθα νὰ ἐπιστρέψωμεν ἀσφαλῶς. Ὅτι δὲ ἀποκριθῆ πρὸς ταῦτα ὁ Κῦρος, νὰ τὸ ἀναγγείλωσιν ἐνταῦθα, καὶ ἡμεῖς, ἀφοῦ ἀκούσωμεν τοὺς λόγους του, νὰ ἀποφασίσωμεν μετὰ σκέψεως.

20. Ἐφάνησαν ταῦτα καλὰ εἰς τοὺς στρατιώτας, καὶ ἐκλέξαντες ἄνδρας, πέμπουσιν αὐτοὺς μετὰ τοῦ Κλεάρχου· καὶ οὗτοι ἐλθόντες ἔλεγον εἰς αὐτόν τὰ ἀποφασισθέντα ὑπὸ τοῦ στρατοῦ καὶ ἡρώτων τὴν γνώμην του. Ὁ δὲ Κῦρος ἀπεκρίθη, ὅτι ἤκουσε περὶ τοῦ Ἀβροκόμα τοῦ ἐχθροῦ του, ὅτι εἶνε πλησίον τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ, δώδεκα σταθμοὺς μακρὰν· κατὰ τούτου λοιπόν, εἶπεν, ὅτι θέλει νὰ ἔλθῃ· καὶ ἂν μὲν εἶνε ἐκεῖ, εἶπεν, ὅτι πρέπει νὰ τιμωρήσῃ αὐτόν· ἂν δὲ φύγῃ, ἐκεῖ τότε θέλομεν σκεφθῆ περὶ τούτων.

21 Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ ἐκλεχθέντες ἀνήγγειλαν αὐτὰ εἰς τοὺς στρατιώτας· οὗτοι δὲ ἂν καὶ ὑπόπτειον, ὅτι ὁδηγεῖ αὐτοὺς κατὰ τοῦ βασιλέως, ἀπεφάσιζαν ὅμως νὰ τον ἀκολουθήσωσι. Ζητοῦσι δὲ αὐξήσιν μισθοῦ. Ὁ δὲ Κῦρος ὑπόσχεται νὰ αὐξήσῃ τὸν μισθὸν αὐτῶν κατὰ τὸ

ἡμισυ περισσότερον τοῦ ὅσου ἐλάμβανον πρότερον, ἤγουν ἀντὶ ἐνὸς δαρεικοῦ, ἓνα καὶ ἡμισυ κατὰ μῆνα εἰς ἕκαστον στρατιώτην· ὅτι ὅμως ὠδήγει αὐτοὺς κατὰ τοῦ βασιλέως, οὐδεὶς οὐδ' ἐνταῦθα ἤκουσε νά το λέγωσι τοῦλάχιστον εἰς τὸ φανερόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

1. Ἐντεῦθεν προχωρεῖ σταθμοὺς δύο, παρασάγγας δέκα καὶ φθάνει εἰς τὸν Ψάρον ποταμόν, τοῦ ὁποίου τὸ πλάτος ἦσαν τρία πλέθρα.

Ἐντεῦθεν προχωρεῖ σταθμὸν ἓνα, παρασάγγας πέντε, καὶ φθάνει εἰς τὸν Πύραμον ποταμόν, τοῦ ὁποίου τὸ πλάτος εἶνε ἐν στάδιον.

Ἐντεῦθεν προχωρεῖ σταθμοὺς δύο, παρασάγγας δέκα πέντε, καὶ φθάνει εἰς Ἴσσοὺς, πόλιν τῆς Κιλικίας παραθαλάσσιον, κειμένην εἰς τὰ ἔσχατα ὄρια αὐτῆς, κατοικουμένην, μεγάλην καὶ εὐδαίμονα.

2. Ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς· καὶ ἦλθον τὰ ἐκ τῆς Πελοποννήσου στελλόμενα πρὸς βοήθειαν τοῦ Κύρου τριάκοντα πέντε πλοῖα, καὶ ναύαρχος αὐτῶν Πυθαγόρας ὁ Λακεδαιμόνιος. Ὡδήγει δὲ τὸν στόλον ἐκ τῆς Ἐφέσου Ταμῶς ὁ Αἰγύπτιος, ἔχων ἄλλα εἴκοσι πέντε πλοῖα τοῦ Κύρου, δι' ὧν ἐπολιόρκει τὴν Μίλητον, ὅτε οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἦσαν φίλοι τοῦ Τισσαφέρνους, καὶ ἐπολέμει μετὰ τοῦ Κύρου κατ' αὐτοῦ.

3. Ἦτο δὲ ἐπὶ τῶν πλοίων τούτων καὶ Χειρίσοφος ὁ Λακεδαιμόνιος, προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ Κύρου, ἔχων ἑπτα-

κοσίους ὀπλίτας, τῶν ὁποίων ἦτο στρατηγὸς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Κύρου. Τὰ δὲ πλοῖα προσωρμίζοντο πλησίον τῆς σκηνῆς τοῦ Κύρου. Ἐνταῦθα καὶ οἱ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἀβροκόμα μισθωτοὶ Ἕλληνες φυγόντες ἀπ' αὐτοῦ ἦλθον εἰς τὸν Κύρον, καὶ συνεστράτευον μετ' αὐτοῦ κατὰ τοῦ βασιλέως· ἦσαν δὲ οὗτοι ὀπλίται τετρακόσιοι.

4. Ἐντεῦθεν προχωρεῖ σταθμὸν ἓνα, παρασάγγας πέντε, καὶ φθάνει εἰς τὰς πύλας τῆς Κιλικίας καὶ τῆς Συρίας. Ἦσαν δὲ αἱ πύλαι αὗται δύο τείχη, καὶ τὸ μὲν ἔσωθεν τὸ πρὸ τῆς Κιλικίας, κατεῖχεν ὁ Συέννεσις καὶ φρουρὰ Κιλικίων, τὸ δὲ ἔξω, τὸ ἔμπροσθεν τῆς Συρίας, ἔλεγον, ὅτι ἐφύλαττον στρατιῶται τοῦ βασιλέως. Διὰ μέσου δὲ τούτων τρέχει ποταμὸς ὀνομαζόμενος Κάρσος, τοῦ ὁποίου τὸ πλάτος εἶνε ἐν πλέθρον. Ὅλη δὲ ἡ μεταξὺ τῶν δύο τειχῶν ἀπόστασις εἶχε μῆκος τριῶν σταδίων. καὶ δὲν ἦτο δυνατὸν διὰ τῆς βίας νὰ διέλθῃ τις· διότι ἡ διάβασις ἦτο στενὴ καὶ τὰ τείχη ἔφθανον μέχρι τῆς θαλάσσης, ἄνωθεν δὲ ἦσαν ἀπόκρημνοι βράχοι· καὶ ἐπὶ τῶν δύο δὲ τειχῶν ἦσαν κατεσκευασμένοι πύλαι.

5. Πρὸς ταύτην λοιπὸν τὴν διάβασιν ἔστειλεν ὁ Κύρος καὶ ἔφερε τὰ πλοῖα, ἵνα ἀποβιβάσῃ ὀπλίτας καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῶν πυλῶν, οἱ ὁποῖοι νὰ διέλθωσιν, ἀφοῦ ἐκδιάσωσι τοὺς πολεμίους, ἐὰν οὗτοι ἤθελον φυλάττει τὰς πύλας τῆς Συρίας, τὸ ὁποῖον ὁ Κύρος ἐστοχάζετο, ὅτι ἤθελε πράξει ὁ Ἀβροκόμας, διότι εἶχε πολὺ στράτευμα. Ὁ Ἀβροκόμας ὁμοῦ δὲν ἔπραξε τοῦτο, ἀλλ' ἀφοῦ ἤκουσεν, ὅτι ὁ Κύρος ἦτον εἰς τὴν Κιλικίαν, στρέψας ὀπίσω

ἤρχετο ἐκ τῆς Φοινίκης εἰς τὸν βασιλέα μετὰ στρατεύματος, τριακοσίων, ὡς ἔλεγον, χιλιάδων.

6. Ἐντεῦθεν προχωρεῖ διὰ τῆς Συρίας σταθμὸν ἓνα, παρασάγγας πέντε, καὶ ἔρχεται εἰς Μυριάνδρον, πόλιν παραθαλάσσιον, ὑπὸ Φοινίκων κατοικουμένην. Ἦτο δὲ ἡ χώρα λιμὴν ἐμπορικός, καὶ ἐλιμενίζοντο ἐκεῖ πολλὰ ἐμπορικὰ πλοῖα.

7. Ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας ἑπτὰ· καὶ Ξενίας ὁ Ἄρκας, στρατηγός, καὶ Πασίων ὁ Μεγαρεύς, ἐμβάντες εἰς πλοῖον, ἀφοῦ μετέφερον εἰς αὐτὸ τὰ πολυτιμώτατά των πράγματα, ἀπέπλευσαν, ἕνεκα τῆς προσβληθείσης φιλοτιμίας των, κατὰ τὴν γνώμην τῶν πλείστων, διότι ὁ Κύρος ἐπέτρεπεν εἰς τὸν Κλέαρχον νὰ ἔχη τοὺς στρατιώτας των, οἵτινες ἦλθον πρὸς αὐτὸν (τὸν Κλέαρχον), μὲ τὴν ιδέα νὰ ἐπιστρέφουσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπάλιν, καὶ δὲν ἐκστρατεύουσιν ἐναντίον τοῦ βασιλέως. Ἀφοῦ δὲ ἔγειναν ἄφαντοι, διεδόθη λόγος, ὅτι καταδιώκει αὐτοὺς ὁ Κύρος διὰ πολεμικῶν πλοίων· καὶ ἄλλοι μὲν εὐχοντο νὰ συλληφθῶσι, διότι ἦσαν ἄθλιοι, ἄλλοι δὲ τοὺς ἐλυποῦντο, ἐὰν συναμβάνοντο.

8. Ἄλλ' ὁ Κύρος συγκαλέσας τοὺς στρατηγοὺς, εἶπεν· «Ἐχουσιν ἐγκαταλείψει ἡμᾶς, ὁ Ξενίας καὶ ὁ Πασίων· ἄς εἰξεύρωσιν ὅμως καλῶς, ὅτι δὲν ἔχουσι κρυφθῆ ἀπ' ἐμοῦ, διότι γνωρίζω εἰς ποῖον μέρος ἔχουσιν ὑπάγει· οὔτε ἔχουσι διαφύγει, διότι ἔχω τριήρεις διὰ νὰ συλλάβω τὸ πλοῖόν των. Ἀλλά, μὰ τοὺς Θεοὺς, δὲν θέλω τοὺς καταδιώξει, ἵνα μὴ εἶπη τις, ὅτι ἐγώ, ἐφ' ὅσον χρόνον εὐρίσκειται ἄνθρωπός τις εἰς τὴν ὑπηρεσίαν μου, τὸν μεταχειρίζομαι εἰς τὰς χρεῖας μου· ὅταν δὲ θελήσῃ νὰ ἀπέλθῃ,

συλλαμβάνω αὐτὸν καὶ τὸν κακοποιῶ καὶ ἀρπάζω τὰ χρήματά του. Ἄλλ' ἄς ὑπάγωσιν ὅπου θέλουσι, ἔχοντες συναίσθησιν, ὅτι αὐτοὶ ἐφέρθησαν κακῶς πρὸς ἡμᾶς, καὶ ὄχι ἡμεῖς πρὸς αὐτούς· ἂν καὶ ἔχω εἰς τὴν ἐξουσίαν μου καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν καὶ τὰς γυναῖκας, φυλαττομένας εἰς τὰς Τράλλεις, ὅμως οὐδὲ τούτων θέλουσι στερηθῆ, ἀλλὰ θέλουσί τας λάβει διὰ τὴν μεγαλοψυχίαν, τὴν ὁποίαν πρότερον ἔδειξαν εἰς ἐμέ ».

0. Καὶ ὁ μὲν Κῦρος ταῦτα εἶπεν· οἱ δὲ Ἕλληνες, ἂν καὶ ἦσαν τινες ὄχι πολὺ πρόθυμοι εἰς τὴν κατὰ τοῦ βασιλέως ἐκστρατείαν, ἀκούοντες ὅμως τὴν ἀρετὴν τοῦ Κῦρου, ἐπορεύοντο μετ' αὐτοῦ μετὰ πλείονος εὐχαριστήσεως καὶ προθυμίας.

Μετὰ ταῦτα προχωρεῖ ὁ Κῦρος σταθμοὺς τέσσαρας, παρασάγγας εἴκοσι, καὶ φθάνει εἰς τὸν Χάλον ποταμόν, ἔχοντα ἐνὸς πλέθρου πλάτος καὶ πλήρη μεγάλων καὶ ἡμέρων ἰχθύων, τοὺς ὁποίους οἱ Σῦροι ἐλάτρευον ὡς θεοὺς, καὶ δὲν ἄφινον νά τους βλάπτωσι, καθὼς καὶ τὰς περιστεράς. Αἱ δὲ κῶμαι, εἰς τὰς ὁποίας εἶχον τὰς σκηναίων, ἦσαν τῆς Παρυσάτιδος, δεδομέναι εἰς αὐτὴν δι' ἔξοδα τοῦ καλλωπισμοῦ τῆς.

10. Ἐντεῦθεν προχωρεῖ σταθμοὺς πέντε, παρασάγγας τριάκοντα, καὶ φθάνει εἰς τὰς πηγὰς τοῦ Δάρδατος ποταμοῦ, ἔχοντος ἐνὸς πλέθρου πλάτος. Ἐνταῦθα ἦσαν τὰ ἀνάκτορα τοῦ Βελίονος, ὅστις ὑπῆρξεν ἄρχων τῆς Συρίας, καὶ κῆπος πολὺ μέγας καὶ ὠραῖος, περιέχων πάντας τοὺς καρπούς, ὅσους παράγουσι καὶ αἱ τέσσαρες ὥραι τοῦ ἔτους. Ὁ Κῦρος δὲ τὸν κατέκοψε, καὶ τὰ ἀνάκτορα κατέκαυσε.

11. Ἐντεῦθεν προχωρεῖ σταθμούς τρεῖς, παρασάγγας δεκαπέντε, καὶ φθάνει εἰς τὸν Εὐφράτην ποταμόν, ἔχοντα πλάτος τεσσάρων σταδίων· καὶ πόλις ἐκεῖ κατοικεῖτο μεγάλη καὶ εὐδαίμων, ὀνομαζομένη Θάψακος· ἐνταῦθα ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας πέντε. Καὶ ὁ Κῦρος ἔστειλε καὶ ἔκραξε τοὺς στρατηγούς τῶν Ἑλλήνων, καὶ εἶπεν εἰς αὐτούς, ὅτι ἡ ὁδὸς θὰ ἦνε εἰς τὴν Βαβυλώνα, ἐναντίον τοῦ μεγάλου βασιλέως· καὶ τοῖς εἶπεν νὰ το εἰπωσιν εἰς τοὺς στρατιώτας καὶ νὰ πείθωσιν αὐτοὺς νὰ τον ἀκολουθῶσι.

12. Οἱ δὲ στρατηγοὶ συγκαλέσαντες τοὺς στρατιώτας, ἀνήγγειλαν εἰς αὐτοὺς ταῦτα· οἱ δὲ στρατιῶται ὠργίζοντο κατὰ τῶν στρατηγῶν καὶ εἶπον, ὅτι ἐνῶ ἤξευρον πρὸ πολλοῦ καιροῦ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην, τὴν ἔκρυπτον, καὶ ἠρνοῦντο νὰ προχωρήσωσιν, ἂν δὲν δίδῃ χρήματα ὁ Κῦρος εἰς αὐτούς, καθὼς εἶχον δοθῆ καὶ εἰς τοὺς πρότερον ἀναβάντας μετὰ τοῦ Κύρου εἰς τὸν πατέρα τοῦ Κύρου, καὶ μάλιστα ἐνῶ ἐκεῖνοι δὲν ἐπορεύοντο εἰς μάχην, ἀλλ' ὁ πατὴρ εἶχε καλέσει τὸν Κῦρον.

14. Τοὺς λόγους τούτους τῶν στρατιωτῶν ἀνέφερον οἱ στρατηγοὶ εἰς τὸν Κῦρον· ἐκεῖνος δὲ ὑπεσχέθη νὰ δώσῃ εἰς ἕκαστον στρατιώτην πέντε μνᾶς ἀργυρᾶς, ὅταν φθάσωσιν εἰς τὴν Βαβυλώνα καὶ πλήρη τὸν μισθόν, μέχρις οὗ καταστήσῃ πάλιν τοὺς Ἕλληνας εἰς τὴν Ἰωνίαν. Τὸ μὲν λοιπὸν πλειότερον μέρος τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐπέσιθῃ ἐκ τῶν ὑποσχέσεων τούτων τοῦ Κύρου. Ὁ Μένων ἄμως καὶ πρὶν γείνη φανερόν, τί θὰ πράξωσιν οἱ ἄλλοι στρατιῶται, θὰ ἀκολουθήσωσι δηλαδὴ τὸν Κῦρον, ἢ ὄχι, συ-

νήθροισε τὸ στράτευμά του χωριστὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων καὶ εἶπε τὰ ἐξῆς.

14. « Ἄνδρες, ἂν πεισθῆτε εἰς τοὺς λόγους μου, χωρὶς νὰ κινδυνεύσητε, ἢ νὰ κοπιάσητε, θέλετε προτιμηθῆ ὑπὸ τοῦ Κῦρου περισσότερον τῶν ἄλλων στρατιωτῶν. Τί λοιπὸν συμβουλεύω ὑμᾶς νὰ πράξητε; Τώρα ἔχει ἀνάγκην ὁ Κῦρος, ἵνα οἱ Ἕλληνες ἀκολουθῶσιν αὐτὸν κατὰ τοῦ βασιλέως. Ἐγὼ λοιπὸν λέγω, ὅτι ἡμεῖς πρέπει νὰ διαβῆτε τὸν Εὐφράτην ποταμόν, πρὸ τοῦ νὰ γείνη φανερόν, τί οἱ ἄλλοι Ἕλληνες θὰ ἀποκριθῶσιν εἰς τὸν Κῦρον. »

15. « Διότι ἂν μὲν ἀποφασίσωσι νὰ τὸν ἀκολουθήσωσιν, ὑμεῖς θέλετε φανῆ αἴτιοι τούτου, διότι σεῖς πρῶτοι ἐκάμετε ἀρχὴν νὰ διαβαίνητε τὸν ποταμόν, καὶ μεγάλην χάριν θὰ γνωρίζη εἰς ἡμᾶς ὁ Κῦρος διὰ τὴν μεγάλην ὑμῶν προθυμίαν καὶ θέλει τὴν ἀνταποδώσει, διότι ὁ Κῦρος ἤξεύρει κάλλιον πάντων νὰ ἀνταποδίδῃ τὴν χάριν. Ἐὰν δὲ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες δὲν ἀποφασίσωσι νὰ ἀκολουθήσωσι τὸν Κῦρον, τότε ἐπιστρέφομεν πάντες ὀπίσω, ὑμᾶς δὲ μόνους, ἐπειδὴ πείθεσθε εἰς αὐτόν, θὰ μεταχειρισθῆ ὡς πολλὰ πιστοὺς καὶ εἰς φρούρια καὶ εἰς λοχαγίας· καὶ ὅτι ἄλλο ἂν χρειασθῆτε, ἤξεύρω, ὅτι, ὡς φίλοι τοῦ Κῦρου, θὰ το ἐπιτύχητε παρ' αὐτοῦ. »

17. Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ στρατιῶται κατεπείσθησαν καὶ διέβησαν τὸν ποταμόν, πρὶν ἢ οἱ ἄλλοι ἀποκριθῶσιν. Ὁ δὲ Κῦρος ὅτε ἔμαθεν, ὅτι εἶχον διαβῆ τὸν ποταμόν, ἐχάρη, καὶ πέμψας εἰς τὸ στράτευμα τὸν Γλοῦν, εἶπεν. « Ἐγὼ τώρα μὲν σᾶς ἐπαινῶ, ὦ ἄνδρες, θὰ φροντίσω δέ, πῶς καὶ ἡμεῖς θέλετε μὲ ἐπαινέσει, εἰ δὲ μή, νὰ μὴ με νομίζητε πλέον, ὅτι εἶμαι Κῦρος ». »

17. Οἱ μὲν λοιπὸν στρατιῶται, ἔχοντες μεγάλας ἐλπίδας, εὐχόντο νὰ ἐπιτύχη τὸν σκοπὸν τοῦ ὁ Κῦρος· εἰς δὲ τὸν Μένωνα, ἔλεγον, ὅτι καὶ δῶρα μεγαλοπρεπῆ ἔπεμψεν. Ἀφοῦ δὲ ἔπραξε ταῦτα, διέβη τὸν ποταμὸν καὶ συνηκολούθει μετ' αὐτοῦ καὶ ὅλον τὸ ἄλλο στράτευμα· καὶ ἐκ τῶν διαβαινόντων τὸν ποταμὸν οὐδεὶς ἐβρέχθη ὑπεράνω τῶν μαστῶν.

18. Ἐλεγον δὲ οἱ Θαψακκηνοί, ὅτι οὐδεὶς ποτε διέβη τὸν ποταμὸν τοῦτον πεζός, ἀλλὰ πάντοτε διὰ πλοίων, τὰ ὅποια τότε προχωρῶν ὁ Ἀβροκόμας κατέκαυσεν, ἵνα μὴ διαβῆ τὸν ποταμὸν ὁ Κῦρος. Ἐνόμιζον δὲ ὅτι τοῦτο ἦτο θεῖον σημεῖον, καὶ ὅτι ὁ ποταμὸς φανερῶς ὑπεχώρει εἰς τὸν Κῦρον, ὡς εἰς μέλλοντα νὰ γείνη βασιλεὺς.

29. Ἐντεῦθεν προχωρεῖ διὰ τῆς Συρίας ἐννέα σταθμούς, παρασάγγας πεντήκοντα, καὶ ἔρχεται εἰς τὸν Ἀράξην ποταμὸν. Ἐνταῦθα ἦσαν κῶμαι, πλήρεις σίτου καὶ οἴνου· ἐνταῦθα ἔμειναν τρεῖς ἡμέρας, καὶ ἔλαβον τροφάς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

1. Ἐντεῦθεν προχωρεῖ διὰ τῆς Ἀραβίας, ἔχων ἐν δεξιᾷ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, καὶ προχωρεῖ πέντε σταθμούς ἐρήμους, παρασάγγας τριάκοντα πέντε. Εἰς τοῦτον δὲ τὸν τόπον ὅλη ἡ γῆ ἦτο πεδιάς ὀμαλή, ὡς θάλασσα, πλήρης δὲ ἀψινθίου, ὅ,τι δὲ ἄλλο χόρτον, ἢ κάλαμος ἦτο, πάντα ἦσαν εὐώδη, ὡς ἀρώματα· δένδρον δὲ οὐδὲν ὑπῆρχεν ἐκεῖ,

2. ἀλλὰ θηρία παντὸς εἶδους, πλείστοι μὲν ἄγριοι ὄνοι, πολλοὶ δὲ στρουθοκάμηλοι· ὑπῆρχον δὲ καὶ ἄγριαι

χῆνες καὶ δορκάδες· ταῦτα δὲ τὰ θηρία κατεδίωκον οἱ ἵππεῖς ἐνίοτε. Καὶ οἱ μὲν ὄνοι, ὅταν τις διώκῃ αὐτούς, τρέχουσιν ἔμπρός, καὶ ἔπειτα ἴστανται· διότι τρέχουσι πολὺ ταχύτερον τῶν ἵππων· καὶ πάλιν, ὅταν πλησιάζωσιν οἱ ἵπποι, πρᾶττουσι τὸ ἴδιον· καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ συλλάβῃ τις ὄνον ἄγριον, πλην ἐὰν οἱ ἵππεῖς, ἰστάμενοι κατὰ διαστήματα διάφορα, κατεδίωκον αὐτούς ἐκ διαδοχῆς. Τὰ δὲ κρέατά των ἦσαν ὡς τὰ τῶν ἐλάφων, ἀλλὰ τρυφερώτερα.

3. Οὐδεὶς ὅμως συνέλαβε στρουθοκάμηλον· διότι ὅσοι ἵππεῖς κατεδίωξαν ταύτην, ταχέως ἔπαυον τοῦ ἔργου τῆς καταδιώξεως· διότι πολὺ ἀπεμακρύνετο διὰ τῆς φυγῆς, μεταχειριζομένη τοὺς μὲν πόδας πρὸς δρόμον, ἀνοίγουσα δὲ τὰς πτέρυγας, καθὼς ἰστίον. Τὰς δὲ ἀγρίας χῆνας δύναται τις νὰ συλλαμβάνῃ, ἐὰν ταχέως τὰς κάμνη νὰ σηκώνωνται· διότι ὀλίγον πετώσι, καθὼς πέρδικες, καὶ ταχέως ἀποκάμνουσι. Τὰ δὲ κρέατα αὐτῶν ἦσαν νοστιμώτατα.

4. Πορευόμενοι δὲ διὰ ταύτης τῆς πεδιάδος, ἔρχονται εἰς τὸν Μάσκαν ποταμὸν, ἔχοντα πλάτος ἑνὸς πλήθρου. Ἐνταῦθα ἦτο πόλις μεγάλη, ὀνομαζομένη Κορσωτή· περιεβρέχετο δ' αὕτη τριγύρω ὑπὸ τοῦ Μάσκα ποταμοῦ· ἐκεῖ δὲ ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἔλαβον τροφάς.

5. Ἐντεῦθεν προχωρεῖ σταθμοὺς ἐρήμους δεκατρεῖς, παρασάγγας ἑννεήκοντα, ἔχων τὸν Εὐφράτην ποταμὸν ἐν δεξιᾷ, καὶ φθάνει εἰς τὰς Πύλας. Εἰς τούτους τοὺς σταθμοὺς πολλὰ ζῶα ἀπωλέσθησαν ἕνεκα τῆς πείνης· διότι δὲν ὑπῆρχε χόρτον, οὔτε ἄλλο κανὲν δένδρον, ἀλλ' ἅπαντα ἡ χώρα ἦτο γυμνή· καὶ οἱ κάτοικοι ὀρύττοντες μυλο-

πέτρας πλησίον τοῦ ποταμοῦ, καὶ κατασκευάζοντες αὐτάς, ἔφερον καὶ ἐπώλουν εἰς τὴν Βαβυλῶνα, καὶ ἀνταγοράζοντες σίτον, ἔζων.

6. Οἱ δὲ στρατιῶται δὲν εἶχον πλέον σίτον, καὶ δὲν εὕρισκον πόνον νὰ ἀγοράσωσι τοιοῦτον, εἰμὴ εἰς τὴν Λυδίαν ἀγορὰν ἐντὸς τοῦ βαρβαρικοῦ στρατεύματος τοῦ Κύρου, ἀντὶ τεσσάρων σίγλων ἐκάστην καπίθην ἀλεύρου, ἢ ἐκ σίτου, ἢ ἐκ κριθῆς· ὁ δὲ σίγλος ἔχει ἀξίαν ἑπτὰ ὀβολῶν καὶ ἡμίσεως Ἀττικῶν· ἡ δὲ καπίθη ἐχώρει δύο χοίνικας Ἀττικὰς· οἱ στρατιῶται λοιπὸν ἔζων τρώγοντες κρέατα.

7. Προχωρῶν δὲ ὁ Κύρος ἠναγκάζετο δι' εὕρεσιν ὕδατος ἢ χόρτου νὰ μένη εἰς σταθμούς, πολὺ ἀπέχοντας ἀπ' ἀλλήλων. Πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τῆς ταχύτητος, μεθ' ἧς προεχώρει ὁ Κύρος, ἔστω τὸ ἐξῆς. Ἐπειδὴ ἀπήντησαν ὁδὸν στενόχωρον καὶ πηλόν, καὶ αἱ ἄμαξαι δυσκόλως ἠδύναντο νὰ διέλθωσι δι' αὐτοῦ, ἐνεφανίσθη ἐκεῖ ὁ Κύρος μετὰ τῶν ἀρίστων καὶ εὐδαιμονεστάτων ἀνδρῶν, οὓς εἶχε πλησίον του, καὶ διέταξε τὸν Γλοῦν καὶ Πίγρητα, ἀφοῦ λάβωσιν ἀνθρώπους ἐκ τοῦ βαρβαρικοῦ στρατοῦ, νὰ ἐκβάλωσιν ἐκ τοῦ πηλοῦ διὰ τῆς βοθηθείας αὐτῶν τὰς ἄμαξας.

8. Ἐπειδὴ δὲ τῷ ἐφαίνετο, ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο γίνεται μετὰ βραδύτητος, διέταξεν, ὡς μετ' ὀργῆς, τοὺς πλησίον του εὕρισκομένους μεγίστους ἄρχοντας τῶν Περσῶν νὰ βοηθήσωσι καὶ αὐτοί, ἵνα ἐκβάλωσι τὰς ἄμαξας τὸ ταχύτερον. Τότε δὲ ἠδύνατό τις νὰ ἴδῃ μέρος τι τῆς Περσικῆς στρατιωτικῆς πειθαρχίας. Ῥίψαντες δηλαδὴ τοὺς πορφυροῦς κἀνδύς των, ὅπου ἕκαστος ἔτυχε νὰ ἦτο,

ἔτρεχον ὡς νὰ ἐπρόκειτο περὶ στεφάνου νίκης, καὶ μάλιστα εἰς λόφον πολὺ κατηφορικόν, φοροῦντες καὶ ἐκείνους τοὺς πολυτελεῖς χιτῶνας καὶ τὰς ποικιλοχρόους ἀναξυρίδας, μερικοὶ δὲ καὶ περιδέραια εἰς τὸν λαιμὸν καὶ βραχιόλια εἰς τὰς χεῖρας· εὐθὺς ὅμως μετὰ πάντων τούτων τῶν στολισμῶν πηδήσαντες εἰς τὸν πηλόν, ἐξέβαλον τὰς ἀμάξας σηκωτὰς ταχύτερον, ἢ ὅσον ἤθελέ τις τὸ πιστεύσει.

9. Συντόμως δ' εἶπεν ὁ Κύρος ἦτο φανερός, ὅτι καθ' ὅλην τὴν ὁδὸν ἐβιάζετο, καὶ δὲν διέτριβε τὸν καιρὸν τοῦ καθήμενος ἀλλαχοῦ, ἢ ὅπου ἔπρεπε νὰ λάβῃ τροφάς, ἢ ἄλλο τι ἀναγκαῖον, νομίζων, ὅτι ὅσω ταχύτερον ἤθελε φθάσει, τόσω ὀλιγώτερον προητοιμασμένον θὰ εὑρῇ τὸν βασιλέα πρὸς μάχην, καὶ ὅσω ἀργότερον, τόσω περισσότερον στράτευμα θὰ συνήθροιζεν ὁ βασιλεύς. Καὶ τῶνόντι εἰς τὸν προσέχοντα γίνεται εὐκολονόητον, ὅτι ἡ ἀρχὴ τοῦ βασιλέως διὰ μὲν τὴν πολλὴν ἔκτασιν τῆς χώρας καὶ τὴν πολυανθρωπίαν εἶνε ἰσχυρά, διὰ δὲ τὸ μῆκος τῶν ὁδῶν καὶ τὸν διαχωρισμὸν τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων ἀσθενής, ἐὰν ὁ ἐχθρὸς ταχέως ἐνήργει τὸν πόλεμον.

10. Πέραν δὲ τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ κατὰ τοὺς ἐρήμους σταθμοὺς ἦτο πόλις εὐδαίμων καὶ μεγάλη, ὀνομαζομένη Χαρμάνθη. Ἐκ ταύτης οἱ στρατιῶται ἠγόραζον τρόφιμα διαβαίνοντες τὸν ποταμὸν ἐντὸς σχεδιῶν κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον. Ὅσα δέρματα εἶχον ὡς καλύμματα τῶν σκευῶν, ἐγέμιζον ἐκ χόρτου ἐλαφροῦ, ἔπειτὰ τα ἠνωνον καὶ ἔρραπτον, ἵνα μὴ βρέχηται τὸ χόρτον· ἐπὶ τούτων διέβαινον καὶ ἐλάμβανον τροφάς, τουτέστι οἶνον

κατεσκευασμένον ἐκ φοινίκων καὶ ἄρτον ἐκ κελυρίου, διότι οὗτος ὁ καρπὸς εὐρίσκετο πολὺς εἰς τὴν χώραν.

11. Ἐπειδὴ δὲ ἐνταῦθα ἤλθον εἰς τινα διένεξιν οἱ στρατιῶται τοῦ Μένωνος καὶ τοῦ Κλέαρχου, ὁ Κλέαρχος νομίσας, ὅτι ὁ στρατιώτης τοῦ Μένωνος εἶχεν ἄδικον, τὸν ἔδειρε· αὐτὸς δὲ ἐλθὼν εἰς τοὺς συντρόφους του, παρεπονείτο διὰ τοῦτο· ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ συστρατιῶταί του δυσηρεστοῦντο καὶ ὠργίζοντο μεγάλως κατὰ τοῦ Κλέαρχου.

12. Τὴν αὐτὴν δ' ἡμέραν ἐλθὼν ὁ Κλέαρχος εἰς τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ καὶ ἐκεῖ ἐπισκεφθεὶς τὴν ἀγοράν, ἐπέστρεφεν εἰς τὴν σκηνὴν του ἔφιππος διὰ μέσου τοῦ στρατεύματος τοῦ Μένωνος, ἔχων ὀλίγους τινὰς μεθ' ἑαυτοῦ. Ὁ Κύρος δὲ δὲν εἶχεν ἀκόμη φθάσει ἐκεῖ, ἀλλ' ἦτον ἔτι καθ' ὁδόν. Ἐκ τῶν στρατιωτῶν λοιπὸν τοῦ Μένωνος σχίζων τις ζύλα, καθὼς εἶδε τὸν Κλέαρχον διαβαίνοντα, ῥίπτει κατ' αὐτοῦ τὴν ἀξίνην, ἀλλὰ δὲν τον ἐπέτυχεν· ἄλλος δὲ μετὰ τὸν ἄλλον, ἔπειτα δὲ πολλοί, ἐπειδὴ ἔγεινε κραυγὴ, ῥίπτουσι πέτρας κατ' αὐτοῦ.

13. Ὁ δὲ Κλέαρχος καταφεύγει εἰς τὸ στρατεύμα του, καὶ εὐθὺς προστάζει νὰ λάβωσι τὰ ὄπλα· καὶ τοὺς μὲν ὀπλίτας διέταξε νὰ μείνωσιν ἐκεῖ, κρατοῦντες τὰς ἀσπίδας ἔμπροσθεν τῶν γονάτων, αὐτὸς δὲ λαθὼν τοὺς Θυράκας καὶ τοὺς ἵππους, οἱ ὅποιοι ἦσαν εἰς τὸ στρατεύμα του ὑπὲρ τοὺς τεσσαράκοντα, καὶ οἱ πλειότεροι τούτων Θυράκες, ἤρχετο ἐναντίον τῶν στρατιωτῶν τοῦ Μένωνος, ὥστε ἐκεῖνοι εἶχον ἐκπληχθῆ, καὶ αὐτὸς ὁ Μένων, καὶ ἔτρεχον νὰ λάβωσι τὰ ὄπλα· ἄλλοι δὲ καὶ ἐσταμάτησαν, μὴ γνωρίζοντες, τί νὰ πράξωσιν.

14. Ὁ δὲ Πρόξενος, ὁ ὁποῖος ἔτυχε νὰ φθάσῃ ὕστερον τῶν ἄλλων, καὶ εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ τάγμα ὀπλιτῶν, εὐθὺς ὀδηγῶν εἰς τὸ μέσον καὶ τῶν δύο τὸ στρατεύμα του ἀφῆκε κάτω εἰς τὴν γῆν τὰ ὄπλα, καὶ παρεκάλει τὸν Κλέαρχον νὰ καταπαύσῃ τὴν ὀργὴν του. Ἄλλ' ὁ Κλέαρχος ὠργίζετο ἔτι μᾶλλον, διότι ἐνῶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ φωνευθῆ διὰ τῶν πετρῶν, ἐκεῖνος διηγεῖται τὸ πάθημά του αὐτὸ μετὰ πραότητος, καὶ εἶπεν εἰς αὐτὸν νὰ ἀποχωρήσῃ ἐκ τοῦ μέσου.

15. Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξὺ φθάνει καὶ ὁ Κῦρος· καὶ καθὼς ἔμαθε τὴν ὑπόθεσιν, πάραυτα ἔλαβε τὰ παλτὰ εἰς τὰς χεῖρας καὶ μετὰ τῶν πιστῶν του δορυφόρων, ὅσους ἔτυχε νὰ ἔχῃ πλησίον του, τρέχων ἤλθεν εἰς τὸ μέσον καὶ λέγει τὰ ἑξῆς.

16. « Κλέαρχε καὶ Πρόξενε, καὶ ὅσοι ἄλλοι Ἕλληνες εἴσθε ἐνταῦθα, ἀγνοεῖτε, τί πράττετε· διότι ἐὰν συνάψῃτε μάχην τινὰ πρὸς ἀλλήλους, ἔστε βέβαιοι, ὅτι κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν καὶ ἐγὼ θέλω κατακοπῆ καὶ ὑμεῖς ὄχι πολὺ ὕστερον· διότι ἐὰν τὰ ἡμέτερα ἔχουσι κακῶς, πάντες οὗτοι οἱ βάρβαροι, τοὺς ὁποίους βλέπετε, θέλουσι φανῆ ἐπικινδυνωδέστεροι ἐχθροὶ ἡμῶν, ἢ οἱ ὄντες μετὰ τοῦ βασιλέως. »

17. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κλέαρχος ἤλθεν εἰς ἑαυτὸν· καὶ ἀφοῦ ἔπαυσαν τὴν φιλονεικίαν καὶ τὰ δύο μέρη, ἔβαλον κάτω τὰ ὄπλα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

1. Ἐνῶ δὲ ἤρχισαν νὰ προχωρῶσιν ἐκεῖθεν, ἐφαίνοντο ἴχνη ἵππων καὶ κόπρος· ἐκ δὲ τῶν ἴχνῶν εἰκάζετο ὁ ἀριθμὸς τῶν ἵππέων, ὅτι ἦτον ἕως δύο χιλιάδες· οὗτοι δὲ προχωροῦντες ἔκαιον καὶ χόρτον καὶ ὅ,τι ἄλλο ἦτο χρήσιμον εἰς τὸ στράτευμα. Ὁρόντας δέ, Πέρσης ἀνὴρ, συγγενῆς τοῦ βασιλέως, καὶ φημιζόμενος εἰς τὰ πολεμικὰ ὡς εἰς τῶν ἀρίστων Περσῶν, ἐπίβουλεύει τὸν Κῦρον· οὗτος καὶ πρότερον ἐπολέμησεν τὸν Κῦρον, ἀλλ' ὕστερον συνεφιλιώθη μετ' αὐτοῦ.

2. Οὗτος εἶπεν εἰς τὸν Κῦρον, ὅτι ἐὰν δώσῃ εἰς αὐτὸν χιλίους ἵππεῖς, δύναται δι' ἐνέδρας ἢ νὰ φονεύσῃ τοὺς προκατακαίοντας ἵππεῖς, ἢ νὰ συλλάβῃ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν ζῶντας, καὶ νὰ ἐμποδίσῃ αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ νὰ προχωρῶσι καίοντες τὴν χώραν, καὶ νὰ κατορθώσῃ, ὥστε νὰ μὴ ἦνε δυνατόν ποτε εἰς αὐτοὺς νὰ ἴδωσι τὸ στράτευμα τοῦ Κύρου καὶ νὰ τὸ ἀναγγείλωσιν εἰς τὸν βασιλέα. Εἰς δὲ τὸν Κῦρον ἐφάνησαν ὠφέλιμα ὅσα ἤκουσε, καὶ διέταξεν αὐτὸν νὰ λάβῃ μέρος ἵππέων ἐξ ἑκάστου στρατηγοῦ.

3. Ὁ δὲ Ὁρόντας νομίσας, ὅτι ἦσαν ἔτοιμοι οἱ ἵππεῖς, καθὼς ἐπεθύμει, γράφει ἐπιστολὴν πρὸς τὸν βασιλέα, ὅτι θὰ ἔλθῃ, ἔχων ἵππεῖς, ὅσους δύναται περισσοτέρους, καὶ τον παρεκάλει νὰ παραγγείλῃ εἰς τοὺς ἵππεῖς του νὰ ὑποδέχωνται αὐτὸν ὡς φίλον· Ὑπῆρχον δὲ εἰς τὴν ἐπιστολὴν καὶ ὑπομνήματα ἀρχαίας φιλίας καὶ

πίστεως. Ταύτην τὴν ἐπιστολὴν δίδει εἰς ἄνδρα τὸν ὁποῖον αὐτὸς ἐνόμιζεν πιστόν· ἀλλ' ἐκεῖνος λαβὼν αὐτὴν, τὴν παραδίδει εἰς τὸν Κῦρον.

4. Ἀναγνοὺς δὲ αὐτὴν ὁ Κῦρος, συλλαμβάνει τὸν Ὀρόντην καὶ προσκαλεῖ εἰς τὴν σκηνὴν του ἑπτὰ ἐκ τῶν ἀνωτέρων Περσῶν ἀξιωματικῶν, τοὺς ὁποίους εἶχε πλησίον του· διέταξε δὲ καὶ τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἑλλήνων νὰ φέρωσι στρατιώτας ὀπλισμένους, οἱ ὁποῖοι νὰ μένωσι πέριξ τῆς σκηνῆς του. Ἐκεῖνοι δὲ ἔπραξαν καθὼς ὁ Κῦρος διέταξε καὶ ἔφεραν ἕως τρεῖς χιλιάδας ὀπλιτῶν.

5. Τὸν Κλέαρχον ὅμως ἐκάλεσε καὶ ἐντὸς τῆς σκηνῆς ὡς σύμβουλον, διότι καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κύρου καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων ἐφαίνετο, ὅτι ἐτιμᾶτο περισσότερον πάντων τῶν Ἑλλήνων· οὗτος δὲ ὁ Κλέαρχος ἀφοῦ ἐξῆλθε τῆς σκηνῆς, διηγήθη εἰς τοὺς φίλους τὴν κρίσιν τοῦ Ὀρόντα, καθὼς ἔγεινεν· διότι δὲν ἦτο τὸ πρᾶγμα κρυπτόν. Ἔλεγε λοιπὸν ὅτι ὁ Κῦρος ἤρχισε νὰ ὀμιλῇ τοιοῦτοτρόπως.

3. «Ἐκάλεσα ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες φίλοι, ἵνα μεθ' ὑμῶν σκεπτόμενος, ὅ,τι εἶνε δίκαιον καὶ ἐνώπιον τῶν θεῶν, καὶ ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, τοῦτο πράξω περὶ τούτου τοῦ Ὀρόντα. Τοῦτον πρῶτον ὁ πατήρ μου ἔδωκεν νὰ ἦνε ὑπήκοος εἰς ἐμέ. Ἐπειδὴ δὲ προσετάχθη, ὡς ἔλεγεν αὐτός, ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ μου, μὲ ἐπολέμησε, κατέχων τότε τὴν ἀκρόπολιν τῶν Σάρδεων, καὶ ἐγὼ ἐξακολουθῶν τὸν πόλεμον κατ' αὐτοῦ, τὸν ἔκαμα νὰ στοχασθῆ καὶ νὰ παύσῃ ἀπὸ τοῦ νὰ με πολεμῆ, καὶ ἔλαβον καὶ ἔδωκα τὴν δεξιάν μου καὶ εἰρήνευσα μετ' αὐτοῦ.»

7. Μετὰ ταῦτα, εἶπεν ὁ Κῦρος. «Σὲ ἠδίκησα εἰς τι, ὦ Ὀρόντα;» «Ὅχι», ἀπεκρίθη ἐκεῖνος. Πάλιν δὲ τὸν

ἠρώτησεν ὁ Κύρος, « ὕστερον ὅμως, καθὼς σὺ ὁ ἴδιος ὁμολογεῖς, χωρὶς νὰ σὲ βλάβω εἰς τίποτε, δὲν ἀπεστάτησας ἀπ' ἐμοῦ καὶ ἠνώθης μετὰ τῶν Μυσῶν καὶ ἔβλαπτες τὴν χώραν μου, ὅσον ἠδύνασο; » « Ναί », εἶπεν ὁ Ὀρόντας. « Ὅποτε δὲ πάλιν, ἐγνώρισας τὴν ἀδυναμίαν σου, δὲν ἤλθες εἰς τὸν βωμὸν τῆς Ἀρτέμιδος, καὶ ἔλεγες ὅτι μετενόησας, καὶ ἀφοῦ μὲ κατέπεισας, ἔδωκας πάλιν εἰς ἐμὲ ἔνορκον ὑπόσχεσιν φιλίας καὶ ἔλαβες παρ' ἐμοῦ τοιαύτην; » Καὶ ταῦτα ὡμολόγησε ὁ Ὀρόντας.

8. « Εἰς τί λοιπὸν ἀδικηθεὶς ὑπ' ἐμοῦ, καὶ τώρα πάλιν τρίτην φοράν συνελήφθης ἐπ' αὐτοφώρῳ ἐπιβουλεύων μοι; » « Εἰς οὐδὲν ἠδικήθην » ἀπεκρίθη ὁ Ὀρόντας. Τότε ἠρώτησεν αὐτὸν πάλιν ὁ Κύρος. « Ὅμολογεῖς λοιπὸν, ὅτι ἔχεις γείνει ἀδικὸς πρὸς ἐμέ; » « Δὲν δύναμαι ἢ νὰ τὸ ὁμολογήσω » εἶπεν ὁ Ὀρόντας. Ἐπειτα πάλιν ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ Κύρος. « Δύνασαι νὰ ἦσαι εἰς τὸ ἐξῆς ἐχθρὸς τοῦ ἀδελφοῦ μου, καὶ ἰδικὸς μου φίλος καὶ πιστός; » Ἐκεῖνος δὲ ἀπεκρίθη, « καὶ ἂν ἤθελον γείνη φίλος σου, ὦ Κύρε, οὐδέποτε σὺ πλέον ἤθελες τὸ πιστεύσει. »

9. Τότε ἀπαντῶν εἰς τούτους τοὺς λόγους εἶπεν ὁ Κύρος πρὸς τοὺς παρευρισκομένους. « Ὁ μὲν ἀνὴρ τοιαῦτα ἔχει πράττει, τοιαῦτα δὲ λέγει. Σὺ δὲ πρῶτος ἐξ ὑμῶν, ὦ Κλέαρχε, εἶπε τὴν γνώμην σου, ὅτι κρίνεις εὐλογον. » Καὶ ὁ Κλέαρχος εἶπεν. « Ἡ γνώμη μου εἶνε, τοῦτον τὸν ἀνθρώπον νὰ ἐκβάλωμεν ἐκ τοῦ μέσου ὅσον τὸ δυνατὸν τάχιστα, ἵνα μὴ ἀναγκαζώμεθα νὰ προφυλαττώμεθα ἀπὸ τούτου, ἀλλὰ τὸν πρὸς φύλαξιν τούτου καιρὸν μας δαπανῶμεν νὰ εὐεργετῶμεν τούτους, οἱ ὅποιοι θέλουσι νὰ ἦνε φίλοι μας. »

10. Ταύτην δὲ τὴν γνώμην, εἶπεν, ὅτι καὶ οἱ ἄλλοι παρεδέχθησαν. Μετὰ δὲ ταῦτα κατὰ προσταγὴν τοῦ Κύρου ὅλοι ἐγερθέντες καὶ αὐτοὶ οἱ συγγενεῖς ἐπίασαν τὸν Ὀρόνταν ἀπὸ τῆς ζώνης, ὅπερ σημαίνει τὴν εἰς θάνατον καταδίκην. Ἐπειτα ἐξῆγον αὐτὸν ἐκ τῆς σκηνῆς ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι εἶχον λάβει τὴν διαταγὴν. Καὶ ὅτε εἶδον αὐτὸν ἀπαγόμενον, ὅσοι καὶ πρότερον προσεκύνουν αὐτόν, καὶ τότε τὸν προσεκύνησαν, εἰ καὶ ἤξευρον, ὅτι ὠδηγεῖτο εἰς θάνατον.

11. Ἄφου δὲ ὠδηγήθη εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἄρταπάτου, τοῦ πιστοτάτου σκηπτούχου τοῦ Κύρου, μετὰ ταῦτα οὐδεὶς πλέον εἶδε τὸν Ὀρόνταν, οὔτε ζῶντα, οὔτε ἀποθανόντα, οὐδὲ κανεὶς ἐν γνώσει ἔλεγε, πῶς ἐγένετο ὁ τρόπος τοῦ θανάτου του, ἀλλὰ κατὰ συμπερασμὸν ὠμίλουν ἄλλοι κατ' ἄλλον τρόπον. Τάφος δ' αὐτοῦ οὐδεὶς ποτε ἐφάνη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'

1. Ἐντεῦθεν προχωρεῖ διὰ τῆς Βαβυλωνίας σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας δώδεκα. Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ σταθμῷ ὁ Κύρος ἐξήτασε τὸ στρατεύμα τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων εἰς τὴν πεδιάδα περὶ τὸ μεσονύκτιον· διότι ἐνόμισεν, ὅτι τὴν ἐπιούσαν αὐγὴν θέλει ἔλθει ὁ βασιλεὺς μετὰ τοῦ στρατεύματός του, ἵνα πολεμήσῃ· καὶ παρήγγειλε τὸν μὲν Κλέαρχον νὰ διοικῇ τὴν δεξιὰν πτέρυγα, Μένωνα δὲ τὸν Θεσσαλόν, τὴν ἀριστεράν· αὐτὸς δὲ ἔβαλεν εἰς τάξιν τοὺς ἰδικούς του.

2. Μετά δὲ τὴν ἐξέτασιν, ἅμα ἐξημέρωσεν, ἐλθόντες φυγάδες ἐκ τοῦ στρατεύματος τοῦ μεγάλου βασιλέως διηγούντο πρὸς τὸν Κύρον περὶ τοῦ στρατοῦ τοῦ βασιλέως. Ὁ δὲ Κύρος συναθροίσας τοὺς στρατηγούς καὶ λοχαγούς τῶν Ἑλλήνων συνεσκέπτετο μετ' αὐτῶν, πῶς νὰ κάμῃ τὴν μάχην, καὶ αὐτὸς ἐνεθάρρυνε διὰ τῶν ἐξῆς συμβουλῶν.

3. « Ἄνδρες Ἕλληνες, ἐγὼ ἐκάλεσα ὑμᾶς πρὸς βοήθειάν μου, οὐχὶ διότι εἶχον ἔλλειψιν βαρβάρων στρατιωτῶν, ἀλλὰ διότι θεωρῶ ὑμᾶς καλλιτέρους καὶ ἀνωτέρους πολλῶν βαρβάρων, διὰ τοῦτο σᾶς προσέλαβον. Φροντίσατε λοιπὸν, πῶς νὰ φανῆτε ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας σας, διὰ τὴν ὁποίαν σᾶς μακαρίζω· διότι μάθετε καλῶς, ὅτι τὴν ἐλευθερίαν ἤθελον προτιμῆσαι περισσότερον, ἢ πᾶν ἄλλο ἀγαθόν, τὸ ὁποῖον ἔχω, καὶ ἄλλα πολλὰ πλείονα. »

4. « Διὰ νὰ μάθητε δὲ πρὸς ποίους ἀνθρώπους θὰ ἀγωνισθῆτε, ἐγὼ, ὡς καλῶς ἠξέυρων, θὰ σᾶς τὸ εἶπω. Τὸ μὲν πλῆθος τῶν Περσῶν εἶνε πολὺ καὶ ἐπέρχεται μετὰ πολλῆς κραυγῆς· καὶ ἂν δὲν πτοηθῆτε ὑπὸ τούτων τῶν κραυγῶν, ἐντρέπομαι νὰ εἶπω εἰς ὑμᾶς, ὁποῖοι εἶνε εἰς τὰ ἄλλα πολεμικά των ἔργα οἱ ἄνθρωποι τῆς χώρας ταύτης τοὺς ὁποίους θέλετε γνωρίσει. Ἐὰν δὲ ὑμεῖς, οἱ ὁποῖοι εἶσθαι φύσει γενναῖοι, δείξητε καὶ καρδίαν, ἐγὼ τὸν θέλοντα μὲν ἐξ ὑμῶν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του, θὰ καταστήσω ζηλωτὸν εἰς τοὺς συμπολίτας του, καὶ πολλοὺς δέ, φρονῶ, ὅτι θὰ κάμω νὰ προτιμῆσωσιν ἐμὲ ἀντὶ τῆς πατρίδος των. »

5. Παρὼν δ' ἐκεῖ, φυγὰς Σάμιος, πιστὸς δὲ τοῦ Κύρου, ὀνομαζόμενος Γαυλίτης, εἶπε, « Καὶ ἔμω, ὦ Κύρε,

λέγουσί τινες, ὅτι τώρα ὑπόσχεσαι πολλά, διότι εὕρισκσαι πλησίον τοιούτου κινδύνου. Ἄφου δὲ τὰ πράγματα γείνωσι κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σου, λέγουσιν, ὅτι θὰ λησμονήσης τὰς ὑποσχέσεις σου· καὶ ἄλλοι πάλιν λέγουσιν, ὅτι καὶ ἂν ἐνθυμῆσαι, καὶ ἂν θέλῃς, δὲν δύνασαι νὰ ἐκπληρώσης ὅσα τώρα ὑπόσχεσαι. »

6. Ἄκούσας ταῦτα ὁ Κύρος εἶπεν. « Δὲν εἶνε ἀληθές, ὧ ἄνδρες, ὅτι δὲν θὰ ἔχω, πῶς νὰ πληρώσω τὰς ὑποσχέσεις μου, διότι ἡ ἐπικράτεια τοῦ πατρός μου εἶνε πολὺ ἐκτεταμένη, καὶ πρὸς μὲν μεσημβρίαν ἐκτείνεται τόσο, ὥστε διὰ τὴν μεγάλην θερμότητα δὲν δύναται νὰ κατοικῆται ὑπ' ἀνθρώπων, πρὸς ἄρκτον δὲ τόσο, ὥστε δὲν δύναται νὰ κατοικῆται ἔνεκα τοῦ ψύχους. Πάντας δὲ τοὺς ἐν τῷ μεταξὺ τόπους διοικοῦσιν οἱ φίλοι τοῦ ἀδελφοῦ μου. »

7. « Ἐὰν λοιπὸν ἡμεῖς νικήσωμεν, πρέπει ὑμεῖς οἱ φίλοι μου νὰ γείνητε κύριοι τούτων τῶν χωρῶν. Ὡστε δὲν φοβοῦμαι, μὴ δὲν ἔχω τί νὰ δώσω εἰς ἕκαστον ἐκ τῶν φίλων μου, ὅταν νικήσω, ἀλλὰ μὴ δὲν ἔχω τόσοις φίλοις, ὥστε νὰ δώσω εἰς αὐτοὺς ἐκ τῶν πολλῶν, τὰ ὅποια ἔχω. Εἰς ἕκαστον δ' ἐξ ὑμῶν θέλω δώσει καὶ χρυσοῦν στέφανον. »

8. Ἐκεῖνοι δὲ ἀφῶ ἤκουσαν ταῦτα, καὶ οἱ ἴδιοι ἦσαν πολὺ προθυμότεροι, καὶ εἰς τοὺς ἄλλους τὰ ἀνήγγελλον. Παρουσιάσθησαν δὲ εἰς αὐτὸν καὶ οἱ στρατηγοὶ καὶ τινες ἐκ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, ἐπιθυμοῦντες νὰ μάθωσιν ὁποίαν ἀνταμοιβὴν θὰ λάβωσιν, ἂν νικήσωσιν. Ἐκεῖνος δὲ ὑποσχόμενος τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐλπίδων πάντων τῶν ἐπισκεπτομένων αὐτόν, τοὺς ἀπέλυεν.

9. Παρεκίνουν δὲ αὐτὸν πάντες, ὅσοι διελέγοντο μετ' αὐτοῦ, νὰ μὴ λάβῃ μέρος εἰς τὴν μάχην, ἀλλὰ νὰ ταχθῇ ὀπισθεν τῶν Ἑλλήνων. Τότε ὁ Κλέαρχος ἠρώτησε τὸν Κῦρον οὕτω πως. «Στοχάζεσαι, ὦ Κῦρε, ὅτι θέλει σταθῆ ὁ ἀδελφός σου νὰ πολεμήσῃ; » «Ὁ δὲ Κῦρος εἶπεν, ἐὰν ἦνε ἀληθῶς υἱὸς τοῦ Δαρείου καὶ τῆς Παρυσάτιδος, ἀδελφός δὲ ἰδικός μου, δὲν θὰ λάβω ἐγὼ αὐτὰ ἄνευ μάχης».

10. Ἀφοῦ λοιπὸν παρετάχθη καὶ ἠριθμήθη ὁ στρατός, εὐρέθησαν οἱ μὲν Ἕλληνες δέκα χιλιάδες καὶ πεντακόσιοι πελτασταί. Οἱ δὲ βάρβαροι στρατιῶται τοῦ Κύρου ἑκατὸν χιλιάδες, καὶ ἅμαξαι δρεπανηφόροι ἕως εἴκοσιν.

11. Περὶ δὲ τῶν πολεμίων ἔλεγον, ὅτι ἦτον ἓν ἑκατομμύριον καὶ διακόσιοι χιλιάδες, καὶ ἅμαξαι δρεπανηφόροι διακόσιοι. Ἦσαν δὲ καὶ ἄλλαι ἕξ χιλιάδες ἰππέων, τῶν ὁποίων στρατηγὸς ἦτον ὁ Ἀρταγέρσης· καὶ οὗτοι ἦσαν κατατεταγμένοι ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως.

12. Τοῦ δὲ βασιλικοῦ στρατεύματος ἦσαν τέσσαρες ἄρχοντες καὶ στρατηγοὶ καὶ ἡγεμόνες, ἕκαστος τριακοσίων χιλιάδων, Ἀβροκόμας, Τιτσαφέρνης, Γωβρύας καὶ Ἀρβάκης. Ἐκ τούτων ὅμως τῶν στρατευμάτων ἔφθασαν εἰς τὴν μάχην ἑννεακόσιοι χιλιάδες καὶ ἅμαξαι δρεπανηφόροι ἑκατὸν πενήκοντα· διότι ὁ Ἀβροκόμας ἔφθασεν, ἐρχόμενος ἐκ τῆς Φοινίκης, πέντε ἡμέρας μετὰ τὴν μάχην.

13. Ταῦτα δὲ ἀνήγγειλαν πρὸς τὸν Κῦρον, ὅσοι ἐκ τῶν ἐχθρῶν ἔφυγον παρὰ τοῦ βασιλέως πρὸ τῆς μάχης, τὰ αὐτὰ δὲ ἔλεγον καὶ ὅσοι ἐκ τῶν πολεμίων συνελήφθησαν ὕστερον μετὰ τὴν μάχην.

14. Ἐντεῦθεν δὲ προχωρεῖ ὁ Κῦρος σταθμὸν ἓνα, πα-

ρασάγγας τρεῖς, ἔχων ἅπαντα τὸν στρατὸν τοῦ καὶ τὸν τῶν Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων παρατεταγμένον, ὡς εἰς μάχην· διότι ἐνόμιζεν, ὅτι ταύτην τὴν ἡμέραν θέλει κάμει τὴν μάχην ὁ βασιλεὺς· διότι κατὰ τὸ μέσον τούτου τοῦ σταθμοῦ ἦτο τάφρος ἐσκαμμένη, βαθεῖα, πέντε ὀργυιῶν τὸ πλάτος, καὶ τριῶν τὸ βάθος.

15. Ἡ δὲ τάφρος ἐξετείνετο πρὸς τὰ ἄνω διὰ τῆς πεδιάδος δώδεκα παρασάγγας μέχρι τοῦ τείχους τῆς Μηδίας. Ἐνταῦθα δὲ ἦσαν αἱ διώρυχες, αἱ λαμβάνουσαι ὕδωρ ἀπὸ τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ· ἦσαν δὲ τέσσαρες ἔχουσαι ἑνὸς πλῆθους πλάτος, καὶ πολλὰ βαθεῖαι, καὶ εἰς αὐτάς ἔπλεον σιταγωγὰ πλοῖα· χύνονται δὲ εἰς τὸν Εὐφράτην, καὶ εἶνε μακρὰν ἢ μία τῆς ἄλλης ἓνα παρασάγγην, καὶ ἔχουσιν ἐπ' αὐτῶν γεφύρας.

16. Πλησίον δὲ τοῦ Εὐφράτου ἦτο πάροδος στενὴ μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς τάφρου, ὡς εἴκοσι ποδῶν τὸ πλάτος. Ταύτην δὲ τὴν πάροdon κατέστησεν ὁ μέγας βασιλεὺς ὡς προφύλαγμα, ὅταν ἔμαθεν, ὅτι ὁ Κῦρος ἐπλησίαζε· ταύτην δὲ τὴν πάροdon διήλθον ὁ Κῦρος καὶ τὸ στράτευμα αὐτοῦ καὶ εὗρέθησαν ἐντὸς τῆς τάφρου.

17. Ἐκείνην λοιπὸν τὴν ἡμέραν δὲν ἔκαμε τὴν μάχην ὁ βασιλεὺς, ἀλλ' ἐφαίνετο ἔχνη πολλὰ καὶ ἵππων καὶ ἀνθρώπων, οἵτινες ὑπεχώρουν. Ἐνταῦθα ὁ Κῦρος καλέσας Σιλάνον τὸν Ἀμβρακιώτην μάντιν, τῷ ἔδωκε τρεῖς χιλιάδας Δαρεικῶν· διότι ὅτε προσέφερε θυσίας πρὸ ἑνδεκα ἡμερῶν, τῷ εἶπεν, ὅτι ὁ βασιλεὺς δὲν θέλει εἰς δέκα ἡμέρας συγκροτήσει μάχην, ὁ δὲ Κῦρος εἶπε, βεβαίως δὲν θέλει πλέον συγκροτήσει μάχην, ἂν δὲν κάμη αὐτὴν ἐντὸς δέκα ἡμερῶν. Σὺ δὲ ἂν ἀληθεύσης, ὑπόσχομαι νά σοι

δώσω δέκα τάλαντα». Ταῦτα λοιπὸν τὰ χρήματα ἐπλήρωσε τότε, ἐπειδὴ παρῆλθον αἱ δέκα ἡμέραι.

19. Ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τῆς τάφρου δὲν ἠμποδίζεν ὁ βασιλεὺς τὸ στράτευμα τοῦ Κύρου νὰ διαβαίνη, ἐνόμισεν ὁ Κύρος καὶ πολλοὶ ἄλλοι, ὅτι δὲν ἦτο πλέον ἐλπίς νὰ γείνη μάχη, ὥστε τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἐπορεύετο ὁ Κύρος μὲ ὀλιγωτέραν προσοχὴν.

20. Τὴν δὲ τρίτην ἡμέραν ἐπορεύετο καθήμενος ἐπὶ ἄρματος, καὶ ἔχων ὀλίγους ἔμπροσθέν του προτεταγμένους, ὡς εἰς μάχην· τὸ δὲ περισσότερον μέρος τοῦ στρατοῦ του ἐπορεύετο ἄνευ τάξεως, καὶ οἱ περισσότεροι στρατιῶται εἶχον τὰ ὄπλα των ἐπὶ τῶν ἄμαξῶν καὶ τῶν φορτηγῶν ζώων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

1. Καὶ ἦτον ἤδη ὥρα καθ' ἣν ἡ ἀγορὰ εἶνε πλήρης ἀνθρώπων, καὶ ἐπλησίαζον εἰς τὸν σταθμόν, ὅπου ἔμελλον νὰ καταλύσωσιν, ὁπότεν ὁ Πατηγύας, ἀνὴρ Πέρσης, εἰς τῶν πιστῶν φίλων τοῦ Κύρου ἐράνη ἔμπροσθεν τρέχων ὄλαις δυνάμεσι μὲ ἰδρωμένον τὸν ἵππον, καὶ εὐθὺς ἐφώναζεν εἰς ὅλους, τοὺς ὁποίους ἀπῆντα καὶ Περσιστὶ καὶ Ἑλληνιστί, ὅτι προσέρχεται ὁ βασιλεὺς μετὰ πολλοῦ στρατεύματος, ἠτοιμασμένος ὡς εἰς μάχην.

2. Τότε λοιπὸν ἐγένετο πολλὴ ταραχὴ· διότι οἱ Ἕλληνες καὶ πάντες οἱ ἄλλοι, ἐνόμιζον, ὅτι ὁ βασιλεὺς θὰ ἐπιπέση κατ' αὐτῶν, μὴ ὄντων παρατεταγμένων εἰς μάχην.

3. Καὶ ὁ Κῦρος πηδήσας ἀπὸ τοῦ ἄρματος κάτω, ἐνεδύθη τὸν θώρακα, καὶ ἀναβάς ἐπὶ τοῦ ἵππου, ἔλαβε τὰ παλτὰ εἰς χεῖρας, καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ὄλους παρήγγελλε νὰ ὀπλιζῶνται καὶ νὰ τοποθετῆται ἕκαστος εἰς τὴν τάξιν του.

4. Τότε λοιπὸν μετὰ πολλῆς ταχύτητος παρετάχθησαν, ὁ μὲν Κλέαρχος εἰς τὴν δεξιὰν πτέρυγα, πλησίον τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ, πλησίον δὲ αὐτοῦ ὁ Πρόξενος, καὶ οἱ ἄλλοι μετὰ τοῦτον. Ὁ Μένων δὲ καὶ τὸ στράτευμά του κατεῖχε τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα τῶν Ἑλλήνων.

5. Ἐκ δὲ τῶν βαρβάρων ἵππεῖς μὲν Παφλαγόνες, ἕως χίλιοι, ἐστάθησαν πλησίον τοῦ Κλεάρχου εἰς τὸ δεξιόν, καὶ οἱ Ἕλληνες πελτασταί, εἰς δὲ τὸ ἀριστερὸν ὁ Ἄριατος ὁ ὑπαρχος τοῦ Κύρου καὶ οἱ ἄλλοι βάρβαροι.

6. Ὁ δὲ Κῦρος καὶ ἑξακόσιοι ἵππεῖς μετ' αὐτοῦ ἦσαν ὀπλισμένοι πάντες μὲν αὐτοὶ μὲ θώρακας καὶ παραμηρίδια καὶ κράνη, πλὴν τοῦ Κύρου· ὁ δὲ Κῦρος ἔχων γυμνὴν τὴν κεφαλὴν ἐμάχετο· λέγουσι δὲ ὅτι καὶ οἱ ἄλλοι Πέρσαι ἄνευ περικεφαλαίας κινδυνεύουσιν εἰς τὴν μάχην.

7. Πάντες δὲ οἱ ἵπποι τοῦ Κύρου εἶχον καὶ προμετωπίδια καὶ προστερνίδια (σκεπάσματα σιδηρᾶ τοῦ μετώπου καὶ τοῦ στήθους)· εἶχον δὲ οἱ ἵππεῖς καὶ μαχαίρας Ἑλληνικᾶς.

8. Καὶ ἦτο πλέον μεσημβρία καὶ δὲν ἦσαν ἀκόμη φανεροὶ οἱ πολέμιοι· ἅμα δὲ ἔφθασε τὸ δειλινόν, ἐφάνη κονιορτός, ὡς νέφος λευκόν, ἐπὶ πολὺν δὲ χρόνον ὕστερον καθὼς μαυρίλα τις ἐν τῇ πεδιάδι· ἐκτεινομένη ἐπὶ πολὺ. Ὄταν δὲ ἔφθασαν πλησιέστερον, ταχέως τότε ἤστραπτεν

ὁ χαλκὸς ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, καὶ αἱ λόγχοι καὶ τὰ τάγματα διεκρίνοντο καλῶς.

9. Καὶ ἦσαν ἵππεις μὲν λευκοθώρακες ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τῶν πολεμίων· ἔλεγον δὲ ὅτι ὁ Τισσαφέρνης ἦτο στρατηγὸς αὐτῶν· κατόπιν δὲ αὐτῶν ἤρχοντο οἱ γερροφόροι, κατόπιν δὲ ὀπλίται ἔχοντες ξυλίνας ἀσπίδας μακρὰς μέχρι ποδῶν. Ἐλεγον δέ, ὅτι οὗτοι ἦσαν Αἰγύπτιοι· κατόπιν δὲ ἤρχοντο καὶ ἄλλοι πάλιν ἵππεις, καὶ ἄλλοι τοξόται. Πάντες δὲ οὗτοι ὄντες κεχωρισμένοι κατὰ ἔθνη, ἐπορεύοντο ἕκαστον ἔθνος ὁμοῦ τεταγμένοι εἰς τετραγῶνα πλήρη ἀνθρώπων.

10. Ἐμπροσθεν δὲ αὐτῶν ἦσαν ἄρματα μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων ἀφιστάμενα, τὰ ὀνομαζόμενα δρεπανηφόρα· εἶχον δὲ τὰ δρέπανα πλαγίως τεταγμένα ἐκ τῶν ἀξόνων, καὶ ὑπὸ τὸ κάθισμα τῶν ἡνιόχων πρὸς τὴν γῆν βλέποντα, ἵνα κόπτωσιν ὄντινα ἀπαντῶσι. Σκοπὸς δ' αὐτῶν ἦτο νὰ ὀρμήσωσιν εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἑλλήνων καὶ νὰ κατακόψωσιν αὐτάς.

11. Ὁ Κύρος ὁμοῦς ἐψεύσθη ὡς πρὸς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶπεν εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὅτε τοὺς ἐκάλεσε νὰ ὑπομείνωσι δηλαδὴ τὴν ταραχὴν τῶν βαρβάρων· διότι αὐτοὶ ἐπλησίαζον μὲ βήματα ἴσα καὶ ἀργὰ καὶ ὄχι μετ' ἀλαλαγμοῦ, ἀλλὰ μετὰ τῆς δυνατῆς σιγῆς καὶ ἡσυχίας.

12. Καὶ ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ ὁ Κύρος διερχόμενος ἔφιππος μετὰ τοῦ Πίγρητος τοῦ διερμηνέως καὶ ἄλλων τριῶν ἢ τεσσάρων ἐφώναζεν εἰς τὸν Κλέαρχον νὰ ὀδηγῆ τὸ στράτευμα εἰς τὸ κέντρον τῶν πολεμίων, διότι ἐκεῖ ἦτον ὁ βασιλεὺς. «Καὶ ἂν τοῦτο τὸ κέντρον νικήσωμεν, εἶπε, τὰ πάντα ἔχουσι κατορθωθῆ ὑφ' ἡμῶν».

13. Ἄλλ' ὁ Κλέαρχος βλέπων τὸ πλῆθος τῶν ἰππέων καὶ ἀκούων παρὰ τοῦ Κύρου, ὅτι ὁ βασιλεὺς ἦτο πέραν τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τῶν Ἑλλήνων, (διότι τοσοῦτον ἔνεκα τοῦ πλῆθους τοῦ στρατοῦ ὑπερεῖχεν ὁ βασιλεὺς, ὥστε εὐρισκόμενος εἰς τὸ κέντρον τοῦ στρατοῦ του, ἦτον ἔξω τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τοῦ στρατοῦ τοῦ Κύρου) ὅμως δὲν ἤθελεν οὗτος νὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τὸ δεξιὸν κέρασ, φοβούμενος μὴ περικυκλωθῆ καὶ ἐκ τῶν δύο μερῶν· εἰς δὲ τὸν Κύρον ἀπεκρίθη, ὅτι αὐτὸς φροντίζει, ἵνα τὸ πρᾶγμα γείνη καλῶς.

14, Καὶ εἰς τοῦτον τὸν καιρὸν τὸ μὲν βαρβαρικὸν στρατεύμα προεχώρει ὁμαλῶς, τὸ δὲ Ἑλληνικὸν μένον εἰς τὴν θέσιν του, ἐβάλλετο εἰς εἰς τάξιν καὶ ἐδέχετο τοὺς προσερχομένους. Καὶ ὁ Κύρος περιερχόμενος ἐφιππος ἐν μικρᾷ ἀποστάσει ἀπὸ τοῦ στρατεύματός του, ἀπέβλεπε καὶ εἰς τὰ δύο μέρη, καὶ εἰς τοὺς ἐχθροὺς καὶ εἰς τοὺς φίλους.

15. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατεύματος Ξενοφῶν ὁ Ἀθηναῖος, διευθύνας τὸν ἵππον του διὰ διὰ νὰ τον συναπαντήσῃ, τὸν ἠρώτησεν ἂν ἔχη προσταγὴν τινα· ὁ δὲ Κύρος σταματήσας εἶπε καὶ παρήγγειλε νὰ γνωστοποιήσῃ εἰς ὅλους, ὅτι καὶ αἱ θυσίαι ἦσαν καλαὶ καὶ τὰ σφάγια ἐπίσης καλὰ.

16. Ἐνῶ δὲ ἔλεγε ταῦτα, ἤκουσε θόρυβον διαδιδόμενον ἀπὸ τάξεως εἰς τάξιν καὶ ἠρώτησε, τί εἶνε αὐτὸς ὁ θόρυβος; Ὁ δὲ Ξενοφῶν εἶπεν, ὅτι τὸ σύνθημα δίδεται τώρα δευτέραν φοράν. Καὶ ὁ Κύρος ἐθαύμασε, ποῖος δίδει προσταγὴν, καὶ ἠρώτησε, τί εἶνε τὸ σύνθημα; Ὁ δὲ Ξενοφῶν ἀπήντησεν ὅτι εἶνε « Ζεὺς, Σωτὴρ καὶ νίκη. »

17. Ὁ δὲ Κύρος ἀκούσας, «Ναί, εἶπε, δέχομαι τὸ σύνθημα, καὶ εἴθε τοῦτο νὰ γείνη.» Ἀφοῦ δὲ εἶπε ταῦτα ἐπανῆλθεν εἰς τὴν θέσιν του. Καὶ δὲν ἀπείχον πλέον αἱ δύο φάλαγγες ἀπ' ἀλλήλων τρία ἢ τέσσαρα στάδια, ὅποτε οἱ Ἕλληνες ἔψαλλον τὸ πολεμικὸν ἄσμα, καὶ ἔκαμνον ἀρχὴν νὰ βαδίζωσι κατὰ τῶν πολεμίων.

18. Ἐνῶ δὲ ἐπορεύοντο, ἐπειδὴ ἐν μέρος τῆς φάλαγγος, ὡς κύμα θαλάσσης, ἐξῆλθε τῆς γραμμῆς του, τὸ ἄλλο στράτευμα τὸ μένον ὀπίσω ἤρχισε τότε νὰ τρέχη, ἵνα ἐμβῆ εἰς τὴν γραμμὴν· ταυτοχρόνως δὲ πάντες οἱ στρατιῶται ἐξέβαλον τοιαύτην φωνήν, οἷαν συνεθίζουσιν, ὅταν ἐπικαλῶνται τὸν θεὸν Ἄρη καὶ ὅλοι δὲ ἔτρεχον. Λέγουσι δὲ τινες, ὅτι καὶ τὰ δόρατά των ἐκτύπησαν εἰς τὰς ἀσπίδας, προξενοῦντες φόβον εἰς τοὺς ἵππους.

19. Πρὶν δὲ φθάσωσιν εἰς διάστημα τοξεύματος, κλίνουσιν ἀπὸ τῆς θέσεώς των οἱ βάρβαροι καὶ φεύγουσι. Καὶ τότε λοιπὸν ἐδίωκον αὐτοὺς οἱ Ἕλληνες κατὰ κράτος, ἐφώναζον δὲ πρὸς ἀλλήλους νὰ μὴ τρέχωσιν ἀτάκτως, ἀλλὰ νὰ ἀκολουθῶσι τοὺς ἐχθροὺς ἐν τάξει.

20. Τὰ δὲ ἄρματα τῶν βαρβάρων ἐφέροντο ἄλλα μὲν διὰ μέσου τῶν πολεμίων, ἄλλα δὲ καὶ διὰ μέσου τῶν Ἑλλήνων, ἄνευ ἠνιόχων. Οἱ δὲ Ἕλληνες ὁσάκις τὰ ἔβλεπον, ὅτι ἔρχονται, ἠνοιγον δρόμον νὰ διέλθωσι· καὶ εἰς μόνος στρατιώτης κατεφθάσθη ζαλισθεὶς καθὼς εἰς τὸ ἵπποδρόμιον· ἀλλ' ὅμως, οὔτε αὐτὸς ἔπαθε τίποτε κακόν, ὡς εἶπον, οὔτε ἄλλος οὐδεὶς ἐκ τῶν Ἑλλήνων, ἐκτὸς ἑνός, ὅστις εἰς τὸ ἀριστερὸν κέρας εὐρισκόμενος ἐκτυπήθη διὰ τόξου.

21. Ὁ δὲ Κύρος βλέπων τοὺς Ἕλληνας νικῶντας τὸ

καθ' ἑαυτοὺς καὶ διώκοντας τοὺς πολεμίους, ἠὲ χαριστεῖτο καὶ προσεκυνεῖτο πλέον ὡς βασιλεὺς ὑπὸ τῶν πέριξ αὐτοῦ ἀνθρώπων, ὅμως δὲν ἐκινήθη πρὸς καταδίωξιν τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλ' ἔχων τὸ τάγμα τῶν μεθ' ἑαυτοῦ ἐξακοσίων ἵππέων πυκνῶς συμμαζευμένον, παρετήρει μετὰ προσοχῆς, τί θέλει πράξει ὁ βασιλεὺς· διότι ἤξευρεν ὅτι αὐτὸς κατέχει τὸ κέντρον τοῦ Περσικοῦ στρατεύματος.

22. Καὶ πάντες δὲ οἱ ἄρχοντες τῶν βαρβάρων ὀδηγοῦντες τὸν στρατὸν τῶν εἰς πόλεμον εὐρίσκονται εἰς τὸ κέντρον αὐτοῦ, νομίζοντες, ὅτι τοιοῦτοτρόπως εἶνε εἰς μεγίστην ἀσφάλειαν, ὅταν ἡ ἰσχὺς αὐτῶν ᾔηνε ἐξ ἴσου καὶ ἐκ τοῦ ἐνὸς καὶ ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους, καὶ ἂν ἤθελεν εἶναι ἀνάγκη νὰ διατάξῃ τι, νὰ τὸ μανθάνῃ τὸ στρατεύμα εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ χρόνου.

23. Καὶ ὁ βασιλεὺς λοιπὸν ὢν εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατεύματός του, εὐρίσκετο ὅμως ἔξω τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τοῦ Κύρου· ἐπειδὴ δὲ κανεὶς δὲν ἐμάχετο ἐκ τοῦ ἐναντίου μέρους μετ' αὐτοῦ, οὐδὲ μετὰ τῶν τεταγμένων ἔμπροσθεν αὐτοῦ, ἤρχισε νὰ στρέφεται πρὸς τὰ ὀπίσω, ἵνα περικυκλώσῃ τὸν Κύρον.

24. Τότε ὁ Κύρος φοβηθεὶς, μήπως καταλάβῃ τὰ νῶτα ὁ βασιλεὺς καὶ κατακόψῃ τὸ Ἑλληνικὸν στρατεύμα, τρέχει κατ' αὐτοῦ· καὶ ὀρμήσας μετὰ τῶν ἐξακοσίων, νικά τούς κατατεταγμένους πρὸ τοῦ βασιλέως, καὶ ἔστρεψεν εἰς φυγὴν τοὺς ἐξακισχιλίους, καὶ ἐφόνευσεν, ὡς λέγουσι, διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ χειρὸς τὸν ἄρχοντα αὐτῶν Ἀρταγέρσην.

25. Καθὼς δὲ ἐγεινεν ἡ τροπή, διασπείρονται καὶ οἱ ἐξακόσιοι ἵππεῖς τοῦ Κύρου, τρέχοντες πρὸς καταδίωξιν,

πλὴν πολὺ ὀλίγων, οἵτινες ἔμειναν πλησίον του, σχεδὸν οἱ ὀνομαζόμενοι δημοτράπεζοι.

26. Μετ' αὐτῶν λοιπὸν εὕρισκόμενος βλέπει τὸν βασιλέα καὶ τὸ στρατιωτικὸν σῶμα, τὸ ὃν μετ' αὐτοῦ· καὶ εὐθὺς δὲν ὑπέφερε τοῦτο, ἀλλ' εἰπὼν, βλέπω τὸν ἄνδρα, ὤρμησε κατ' αὐτοῦ καὶ κτυπᾷ εἰς τὸ στῆθος καὶ τον πληγώνει διὰ τοῦ θώρακος, καθὼς μαρτυρεῖ Κτισίας ὁ ἰατρός, ὅστις μάλιστα λέγει, ὅτι αὐτὸς ἰάτρεισε τὴν πληγὴν.

27. Ἐνῶ δὲ αὐτὸς ἐκτύπα τὸν βασιλέα, ρίπτει τις μεθ' ὀρμῆς ἀκόντιον ὑπὸ τὸν ὀφθαλμὸν του· καὶ ἐκεῖ ἐπολέμουν ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ Κῦρος, καὶ οἱ ἄνθρωποι αὐτῶν πρὸς βοήθειαν τῶν δύο ἀδελφῶν· καὶ πόσοι μὲν ἐφονεύθησαν ἐκ τῶν στρατιωτῶν τοῦ βασιλέως, διηγεῖται ὁ Κτισίας, διότι ἦτο καὶ αὐτὸς πλησίον ἐκείνου. Ὁ Κῦρος δὲ καὶ ὁ ἴδιος ἐφονεύθη καὶ ὀκτὼ ἐκ τῶν ἀρίστων αὐτοῦ ἀξιωματικῶν, τῶν ὄντων πλησίον του.

28. Λέγουσι δέ, ὅτι ὁ Ἀρταπάτης πιστότατος αὐτοῦ σκηπτοῦχος, καθὼς εἶδε τὸν Κῦρον φονευμένον, ἐπήδησεν ἀπὸ τοῦ ἵππου του κάτω καὶ ἐνηγκαλίσθη αὐτόν.

29. Καὶ ἄλλοι μὲν λέγουσιν, ὅτι ὁ βασιλεὺς διέταξέ τινα νὰ σφάξῃ αὐτὸν ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ Κύρου· ἄλλοι δὲ ὅτι αὐτὸς ἔσφαξεν ἑαυτόν, σύρας τὸν χρυσοῦν ἀκινάκην, τὸν ὁποῖον εἶχεν· ἐφόρει δὲ καὶ περιδέραιον εἰς τὸν λαιμὸν καὶ βραχιόλια καὶ τὰ ἄλλα κοσμήματα, καθὼς οἱ ἄριστοι τῶν Περσῶν· διότι εἶχεν αὐτὸν εἰς τιμὴν ὁ Κῦρος διὰ τὴν ἀγάπην καὶ πίστιν, τὴν ὁποίαν εἶχε πρὸς αὐτόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

1. Ὁ Κύρος μὲν λοιπὸν οὕτως ἀπέθανεν, ὢν ἱκανώτατος εἰς τὸ βασιλεύειν καὶ ἀξιώτατος εἰς τὸ ἄρχειν πάντων τῶν Περσῶν, ὅσοι ἐβασίλευσαν μετὰ τὸν Κύρον τὸν ἀρχαῖον, καθὼς ὁμολογεῖται παρὰ πάντων, ὅσοι διὰ τῆς ἰδίας αὐτῶν πείρας ἐγνώρισαν αὐτόν.

2. Διότι πρῶτον μὲν ἐνῶ ἀκόμη ἦτο παῖς, ὅτε ἀνετρέφετο μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ τῶν ἄλλων παίδων, ἐθεωρεῖτο κατὰ πάντα ἱκανώτατος πάντων.

3. Διότι πάντες οἱ παῖδες τῶν ἀρίστων Περσῶν ἀνατρέφονται ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ βασιλέως, ὅπου πολλὴν μὲν σωφροσύνην καὶ μετριότητα δύναται τις νὰ διδαχθῆ καὶ κανὲν αἰσχρὸν οὔτε ν' ἀκούσῃ οὔτε νὰ ἴδῃ.

4. Βλέπουσι πρὸς τούτοις καὶ ἀκούουσι τὰ παιδία καὶ τοὺς παρὰ τοῦ βασιλέως τιμωμένους καὶ ἄλλους, αἵτινες ἐκπίπτουσι τῆς βασιλικῆς εὐνοίας· ὥστε εὐθὺς ἀπὸ τῆς παιδικῆς αὐτῶν ἡλικίας μανθάνουσι καὶ νὰ ἄρχωσι καὶ νὰ ἄρχωνται.

5. Ἐκεῖ δὲ τότε ὁ Κύρος ἐφαίνετο πρῶτον μὲν σεμνότερος πάντων τῶν συνομηλικῶν του, καὶ ἐπέιθετο εἰς τοὺς μεγαλειτέρους του τὴν ἡλικίαν περισσότερον, ἢ οἱ κατώτεροί του, ἔπειτα δὲ παρὰ πολὺ ἠγάπα τὴν ἵππασίαν καὶ ἄριστα μετεχειρίζετο τοὺς ἵππους. Ἐκρινον δὲ περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἦτο φιλομαθέστατος καὶ ἐκοπίαζε πολὺ εἰς τὰ πολεμικὰ ἔργα, ἧγουν εἰς τὸ τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν.

6. Ὅτε δὲ ἦτον ἔφηβος, ἠγάπα παρὰ πολὺ καὶ τὸ

κυνήγιον καὶ ἦτο λίαν βίφοκίνδυνος κατὰ τῶν θηρίων. Καὶ ἄρκτον ποτὲ ὀρμήσασαν κατ' αὐτοῦ δὲν ἐφοβήθη, ἀλλὰ πολεμῶν κατ' αὐτῆς ἐκρημνίσθη ἐκ τοῦ ἵππου· καὶ ὅσα μὲν ἔπαθε, τὰ ἐδείκνυον τὰ σημεῖα τῶν ἰατρευθεισῶν πληγῶν του, τέλος δέ την ἐφόνευσε· καὶ ἐκείνον, ὅστις πρῶτος ἔτρεξεν εἰς βοήθειάν του, τὸν κατέστησε μακαριστὸν εἰς πολλοὺς ἀνθρώπους.

7. Ἀφοῦ δὲ ἐπέμφθη ὑπὸ τοῦ πατρός του σατράπης τῆς Λυδίας, καὶ τῆς μεγάλης Φρυγίας καὶ Καππαδοκίας, καὶ ἀπεδείχθη πρὸς τούτοις στρατηγὸς πάντων, εἰς τοὺς ὁποίους ἦτο διατεταγμένον νὰ συναθροίζωνται εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Καστωλοῦ, πρῶτον μὲν ἔδειξεν, ὅτι ἡ πρώτη καὶ μεγαλειτέρα αὐτοῦ φροντίς ἦτο νὰ μὴ ἐξάπατᾶ μήτε ἐκείνον, μετὰ τοῦ ὁποίου ἔκαμεν εἰρήνην, μήτε ἐκείνον, μετὰ τοῦ ὁποίου συνεφώνησέ τι, μήτε τέλος ἐκείνον, πρὸς τὸν ὁποῖον ὑπεσχέθη τι.

8. Διὰ τοῦτο λοιπὸν πολλὴν ἐμπιστοσύνην εἶχον πρὸς αὐτὸν αἱ πόλεις, αἱ ὁποῖαι ἐδίδοντο εἰς τὴν ἐπιστάσιαν καὶ διοίκησίν του· εἶχον δὲ ἐμπιστοσύνην εἰς αὐτὸν καὶ οἱ ἄνδρες· καὶ ἂν τις ἐγένετο πολέμιας, ἀφοῦ ὁ Κύρος ἔκαμεν εἰρήνην μετ' αὐτοῦ, ἐπίστευεν, ὅτι θέλει παραβῆ τὰς συνθήκας.

9. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἀφοῦ ἤρχισε νὰ πολεμῇ κατὰ τοῦ Τισσαφέρους, πᾶσαι αἱ πόλεις, πλὴν τῶν Μιλησίων, ἐκουσίως ἐπροτίμησαν τὸν Κύρον ἀντὶ τοῦ Τισσαφέρους· οἱ δὲ Μιλήσιοι δὲν ἐφοβοῦντο αὐτὸν δι' ἄλλην αἰτίαν, ἢ διότι δὲν ἤθελε νὰ παραιτήσῃ τοὺς ἐξορίστους.

10. Διότι καὶ δι' ἔργου καὶ λόγου ἐδείκνυεν, ὅτι οὐδέποτε ἦτο δυνατὸν νὰ ἐγκαταλείψῃ αὐτούς, τῶν ὁποίων

ἄπαξ ἐγένετο φίλος, οὐδὲ καὶ ἂν γείνωσιν ὀλιγώτεροι, καὶ περισσότερον δυστυχήσωσιν.

11. Ἦτο δὲ φανερός, ὅτι προσεπάθει νὰ ὑπερβῆ ἐκεῖνον, ὅστις ἤθελε πράξει πρὸς αὐτὸν καλόν τι ἢ κακόν· καὶ διηγοῦντο δὲ τινες εὐχὴν του, ὅτι δηλαδὴ εὐχεται εἰς τὸν Θεὸν νὰ ζήσῃ τόσον μόνον χρόνον, ἕως ὅτου θὰ δύνηται νὰ ὑπερβαίῃ εἰς το ὠφελεῖν τοὺς εὐεργετοῦντας, καὶ εἰς το βλάπτειν τοὺς κακοποιοῦντας.

12. Διὰ τοῦτο πολλοὶ τῶν συγχρόνων ἡμῶν ἐπεθύμησαν νὰ παραδώσωσιν εἰς αὐτόν, ὡς εἰς τὸν μόνον ἄνδρα, καὶ τὰ πράγματά των, καὶ τὰς πόλεις των καὶ τὰ σώματά των.

13. Δὲν δύναται τις ὅμως νὰ εἴπῃ, ὅτι ἄφινε τοὺς κακούργους καὶ ἀδίκους νὰ τον γελῶσιν, ἀλλ' ἐτιμῶρει αὐτοὺς αὐστηρότερον παντὸς ἄλλου. Καὶ πολλάκις ἠδύνατό τις νὰ ἴδῃ εἰς τὰς πολυσυχνάστους ὁδοὺς ἀνθρώπους στερουμένους ποδῶν, χειρῶν καὶ ὀφθαλμῶν· ὥστε εἰς τὴν ἐπικράτειαν τοῦ Κύρου ἠδύνατο καὶ Ἕλληνας καὶ βάρβαρους, ὅταν οὐδένα ἔβλαπτε, νὰ πορεύηται ἀφόβως εἰς ὁποῖόν δήποτε τόπον ἤθελεν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ πᾶν ὅ,τι τῷ ἐχρησίμευε.

14. Τοὺς μὲν λοιπὸν ἔχοντας τὰς ἀναγκαίας πρὸς τὸν πόλεμον ἀρετάς, ἦτο παραδεδεγμένον, ὅτι ἡγάπα ὑπερβαλλόντως. Καὶ πρῶτον μὲν ἐπολέμησε κατὰ τῶν Πισιδῶν καὶ τῶν Μυσῶν. Ὅτε δὲ ἤρχισε αὐτοπροσώπως νὰ ἐκστρατεύῃ κατὰ τούτων τῶν χωρῶν, διώριζεν ἄρχοντας τοῦ τόπου, τὸν ὁποῖον ἐκυρίευεν, ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι προθύμως ἐκινδύνευον, προσέφερε δὲ προσέτι εἰς αὐτοὺς καὶ ἄλλα δῶρα.

15. Ὡστε ἐφαίνετο, ὅτι ἔκριεν ἄξιον οἱ μὲν ἄνδρεῖοι νὰ ἦνε εὐτυχέστατοι, οἱ δὲ ἄνανδροι καὶ δειλοί, δοῦλοι τούτων. Διὰ τοῦτο λοιπὸν εἶχεν ἀφθονίαν ἀνθρώπων θελόντων νὰ κινδυνεύωσι πρὸς χάριν αὐτοῦ ἐκεῖ, ὅπου ἕκαστος ἐνόμιζεν, ὅτι ἤθελέ το μάθει ὁ Κύρος.

16. Ἐὰν δέ τις ἐγίνετο φανερός εἰς αὐτόν, ὅτι ἤθελε νὰ ἀγαπᾷ τὴν δικαιοσύνην, τοῦτον ἐφιλοτιμιεῖτο νὰ τον κάμνη πλουσιώτερον ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἠγάπων τὰ ἄδικα κέρδη.

17. Καὶ λοιπὸν καὶ ἄλλας ὑπηρεσίας δικαίως διεχειρίζετο καὶ στρατεύμα πιστὸν ἀπέκτησε. Καὶ τῶντι στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ ἔπλευσαν πρὸς ἐκείνον οὐχὶ ἕνεκα χρημάτων, ἀλλ' ἐπειδὴ ἔμαθον, ὅτι πλείονα κερδίζουσιν, ἢ ἔχωσι τελείαν ὑποταγὴν εἰς τὸν Κύρον, ἢ ἂν πληρόνωνται κατὰ μῆνα τὸν μισθὸν τῶν.

18. Πρὸς δὲ τούτοις ἐὰν τις ὑπηρετεῖ τὸν Κύρον καλῶς εἰς ὅσα αὐτὸς τὸν διέταττε, δὲν ἄφινεν οὐδενὸς τὴν προθυμίαν ἄνευ ἀνταμοιβῆς. Διὰ τοῦτο λοιπὸν, λέγουσιν, ὅτι ὁ Κύρος ἀπέκτησε πολὺ ἀξιολόγους ὑπηρετάς, εἰς πᾶν ἔργον.

19. Ἄν δ' ἔβλεπέ τινα ὄντα δεινὸν οἰκονόμον καὶ ἀπονέμοντα τὴν δικαιοσύνην καὶ τακτοποιοῦντα τὴν χώραν, τῆς ὁποίας ἦτον ἄρχων, καὶ ἀυξάνοντα τὰς προσόδους αὐτῆς, τότε ἐξ οὐδενὸς τοιούτου δὲν ἀφήρει τίποτε, ἀλλ' ἔδιδεν εἰς αὐτὸν πάντοτε περισσότερα. Ὅθεν πάντες εὐχαρίστως ἠγωνίζοντο, καὶ ἀφόβως ἐσχημάτιζον περιουσίαν, καὶ ὅ,τι τις ἀπελάμβανε, δὲν ἐζήτει διόλου νὰ το κρύπτῃ ἀπὸ τοῦ Κύρου, διότι δὲν ἐφαίνετο φθονερὸς πρὸς τοὺς φανερῶς πλουτοῦντας, ἀλλ' ἐδοκίμαζε νὰ

λαμβάνη πρὸς ἰδίαν του χρῆσιν τὰ χρήματα ἐκείνων, οἱ ὁποῖοί τα ἔκρυπτον.

20. Πρὸς δὲ τούτοις ὅσους ἤθελε κάμει φίλους καὶ ἐγνώριζεν αὐτούς, ὅτι διέκειντο εὐνοικῶς πρὸς αὐτόν, καὶ ὅτι ἦσαν ἱκανοὶ συνεργάται εἰς ὅσα αὐτὸς ἤθελε νὰ πράττη, τούτους, εἶνε ὁμολογούμενον παρὰ πάντων, ὅτι πολὺ περιεποιεῖτο.

21. Καὶ καθὼς ἐστοχάζετο, ὅτι ἔχει χρεῖαν φίλων, ἵνα ἔχη αὐτοὺς συνεργάτας του, οὕτω καὶ αὐτὸς ἐφρόντιζε νὰ βοηθῆ αὐτούς, ὅσον περισσότερον ἠδύνατο, εἰς ὅ,τι ἔβλεπεν, ὅτι ἕκαστος τούτων ἐπεθύμει.

22. Ἦτο δὲ ὁ μόνος ἄνθρωπος, ὅστις ἐλάμβανε πάμπολλα δῶρα διὰ πολλὰς αἰτίας· οὐδεὶς ὅμως ἄλλος ἐμοίραζε ταῦτα εἰς τοὺς φίλους του μὲ μεγαλειτέραν ἐλευθεριότητα, ἢ μὲ ὕσιν οὗτος, ἀποβλέπων πρὸς τοὺς τρόπους καὶ τὰς χρεῖας πρὸ πάντων ἕκαστου.

23. Καὶ ὅσα ἔπεμπέ τις πρὸς αὐτόν πρὸς ἐνδυμασίαν τοῦ σώματος, εἴτε χρήσιμα πρὸς τὴν πόλεμον, εἴτε πρὸς καλλωπισμὸν, καὶ περὶ τούτων ἤκουσαν αὐτόν λέγοντα, ὅτι μεθ' ὅλων τούτων ἀδύνατον εἶνε νὰ ἐνδύσῃ τὸ σῶμά του, μέγιστον ὅμως στολισμὸν του ἐθεώρει νὰ βλέπῃ τοὺς φίλους του καλῶς ἐστολισμένους.

24. Καὶ δὲν ἦτο διόλου παράδοξον, ὅτι ὑπερέβαινε πολὺ τοὺς φίλους του κατὰ τὰς εὐεργεσίας, τὰς ὁποίας παρεῖχεν εἰς αὐτούς, διότι ἦτο βέβαια καὶ πλουσιώτερος ἐκείνων· μοὶ φαίνεται ὅμως ἀξία θαυμασμοῦ πρὸ πάντων ἡ ἐπιμέλεια, τὴν ὁποίαν κατέβαλλεν ὁ ἀνὴρ εἰς τὸ ὠφελεῖν τοὺς φίλους, καὶ ἡ προθυμία, ἣν εἶχεν εἰς τὸ εὐχαριστεῖν αὐτούς.

25. Ἐπεμπε δηλαδὴ ὁ Κῦρος εἰς τοὺς φίλους του πολλάκις ἀγγεῖα κατὰ τὸ ἥμισυ πλήρη οἴνου γλυκυτάτου, ὃν τῷ ἔστελλον, λέγων εἰς αὐτούς, ὅτι εἶνε πολὺς χρόνος, ἀφ' οὗ δὲν εἶχεν ἐπιτύχει γλυκύτερον τούτου οἴνον. Τοῦτον λοιπόν σοι στέλλει, καὶ σε παρακαλεῖ νὰ πίης αὐτὸν σήμερον μετὰ τῶν ἀγαπητῶν σου φίλων.

26. Πολλάκις δὲ ἔπεμπε χῆνας ἡμιφαγωμένας καὶ ἄρτους ἡμίσεις καὶ ἄλλα τοιαῦτα, διατάσσων τὸν φέροντα αὐτὰ νὰ λέγη. « Αὐτὰ ἤρesan εἰς τὸν Κῦρον· θέλει λοιπόν καὶ σὺ νὰ γευθῆς αὐτῶν. »

27. Ὅπου δὲ ἦτο μεγάλη ἔλλειψις χόρτου, αὐτὸς δὲ ἠδύνατο νὰ προμηθευθῆ τοιοῦτον ἕνεκα τῶν πολλῶν ὑπηρετῶν του καὶ τῆς ἰδιαιτέρας αὐτοῦ φροντίδος, ἔπεμπε καὶ πρὸς τοὺς φίλους του καὶ παρεκίνει αὐτούς νὰ διδῶσιν ἐξ αὐτοῦ εἰς τοὺς ἵππους, τοὺς ὁποίους ἔχουσι πρὸς ἵππασίαν, διὰ νὰ μὴ φέρωσιν αὐτούς πεινῶντες.

28. Καὶ ἂν ποτε ἐπορεύετο καὶ πλείστοι ἔμελλον νὰ τον ἴδωσι, προσκαλῶν τοὺς φίλους, ὠμίλει σπουδαίως μετ' αὐτῶν, ἵνα κάμνη φανεροὺς ἐκείνους, τοὺς ὁποίους τιμᾷ· ὥστε ἐγὼ ἐξ ὅσων ἤκουσα, νομίζω, ὅτι οὐδεὶς μᾶλλον τοῦ Κύρου ἠγαπήθη ὑπὸ πλειόνων, εἴτε Ἑλλήνων εἴτε βαρβάρων.

29. Ἀπόδειξις δὲ τούτου εἶνε καὶ ἡ ἐξῆς. Ἐκ τοῦ Κύρου, ἐφ' ὅσον χρόνον ἦτον ὑπήκοος τοῦ ἀδελφοῦ του, οὐδεὶς ἔφρουγεν, ἵνα ἐνωθῆ μετὰ τοῦ βασιλέως, ἐκτὸς τοῦ Ὀρόντα, ὅστις ἐπεχείρησε νὰ πράξῃ τοῦτο. Καὶ οὗτος δὲ ὁ Ὀρόντας αὐτόν, τὸν ὁποῖον ἐνόμιζεν πιστότερον εἰς ἑαυτόν, ἢ εἰς ἄλλον, εὔρεν ὅτι ἠγάπα τὸν Κῦρον περισσότερον, ἢ τὸν ἑαυτόν του. Ἐκ δὲ τοῦ βασιλέως

πολλοὶ ἤλθον πρὸς τὸ μέρος τοῦ Κύρου, ἀφοῦ οἱ δύο ἀδελφοὶ ἤλθον εἰς πόλεμον πρὸς ἀλλήλους, καὶ αὐτοὶ πρὸς τούτοις οἱ κατ' ἐξοχὴν παρ' ἐκείνου ἀγαπώμενοι, νομίζοντες, ὅτι ἀπήλαυον μεγαλειτέρας τιμῆς, ἢ ἐὰν ἦσαν πλησίον τοῦ βασιλέως.

30. Καὶ τὸ γενόμενον δὲ κατὰ τὸν θάνατον τοῦ Κύρου, ἀποδεικνύει ἱκανῶς, ὅτι καὶ αὐτὸς ἦτον ἀνὴρ ἀγαθός, καὶ τοὺς πιστούς, καὶ εὐνοὺς καὶ σταθεροὺς φίλους ἠδύνατο ὀρθῶς νὰ διακρίνη.

Διότι ἐνῶ αὐτὸς ἀπέθνησκε, καὶ πάντες οἱ φίλοι του καὶ ὁμοτράπεζοι ἀπέθανον μαχόμενοι ὑπὲρ τοῦ Κύρου, πλὴν τοῦ Ἀριαίου· οὗτος δὲ ἔτυχε νὰ ἦναι τεταγμένος εἰς τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα, ἄρχων τοῦ ἵππικοῦ. Καθὼς δὲ ἔμαθεν, ὅτι ὁ Κύρος εἶχε φονευθῆ, ἔφυγεν, ἔχων καὶ ὄλον τὸ στράτευμα, τοῦ ὁποίου ἦτον ἡγεμῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι΄.

1. Ἐνταῦθα λοιπὸν ἀποκόπτεται ἡ κεφαλὴ καὶ ἡ δεξιὰ χεὶρ τοῦ Κύρου. Ὁ βασιλεὺς δὲ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ διώκοντες τοὺς πολεμίους ἐπιπίπτουσιν εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Κύρου· καὶ οἱ μὲν μετὰ τοῦ Ἀριαίου στρατιῶται δὲν μένουσι πλέον ἐκεῖ, ἀλλὰ φεύγουσι διὰ τοῦ στρατοπέδου αὐτῶν εἰς τὸν σταθμὸν, ἐξ οὗ εἶχον ὁρμήσει. Ἐλέγετο δὲ ὅτι τὸ ἐν τῷ μεταξὺ διάστημα τῆς ὁδοῦ ἦτο παρασάγγες τέσσαρες.

2. Ὁ βασιλεὺς δὲ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ πολλὰ τότε

διήρπασαν πράγματα, ἀλλ' οἱ πρὸς φύλαξιν τοῦ στρατοπέδου Ἑλληνες ἀπέκρουσαν αὐτούς.

4. Τότε ἐμακρύνθησαν ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ Ἑλληνες ἀπ' ἀλλήλων ἕως τριακόσια στάδια, καὶ οἱ μὲν Ἑλληνες ἐδίωκον τοὺς πρὸς τὸ μέρος των βαρβάρους, ὡς νικηταὶ πάντων, οἱ δὲ βάρβαροι ἤρπαζον, ὡς νὰ ἦσαν ἤδη πάντες νικηταί.

5. Ἀφοῦ ὅμως οἱ μὲν Ἑλληνες ἔμαθον, ὅτι ὁ βασιλεὺς μετὰ τοῦ στρατεύματός του ἦτον ἐντὸς τῶν ἀποσκευῶν, ὁ δὲ βασιλεὺς πάλιν ἤκουσε παρὰ τοῦ Τισσαφέρνους, ὅτι οἱ Ἑλληνες νικῶσι τό καθ' ἑαυτοὺς καὶ προχωροῦσι πρὸς τὰ ἐμπρός, διώκοντες τοὺς ἐχθρούς, ἐκεῖ τότε ὁ μὲν βασιλεὺς συναθροίζει τοὺς στρατιώτας του καὶ παρατάττεται, ὁ δὲ Κλέαρχος καλέσας τὸν Πρόξενον, διότι ἦτο πολλὰ πλησίον του, συνεβουλεύετο, ἂν πρέπει νὰ στείλωσι μερικούς, ἢ πάντες νὰ ὑπάγωσι πρὸς βοήθειαν τοῦ στρατοπέδου.

6. Τότε πάλιν εἶδον, ὅτι ἐπλησίαζεν ὁ βασιλεὺς, ὡς ἐφαίνετο, ὅπισθεν αὐτῶν· καὶ οἱ μὲν Ἑλληνες στραφέντες, ἠτοιμάζοντο νὰ ὀρμήσωσι καὶ ν' ἀντιπαραταχθῶσι κατὰ τοῦ βασιλέως· ὁ δὲ βασιλεὺς ἤλλαξε τὸν δρόμον, καὶ ἐστράφη δι' ἐκείνου, ἐκ τοῦ ὁποίου εἶχεν ἐλθεῖ, ὅτε ἦτο πέραν τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος, ἀναλαβὼν καὶ τοὺς ὅσοι εἶχον λειποτακτήσει πρὸς τοὺς Ἑλληνας ἐν καιρῷ τῆς μάχης, καὶ τὸν Τισσαφέρνην μετὰ τῶν στρατιωτῶν του.

7. Διότι ὁ Τισσαφέρνης εἰς τὴν πρώτην σύγκρουσιν δὲν ἔφυγεν, ἀλλὰ διῆλθεν ἔφιππος πλησίον τοῦ ποταμοῦ καθ' ὃ μέρος ἦσαν οἱ Ἑλληνες πελτασταί. Διερχόμενος

δὲ οὐδένα μὲν ἐφόνευσεν, οἱ δὲ Ἕλληνας ἀπομακρυνθέντες, ἐκτύπων καὶ ἠκόντιζον αὐτούς. Ἀρχηγὸς δὲ τῶν πελταστῶν ἦτον Ἐπισθένης ὁ Ἀμφιπολίτης, καὶ ἔλεγον, ὅτι ἐγένετο φρόνιμος.

8. Ὁ δὲ Τισσαφέρνης, καθὼς ἀπῆλθε νικημένος, δὲν ἐπιστρέφει πάλιν ὀπίσω, ἀλλ' ἐλθὼν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων, ἀπαντᾷ ἐκεῖ τὸν βασιλέα, καὶ ὁμοῦ λοιπὸν πάλιν παρατάξαντες τὰ στρατεύματά των, ἐπορεύοντο.

9. Ὅταν δὲ ἔφθασαν κατὰ τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα τῶν Ἑλλήνων, ἐφοβήθησαν οἱ Ἕλληνας, μήπως οἱ ἐχθροὶ ἐκτείνωσι τὰς δυνάμεις των πρὸς τὸ κέρασ, καὶ περικυκλώσαντες ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν τοὺς κατακόψωσι· καὶ ἐφάνη καλὸν εἰς αὐτούς νὰ ἐξαπλώσωσι τὸ κέρασ τοῦ στρατοῦ των καὶ νὰ βάλωσιν εἰς τὰ ὀπίσω των τὸν ποταμόν.

10. Ἐνῶ δὲ ἐσκέπτοντο ταῦτα, εὐθὺς καὶ ὁ βασιλεὺς παρατάξας τὸν στρατὸν του εἰς τὸ αὐτὸ σχῆμα, ἐτοποθέτησε τὴν φάλαγγα ἀπέναντι τῶν Ἑλλήνων, καθὼς εἶχεν αὐτὴν καὶ ὅτε τὸ πρῶτον ἐπήρχετο, ἵνα συγκροτήσῃ τὴν μάχην. Καθὼς δὲ εἶδον οἱ Ἕλληνας, ὅτι οἱ βάρβαροι ἦσαν πλησίον καὶ παρατεταγμένοι εἰς μάχην, εὐθὺς ἀφοῦ ἐπαιάνισαν τὸ πολεμικὸν ἄσμα, ὤρμουν κατ' αὐτῶν μετὰ πλείονος, ἢ πρότερον, προθυμίας.

11. Οἱ δὲ βάρβαροι δὲν ἐστάθησαν, ἀλλ' ἔφευγον μακρότερον, ἢ πρότερον· οἱ δὲ Ἕλληνας τοὺς κατεδίωκον μέχρι κόμης τινὸς καὶ αὐτοῦ ἐστάθησαν.

12. Διότι ἐπάνω τοῦ χωρίου ἦτο λόφος εἰς τὸν ὅποιον φεύγοντες πρὸς τα ὀπίσω, ἔφθασαν οἱ στρατιῶται τοῦ

βασιλέως, οὐχὶ οἱ πεζοί, ἀλλ' οἱ ἵππεις, ἐξ ὧν ἐπληρώθη ὁ λόφος, ὥστε δὲν ἤξευρον οἱ Ἕλληνες, τί γίνεται. Καὶ εἶπον, ὅτι ἔβλεπον τὴν βασιλικὴν σημαίαν, χρυσοῦν τινα ἀετὸν ἠπλωμένον ἐπάνω ἀκοντίου.

13. Ἀφοῦ δὲ καὶ εἰς τοῦτο τὸ μέρος ἐπροχώρουν οἱ Ἕλληνες, παραιτοῦσι τότε τὸν λόφον οἱ ἵππεις, οὐχὶ ὅμως οἱ πάντες ὁμοῦ, ἀλλ' ἄλλοι ἐξ ἄλλου μέρους. Ἡρ-
χισε δὲ ὁ λόφος νὰ γίνηται κενὸς τῶν ἵππέων, καὶ τέλος πάντες ἀπεχώρησαν.

14. Ὁ Κλέαρχος λοιπὸν δὲν ἀνεβίβαζεν ἐπὶ τοῦ λόφου τὸ στράτευμα, ἀλλὰ στήσας αὐτὸ ὑποκάτω αὐτοῦ, ἔστει-
λε Λύκιον τὸν Συρακούσιον καὶ ἓνα ἄλλον ἐπὶ τοῦ λό-
φου, καὶ διατάσσει αὐτούς, ἀφοῦ ἴδωσι, τί εἶνε ἐκεῖ, νὰ
το ἀπαγγείλωσιν εἰς αὐτόν.

15. Καὶ ὁ Λύκιος ἔσπευσεν ἐκεῖ ἔφιππος καὶ ἰδὼν
ἀπαγγέλλει, ὅτι φεύγουσι μετὰ μεγάλης ταχύτητος.

Ἐνῶ δὲ σχεδὸν συνέβαινον ταῦτα καὶ ὁ ἥλιος ἤρχισε
νὰ δύη.

16. Ἐνταῦθα δὲ ἐστάθησαν οἱ Ἕλληνες καὶ θέσαντες
κάτω τὰ ὅπλα των, ἀνεπαύοντο· καὶ ἐθαύμαζον συγχρό-
ως, ὅτι ὁ Κύρος εἰς οὐδὲν μέρος φαίνεται, οὐδ' ἄλλος
οὐδεὶς ἔρχεται ἀπ' αὐτοῦ· διότι δὲν εἶχον μάθει, ὅτι ἀπέ-
θανεν, ἀλλὰ συνεπέρινον, ὅτι ἢ ἐπορεύθη μακρὰν κατα-
διώκων τοὺς ἐχθρούς, ἢ προέβη εἰς τὰ ἐμπρός, ἵνα κατα-
λάβῃ τόπον τινά.

17. Καὶ αὐτοὶ ἐσκέπτοντο, ἢ νὰ μείνωσιν αὐτοῦ, καὶ
νὰ φέρωσι καὶ τὰ πράγματά των, ἢ νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὸ
στρατόπεδον. Ἐφάνη δὲ εἰς αὐτοὺς καλὸν νὰ ὑπάγωσιν καὶ
φθάνοσι σχεδὸν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ δείπνου εἰς τὰς σκηνάς.

18. Αὕτη λοιπὸν ἡ ἡμέρα τοιοῦτο τέλος ἔλαβεν. Ἐκεῖ δὲ εὐρίσκουσι τὰ πλεῖστα τῶν ἄλλων πραγμάτων διηρησμένα, καὶ ὅ,τι τρόφιμον, ἢ ποτὸν ἦτο· πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὰς ἀμάξας, πλήρεις ἀλεύρων καὶ οἴνου, τὰς ὁποίας ἠτοίμασεν ὁ Κῦρος, ὥστε, ἂν τύχη μεγάλη ἔλλειψις εἰς τὸ στράτευμα, νά τα διανεῖμη εἰς τοὺς Ἕλληνας·— ἦσαν δέ, ὡς ἔλεγον, τετρακόσiai ἀμάξαι—καὶ ταύτας διήρπασαν τότε οἱ στρατιῶται τοῦ βασιλέως.

19. Ὡστε ἔμειναν ἄνευ δείπνου οἱ πλεῖστοι ἐκ τῶν Ἑλλήνων, δὲν εἶχον δὲ καὶ γευματίσει· διότι πρὶν ἢ καταλύσῃ ὁ στρατός, ἵνα γευματίσῃ, ἐφάνη ὁ βασιλεύς. Ταύτην λοιπὸν τὴν νύκτα τοιοῦτοτρόπως διήλθον.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ Β΄.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

1. Κατὰ τίνα λοιπὸν τρόπον ὁ Κύρος συνήθροισε τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα, ὅτε ἐξεστράτευσε κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἀρταξέρξου, καὶ ὅσα ἐπράχθησαν εἰς τὴν ἀνάβασιν, καὶ πῶς ἐγείνεν ἡ μάχη, καὶ πῶς ἀπέθανεν ὁ Κύρος, καὶ πῶς ἐλθόντες εἰς τὸ στρατόπεδον οἱ Ἕλληνες ἐκοιμήθησαν, νομίζοντες, ὅτι ἐνίκων ἐξάπαντος, καὶ ὅτι ὁ Κύρος ζῆ, πάντα ταῦτα ἔχουσι γείνει φανερά εἰς τὸ προηγούμενον βιβλίον.

2. Ἄμα δὲ ἐγείνεν ἡμέρα συνελθόντες οἱ στρατηγοὶ ἐθαύμαζον, ὅτι ὁ Κύρος, οὔτε ἄλλον οὐδένα στέλλει, ἵνα τοῖς εἴπῃ, τί πρέπει νὰ πράττωσιν, οὔτε αὐτὸς ἐφαίνετο. Ἀπεφάσισαν λοιπὸν ἀφοῦ ἐτοιμάσωσι τὰ πράγματα τῶν καὶ ἐξοπλισθῶσι, νὰ προχωρήσωσι πρὸς τὰ ἐμπρός, ἕως ὅτου συναπαντηθῶσι μετὰ τοῦ Κύρου.

3. Ἄλλ' ἐνῶ ἤρχιζον νὰ προχωρήσωσι, περὶ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, ἦλθε Προκλῆς ὁ ἄρχων τῆς Τευθρανίας, ἀπόγονος τοῦ Δημαράτου τοῦ Λάκωνος, καὶ Γλοῦς ὁ υἱὸς

τοῦ Ταμῶ. Οὗτοι ἔλεγον, ὅτι ὁ μὲν Κῦρος ἐφρονεύθη, ὁ δὲ Ἄριαϊός φυγὼν, εὐρίσκεται μετ' ἄλλων βαρβάρων εἰς τὸν σταθμὸν, ἀφ' οὗ τὴν παρελθοῦσαν ἡμέραν εἶχον κινήσει, καὶ λέγει, ὅτι σήμερον μὲν δύναται νὰ περιμένη αὐτούς, ἐὰν σκοπεύωσι νὰ ἔλθωσιν· αὐριον δὲ μελετᾶ νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς Ἴωνίαν, ἐξ ἧς ἦλθεν.

4. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ στατηγοί, καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες μαθόντες, ἐλυποῦντο ἀπὸ καρδίας. Ὁ δὲ Κλέαρχος εἶπε τὰ ἐξῆς. «Καλὸν, θὰ ἦτον ἐὰν ἐζῆ ὁ Κῦρος. Ἐπειδὴ ὅμως ἀπέθανε, εἶπατε εἰς τὸν Ἄριαϊον, ὅτι ἡμεῖς εἴμεθα νικηταί, καὶ ὡς βλέπετε, οὐδεὶς πλέον μάχεται καθ' ἡμῶν, καὶ ἐὰν σεῖς δὲν ἤρχεσθε, ἡμεῖς ἠθέλομεν ὑπάγει κατὰ τοῦ βασιλέως. Ὑποσχόμεθα δὲ εἰς τὸν Ἄριαϊον, ἐὰν ἔλθῃ ἐνταῦθα, νὰ τον καθίσωμεν εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον· διότι ἡ ἐξουσία ἀνήκει εἰς τοὺς νικητάς.»

5. Ταῦτα εἰπὼν ἔστειλεν ὀπίσω τοὺς ἀγγελιαφόρους καὶ μετ' αὐτῶν Χειρίσοφον τὸν Λάκωνα, καὶ Μένωνα τὸν Θετταλόν, διότι καὶ αὐτὸς ὁ Μένων ἠθέλε νὰ ὑπάγῃ, διότι ἦτο φίλος τοῦ Ἄριαϊοῦ καὶ εἶχε φιλοξενηθῆ παρ' αὐτοῦ. Οὗτοι μὲν λοιπὸν ἐπορεύοντο, ὁ δὲ Κλέαρχος περιέμενεν ἀπάντησιν.

6. Καὶ οἱ στρατιῶται ἐπρομηθεύοντο τὰ πρὸς τροφήν καὶ πόσιν, ὅπως ἠδύναντο, σφάζοντες ἐκ τῶν φορτηγῶν ζώων τοὺς βοῦς καὶ τοὺς ὄνους· ὡς ζύλα δὲ μετεχειρίζοντο, ἐξερχόμενοι ὀλίγον ἐκ τῆς φάλαγγος εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἐγείνεν ἡ μάχη, τὰ βέλη, τὰ ὁποῖα ἦσαν πολλά, διότι ἠνάγκαζον οἱ Ἕλληνες τοὺς λειποτακτοῦντας ἀπὸ τοῦ βασιλέως νὰ ρίπτωσιν αὐτά· πρὸς δὲ τούτοις μετεχειρίζοντο ὡς ζύλα καὶ τὰ γέρρα καὶ τὰς ξυλίνας ἀσπί-

δας τῶν Αἰγυπτίων· πολλαὶ δὲ πέλται ἐπλεόναζον, πολλαὶ δὲ ἄμαξαι ἦσαν περιτταὶ δι' ἔλλειψιν ζώων, ἵνα σύρωσιν αὐτάς. Πάντα λοιπὸν τὰ ξύλα ταῦτα μεταχειριζόμενοι εἰς τὸ πῦρ, καὶ ψήνοντες κρέατα, ἔτρωγον ἐκείνην τὴν ἡμέραν.

7. Καὶ ἦτον ἤδη ὥρα, καθ' ἣν ἡ ἀγορὰ εἶνε πλήρης ἀνθρώπων, ὁπότε ἔρχονται ἀπὸ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ Τισσαφέρνους κήρυκες, ἐξ ὧν πάντες μὲν οἱ ἄλλοι ἦσαν βάρβαροι, εἰς δὲ μόνον Ἕλληνα, ὀνομαζόμενος Φαλίνας, ὅστις ἔτυχε νὰ εὐρίσκηται πλησίον τοῦ Τισσαφέρνους καὶ ἦτον ἐν τιμῇ, διότι ἐπηγγέλλετο, ὅτι ἤξευρε τὴν τακτικὴν καὶ τὴν ὀπλομαχίαν.

8. Οὗτοι δὲ προσελθόντες καὶ καλέσαντες τοὺς στρατηγούς τῶν Ἑλλήνων, εἶπον, ὅτι ὁ βασιλεύς, ὡς νικητής, καὶ ὡς φονεύσας τὸν Κύρον, προστάζει τοὺς Ἕλληνας, ἀφοῦ παραδώσωσι τὰ ὅπλα, καὶ ἔλθωσιν εἰς τὴν αὐλήν τοῦ βασιλέως, νὰ ζητῶσιν, ὅπως ἐπιτύχωσι παρ' αὐτοῦ ἀγαθόν τι. Ταῦτα μὲν εἶπον οἱ κήρυκες τοῦ βασιλέως.

9. Οἱ δὲ Ἕλληνες μετ' ἀγανακτήσεως ψυχῆς ἤκουσαν τούτους τοὺς λόγους, ὁ Κλέαρχος ὅμως τόσον εἶπε μόνον, ὅτι δὲν εἶνε πρέπον εἰς τοὺς νικητὰς νὰ παραδίδωσι τὰ ὅπλα. Σεῖς ὅμως, ὦ ἄνδρες στρατηγοί, εἶπε, δότε, εἰς αὐτοὺς ὅποιαν ἀπόκρισιν ἔχετε νὰ δώσητε καλλίστην καὶ ἀρίστην, καὶ ἐγὼ εὐθύς θὰ ἐπανέλθω. Διότι τὸν εἶχε φωνάζει ὑπηρέτης τις, ἵνα ἴδῃ τὰ ἐκβεβλημένα σπλάγγνα τῶν σφαγίων. Ἐπειδὴ ἔτυχε τότε νὰ προσφέρῃ θυσίαν.

10. Τότε λοιπὸν ἀπεκρίθη Κλεάνωρ ὁ Ἀρκάς, πρεσβύτατος πάντων, ὅτι προτιμῶσι νὰ ἀποθάνωσι πρότερον, ἢ νὰ παραδώσωσι τὰ ὅπλα· ὁ δὲ Πρόξενος ὁ Θηβαῖος εἶπε.

« Καὶ ἐγώ, ὦ Φαλίνε, ἀληθῶς, θαυμάζω, διὰ τίνα ἐκ τῶν δύο λόγων ζητεῖ ὁ βασιλεὺς τὰ ὄπλα μας, ὡς νικητῆς, ἢ ὡς δῶρα ἕνεκα φιλίας. Ἐὰν μὲν ζητῆ ὡς νικητῆς, τίς ἢ χρεία νὰ τα ζητῆ, καὶ δὲν ἔρχεται νὰ τα λάβῃ; Ἐὰν ὅμως θέλῃ νὰ τα λάβῃ φιλικῶς, ἅς λέγῃ, τί δίδει εἰς τοὺς στρατιώτας, ἂν ἴσως τὰ χαρίσωσιν εἰς αὐτόν; »

11. Εἰς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Φαλίνας. « Ὁ βασιλεὺς νομίζει τὸν ἑαυτὸν τοῦ νικητῆν, διότι ἐφόνευσε τὸν Κύρον. Ἐπειδὴ τίς ἄλλος ζητεῖ νὰ οἰκαιοποιηθῆ τὴν βασιλείαν του; Νομίζει δὲ ὅτι καὶ σεῖς εἴσθε εἰς τὴν ἐξουσίαν του, διότι σὰς ἔχει εἰς τὸ μέσον τοῦ κράτους του, καὶ ἐντὸς ἀδιαβάτων ποταμῶν· καὶ διότι δύναται νὰ ὀδηγήσῃ καθ' ἡμῶν τόσους ἀνθρώπους κατὰ τὸ πλῆθος, ὥστε καὶ ἂν παραδώσῃ αὐτοὺς εἰς τὰς χεῖρας ὑμῶν, δὲν θὰ ἠδύνασθε νὰ τοὺς ἀποκτείνητε ».

12. Μετὰ τοῦτον, Θεόπομπος ὁ Ἀθηναῖος εἶπεν· « ὦ Φαλίνε, τώρα καθὼς βλέπεις καὶ σύ, ἡμεῖς οὐδὲν ἄλλο καλὸν ἔχομεν, εἰμὴ ὄπλα καὶ ἀνδρείαν. Ἐὰν μὲν λοιπὸν ἔχομεν ὄπλα, νομίζομεν, ὅτι δυνάμεθα καὶ τὴν ἀνδρείαν μας νὰ βάλωμεν εἰς πρᾶξιν· ἂν ὅμως παραδώσωμεν ταῦτα, χάνομεν καὶ τὴν ζωὴν ἡμῶν. Μὴ πιστεύσῃς λοιπὸν, ὅτι θέλομεν σὰς παραδώσει τὰ μόνον ἀγαθὰ, τὰ ὅποια ἔχομεν, ἀλλὰ μετὰ τούτων, καὶ περὶ τῶν ἰδικῶν σὰς ἀγαθῶν θέλομεν πολεμήσει ».

13. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Φαλίνας, ἐγέλασε, καὶ εἶπε· « Ἀληθῶς φαίνεσαι φιλόσοφος, ὦ νεανίσκε, καὶ ὀμιλεῖς μετὰ χάριτος· μάθε ὅμως, ὅτι εἶσαι ἀνόητος, ἂν νομίζῃς, ὅτι ἡ ἀνδρεία ὑμῶν θὰ νικήσῃ τὴν στρατιωτικὴν δύναμιν τοῦ βασιλέως ».

14. Ἄλλοι δὲ τινες ὠμίλησαν μαλακώτερον ὅτι καὶ πρὸς τὸν Κύρον ἐφάνησαν πιστοί, καὶ τὸν βασιλέα πολὺ δύνανται νὰ ὠφελήσωσιν, ἐὰν θέλῃ νὰ γείνη φίλος αὐτῶν· καὶ εἴτε εἰς ἄλλο τι θέλει νὰ τοὺς μεταχειρισθῆ, εἴτε ἂν ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Αἰγύπτου, δύνανται νὰ τον βοηθήσωσιν, ὅπως τὴν καθυποτάξῃ.

15. Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ ἦλθε καὶ ὁ Κλέαρχος, καὶ ἠρώτησεν, ἂν ἔχουσι δώσει πλεόν τὴν ἀπόκρισιν. Ὁ δὲ Φαλῖνος διακόψας, εἶπεν· « Οὗτοι μὲν, ὦ Κλέαρχε, ἕκαστος λέγει τὴν γνώμην του· σὺ δὲ εἶπε εἰς ἡμᾶς, ὅ,τι φρονεῖς ».

16. Καὶ ὁ Κλέαρχος ἀπεκρίθη. « Ἐγώ, ὦ Φαλῖνε, ἐχάρην ὅτε σε εἶδον, νομίζω δὲ καὶ πάντες οἱ ἄλλοι διότι καὶ σὺ εἶσαι Ἕλλην καὶ ἡμεῖς ἐσμέν ὁμοίως τοσοῦτοι, ὅσους σὺ βλέπεις. Ἐπειδὴ λοιπὸν εὐρισκόμεθα ἐν τιαύτῃ καταστάσει, ζητοῦμεν τὴν συμβουλὴν σου, τί πρέπει νὰ πράττωμεν περὶ ὧσων σὺ προτείνεις. »

17. « Σὺ λοιπὸν ἐν ὀνόματι τῶν Θεῶν συμβούλευσον ἡμᾶς ὅ,τι σοὶ φαίνεται κάλλιστον καὶ ἄριστον, καὶ τὸ ὅποσον θέλει προξενήσει τιμὴν εἰς σὲ συχνάκις λεγόμενον ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων, ὅτι δηλαδὴ ὁ Φαλῖνος σταλείς ποτε παρὰ τοῦ βασιλέως, ἵνα εἴπῃ εἰς τοὺς Ἕλληνας νὰ παραδώσωσι τὰ ὅπλα, ἀφοῦ ἐζήτησαν τὴν συμβουλὴν του, συνεβούλευσεν αὐτοὺς τὰ ἐξῆς. Γνωρίζεις δέ, ὅτι εἶνε ἀνάγκη νὰ λέγωνται εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅσα ἂν σὺ συμβουλεύσῃς εἰς ἡμᾶς. »

18. Ὁ δὲ Κλέαρχος ὠμίλησεν οὕτως, μὲ σκοπόν, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ πρεσβευτῆς τοῦ βασιλέως νὰ συμβουλεύτῃ αὐτοὺς νὰ μὴ παραδώσωσι τὰ ὅπλα, ἵνα οἱ Ἕλληνες

(ΞΕΝΟΦ. ΑΝΑΒ. Β΄.)

ἔχωσι πλείονας ἐλπίδας. Ὁ Φαλῆνος ὅμως ἀλλάζας τοὺς λόγους τοῦ παρὰ προσδοκίαν τοῦ Κλεάρχου, ὠμίλησεν ὡς ἑξῆς.

19. «Ἐγώ, ἐὰν ἐκ τῶν ἀπείρων ἐλπίδων μίαν μόνην ἔβλεπον, διὰ τῆς ὁποίας θὰ ἦτο δυνατόν νὰ σωθῆτε πολεμοῦντες κατὰ τοῦ βασιλέως, θὰ σας συνεβούλευον νὰ μὴ παραδώσητε τὰ ὅπλα. Ἐπειδὴ ὅμως οὐδεμία ἐλπίς ὑπάρχει εἰς σᾶς, ἄνευ τῆς θελήσεως τοῦ βασιλέως, συμβουλεύω ὑμᾶς νὰ φυλάξητε τὴν ζωὴν σας, ὅπως δύνασθε.»

20. Εἰς ταῦτα δὲ ἀπεκρίθη ὁ Κλεάρχος. «Καλὴ εἶνε ἡ γνώμη σου αὕτη· ἀφ' ἡμῶν δὲ ἀπάγγελιον πρὸς τὸν βασιλέα ταῦτα, ὅτι ἡμεῖς φρονοῦμεν, ἐὰν μὲν ἦνε χρεῖα νὰ γείνωμεν φίλοι τοῦ βασιλέως, ἔχοντες τὰ ὅπλα, θὰ εἴμεθα ὠφελιμώτεροι φίλοι αὐτοῦ, ἢ ἐὰν τὰ παραδώσωμεν εἰς ἄλλον· ἐὰν δὲ ἦνε ἀνάγκη νὰ πολεμῶμεν, καλλίτερον δυνάμεθα νὰ πολεμῶμεν, ἔχοντες τὰ ὅπλα, ἢ παραδώσαντες αὐτὰ εἰς ἄλλον.»

21. Καὶ ὁ Φαλῆνος εἶπεν· «Θέλομεν ἀναφέρει ταῦτα πρὸς τὸν βασιλέα· ἀλλὰ καὶ ἄλλο διέταξεν ἡμᾶς ὁ βασιλεὺς νὰ εἴπωμεν πρὸς ὑμᾶς, ὅτι, ἂν μείνητε ἐνταῦθα, θέλει εἶναι εἰρήνη· ἂν ὅμως θελήσητε νὰ προχωρήσητε, ἢ νὰ ἐπιστρέψητε, θέλει εἶναι πόλεμος. Εἶπατε λοιπὸν καὶ περὶ τούτου, τί ἐκ τῶν δύο θὰ πράξητε, θὰ μείνητε καὶ εἶνε εἰρήνη, ἢ νὰ ἀπαγγείλω, ὅτι ἔχετε πόλεμον πρὸς αὐτόν;»

22. Καὶ ὁ Κλεάρχος εἶπεν· «Ἀπάγγελιον λοιπὸν καὶ περὶ τούτου, ὅτι καὶ ἡμεῖς τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχομεν, ὡς καὶ ὁ βασιλεὺς.» «Καὶ τίς εἶνε αὕτη;» ἠρώτησεν ὁ

Φαλίνοσ. Ἀπεκρίθη ὁ Κλέαρχοσ· «Ἐάν μὲν μείνωμεν, θὰ ἦνε εἰρήνη, ἐάν δὲ προχωρῶμεν, ἢ ἐπιστρέφωμεν, πόλεμοσ.» Καὶ ἐκεῖνοσ πάλιν ἠρώτησεν, «εἰρήνην, ἢ πόλεμον νὰ ἀναγγείλω;» Καὶ ὁ Κλέαρχοσ ἀπεκρίθη πάλιν τὰ αὐτά. «Εἰρήνην μὲν θὰ ἦνε, ἐάν μένωμεν, ἂν δὲ προχωρῶμεν, ἢ ἐπιστρέφωμεν, πόλεμοσ, ὅ,τι δὲ σκοπὸν εἶχε νὰ πράττη, δὲν το ἐφανέρωσεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

1. Ὁ μὲν λοιπὸν Φαλίνοσ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἀνεχώρησαν, ἐπανῆλθον δὲ οἱ εἰς τὸν Ἀριαῖον πεμφθέντεσ, Προκλῆσ καὶ Χειρίσοφοσ· ὁ δὲ Μένων ἔμενεν αὐτοῦ πλησίον τοῦ Ἀριαίου. Οὗτοι δὲ ἔλεγον ἐκ μέρουσ τοῦ Ἀριαίου, ὅτι πολλοὶ Πέρσαι εἶνε ἀνώτεροι αὐτοῦ, οἱ ὅποιοι δὲν ἤθελον ἀνεχθῆ νὰ ἦνε αὐτοῦσ βασιλεύσ· ἀλλ' ἐάν θέλετε νὰ ἀπέλθητε ὁμοῦ, παρακινεῖ ὑμᾶσ νὰ ἔλθητε εἰς αὐτὸν ἐν καιρῷ τῆσ νυκτόσ· εἰ δὲ μὴ, αὐτοῦσ μόνοσ θὰ ἀπέλθη πρώτ.

3. Ὁ δὲ Κλέαρχοσ εἶπε, «Πολὺ καλὰ, πρέπει νὰ πράττωμεν ὡσ ἐξῆσ· ἐάν μὲν ὑπάγωμεν πρὸσ αὐτόν, καθὼσ λέγετε· εἰ δὲ μὴ, πράττετε ὅ,τι κρίνετε συμφερότερον εἰσ ὑμᾶσ.» Τί δὲ ἔμελλε νὰ πράξη, οὐδ' εἰσ αὐτοῦσ το ἐφανέρωσε.

3. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐνῶ ἤδη ὁ ἥλιοσ ἔδυε, συγκαλέσασ τοῦσ στρατηγοῦσ καὶ λοχαγοῦσ, ὠμίλησεν εἰσ αὐτοῦσ τοιοῦτοτρόπωσ· «Ὅτε ἐγὼ, ὦ ἄνδρεσ, προσέφερον θυσίαν, ἵνα μάθω, ἂν πρέπη νὰ πολεμῶμεν κατὰ τοῦ βασιλέωσ, τὰ

σπλάγγνα τοῦ θύματος δὲν ἐδείκνυον καλὰ σημεῖα. Καὶ οὕτως ἔπρεπε νὰ γείνη. Διότι καθὼς ἐγὼ τώρα πληροφοροῦμαι, ἀνὰ μέσον ἡμῶν καὶ τοῦ βασιλέως, εἶνε ὁ Τίγρης ποταμὸς πλευστός, τὸν ὅποιον εἶνε ἀδύνατον νὰ διέλθωμεν ἄνευ πλοίων· πλοίων δὲ ἡμεῖς στερούμεθα. Ἄλλ' οὐτ' ἐνταῦθα δυνάμεθα νὰ μένωμεν, διότι δὲν ἔχομεν τὰ πρὸς τροφήν ἀναγκαῖα· τὸ νὰ ὑπάγωμεν δὲ εἰς τοὺς φίλους τοῦ Κύρου, τὰ σπλάγγνα τοῦ θύματος ἔδειξαν πολὺ καλὰ σημεῖα ».

4. Οὕτω λοιπὸν πρέπει νὰ πράττωμεν· ὑπάγετε νὰ δειπνήσετε ὅ,τι ἕκαστος ἐξ ἡμῶν ἔχει· καὶ ὅταν δοθῇ τὸ σημεῖον διὰ τῆς σάλπιγγος πρὸς ἀνάπαυσιν, ἐτοιμάζετε τὰ πράγματά σας· ὅταν δὲ δοθῇ τὸ δεῦτερον σημεῖον, φορτώσατε τὰ ζῶα· εἰς δὲ τὸ τρίτον σημεῖον ἀκολουθήσατε τοὺς στρατηγούς σας, ἔχοντες τὰ μὲν ζῶα πρὸς τὸ μέρος τοῦ ποταμοῦ, τοὺς δὲ ὀπλίτας πρὸς τὰ ἔξω.»

Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ λοχαγοὶ ἀνεχώρησαν, καὶ ἔπραζαν, ὡς τοῖς παρήγγειλε· καὶ ἕκτοτε αὐτὸς μὲν ἦτον ὁ ἀρχηγός, οἱ δὲ ἄλλοι ἐπέιθοντο, εἰ καὶ δὲν εἶχον ἐκλέξει αὐτόν, ἀλλ' ἔβλεπον, ὅτι μόνος ἐσκέπτετο, ὅπως πρέπει νὰ σιέπτηται ὁ ἀρχηγός, οἱ δὲ ἄλλοι δὲν εἶχον πείραν.

6. Τὸ δὲ διάστημα τῆς ὁδοῦ, τὴν ὁποίαν διέτρεξαν ἀπὸ τῆς Ἐφέσου τῆς Ἰωνίας μέχρι τοῦ τόπου τῆς μάχης, εἶνε πεντακόσιοι τριάκοντα πέντε παρασάγγαι, ἢ δέκα ἐξ χιλιάδες καὶ πενήκοντα στάδια, τὰ ὅποια διήνυσαν εἰς ἐνενήκοντα τρεῖς σταθμούς. Ἀπὸ δὲ τοῦ τόπου τῆς μάχης μέχρι τῆς Βαβυλῶνος ἔλεγον, ὅτι ἦσαν τριακόσια ἐξήκοντα στάδια.

7. Ἐπειτα, ἀφοῦ ἔγεινε σκότος, Μιλτοκόθης μὲν ὁ Θραξ ἔχων τοὺς μεθ' αὐτοῦ ἵππεις ἕως τεσσαράκοντα καὶ τῶν πεζῶν Θρακῶν ἕως τριακοσίους ἐλειποτάκτησε πρὸς τὸν βασιλέα.

Ὁ δὲ Κλέαρχος προηγείτο τῶν ἄλλων, καθὼς εἶχε παραγγεῖλει, καὶ ἐκεῖνοι ἠκολούθουν· καὶ φθάνουσιν εἰς τὸν πρῶτον σταθμὸν, ὅπου ἦτον ὁ Ἀριαῖος μετὰ τοῦ στρατοῦ του, περὶ τὸ μεσονύκτιον· καὶ ἀφοῦ ὁ στρατὸς ἐτέθη εἰς πολεμικὴν τάξιν, συνῆλθον οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ λοχαγοὶ τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸν Ἀριαῖον, καὶ ὤμοσαν καὶ οἱ Ἕλληνες καὶ ὁ Ἀριαῖος καὶ οἱ ἄριστοι τῶν μετ' αὐτοῦ, νὰ μὴ προδώσωσιν ἀλλήλους, ἀλλὰ νὰ ἦνε σύμμαχοι. Πρὸς τοῦτοις δὲ καὶ οἱ βάρβαροι ὤμοσαν νὰ δεικνύωσιν εἰς αὐτοὺς τὴν ὁδὸν ἄνευ δόλου.

9. Ὁρκίσθησαν δὲ νὰ φυλάζωσι ταῦτα, ἀφοῦ ἔσφαξαν ταῦρον καὶ λύκον καὶ κάπρον καὶ κριόν, καὶ εἰς τὸ αἷμα αὐτῶν ἔβαπτον οἱ μὲν Ἕλληνες ξίφος, οἱ δὲ βάρβαροι λόγχην.

10. Ἀφοῦ δὲ ἔλαβον καὶ ἔδωκαν λόγον ἐμπιστοσύνης, εἶπεν ὁ Κλέαρχος· «Τώρα, ὦ Ἀριαῖε, ἐπειδὴ θέλομεν κάμει τὴν αὐτὴν ἐκστρατεῖαν καὶ ἡμεῖς καὶ σεῖς, εἰπέ, τίνα γνώμην ἔχεις διὰ τὴν ὁδόν; Ἐκ τῆς αὐτῆς πάλιν ὁδοῦ νὰ ἐπιστρέψωμεν, ἢ ἄλλην τινὰ στοχάζεσαι καλλιτέραν ταύτης;»

11. Αὐτὸς δὲ εἶπεν· «Ἄν λάβωμεν τὴν αὐτὴν ὁδόν, ἀποθνήσκομεν ἐξάπαντος ἐκ τῆς πείνης· διότι τώρα ἡμεῖς δὲν ἔχομεν διόλου τροφάς· διότι καὶ κατὰ τοὺς πλησιαστάτους δέκα ἑπτὰ σταθμούς, ὅτε ἤρχόμεθα ἐδῶ, δὲν εὐρίσκομεν τίποτε νὰ λαμβάνωμεν ἐκ τῆς χώρας αὐτῆς,

ὅπου δὲ ὑπῆρχέ τι, ἡμεῖς πορευόμενοι διὰ μέσου τῆς χώρας αὐτῆς, τὸ ἀπετελειώσαμεν. Τώρα δὲ σκεπτόμεθα νὰ πορευώμεθα μακροτέραν μὲν ὁδόν, ἀλλ' ὅμως δὲν θὰ στερηθῶμεν τῶν πρὸς τροφήν ἀναγκαίων. »

12. « Πρέπει ὅμως τοὺς πρώτους σταθμοὺς πρὸς ἐπιστροφήν νὰ πορευώμεθα ὅσον δυνάμεθα μακροτάτους, ἵνα ἀπομακρυνθῶμεν πολὺ ἀπὸ τοῦ βασιλικοῦ στρατεύματος· διότι, ἂν ἀπομακρυνθῶμεν ἅπαξ δύο, ἢ τριῶν ἡμερῶν δρόμον, δὲν θὰ δύνηται πλέον ὁ βασιλεὺς νὰ μας φθάσῃ. διότι μετ' ὀλίγου μὲν στρατοῦ δὲν θὰ τολμήσῃ νὰ μας ἀκολουθήσῃ· ἂν δὲ ἔλθῃ μετὰ πολλοῦ, δὲν θέλει δυνηθῆ ταχέως νὰ πορευῆται· ἴσως δὲ στερηθῆ καὶ τῶν πρὸς τροφήν ἀναγκαίων.

13. Τοῦτο δὲ τὸ στρατήγημα οὐδένα ἄλλον εἶχε σκοπὸν, ἢ νὰ διευκολύνῃ εἰς ἡμᾶς τὴν δραπέτευσιν, ἢ τὴν φυγὴν, ἀλλ' ἡ τύχη ὠδήγησεν ἡμᾶς καλλίτερον· διότι ἀφοῦ ἐξημέρωσεν, ἐπορεύοντο ἔχοντες τὸν ἥλιον δεξιά, μὲ σκοπὸν νὰ φθάσωσιν εὐθὺς κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου εἰς χωρία τῆς Βαβυλωνος· καὶ κατὰ τοῦτο δὲν ἠπατήθησαν.

14. Ἐνῶ δὲ ἀκόμη ἦτο δειλινὸν ἐφάνη εἰς αὐτοὺς, ὅτι εἶδον ἱππεῖς τῶν πολεμίων· καὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων ὅσοι ἔτυχον νὰ μὴ εἶνε εἰς τὰς τάξεις των, ἔτρεξαν εἰς αὐτάς· καὶ ὁ Ἀριαῖος, ὅστις ἔτυχε νὰ πορευῆται ἐφ' ἀμάξης, διότι εἶχε πληγωθῆ, καταβὰς ἐνεδύετο τὸν θώρακά του, ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ.

15. Ἐν ᾧ δὲ ὠπλίζοντο, ἦλθον οἱ προαποσταλέντες σκοποί, λέγοντες, ὅτι δὲν εἶνε ἱππεῖς, ἀλλὰ φορτηγὰ ζῶα τὰ ὅποια βόσκουσιν· καὶ εὐθὺς ἐνόησαν πάντες, ὅτι ἐκεῖ Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

που πλησίον ἐστρατοπέδευεν ὁ βασιλεύς· διότι καὶ καπνὸς ἐφαίνετο εἰς τὰς κόμας ὄχι πολὺ μακράν.

16. Ὁ δὲ Κλέαρχος δὲν ᾠδήγει τοὺς στρατιώτας του κατὰ τῶν πολεμίων, διότι ἤξευρεν, ὅτι εἶχον ἀποκάμει ἐκ τῆς ὁδοιπορίας καὶ ἦσαν νήστες, πρὸς δὲ τούτοις ἦτο πλεόν καὶ βράδυ, ἀλλ' ὅμως δὲν ἤλλαξεν ὁδόν, ἵνα μὴ φανῆ, ὅτι φεύγει, ἀλλ' ὁδηγῶν τὸν στρατὸν του κατ' εὐθεϊάν, μὲ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου κατεσκήνωσεν εἰς τὰς πλησιέστατα κειμένας κόμας μετὰ τῶν πρώτων στρατιωτῶν του. Ἐκ τούτων δὲ τῶν κωμῶν εἶχον διαρπασθῆ ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ στρατεύματος καὶ αὐτὰ τὰ ξύλα τῶν οἰκιῶν.

17. Οἱ μὲν λοιπὸν πρώτοι ἐκ τῶν στρατιωτῶν ὅπως δῆποτε μετὰ τάξεως ἐστρατοπέδευσαν, οἱ δὲ ὕστερον ἐρχόμενοι μὲ τὸ σκότος κατέλυον ὅπως ἕκαστος ἠδύνατο καὶ κραυγὴν πολλὴν ἔκαμνον, καλοῦντες ὁ εἰς τὸν ἄλλον, ὥστε καὶ οἱ ἐχθροὶ τοὺς ἤκουαν· ὅσοι δὲ ἐξ αὐτῶν ἦσαν πολὺ πλησίον, ἔφυγον ἐκ τῶν σκηνῶν των.

18. Ἐγεῖνε δὲ τοῦτο φανερὸν τὴν ἐπαύριον, διότι οὔτε φορτηγὸν ζῶον κανὲν ἐφάνη πλεόν, ἐτρόμαξε δὲ καὶ ὁ βασιλεύς, ὡς φαίνεται, διὰ τὴν ἔφοδον τοῦ στρατεύματος του, τοῦτο δὲ ἀπέδειξε διὰ τῶν ὄσων ἔπραττε τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν.

19. Ἐνῶ ὅμως ἡ νύξ αὕτη προσέβαινε, καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐμπίπτει φόβος καὶ ἦτο ταραχὴ καὶ κρότος, καθὼς συμβαίνει, ὅταν ἐμπέσῃ φόβος.

20. Κλέαρχος δὲ ἔστειλε Τολμίδην τὸν Ἡλεῖον, κήρυκα ἄριστον ἐκ τῶν ἐν τῷ στρατῷ, τὸν ὁποῖον εἶχε πλησίον του, καὶ τον προσέταξε νὰ κηρύξῃ, ἀφ' οὗ ἐπιβάλη

σιωπὴν, ὅτι λέγουσιν οἱ ἄρχοντες, ὅτι ὅστις φανερώσει ἐκεῖνον, ὅστις ἀπέλυσε τὸν ὄνον εἰς τὸ στρατόπεδον, θέλει λάβει μισθὸν τάλαντον ἀργυρίου.

21. Ἀφοῦ δὲ ταῦτα ἐκηρύχθησαν, ἐνόησαν οἱ στρατιῶται, ὅτι εἰς μάτην ἐφοβήθησαν καὶ ὅτι οἱ ἄρχοντες εἶνε σῶσι. Εὐθὺς δὲ ἅμα ἐξημέρωσε, προσέταξεν ὁ Κλέαρχος νὰ παραταχθῶσιν οἱ Ἕλληνες ὡς εἰς μάχην.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄.

Ὅτι δὲ ὁ βασιλεὺς ἐτρόμαξεν ἕνεκα ταύτης τῆς ἐφόδου, ἐγένετο φανερὸν ἐκ τούτου· διότι κατὰ μὲν τὴν προλαβοῦσαν ἡμέραν πέμπων ἀγγελιαφόρους διέταττε νὰ παραδίδωσι τὰ ὅπλα, τότε δὲ μὲ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἔπεμψε κήρυκας περὶ εἰρήνης.

2. Οὗτοι δέ, ἀφοῦ ἤλθον πρὸς τοὺς προφύλακας, ἐζήτησαν τοὺς ἄρχοντας. Καὶ ἀφοῦ εἰδοποίησαν οἱ προφύλακες περὶ τούτου, ὁ Κλέαρχος, ὁ ὁποῖος ἔτυχε τότε νὰ ἐπιθεωρῇ τὰ τάγματα, εἶπεν εἰς τοὺς προφύλακας νὰ ὑποχρεώσωσι τοὺς κήρυκας νὰ περιμένωσι, μέχρις ὅτου εὐκαιρήσῃ.

3. Ἀφοῦ δὲ παρέταξε τὸ στρατεύμα τοιοῦτοτρόπως, ὥστε νὰ φαίνεται ἡ φάλαγξ πανταχόθεν πλήρης στρατιωτῶν καὶ καλὴ κατὰ τὴν θέαν, οὐδεὶς δὲ τῶν ἀόπλων νὰ ἦνε φανερός, προσεκάλεσε τοὺς ἀγγελιαφόρους καὶ ἤλθε καὶ ὁ ἴδιος εἰς προῦπάντησίν των, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς εὐειδεστάτους καὶ τὰ ὠραιότατα φέροντας ὅπλα, καὶ εἶπεν εἰς τοὺς ἄλλους στρατηγοὺς νὰ πράξωσι τὰ αὐτά.

4. Ἀφοῦ δὲ ἐπλησίασεν εἰς τοὺς ἀγγελιαφόρους, ἠρώ-
τα, τί θέλουσι; Οὗτοι δὲ ἔλεγον, ὅτι ἤλθον νὰ διαπραγ-
ματευθῶσι περὶ εἰρήνης, καὶ εἶνε διατεταγμένοι νὰ εἴπω-
σιν εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὅσα εἶπεν ὁ βασιλεύς, καὶ νὰ
ἀπαγγείλωσιν εἰς τὸν βασιλέα τοὺς λόγους τῶν Ἑλλήνων.

5. Οὗτος δὲ ἀπεκρίθη, « Ἀπαγγέλλετε λοιπὸν εἰς
αὐτόν, ὅτι εἶνε χρεῖα μάχης κατὰ πρῶτον· διότι δὲν ἔχο-
μεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, τί νὰ γευματίσωμεν, καὶ οὐδεὶς
ὑπάρχει, ὅστις θὰ τολμήσῃ νὰ ὀμιλήσῃ περὶ εἰρήνης, ἂν
δὲν προμηθεύσῃ τροφὰς εἰς τοὺς Ἕλληνας. »

6. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ἀπεσταλμένοι, ἐστράφησαν
ὀπίσω καὶ πάλιν ἐπανῆλθον ταχέως· ἐκ τούτου δὲ ἦτο
φανερὸν, ὅτι ἐκεῖ που πλησίον ἦτον ὁ βασιλεύς, ἢ ἄλλος
τις, εἰς τὸν ὁποῖον ἦτο διατεταγμένον νὰ πράττῃ οὕτω
πως. Ἔλεγον δέ, ὅτι κατὰ τὴν γνώμην τοῦ βασιλέως
ἔχουσι δίκαιον, καὶ ἤλθον ἔχοντες ὀδηγούς, οἱ ὁποῖοι, ἂν
γείνη εἰρήνη, νὰ ὀδηγήσωσιν αὐτοὺς ἐκεῖ, ὅπου θὰ εὕρωσι
τὰ πρὸς τροφήν ἀναγκαῖα.

7. Ὁ δὲ Κλέαρχος ἠρώτα, ἂν ἡ εἰρήνη γίνεται πρὸς
μόνους τοὺς ἄνδρας, οἱ ὁποῖοι θὰ ὑπάγωσι νὰ λάβωσι
τροφὰς μέχρις οὗ ὑπάγωσι καὶ ἐπιστρέψωσιν, ἢ πρὸς πάν-
τα τὸν ἄλλον στρατόν· οὗτοι δὲ εἶπον, εἰς πάντας γίνε-
ται ἡ εἰρήνη, μέχρις οὗ ἀναγγελθῶσιν εἰς τὸν βασιλέα οἱ
λόγοι ὑμῶν.

8. Ἀφοῦ δὲ εἶπον ταῦτα, παραμερίσας αὐτοὺς ὁ
Κλέαρχος, συνεσκέπτετο μετὰ τῶν ἄλλων· καὶ ἐφάνη κα-
λὸν νὰ γείνη ταχέως ἡ εἰρήνη, καὶ νὰ ἔλθωσιν ἡσύχως,
ὅπου ἦσαν αἱ τροφαὶ καὶ λάβωσιν ἐξ αὐτῶν.

9. Ὁ δὲ Κλέαρχος εἶπε· « Καὶ ἐγὼ τοιαύτην ἔχω

γνώμην· ἀλλ' ὅμως δὲν θέλω τὴν φανερώσει εὐθύς, ἀλλὰ θέλω ἀργοπορήσει νὰ ἀποκριθῶ, ἕως οὗ ὑποπτεύσωσι, μὴ δὲν φανῆ καλὸν εἰς ἡμᾶς νὰ συνθηκολογήσωμεν· νομίζω δὲ ὅτι καὶ εἰς τοὺς στρατιώτας ἡμῶν ὁ αὐτὸς φόβος θέλει γείνει.» Ἀφοῦ δὲ αὐτὸς ἐνόμισεν, ὅτι εἶνε πλέον καιρὸς, ἀπήγγελλεν, ὅτι δέχεται τὴν εἰρήνην, καὶ διέταττε νὰ ἐδηγήσωσιν αὐτοὺς εἰς το νὰ λάβωσι τροφάς.

10. Καὶ οὗτοι μὲν προηγοῦντο· καὶ ὁ Κλέαρχος ἐπορεύετο μὲν ἵνα συνδέσῃ εἰρήνην, εἶχε δὲ τὸ στράτευμα ὡς εἰς μάχην ἠπτομασμένον, καὶ ὁ ἴδιος δὲ ὠπισθοφυλάκει. Καὶ εὕρισκον καθ' ὁδὸν τάφρους καὶ αὐλάκια πλήρη ὕδατος, ὥστε δὲν ἠδύναντο νὰ διαβαίνωσιν αὐτὰ ἄνευ γεφυρῶν· ἀλλὰ κατεσκευάζον γεφύρας διὰ τῶν φοινίκων, οἵτινες ἦσαν κατὰ γῆς ἐρριμμένοι, καὶ δι' ἄλλων, τοὺς ὁποίους ἔκοπτον.

11. Καὶ τότε ἠδύνατό τις νὰ ἐννοήσῃ, πῶς ἐπεστάτει ὁ Κλέαρχος, εἰς μὲν τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ἔχων τὸ δόρυ, εἰς δὲ τὴν δεξιάν, βάρβδον· καὶ ἂν ἔβλεπεν ὀκνηρὸν τινα ἐκ τῶν εἰς τοῦτο τὸ ἔργον διωρισμένων, ἐκλέγων τὸν ἄξιον τιμωρίας, ἔτυπεν αὐτόν, καὶ συγχρόνως καὶ ὁ ἴδιος ἐρχόμενος εἰς βοήθειαν, ἐμβαίνων εἰς τὸν πηλόν· ὥστε ἔκαμνεν ὄλους νὰ αἰσχύνωνται, καὶ νὰ ἔχωσι προθυμίαν, ἔχοντες αὐτόν ὡς παράδειγμα.

12. Καὶ ἐτάχθησαν πλησίον αὐτοῦ οἱ ἔχοντες συμπληρωμένον τὸ τριακοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας των. Ἐπειδὴ ὅμως ἔβλεπον οἱ πρεσβύτεροι, ὅτι καὶ ὁ Κλέαρχος μετὰ προθυμίας εἰργάζετο, ἐβόηθον καὶ αὐτοί.

13. Πολὺ δὲ περισσότερον ὁ Κλέαρχος ἐβιάζετο, ὑποπτέων, μήπως πάντες αἱ τάφροι εἶνε πλήρεις ὕδατος

διότι δὲν ἦτον ἡ ὥρα, καθ' ἣν ποτίζουσι τὴν πεδιάδα ἀλλ' ὑπόπτευσεν, ὅτι ὁ βασιλεὺς ἀρῆκε τὸ ὕδωρ εἰς τὴν πεδιάδα, ἵνα φαίνωνται εἰς τοὺς Ἕλληνας εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς πολλὰ τὰ ἐμπόδια εἰς τὴν ὁδοιπορίαν.

14. Πορευόμενοι δέ, ἔφθασαν εἰς κώμας, ὁπόθεν προσδιώρισαν οἱ ὁδηγοὶ νὰ λαμβάνωσι τροφάς. Ὑπῆρχε δὲ ἐκεῖ καὶ σῖτος πολὺς, καὶ οἶνος ἐκ φοινίκων καὶ ὄζος ἐκ τῶν αὐτῶν καρπῶν ἐβρασμένον.

15. Τοὺς φοίνικας δέ, τοὺς ὁποίους βλέπομεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἶχον πρὸς τροφήν τῶν ὑπηρετῶν, οἱ δὲ πρὸς χρῆσιν τῶν κυρίων ἦσαν ἐκλεκτοί, θαυμαστοὶ κατὰ τὸ κάλλος καὶ μέγεθος, τὸ δὲ χροῶμά των ὡς τὸ τοῦ ἡλεκτροῦ, ἄλλους δὲ ξηραίνοντες ἔτρωγον μετὰ τὸ φαγητόν, Ἦσαν δὲ οὗτοι ἐν καιρῷ τοῦ πίνειν γλυκεῖς μὲν, ἀλλ' ἐπροξένουν κεφαλαλγίαν.

16. Ἐνταῦθα κατὰ πρῶτον ἔφαγον οἱ στρατιῶται τὸν μυελὸν τοῦ φοίνικος, καὶ οἱ περισσότεροὶ ἐθαύμαζον καὶ τὸ εἶδος αὐτοῦ καὶ τὴν ιδιότητα τῆς ἡδονῆς· ἐπροξένει δὲ καὶ τοῦτο πολλὴν κεφαλαλγίαν· ὁ δὲ φοινῖξ, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἤθελεν ἐξαχθῆ ὁ μυελός, ὅλος ἐξηραίνεται.

17. Ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς· καὶ ἦλθε παρὰ τοῦ μεγάλου βασιλέως ὁ Τισσαφέρνης καὶ ὁ γυναικάδελφος τοῦ βασιλέως καὶ ἄλλοι τρεῖς Πέρσαι· ἠκολούθουν δὲ δοῦλοι πολλοί. Ἀποῦ δὲ ἀπήντησαν αὐτοῦ· οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἑλλήνων, ἔλεγε πρῶτος ὁ Τισσαφέρνης διὰ διερμηνέως τὰ ἐξῆς.

18. « Ἐγώ, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, κατοικῶ πλησίον τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐπειδὴ σὰς εἶδον, ὅτι ὑπεπέσατε εἰς πολλὰς καὶ μεγάλας δυσκολίας, ἐθεώρησα ὡς κέρδος, ἂν τρό-

πον τινά ἤθελον δυνηθῆ, νὰ ζητήσω παρὰ τοῦ βασιλέως νὰ μοι δώσῃ τὴν χάριν νὰ σας ἐπαναφέρω εὐτυχῶς εἰς τὴν Ἑλλάδα. Καὶ νομίζω, ὅτι καὶ ὑμεῖς καὶ πᾶσα ἡ ἄλλη Ἑλλάς θά μοι ἐφείλωσι χάριν διὰ τοῦτο »

19. « Ταῦτα λοιπὸν φρονῶν παρεκάλεσα τὸν βασιλέα καὶ τῷ εἶπον, ὅτι δικαιοῦμαι νὰ λάβω παρ' αὐτοῦ τοιαύτην χάριν, διότι ἐγὼ πρῶτος ἀνήγγειλα πρὸς αὐτόν, ὅτι ὁ Κύρος ἐκστρατεύει κατ' αὐτοῦ καὶ συγχρόνως ἤλθον φέρον πρὸς αὐτὸν βοήθειαν, καὶ μόνος ἐγὼ ἐκ τῶν παρατεταγμένων ἐνώπιον τῶν Ἑλλήνων δὲν ἔφυγον, ἀλλ' ἔσπευσα καὶ ἠνώθην μετὰ τοῦ βασιλέως ἐν τῷ ὑμετέρῳ στρατοπέδῳ, ὅπου ἤλθεν ὁ βασιλεύς, ἀφοῦ ἐφόνευσε τὸν Κύρον. Καὶ ἐδίωξα τοὺς μετὰ τοῦ Κύρου Πέρσας, μετὰ τούτων τῶν παρόντων τῶρα μετ' ἐμοῦ, οἵτινες εἶνε πιστότατοι εἰς αὐτόν. »

20. « Καὶ περὶ μὲν τούτων ὑπέσχετο εἰς ἐμέ, ὅτι θέλει σκεφθῆ· μὲ προσέταξε δὲ ἀφοῦ ἔλθω νὰ ἐρωτήσω ὑμᾶς, διατί ἐστρατεύσατε κατ' αὐτοῦ; Καὶ συμβουλεύω ὑμᾶς νὰ ἀποκριθῆτε μετρίως, ἵνα κατορθώσω εὐκολώτερον καὶ πείσω τὸν βασιλέα νὰ πράξῃ καλὸν τι ὑπὲρ ὑμῶν. »

21. Οἱ Ἕλληνες λοιπὸν παραμερίσαντες συνεσκέφθησαν περὶ τούτου καὶ ἀπεκρίθησαν διὰ τοῦ Κλεάρχου, εἰπόντες τὰ ἑξῆς· « Ἡμεῖς δὲν συνήλομεν μὲ σκοπὸν νὰ πολεμήσωμεν τὸν βασιλέα, οὔτε ἐπορευόμεθα κατ' αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ Κύρος εὔρισκε πολλὰς προφάσεις, καθὼς καὶ σύ γινώσκεις τοῦτο, ἵνα καὶ ὑμᾶς καταλάβῃ ἀπροετοιμάστους, καὶ ἡμᾶς ὀδηγήσῃ εἰς τοῦτο τὸ μέρος. »

22. « Ὅτε ὅμως εἶδομεν πλέον αὐτὸν εἰς ἀνάγκην, ἡσχύνθημεν καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους νὰ προδώσω-
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

μεν αὐτόν, ἐνῶ πρότερον ἐδεχόμεθα νά μας εὐεργετῆ.»

23. « Ἄφοῦ ὅμως ὁ Κῦρος ἀπέθανεν, οὔτε ζητοῦμεν νά λάβωμεν τήν βασιλείαν ἀπὸ τοῦ βασιλέως, οὔτε ὑπάρχει λόγος τις διὰ τὸν ὁποῖον νά βλάπτωμεν τήν χώραν τοῦ βασιλέως, οὔτε θέλομεν, νά τον φονεύσωμεν, ἀλλ' ἐπιστρέφομεν εἰς τήν πατρίδα ἡμῶν, ἐάν οὐδεὶς μας ἐνοχλῆ. »

« Ἐάν ὅμως τις βλάβη ἡμᾶς, θέλομεν καὶ ἡμεῖς προσπαθῆσαι μὲ τήν βοήθειαν τῶν θεῶν νά τον ἐκδικηθῶμεν. Ἐάν ὅμως ὑπάρχη τις εὐεργετῶν ἡμᾶς, δὲν θέλομεν εἶναι ἀγνώμονες πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ θά τω ἀνταποδώσωμεν τήν χάριν, ὅσον δυνάμεθα. » Ὁ μὲν Κλέαρχος οὕτως ὠμίλησεν.

24. Ἀκούσας δὲ ὁ Τισσαφέρνης εἶπε· « Ταῦτα ἐγὼ θέλω ἀναγγεῖλαι πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ πρὸς ὑμᾶς πάλιν τὰς ἀπ' ἐκείνου παραγγελίας· μέχρις οὗ δὲ ἐγὼ ἐπιστρέψω, ἅς μὲνῃ ἡ εἰρήνη, θέλομεν δὲ παρέχει εἰς ὑμᾶς νά ἀγοράζετε τροφάς. »

25. Καὶ εἰς μὲν τήν ἀκόλουθον ἡμέραν δὲν ἦλθεν· ὥστε οἱ Ἕλληνες εὐρίσκοντο εἰς ἀνησυχίαν· τήν τρίτην ὅμως ἡμέραν ἐλθὼν, ἔλεγεν, ὅτι κατώρθωσε νά λάβῃ τήν ἄδειαν παρὰ τοῦ βασιλέως νά ἐπαναφέρῃ σώους καὶ ἀβλαβεῖς τοὺς Ἕλληνας εἰς τήν Ἑλλάδα, εἰ καὶ πολλοὶ ἦναντιοῦντο, λέγοντες, ὅτι δὲν εἶνε πρέπον εἰς τὸν βασιλέα νά φύγωσιν ἐκ τῶν χειρῶν του οἱ ἐκστρατεύσαντες ἐναντίον του.

26. Τελευταῖον δὲ εἶπε· « Καὶ τώρα δύνασθε νά ἐχητε πᾶσαν πεποίθησιν εἰς ἡμᾶς, ὅτι θέλομεν παρέχει εἰς ὑμᾶς φιλικήν τήν χώραν, καὶ ὅτι ἄνευ δόλου θά σας

φέρωμεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, παρέχοντες ὑμῖν τροφὰς πρὸς ἀγοράν. Ὅπου δὲ δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἀγοράσητε, θὰ ἔχητε τὴν ἄδειαν νὰ λαμβάνητε ἐκ τῆς χώρας τὰ πρὸς τροφήν.»

27. «Καὶ ὑμεῖς πάλιν πρέπει νὰ ὁμώσητε εἰς ἡμᾶς, ὅτι θέλετε πορεύεσθαι ὡς διὰ χώρας φιλικῆς, χωρὶς νὰ βλάβητι τι, λαμβάνοντες μόνον τροφὰς καὶ ποτὰ, ὅπου δὲν σας φέρωμεν ἡμεῖς πρὸς ἀγοράν· ἐὰν ὅμως παρέχωμεν εἰς ὑμᾶς τὰ πρὸς ἀγοράν, θὰ λαμβάνητε τὰ ἀναγκαῖα ἀγοράζοντες.»

23. Ἐδέχθησαν ταῦτα οἱ Ἕλληνες καὶ ὤμωσαν, καὶ ἔδωκαν τὰς δεξιάς των ὁ Τισσαφέρνης καὶ ὁ γυναικάδελφος τοῦ βασιλέως πρὸς τοὺς λοχαγοὺς καὶ στρατηγοὺς τῶν Ἑλλήνων καὶ ἔλαβον ὡσαύτως τὰς δεξιάς τῶν Ἑλλήνων.

29. Μετὰ δὲ ταῦτα εἶπεν ὁ Τισσαφέρνης· «Τώρα λοιπὸν ὑπάγω πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἀφοῦ τελειώσω τὰς ὑποθέσεις μου, ἔρχομαι νὰ ἐτοιμασθῶ διὰ νὰ σας μεταφέρω εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐγὼ αὐτὸς νὰ ὑπάγω εἰς τὴν χώραν, τὴν ὁποίαν ἐξουσιάζω.»

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

1. Μετὰ ταῦτα περιέμενον τὸν Τισσαφέρνην καὶ οἱ Ἕλληνες καὶ ὁ Ἀριαῖος, πλησίον ἀλλήλων ἐστρατοπεδευμένοι, πλείονας τῶν εἴκοσιν ἡμερῶν. Κατὰ ταύτας δὲ τὰς ἡμέρας ἔρχονται πρὸς Ἀριαῖον καὶ οἱ ἀδελφοὶ καὶ οἱ ἄλλοι ἀναγκαῖοι καὶ πρὸς τοὺς μετ' ἐκείνου τινὲς τῶν

Περσῶν, καὶ ἐνεθάρρουνον καὶ εἰς μερικοὺς ὑπέσχοντο ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως, ὅτι αὐτὸς δὲν θέλει μνησικακήσει πρὸς αὐτοὺς ἕνεκα τῆς μετὰ τοῦ Κύρου ἐκστρατείας, οὔτε ἕνεκα ἄλλου τινὸς ἐκ τῶν προγεγενημένων.

2. Ἄφ' ὅτου δὲ ἤρχισαν ταῦτα νὰ γίνωνται, ἔκτοτε καὶ ὁ Ἄριαϊος καὶ οἱ στρατιῶται αὐτοῦ ἦσαν φανεροί, ὅτι πολλὰ ὀλίγον εἶχον τὸν νοῦν των πρὸς τοὺς Ἕλληνας· διὰ τοῦτο λοιπὸν ἡ διαγωγὴ αὐτῶν δὲν ἤρεσκεν εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ προσερχόμενοι εἰς τὸν Κλέαρχον καὶ εἰς τοὺς ἄλλους στρατηγούς, ἔλεγον εἰς αὐτοὺς ταῦτα.

3. « Τί προσμένομεν ἐνταῦθα; ἢ δὲν ἠξέυρομεν, ὅτι ὁ βασιλεὺς πολὺ ἠθέλεν εὐχαριστηθῆναι νὰ καταστρέψῃ ἡμᾶς, ἵνα ἦνε φόβος καὶ εἰς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας νὰ ἐκστρατεύσωσιν ἐναντίον τοῦ μεγάλου βασιλέως; Καὶ τώρα ἀπαιτεῖ ἡμᾶς νὰ μένωμεν, διότι ἔχει τὸ στράτευμά του διεσκορπισμένον· ἀφοῦ δὲ πάλιν συναθροισθῆ τὸ στράτευμά του, ἀδύνατον εἶνε νὰ μὴ ἐπιτεθῆ καθ' ἡμῶν. »

4. « Ἴσως δὲ καὶ τώρα ἐν τινι τόπῳ ἢ σκάπτει χάνδακα, ἢ κτίζει τεῖχος, διὰ νὰ μὴ δυνώμεθα νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὴν ὁδοιπορίαν· διότι ποτὲ δὲν θέλει ἀκούσει εὐχαρίστως, ἀφοῦ ἔλθωμεν εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ ἀπαγγείλωμεν, ὅτι ἡμεῖς ὄντες τόσοι ὀλίγοι ἐνικῶμεν τὸν βασιλέα ἐντὸς αὐτῆς τῆς πρωτεύουσας του καὶ καταφρονήσαντες αὐτὸν ἐπεστρέψαμεν εἰς τὴν πατρίδα. »

5. Ὁ Κλέαρχος δὲ ἀπεκρίθη εἰς τοὺς λέγοντας ταῦτα. « Καὶ ἐγὼ ταῦτα πάντα συλλογίζομαι· στοχάζομαι ὅμως πάλιν ὅτι, ἐὰν τώρα ἀναχωρήσωμεν, θέλομεν δεῖξει, ὅτι φεύγομεν ὡς ἐχθροί, καὶ ὅτι παραβαίνομεν τὰς συνθήκας. Ἐπειτα πρῶτον μὲν, κανεὶς δὲν θέλει μᾶς φέρει τροφὰς

πρὸς ἀγοράν, οὐδὲ τόπον θέλομεν εὑρίσκει, ἀπὸ τοῦ ὁποίου νὰ προμηθευώμεθα αὐτάς· δεύτερον δὲ δὲν θέλομεν ἔχει οὐδένα ὁδηγὸν τῆς ὁδοῦ. Καὶ πρὸς τούτοις ἂν ἡμεῖς πράττωμεν, καθὼς λέγετε, ὁ Ἀριαῖος εὐθὺς θέλει μας ἐγκαταλείψει· ὥστε δὲν θέλει ἀπομείνει εἰς ἡμᾶς οὐδεὶς φίλος, ἀλλὰ καὶ οἱ πρότερον ὄντες φίλοι, θέλουσι γείνει ἐχθροὶ ἡμῶν.»

6. «Ἐὰν δὲ ἦνε καὶ ἄλλος τις ποταμὸς, τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ διαβῶμεν, δὲν ἤξεύρω· τὸν Εὐφράτην ὁμῶς γνωρίζομεν, ὅτι εἶνε ἀδύνατον νὰ διαβῶμεν, ἐὰν οἱ ἐχθροὶ ἐμποδίζωσιν ἡμᾶς. Καὶ ἂν μὲν γείνη ἀνάγκη νὰ πολεμήσωμεν, δὲν ἔχομεν ἵππεις βοηθοὺς, τῶν δὲ πολεμίων οἱ πλείότεροι εἶνε ἵππεις, καὶ ἀξιόλογοι, ὥστε ἐὰν μὲν νικήσωμεν, οὐδένα θέλομεν φονεύσει, ἐὰν δὲ νικηθῶμεν οὐδεὶς ἐξ ἡμῶν εἶνε δυνατὸν νὰ σωθῆ.»

7. «Ἐγὼ μὲν λοιπὸν, ἐὰν ὁ βασιλεὺς, ὅστις ἔχει τόσον πολλὰ βοηθήματα, φροντίζη νὰ μᾶς ἐξολοθρεύσῃ, δὲν ἤξεύρω, διὰ τί ἦτον ἀνάγκη νὰ ὁμύσῃ καὶ νὰ δώσῃ ἀποδειξιν πίστεως, καὶ ἔπειτα νὰ ἐπισηκῆσῃ εἰς τοὺς θεοὺς καὶ νὰ καταστήσῃ τοὺς ὅρκους τοῦ ἀπίστου καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ εἰς τοὺς βαρβάρους.» Τοιαῦτα πολλὰ ὁ Κλέαρχος ἔλεγεν.

8. Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ ἦλθεν ὁ Τισσαφέρνης μετὰ τοῦ στρατοῦ του μὲ σκοπὸν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν χώραν του, πρὸς τούτοις δὲ καὶ ὁ Ὀρόντας ὁδηγὸν τὸν στρατὸν του. Ἐφερε δὲ καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως ὡς σύζυγον.

9. Ἐντεῦθεν δέ, προηγουμένου τοῦ Τισσαφέρνου καὶ παρέχοντος τροφᾶς πρὸς ἀγοράν, ἐπορεύοντο ἐπορεύετο

δὲ καὶ ὁ Ἀριαῖος ἔχων τὸ βαρβαρικὸν τοῦ Κύρου στρατεύμα μετὰ τοῦ Τισσαφέρους καὶ Ὀρόντα, καὶ ἐστρατοπέδευε μετ' ἐκείνων.

10. Οἱ δὲ Ἕλληνες ὑποπτεύοντες τούτους ἐπορεύοντο μόνοι των ἔχοντες ὁδηγοὺς τῆς ὁδοῦ. Ὅσάκις δὲ ἐστρατοπέδευον, ἔμενον πάντοτε μακρὰν ἀλλήλων ἕνα παρασάγγην καὶ ὀλιγώτερον· ἐφυλάττοντο δὲ ἀμφοτέροι ἀπ' ἀλλήλων, ὡς ἐχθροί· καὶ τοῦτο εὐθὺς παρεῖχεν ὑποψίαν.

11. Ἐνίοτε δὲ καὶ συναθροίζοντες ξύλα ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου, καὶ χόρτον καὶ ἄλλα τοιαῦτα συλλέγοντες, ἐτύπτοντο ἀναμεταξύ των· ὥστε καὶ τοῦτο παρεῖχεν ἀφορμὴν πρὸς ἔχθραν.

12. Διερχόμενοι δὲ σταθμοὺς τρεῖς ἔφθασαν πρὸς τὸ καλούμενον τείχος τῆς Μηδίας καὶ εἰσῆλθον εἰς αὐτό· ἦτο δὲ ὠκοδομημένον διὰ πλίνθων ἐψημένων προσκεκολλημένων πρὸς ἀλλήλας δι' ἀσφάλτου, τὸ πλάτος εἴκοσι ποδῶν, καὶ τὸ ὕψος ἑκατόν· τὸ δὲ μῆκος αὐτοῦ ἔλεγον, ὅτι εἶνε εἴκοσι παρασαγγῶν· ἀπέχει δὲ ὄχι πολὺ τῆς Βαβυλῶνος.

13. Ἐκεῖθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμοὺς δύο, παρασάγγας ὀκτώ· καὶ διέβησαν διώρυγας δύο, τὴν μὲν ἐπὶ γεφύρας, τὴν δὲ ἐζευγμένην διὰ πλοίων ἑπτά· ἤρχιζον δὲ αὐταὶ ἀπὸ τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ· ἦσαν δὲ ἐσκαμμέναι ἐξ αὐτῶν καὶ τάφροι, εἰς ἃς εἰσῆρχετο τὸ ὕδωρ πρὸς ποτισμὸν τῆς χώρας, αἱ μὲν πρῶται, μεγάλαι, ἔπειτα δὲ μικρότεραι. Τέλος δὲ καὶ μικροὶ ὀχετοί, ὡς καὶ ἐν Ἑλλάδι, πρὸς ποτισμὸν τοῦ ἀραβοσίτου· καὶ φθάνουσιν εἰς τὸν Τίγρητα ποταμὸν. Πλησίον δὲ τούτου ἦτο πόλις με-

γάλη και πολυάνθρωπος, ὀνομαζομένη Σιττάκη, ἀπέχουσα τοῦ ποταμοῦ δέκα πέντε σταδίους.

14. Παρ' αὐτὴν δὲ τὴν πόλιν ἐσκήνωσαν οἱ Ἕλληνες πλησίον κήπου μεγάλου, ὠραίου καὶ καταφύτου ἐκ παντὸς εἶδους δένδρων, οἱ δὲ βάρβαροι εἶχον διέλθει τὸν Τίγρητα, καὶ δὲν ἐφαίνοντο πλέον.

15. Μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον, ἔτυχον νὰ εἶνε εἰς περίπατον ὁ Πρόξενος καὶ ὁ Ξενοφῶν ἔμπροσθεν τοῦ τόπου, ἐν ᾧ εἶχον καταθέσει τα ὄπλα, καὶ πλησιάσας ἄνθρωπός τις ἠρώτησε τοὺς προφύλακας, ποῦ δύναται τις νὰ ἴδῃ τὸν Πρόξενον, ἢ τὸν Κλέαρχον; Τὸν Μένωνα ὅμως δὲν ἐζήτηι, καὶ μάλιστα, ἐνῶ ἦτον ἀπεσταλμένος ὑπὸ τοῦ Ἀριαίου, τοῦ φίλου τοῦ Μένωνος.

16. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Πρόξενος ἀπεκρίθη, ὅτι « ἐγὼ εἰμι ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ζητεῖς, » εἶπεν ὁ ἄνθρωπος τὰ ἐξῆς. « Μὲ ἔπεμψεν ὁ Ἀριαῖος καὶ ὁ Ἀρτάοζος, οἱ ὁποῖοι εἶνε πιστοὶ εἰς τὸν Κῦρον καὶ εἰς ὑμᾶς διάκεινται εὐνοϊκῶς, παρακινοῦντες ὑμᾶς νὰ προφυλάττησθε, μήπως οἱ βάρβαροι ἐπιτεθῶσι καθ' ὑμῶν τὴν νύκτα. Εἶνε δὲ πολὺ στρατεύμα ἐντὸς τοῦ πλησίον κειμένου κήπου. »

17. « Καὶ συμβουλεύουσι νὰ πέμψητε φύλακας εἰς τὴν γέφυραν τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ, διότι σκέπτεται ὁ Τισσαφέρνης νὰ διαλύσῃ αὐτὴν ἐν καιρῷ νυκτός, ἐὰν δύνηται, διὰ νὰ μὴ διαβῆτε, ἀλλὰ μείνητε μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς διώρυχος. »

18. Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ στρατηγοὶ ὀδηγοῦσιν αὐτὸν εἰς τὸν Κλέαρχον καὶ διηγοῦνται τοὺς λόγους τούτους τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ δὲ Κλέαρχος ἀκούσας ταῦτα πολὺ ἐτάραχθη καὶ ἐφοβεῖτο.

19. Νεανίσκος δέ τις ἐκ τῶν παρόντων συλλογισθεὶς εἶπεν, ὅτι « δὲν συμφωνοῦσι τὰ δύο ταῦτα, τὸ νὰ ἐπιτεθῶσι δηλαδή, καὶ το νὰ διαλύσωσι τὴν γέφυραν. Διότι θὰ ἦνε ἀνάγκη, ὅταν ἐπιτεθῶσι καθ' ἡμῶν, ἢ νὰ νικήσωσιν, ἢ νὰ νικηθῶσιν. Ἐὰν μὲν λοιπὸν νικήσωσι, τίς ἢ χρεῖα νὰ διαλύσωσι τὴν γέφυραν; Διότι καὶ πολλαὶ γέφυραι ἂν ἦνε, δὲν ἔχομεν, ποῦ νὰ φύγωμεν, ἵνα σωθῶμεν. »

20. « Ἐὰν ὅμως ἡμεῖς νικήσωμεν, ὅταν ἡ γέφυρα ἦνε διαλελυμένη, δὲν θὰ ἦνε δυνατὸν εἰς ἐκείνους, ποῦ νὰ φύγωσιν· οὐδεὶς δὲ πρὸς τούτοις ἐκ τῶν πολλῶν τῶν εὐρισκομένων πέραν θέλει δυνηθῆ νὰ βοηθήσῃ αὐτοῦς, ὅταν ἡ γέφυρα ἦνε διαλελυμένη. »

21. Ἀκούσας δὲ ὁ Κλέαρχος ταῦτα, ἠρώτησε τὸν ἀπεσταλμένον, « Πόση εἶνε ἡ ἔκτασις τῆς χώρας ἢ ἐν μέσῳ τοῦ Τίγρητος καὶ τῆς διώρυχος; » οὗτος δὲ εἶπεν· « ὅτι εἶνε πολλή, καὶ κῶμαι ἐνυπάρχουσι καὶ πόλεις πολλαὶ καὶ μεγάλαι. »

22. Τότε λοιπὸν καὶ ἔγεινε γνωστὸν, ὅτι οἱ βάρβαροι ἔπεμψαν τὸν ἄνθρωπον μετὰ πονηροῦ σκοποῦ, φοβούμενοι, μήπως οἱ Ἕλληνες, ἐπειδὴ δὲν διέβησαν τὴν γέφυραν, μείνωσιν ἐπὶ τῆς νήσου, ἔχοντες ὀχυρώματα, ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸν Τίγρητα, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν διώρυχα· λαμβάνωσι δὲ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα ἐκ τῆς ἐν τῷ μέσῳ χώρας, ἥτις εἶνε πολὺ εὐφορος, καὶ ὅπου εὐρίσκονται ὅσοι θὰ καλλιεργῶσιν αὐτήν· ἔπειτα δὲ ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ καὶ ὡς ὀρμητήριον, εἰάν τις θέλῃ νὰ βλάβῃ τὸν βασιλέα.

23. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνεπαύοντο· ἔστειλαν ὅμως στρατιώτας πρὸς φύλαξιν τῆς γεφύρας καὶ ἐξ οὐδενὸς μέρους

οὔτε ἐπετέθη κανεῖς, οὔτε πρὸς τὴν γέφυραν ἤλθέ τις ἐκ τῶν ἐχθρῶν, ὡς ἔλεγον οἱ φύλακες.

24. Ἀφοῦ δὲ ἐγεινεν αὐγὴ, διέβαινον μετὰ μεγάλης προσοχῆς τὴν γέφυραν, κατεσκευασμένην διὰ τριάκοντα ἑπτὰ πλοίων συνδεδεμένων πρὸς ἄλληλα· διότι μερικοὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων τῶν ὄντων μετὰ τοῦ Τισσαφέρνους ἀνήγγειλαν, ὅτι σκοποῦσι νὰ ἐπιτεθῶσι κατ' αὐτῶν, ἐνῶ διαβαίνουσιν· ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἦσαν ψεύδη. Ἐνῶ ὅμως διέβαινον, ἐφάνη ἔμπροσθεν αὐτῶν ὁ Γλοῦς μετ' ἄλλων, παρατηρῶν, ἐὰν διέρχωνται τὸν ποταμόν· ἀφοῦ δὲ εἶδε τοῦτο, τάχως ἐπέστρεψεν.

25. Ἀπὸ δὲ τοῦ Τίγριτος ἐπορεύθησαν σταθμοὺς τέσσαρας, παρασάγγας εἴκοσιν, εἰς τὸν Φύσκον ποταμόν, ἔχοντα ἐνὸς πλήθους πλάτους· ἦτο δὲ καὶ γέφυρα ἐπ' αὐτοῦ. Καὶ ἐνταῦθα κατωκείτο πόλις μεγάλη ὀνομαζομένη Ὡπις· πλησίον δ' αὐτῆς ἀπήντησε τοὺς Ἕλληνας ὁ νόθος ἀδελφὸς τοῦ Κύρου καὶ Ἀρταξέρξου, ὀδηγῶν πολὺν στρατὸν πρὸς βοήθειαν τοῦ βασιλέως· καὶ σταματήσας τὸ στράτευμά του, ἐθεώρει τοὺς Ἕλληνας διαβαίνοντας.

25. Ὁ δὲ Κλέαρχος ὠδήγει τοὺς στρατιώτας εἰς δύο, καὶ ἄλλοτε μὲν ἐπορεύετο, ἄλλοτε δὲ ἴστατο· ὅσον δὲ χρόνον ἴστατο τὸ ἡγούμενον τοῦ στρατοῦ, τοσοῦτον ἔπρεπε καὶ ὅλον τὸ στράτευμα νὰ ἴσταται· ὥστε καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς Ἕλληνας ἐφάνη τὸ στράτευμα παρὰ πολὺ, καὶ ὁ Πέρσης βλέπων αὐτὸ ἐθαύμαζεν.

27. Ἐκείθεν δὲ ἐπορεύθησαν διὰ τῆς Μηδίας σταθμοὺς ἐρήμους ἕξ, παρασάγγας τριάκοντα, καὶ ἐφθασαν εἰς τὰς κώμας τῆς Παρυσάτιδος τῆς μητρὸς τοῦ Κύρου

καὶ τοῦ βασιλέως. Ταύτας ὁ Τισσαφέρνης πρὸς καταφρόνησιν τοῦ Κύρου ἔδωκε τὴν ἄδειαν εἰς τοὺς Ἑλληνας νὰ τὰς διαρπάσωσιν, χωρὶς νὰ λάβωσιν αἰχμαλώτους. Ὑπῆρχε δὲ ἐκεῖ σῖτος πολὺς καὶ πρόβατα καὶ ἄλλα χρήσιμα πράγματα.

28. Ἐκείθεν δὲ ἐπορεύθησαν σταθμοὺς ἐρήμους τέσσαρας, παρασάγγας εἴκοσι, ἔχοντες ἐξ ἀριστερῶν τὸν Τιγρητα ποταμὸν. Εἰς δὲ τὸν πρῶτον σταθμὸν πέραν τοῦ ποταμοῦ κατωκεῖτο πόλις μεγάλη καὶ πλουσία ὀνομαζομένη Καιναί, ἐκ τῆς ὁποίας οἱ βάρβαροι μετέφερον ἐπὶ σχεδιῶν, κατεσκευασμένων διὰ δερμάτων, ἄρτους καὶ οἶνον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

1. Μετὰ ταῦτα φθάνουσιν εἰς τὸν Ζαπάταν ποταμὸν, ταῦ ὁποίου τὸ πλάτος ἦτο τεσσάρων πλέθρων. Καὶ ἐκεῖ ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς· κατὰ ταύτας δὲ τὰς ἡμέρας ἦσαν μὲν ὑποψίαι, οὐδεμίᾳ ὅμως ἐφαίνετο φανερὰ ἐπιβουλή.

2. Ἐφάνη λοιπὸν καλὸν εἰς τὸν Κλέαρχον νὰ ἔλθῃ εἰς συνομιλίαν μετὰ τοῦ Τισσαφέρνου, καὶ ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ καταπαύσῃ τρόπον τινὰ τὰς ὑποψίας, πρὶν ἕνεκα τούτων γεῖνη πόλεμος, καὶ ἔπεμψέ τινα νὰ τῷ εἴπῃ, ὅτι ἔχει χρεῖαν νὰ τῷ ὁμιλήσῃ. Οὗτος δὲ προθύμως παρήγγειλεν εἰς αὐτὸν νὰ ἔλθῃ.

3. Ἀφοῦ δὲ συνῆλθον, εἶπεν ὁ Κλέαρχος ταῦτα, «Ἐγὼ ὦ Τισσαφέρνη, ἤξεύρω, ὅτι ἡμεῖς ἔχομεν ὄρκισθῆ, καὶ τὰς δεξιὰς ἡμῶν ἔχομεν δώσει, νὰ μὴ ἀδικήσῃ ὁ εἰς τὸν ἄλλον. Σὲ βλέπω ὅμως, ὅτι φυλάττεσαι ἀφ' ἡμῶν, ὡς ἂν

εἶμεθα ἐχθροί σου, καὶ ἡμεῖς βλέποντες τοῦτο, φυλαττόμεθα ὁμοίως.»

4. « Ἐπειδὴ ὅμως συλλογιζόμενος δὲν δύναμαι ποσῶς νὰ ἐννοήσω, οὔτε, ὅτι σὺ προσπαθεῖς νὰ κακοποιῆς ἡμᾶς, καὶ ἐγὼ εἶμαι βέβαιος, ὅτι καὶ ἡμεῖς βεβαίως οὐδὲ σκοπτόμεθα οὐδὲν τοιοῦτον, ἐφάνη μοι καλὸν νὰ συνομιλήσω μετὰ σοῦ, ὅπως, εἰ δυνατόν, ἀφαιρέσωμεν τὴν μεταξὺ ἡμῶν ὑπάρχουσαν δυσπιστίαν.»

5. « Διότι ἐγνώρισα ἀνθρώπους ἕως τώρα, ἄλλους μὲν ἐκ διαβολῶν, ἄλλους δὲ ἐξ ὑποψιῶν, οἵτινες φοβούμενοι ἀλλήλους, θέλοντες νὰ προλάβωσι, πρὶν πάθωσιν αὐτοί, ἔπραξαν μέγιστα κακὰ πρὸς ἀνθρώπους, οἵτινες οὔτε σκοπὸν εἶχον, οὔτε ἐπεθύμουν νὰ βλάψωσιν αὐτούς.»

6. « Νομίζων δέ, ὅτι αἱ τοιαῦται ἐσφαλμένα: ὑποψία δύνανται πρὸ πάντων νὰ διαλύωνται διὰ τῆς συνομιλίας, ἤλθον νὰ σε βεβαιώσω, ὅτι σὺ ἀδικεῖς, μὴ ἐμπιστευόμενος εἰς ἡμᾶς.»

7. « Διότι πρῶτον καὶ μέγιστον οἱ ὅρκοι τῶν θεῶν ἐμποδίζουσιν ἡμᾶς νὰ ὦμεν πολέμιοι πρὸς ἀλλήλους· καὶ ὅποιον ἡ συνειδήσις ἐλέγχει, ὅτι κατεπάτησε τοὺς ὅρκους, τοῦτον ἐγὼ δὲν δύναμαι νὰ θεωρῶ εὐτυχῆ· διότι τὸν πόλεμον τῶν θεῶν δὲν ἠξεύρω πῶς δύναταί τις νὰ ἀποφύγη, μεθ' ὁποίας δήποτε καὶ ἂν φεύγη ταχύτητος, οὔτε εἰς ποῖον σκοτεινὸν τόπον δύναται νὰ κρυφθῆ, οὔτε πῶς δύναται νὰ προφυλαχθῆ ἐντὸς ὠχυρομένου τόπου. Διότι πάντα καὶ πανταχοῦ ὑποτάσσονται εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν θεῶν, καὶ πανταχοῦ καὶ εἰς πάντα ἴσην ἐξουσίαν μεταχειρίζονται οἱ θεοί.»

8. « Περὶ μὲν λοιπὸν τῶν θεῶν καὶ τῶν ὀρκῶν τοιαύ-

την ἔχω γνώμην· πρὸς τούτους δὲ τοὺς θεοὺς παρακατεθέσαμεν τὴν φιλίαν, τὴν ὁποίαν πρὸς ἀλλήλους συνεφωνήσαμεν. Ἐκ δὲ τῶν ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν σὲ νομίζω ἐγὼ τὸ μέγιστον εἰς ἡμᾶς κατὰ τὴν παροῦσαν περίστασιν.»

9. « Διότι μετὰ σοῦ πᾶσα μὲν ὁδὸς εἶνε εὐκολος εἰς ἡμᾶς, καὶ πᾶς ποταμὸς εὐδιάβατος, καὶ δὲν θέλομεν ἔχει ἔλλειψιν τῶν πρὸς τροφήν ἀναγκαίων· ἄνευ δὲ σοῦ πᾶσα μὲν ἡ ὁδὸς εἶνε σκοτεινή, διότι δὲν ἤξεύρομεν, ποῦ πηγαίνομεν· πᾶς δὲ ποταμὸς δυσκολοπέραστος, καὶ πᾶς λαὸς φοβερὸς, φοβερῶτατον δὲ πάντων εἶνε ἡ ἐρμημία· διότι τὴν συνο-δεύει καὶ ἡ ἔλλειψις τῶν ἀναγκαίων.»

10. « Ἐὰν δὲ καὶ κατασταθέντες μανιώδεις ἠθέλαμεν σὲ φονεύσει, τί ἄλλο θέλομεν πράξει, ἢ, φονεύσαντες τὸν εὐεργέτην ἡμῶν, νὰ ἔχωμεν πόλεμον πρὸς τὸν μέγιστον βασιλέα, ὅστις εἶνε ἐπιφοβώτατος ἐκδικητής; ἀφ' ὧν δὲ καὶ ὁποίων ἐλπίδων ἠθελον στερήσει ἑμαυτὸν, ἐὰν ἐπιχειρήσω νὰ πράξω εἰς σὲ κακόν τι, τοῦτο θέλω εἶπει.»

11. « Ἐγὼ δηλαδὴ ἐπεθύμησα νὰ γείνη φίλος μου ὁ Κύρος, διότι ἐνόμιζον, ὅτι ἦτον ἰκανώτατος τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς του εἰς τὸ νὰ εὐεργετῇ ὄντινα ἤθελε. Σὲ τώρα ὁμως βλέπω, ὅτι ἔχεις καὶ τὸ στράτευμα καὶ τὴν χώραν τοῦ Κυρίου καὶ σώξεις τὴν ἀρχὴν σου, καὶ τὴν στρατιωτικὴν δύναμιν τοῦ βασιλέως, τὴν ὁποίαν ὁ Κύρος εἶχεν ἐναντίον του, σὺ ἔχεις τώρα σύμμαχόν σου.»

12. « Ἀφοῦ λοιπὸν τὰ πράγματα ταῦτα ἦνε τοιαῦτα, τίς εἶνε τόσον μανιώδης, ὥστε νὰ μὴ θέλῃ νὰ ἦνε φίλος σου; Προσέτι δὲ θέλω εἶπει καὶ τοῦτο, διὰ τὸ ὁποῖον ἐλπίζω, ὅτι καὶ σὺ θέλεις εὐχαριστηθῆναι νὰ ἦσαι φίλος μου.»

13. « Ἠξεύρω δὲ ὅτι ἐνοχλεῖσθε ὑπὸ τῶν Μυσῶν,

τοὺς ὁποίους νομίζω, ὅτι δύναμαι νὰ ταπεινώσω πρὸς χάριν ὑμῶν μετὰ τῆς παρούσης δυνάμεως· ἤξεύρω δὲ ὅτι καὶ οἱ Πισίδαι εἶνε τοιοῦτοι, καὶ ἄλλα προσέτι πολλά, καθὼς ἀκούω, ἔθνη εἶνε ὅμοια, τὰ ὁποῖα νομίζω, ὅτι δύναμαι νὰ παύσω ἀπὸ τοῦ νὰ ἐνοχλῶσι τὴν εὐδαιμονίαν ὑμῶν. Τοὺς Αἰγυπτίους δέ, καθ' ὧν βλέπω ὑμᾶς τὰ μάλιστα κατὰ τὸ παρὸν ὠργισμένους, δὲν ἤξεύρω διὰ ποίας ἄλλης συμμαχικῆς δυνάμεως δύνασθε νὰ τιμωρήσητε καλλίτερον, ἢ διὰ τῆς αὐτῆς, τὴν ὁποίαν ἐγὼ ἔχω τώρα; »

14. « Πρὸς δὲ τούτοις μεταξὺ τοῦλάχιστον τῶν κατοικούντων πέριξ, ἂν θέλῃς νὰ ἦσαι φίλος τινὸς ἐξ αὐτῶν, δύνασαι νὰ ἦσαι ὅσον τὸ δυνατόν μέγιστος, ἐὰν δέ τις ἐξ αὐτῶν σὲ ἐνοχλῇ, θέλεις τὸν μεταχειρίζεσαι ὡς κύριος, ὅταν ἔχῃς ἡμᾶς βοηθούς, οἱ ὁποῖοι δυνάμεθα νὰ σε ὑπηρετῶμεν, ὄχι μόνον ἕνεκα τοῦ μισθοῦ, ἀλλὰ καὶ ἕνεκα τῆς χάριτος, τὴν ὁποίαν, σωθέντες ὑπὸ σοῦ, δικαίως θὰ ἔχωμεν εἰς σέ. »

15. « Εἰς ἐμὲ λοιπὸν πάντα ταῦτα διαλογιζόμενον φαίνεται ὅτι εἶνε τόσῳ παράδοξον τὸ νὰ ἀπιστῆς εἰς ἡμᾶς, ὥστε καὶ λίαν εὐχαρίστως θέλω ἀκούσει τὸ ὄνομα ἐκείνου, ὅστις τόσῳ δεινὸς εἰς τὸ λέγειν εἶνε, ὥστε διὰ τῶν λόγων του σὲ κατέπεισεν, ὅτι ἡμεῖς σ' ἐπιβουλεύομεν. » Ὁ Κλέαρχος μὲν λοιπὸν τσαῦτα εἶπεν· ὁ δὲ Τισσαφέρνης ἀπεκρίθη οὕτως.

16. « Χαίρω, ὦ Κλέαρχε, διότι σὲ ἀκούω ὁμιλοῦντα φρονίμως· διότι, ὅταν ἔχῃς τῆς αὐτῆς γνώμην, καὶ ἐὰν σκέπτησαι κακὸν τι εἰς ἡμᾶς, ταυτοχρόνως μοὶ φαίνεται, ὅτι σκέπτεσαι νὰ πράξῃς κακὸν καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν σου. Καὶ ἵνα ἐννοήσῃς, ὅτι ἡμεῖς δὲν ἔχετε δίκαιον νὰ

ἀπιστῆτε μήτε εἰς τὸν βασιλέα, μήτε εἰς ἐμέ, ἄκουσον.»

17. « Διότι ἐὰν ἠθέλομεν νὰ σας ἀφανίσωμεν, ἄρα γε σὺ νομίζεις, ὅτι στερούμεθα πλήθους ἰππέων, ἢ πεζῶν, ἢ ὄπλων, δι' ὧν ἠθέλομεν εἶναι ἱκανοὶ νὰ βλάψωμεν ὑμᾶς, χωρὶς ἡμεῖς οὐδὲν νὰ πάθωμεν κακόν; »

18. « Ἡ σοι φαίνεται, ὅτι στερούμεθα τόπων ἐπιτηδείων νὰ ἐπιτεθῶμεν καθ' ὑμῶν; Δὲν εἶνε τοσαῦται μὲν πεδιάδες ἀνήκουσαι εἰς τοὺς συμμάχους ἡμῶν, τὰς ὁποίας μετὰ πολλοῦ κόπου θὰ διέλθητε; Δὲν βλέπετε δὲ πόσα ὄρη πρέπει σεῖς νὰ διαβῆτε, τὰ ὁποῖα δυνάμεθα ἡμεῖς, ἀφοῦ προκαταλάβωμεν, νὰ τα καταστήσωμεν ἀδιάβατα εἰς ὑμᾶς; Δὲν εἶνε δὲ καὶ τόσοι ποταμοί, ἐπὶ τῶν ὁποίων δυνάμεθα τακτικῶς νὰ τοποθετηθῶμεν καθ' ὕσων ἐξ ὑμῶν θέλομεν νὰ μαχώμεθα; Εἶνε δὲ καὶ τινες ἐξ αὐτῶν τῶν ποταμῶν, τοὺς ὁποίους ὅλως διόλου ἀδύνατον εἶνε νὰ διαβῆτε, ἐὰν ἡμεῖς δὲν διευκολύνωμεν τὴν διάβασιν ὑμῶν. »

19. « Ἐὰν δὲ εἰς πάντα ταῦτα ἀποτύχωμεν, διὰ τοῦ πυρὸς ὅμως δύνανται πάντες οἱ καρποὶ τῆς γῆς νὰ καταστραφῶσι· τούτους λοιπὸν τοὺς καρποὺς ἐὰν κατακαύσωμεν, θὰ ἦνε δυνατόν νὰ ἀντιτάξωμεν καθ' ὑμῶν τρομερὸν ἐχθρὸν, τὴν πείναν, τὴν ὁποίαν δὲν ἠθέλετε δυνηθῆ νὰ πολεμήσητε, ὅσον πολὺ ἀνδρεῖοι καὶ ἂν ἦσθε. »

20. « Ἐχοντες λοιπὸν τόσα μέσα νὰ πολεμήσωμεν ὑμᾶς, χωρὶς δι' οὐδενὸς τούτου νὰ κινδυνεύσωμεν, πῶς ἔπειτα ἐκ πάντων τούτων νὰ ἐκλέξωμεν τοῦτον τὸν ἐπιβουλον τρόπον, ὁ ὁποῖος μόνος μὲν εἶνε ἀσεβῆς ἐνώπιον τῶν θεῶν, μόνος δὲ ἀίσχρὸς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων; »

21. « Ἴδιον λοιπὸν ἀνθρώπων παντάπασιν ἀνικάνων,

ἀνεπιτηδείων, καὶ ὑπ' ἀνάγκης κατεχομένων, καὶ πρὸς τούτοις πονηρῶν εἶνε, ὅσοι θέλουσι δι' ἐπιορκίας πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ δι' ἀπιστίας πρὸς τοὺς ἀνθρώπους νὰ πράττωσι τι. Δὲν εἴμεθα ἡμεῖς, ὦ Κλέαρχε, οὔτε τόσον ἀσυλλόγιστοι, οὔτε τόσον ἡλίθιοι. »

22. « Ἀλλὰ διὰ τί ἐνῶ ἡδυνάμεθα νὰ σὰς καταστρέψωμεν, δὲν ἐπράξαμεν τοῦτο; Ἔσο βέβαιος, ὅτι αἰτία τούτου εἶνε ἡ ἐπιθυμία μου νὰ φανῶ πιστὸς εἰς τοὺς Ἕλληνας· καὶ καθὼς ὁ Κῦρος ἐμπιστευόμενος εἰς ξενικὸν στρατεύμα, μισθοδοτούμενον ὑπ' αὐτοῦ ἐξεστράτευσεν εἰς τὴν Ἄνω Ἀσίαν, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐγὼ ἐνισχυόμενος ὑπ' αὐτοῦ καὶ εὐεργετῶν αὐτό, νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὰ παρθαλάσσια. »

23. « Εἰς ὅσα δὲ θέλετε φανῆ χρήσιμοι εἰς ἐμέ, τὰ μὲν ἄλλα εἶπες καὶ σύ, τὸ δὲ μέγιστον ἐγὼ ἠξέυρω. Διότι τὴν μὲν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τιάραν μόνος ὁ βασιλεὺς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ φορῇ ὀρθήν, τὸ δὲ ἐπὶ τῆς καρδίας βασιλικὸν φρόνημα ἴσως ἄλλος τις ἐξ ὑμῶν τῶν παρόντων δύναται εὐκόλως νὰ ἔχη. »

24. Ἀφοῦ δὲ τοιαῦτα εἶπεν ὁ Τισσαφέρνης, ἐνόμισεν ὁ Κλέαρχος, ὅτι αὐτὸς ἔλεγεν ἀληθῆ, καὶ εἶπεν. « Ἀφοῦ λοιπὸν τοιοῦτους ἰσχυροὺς λόγους ἔχωμεν νὰ ὦμεν φίλοι, δὲν εἶνε ἄξιοι θανάτου οἱ ἐνεργοῦντες διὰ διαβολῶν νὰ καταστήσωσιν ἡμᾶς ἐχθρούς; »

25. « Καὶ ἐγὼ, εἶπεν ὁ Τισσαφέρνης, ἂν θέλητε νὰ ἔλθητε ἐδῶ, καὶ οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ λοχαγοί, θὰ εἶπω φανερώς τοὺς λέγοντας, ὅτι σὺ ἐπιβουλεύεις καὶ ἐμέ καὶ τὸ στρατεύμα μου. »

26. « Ἐγὼ λοιπὸν, εἶπεν ὁ Κλέαρχος, θέλω φέρει

πάντας εἰς σε καὶ θά σοι καταστήσω φανερόν, πόθεν ἐγὼ μανθάνω περὶ σοῦ. »

27. Μετὰ τούτους δὲ τοὺς λόγους περιποιούμενος ὁ Τισσαφέρνης τὸν Κλέαρχον, τότε μὲν εἶπε νὰ μένη καὶ νὰ συνδειπνήσῃ· τὴν δὲ ἀκόλουθον ἡμέραν ὁ Κλέαρχος ἐλθὼν εἰς τὸ στρατόπεδον, ἐφαίνετο διακείμενος πάνυ φιλικῶς πρὸς τὸν Τισσαφέρνη, καὶ διηγείτο, ὅσα ἐκεῖνος ἀπήγγειλεν εἰς αὐτόν· καὶ ἔλεγεν «ὅτι πρέπει νὰ ὑπάγωσι πρὸς τὸν Τισσαφέρνην ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους παρήγγειλε· καὶ ὅσοι Ἕλληνες γείνωσι φανεροί, ὅτι διαβάλλουσιν, οὗτοι ὡς προδότες καὶ δυσμενεῖς πρὸς τοὺς Ἕλληνας νὰ τιμωρηθῶσιν. »

28. Ὑπόπτειε δέ, ὅτι ὁ Μένων ἦτον ὁ διαβάλλων, ἤξεύρων, ὅτι εἶχεν ὑπάγει μετὰ τοῦ Ἀριαίου πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Τισσαφέρνου καὶ διήγειρε διχονοίας καὶ ἐπεθύλευε τὸν Κλέαρχον, ἵνα, λαβὼν ἅπαν τὸ στρατεύμα πρὸς τὸ μέρος του, ἦνε φίλος τοῦ Τισσαφέρνου.

29. Ἦθελε δὲ καὶ ὁ Κλέαρχος, ἵνα ἅπαν τὸ στρατεύμα ἔχη τὴν προσοχὴν του ἐστραμμένην πρὸς ἑαυτόν, καὶ νὰ ἐκβληθῶσιν οἱ ἐνοχλοῦντες αὐτόν. Τινὲς δὲ ἐκ τῶν στρατιωτῶν ἀντέλεγον εἰς αὐτόν νὰ μὴ ὑπάγωσι πάντες οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ λοχαγοὶ μήτε νὰ πιστεῦσωσιν εἰς τὸν Τισσαφέρνην.

40. Ὁ Κλέαρχος ὅμως ἰσχυρῶς ἀντέτεινεν, ἕως οὗ κατώρθωσε νὰ ὑπάγωσι πέντε στρατηγοὶ καὶ εἴκοσι λοχαγοί, συνηκολούθησαν δὲ καὶ ἐκ τῶν ἄλλων στρατιωτῶν ἕως διακόσιοι, ἵνα ἀγοράσωσι τροφάς.

31. Ἀφοῦ δὲ ἔφθασαν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Τισσαφέρνου, οἱ μὲν στρατηγοὶ προσεκλήθησαν νὰ εἰσέλθωσιν, ἦγον

Πρόξενος ὁ Βοιωτίας, Μένων ὁ Θεσσαλός, Ἀγίας ὁ Ἀρκάς, Κλέαρχος ὁ Λάκων καὶ Σωκράτης ὁ Ἀχαιός· οἱ δὲ λοχαγοὶ ἔμειναν ἔξω.

32. Μετ' ὀλίγον δὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ σημείου καὶ οἱ ἐντὸς συναλαμβάνοντο καὶ οἱ ἐκτὸς κατεκόπησαν. Μετὰ δὲ ταῦτα τινὲς τῶν βαρβάρων ἰππέων, τρέχοντες διὰ τῆς πεδιάδος, ὄν τινα ἀπήντων Ἕλληνα ἢ δούλον ἢ ἐλεύθερον, πάντας ἐφόνευον.

33. Οἱ δὲ Ἕλληνες βλέποντες ἐκ τοῦ στρατοπέδου ἐθαύμαζον τὴν ἰππασίαν αὐτῶν, καὶ ἠμφίβαλον, τί ἔπραττον, ἕως ὅτου Νίκαρχος ὁ Ἀρκάς φεύγων ἦλθε, πληγωμένος εἰς τὴν κοιλίαν καὶ κρατῶν τὰ ἔντερα του εἰς τὰς χεῖρας, καὶ εἶπεν, ὅσα ἠκολούθησαν.

34. Εὐθὺς λοιπὸν οἱ Ἕλληνες ἔτρεξαν εἰς τὰ ὄπλα πάντες πεφοβισμένοι καὶ νομίζοντες ὅτι αὐτοὶ θὰ ἔλθωσι πάραυτα κατὰ τοῦ στρατοπέδου.

35. Ἐκεῖνοι ὅμως πάντες δὲν ἦλθον, ἀλλ' ὁ Ἀριαῖος καὶ ὁ Ἀρτάβαζος καὶ ὁ Μιθριδάτης, οἱ ὁποῖοι ἦσαν πιστότατοι τοῦ Κύρου· ὁ δὲ διερμηνεὺς τῶν Ἑλλήνων εἶπεν, ὅτι ἔβλεπε καὶ τὸν ἀδελφὸν τοῦ Τισσαφέρους μετ' αὐτῶν, καὶ τὸν ἐγνώριζε· συνηκολούθουν δὲ πρὸς τούτοις καὶ ἄλλοι Πέρσαι τεθωρακισμένοι ἕως τριακόσιοι.

36. Οὗτοι ἀφοῦ ἐπλησίασαν, διέταπτον νὰ πλησιάσῃ, ἐὰν ἦνε τις στρατηγὸς ἢ λοχαγὸς τῶν Ἑλλήνων, ἵνα εἰπῶσι τὰς παραγγελίας τοῦ βασιλέως.

37. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐξῆλθον μετὰ προφυλάξεως ἐκ τῶν Ἑλλήνων στρατηγοὶ μὲν Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος καὶ Σοφαίνετος ὁ Στυμφάλιος, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ Ξενοφῶν ὁ Ἀθηναῖος, διὰ νὰ μάθῃ περὶ τοῦ Προξένου. Ὁ δὲ Χειρί-

σοφος ἔτυχε νὰ λείπη εἰς χωρίον τι μετ' ἄλλων διὰ νὰ προμηθευθῆ τροφάς.

38. Ἀφοῦ δὲ ἐστάθησαν εἰς τόπον, ὥστε νὰ ἀκούονται, εἶπεν ὁ Ἀριαῖος τὰ ἐξῆς. « Ὁ μὲν Κλέαρχος, ὃ ἄνδρες Ἕλληνες, ἐπειδὴ ἦτο φανερώς ἐπίορκος, καὶ παρέβαινε τὰς συμφωνίας, ἐτιμωρήθη καὶ ἀπέθανεν· ὁ δὲ Πρόξενος καὶ ὁ Μένων, ἐπειδὴ ἐφανερώσαν τὴν ἐπιβουλὴν αὐτοῦ, εὐρίσκονται εἰς μεγάλην τιμὴν. Ἀφ' ὑμῶν δὲ ζητεῖ ὁ βασιλεὺς τὰ ὄπλα· διότι λέγει ὅτι εἶνε ἰδικά του, ἀφοῦ ἦσαν τοῦ Κύρου, τοῦ δούλου του. »

39. Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθησαν οἱ Ἕλληνες, ὠμίλει δὲ Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος· « ὦ κάκιστε τῶν ἀνθρώπων Ἀριαῖε, καὶ οἱ ἄλλοι ὅσοι ἦσθε φίλοι τοῦ Κύρου, δὲν αἰσχύνεσθε οὔτε θεούς, οὔτε ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι, ἀφοῦ ὠμόσατε νὰ ἐχητε τοὺς αὐτοὺς μεθ' ἡμῶν φίλους καὶ ἐχθρούς, προδόντες ἡμᾶς μετὰ τοῦ Τισσαφέρνου τοῦ ἀθεοτάτου καὶ πανουργοτάτου, καὶ τοὺς ἄνδρας αὐτούς, πρὸς τοὺς ὁποίους ὠμόσατε, ἐφονεύσατε, καὶ τοὺς λοιποὺς ἡμᾶς προδόντες, ἔρχεσθε μετὰ τῶν ἐχθρῶν ἐναντίον ἡμῶν. »

40. Ὁ δὲ Ἀριαῖος εἶπεν· « Ὁ Κλέαρχος καὶ πρότερον ἐφάνη ἐπίβουλος πρὸς τὸν Τισσαφέρνην, καὶ τὸν Ὀρόνταν καὶ πρὸς πάντας ἡμᾶς, τοὺς ὄντας μετὰ τούτων. »

41. Τότε ὁ Ξενοφῶν εἶπε ταῦτα· « Ἄν ὁ Κλέαρχος παρέβη τοὺς ὅρκους καὶ τὰς συμφωνίας, ἐτιμωρήθη· διότι δίκαιον εἶνε νὰ φονεύωνται οἱ ἐπίορκοι· τὸν Πρόξενον ὁμῶς καὶ τὸν Μένωνα, ἐπειδὴ εἶνε ἰδικοὶ σας μὲν εὐεργέται, ἰδικοὶ μας δὲ στρατηγοί, στείλατε αὐτοὺς ἐδῶ· διότι εἶνε φανερόν, ὅτι φίλοι ὄντες ἀμφοτέρων, θέλουσι προσπα-

θήσει νὰ δώσωσι τὰς ἀρίστους συμβουλὰς καὶ εἰς σὰς καὶ εἰς ἡμᾶς.»

42. Πρὸς ταῦτα οἱ βάρβαροι, διαλεχθέντες πρὸς ἀλλήλους πολὺν χρόνον, ἀπῆλθον, χωρὶς νὰ ἀποκριθῶσι τίποτε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ΄.

1. Οἱ μὲν λοιπὸν στρατηγοὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον συλληφθέντες, ὠδηγήθησαν πρὸς τὸν βασιλέα καὶ ἀποκεφαλίσθηντες ἀπέθανον· εἰς δὲ ἐξ αὐτῶν ὁ Κλέαρχος, ὡς ὁμολογεῖται παρὰ πάντων, οἴτινες τὸν ἐγνώρισαν, φανεὶς ἀνὴρ πολεμικὸς καὶ φιλοπόλεμος εἰς ἄκρον.

2. Καὶ τῶνόντι ἐν ὄσῳ μὲν ἦτον ὁ πόλεμος τῶν Λακεδαιμονίων πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ἐπέμενε μέχρι τέλους· ἀφοῦ δ' ἔγεινεν εἰρήνη, καταπέισας τὴν πόλιν του, ὅτι οἱ Θραῖκες ἀδικοῦσι τοὺς Ἕλληνας, καὶ κατορθώσας ὅ,τι ἠδύνατο παρὰ τῶν ἐφόρων, ἐξέπλευσε διὰ νὰ πολεμήσῃ κατὰ τῶν Θρακῶν τῶν κατοικούντων ὑπεράνω τῆς Χερρονήσου καὶ Περίνθου.

3. Ἐπειδὴ ὅμως μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του, μετανοήσαντες οἱ ἔφοροι, ἀγνοῶν διὰ τί, προσεπάθουν νὰ τον ἐπαναφέρωσιν ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ, δὲν ἠθέλησε πλέον νὰ ὑπακούσῃ, ἀλλ' ἔφυγε διὰ θαλάσσης εἰς τὸν Ἑλλάσποντον.

4. Διὰ ταύτην δὲ τὴν ἀπήθειαν κατεδικάσθη εἰς θάνατον ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τῆς Σπάρτης. Καὶ ἐπειδὴ ἦτο πλέον φυγὰς, ἔρχεται πρὸς τὸν Κῦρον, καὶ δι' ὁποίων μὲν λόγων ἔπεισε τὸν Κῦρον, ἔχομεν γράφει ἀλλαχοῦ· ὁ δὲ Κῦρος δίδει πρὸς αὐτὸν δέκα χιλιάδας δαρεικῶν.

5. Καὶ ὁ Κλέαρχος λαβὼν τὰ χρήματα δὲν ἐδόθη εἰς τρυφήν, ἀλλὰ συνάξας διὰ τούτων στράτευμα, ἐπολέμει κατὰ τῶν Θρακῶν, καὶ τοὺς ἐνίκησεν εἰς μάχην, καὶ ἔκτοτε ἐλεηλάτει καὶ ἀδιαλείπτως ἐπολέμει, μέχρις οὗ ὁ Κύρος ἐχρειάσθη τὸ στράτευμα· τότε λοιπὸν ὑπῆγεν εἰς αὐτὸν διὰ νὰ πολεμήσῃ πάλιν ὡς βοηθὸς αὐτοῦ.

6. Ταῦτα μὲν λοιπὸν μοὶ φαίνεται ὅτι εἶνε ἔργα ἀνδρὸς φιλοπολέμου, ὁ ὁποῖος ἐνῶ ἠδύνατο νὰ ζῆ ἡσυχῶς ἄνευ αἰσχύνης καὶ βλάβης, προετίμησε νὰ πολεμῇ, καὶ ἐνῶ εἶχε τὸν τρόπον νὰ ζῆ μετ' ἀναπαύσεως, ἠθέλησε νὰ κοπιάζῃ, ἐνῶ δὲ ἠδύνατο νὰ ἔχῃ χρήματα ἀκινδύνως, προετίμησε πολεμῶν νὰ δαπανᾷ αὐτά. Ἐκεῖνος λοιπὸν ἤθελε νὰ ἐξοδεύῃ τὰ χρήματά του εἰς τὸν πόλεμον, καὶ ὅχι καθὼς ἄλλοι εἰς τὰς ἡδονὰς καὶ τὰς διασκεδάσεις. Οὕτω μὲν ἦτο φιλοπόλεμος.

7. Πολεμικὸς δὲ πάλιν ἐφαίνετο ἐκ τούτου, ὅτι καὶ φιλοκίνδυνος ἦτον ὀδηγῶν τὸν στρατὸν καὶ ἡμέραν καὶ νύκτα κατὰ τῶν ἐχθρῶν, καὶ εἰς δυσκόλους περιστάσεις ἐφέρετο μετὰ φρονήσεως, ὡς ὠμολόγουν πανταχοῦ πάντες οἱ παρόντες.

8. Καὶ ἄξιος εἰς τὸ ἄρχεῖν ἐλέγετο, ὅτι εἶνε, ὡς δυνατὸν νὰ συμπεράνη τις ἐκ τοῦ χαρακτῆρος, τὸν ὁποῖον ἐκεῖνος εἶχεν. Διότι ἦτον ἰκανὸς εἰς τὸ φροντίζειν κάλλιον πάντῃς ἄλλου, πῶς ὁ στρατὸς του νὰ ἔχῃ τὰς ἀναγκαίας τροφάς, καὶ προμηθεύηται αὐτάς ἐγκαίρως, ἰκανὸς δὲ καὶ εἰς τὸ νὰ ἐμπνέῃ εἰς τοὺς στρατιώτας του τὸ αἶσθημα τῆς πρὸς ἑαυτὸν ὑπακοῆς.

9. Τοῦτο δὲ κατῴρθωσεν ἕνεκα τοῦ ὅτι ἦτο βαρὺς τὸν χαρακτῆρα· διότι τὸ μὲν βλέμμα του ἦτον ἄγριον, ἡ δὲ

φωνή του τραχεία, και ἐτιμῶρει πάντοτε αὐστηρῶς και ἐφέρετο ὑπ' ὀργῆς ἐνίοτε, ὥστε και αὐτὸς μετημελεῖτο σπανίως. Και ἐτιμῶρει δὲ διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως· διότι ἐνόμιζεν, ὅτι διόλου δὲν εἶνε ὠφέλιμον στρατεύμα ἀτακτοῦν και μὴ τιμωρούμενον.

10. Λέγουσι δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι αὐτὸς ἔλεγεν, ὅτι ὁ στρατιώτης πρέπει νὰ φοβῆται περισσότερο τὸν στρατηγόν, ἢ τοὺς ἐχθρούς, ἵνα ὑπακούῃ, ὅταν προστάζηται ἢ νὰ φυλάττῃ τὴν θέσιν του, ὡς φύλαξ, ἢ νὰ μὴ ἐνοχλῇ τοὺς φίλους, ἢ νὰ πορεύηται κατὰ τῶν πολεμίων ἀπροφασίστως.

11. Διὰ ταῦτο λοιπὸν ἐν καιρῷ τῶν δυσκόλων περιστάσεων μετὰ πολλῆς προθυμίας ὑπήκουον οἱ στρατιῶται εἰς αὐτὸν και δὲν προετίμων ἄλλον· διότι ὁ σκυθρωπὸς αὐτοῦ χαρακτήρ ἐφαίνετο τότε φαιδρὸς ἐπὶ τοῦ προσώπου του, και ἡ ἀγριότης του ἐνόμιζετο ὅτι ἦτον ἀνδρεία κατὰ τῶν πολεμίων, ὥστε ἐφαίνετο ὡς σωτηρία και οὐχὶ πλέον ὡς ἀγριότης.

12. Ὅταν ὁμοῦς ἦσαν ἐκτὸς τοῦ κινδύνου και εἶχον τὴν ἐλευθερίαν νὰ ὑπάγωσιν εἰς ἄλλους στρατηγούς, ἵνα ταχθῶσιν ὑπ' αὐτούς, πολλοὶ τὸν ἐγκατέλειπον· διότι δὲν εἶχε χάριν, ἀλλὰ πάντοτε ἐφαίνετο σκληρὸς και ὠμός, ὥστε διέκειντο πρὸς αὐτὸν οἱ στρατιῶται, ὡς παῖδες πρὸς διδάσκαλον.

13. Διότι ποτὲ δὲν ἠκολούθηον αὐτὸν παρακινούμενοι ἢ ὑπὸ φιλίας ἢ ὑπὸ ἀγάπης· ὅσους ὁμοῦς εἶχε πλησίον του, ἢ ὑπὸ πόλεως τινος τεταγμένους, ἢ κατεχομένους ὑπὸ ἄλλης τινος χρείας ἢ ἀνάγκης, οὗτοι πάντες μὲν ὑπήκουον εἰς αὐτόν.

14. Ἀφοῦ δὲ ἤρχισαν μετ' αὐτοῦ νὰ νικῶσι τοὺς ἐχθρούς, πολλὰ αἷτια τότε ἦσαν, τὰ ὁποῖα καθίστων τοὺς στρατιώτας του ἀνδρείους πολεμιστάς, ἡ ἀφοβία δηλαδὴ κατὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ ὁ φόβος, μὴ τιμωρηθῶσιν ὑπὸ τοῦ Κλεάρχου, καθίστα αὐτοὺς εὐτάκτους.

15. Τοιοῦτος μὲν λοιπὸν ἄρχων ἦτο· τὸ νὰ ἦνε ὅμως ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἄλλων, ἐλέγετο, ὅτι δὲν ἤθελε πολὺ. Ἦτο δέ, ὅτε ἀπέθνησκε πεντήκοντα περίπου ἐτῶν.

16. Πρόξενος δὲ ὁ Βοιωτίος εὐθύς ἀπὸ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας ἐπεθύμει νὰ γείνη ἀνὴρ ἱκανὸς εἰς το νὰ πράττη μεγάλας πράξεις, καὶ διὰ ταύτην τὴν ἐπιθυμίαν του ἔδωκεν εἰς τὸν Γοργίαν τὸν Λεοντῖνον χρήματα.

17. Ἀφοῦ δὲ ἤκουσε τὰ μαθήματα αὐτοῦ, νομίσας ὅτι ἦτο πλέον ἱκανὸς καὶ νὰ ἄρχῃ, καὶ ὅτι φίλος ὢν τῶν πρώτων δὲν θὰ ἦνε κατώτερος αὐτῶν ὡς πρὸς τὸ εὐεργετεῖν, ἦλθεν εἰς τὸν Κύρον καὶ μετέσχε τῶν ὑπ' ἐμοῦ ἐξιστορηθεισῶν πολεμικῶν πράξεων· καὶ ἤλπιζεν, ὅτι θέλει ἀποκτήσει μέγα ὄνομα καὶ δύναμιν μεγάλην καὶ χρήματα πολλὰ.

18. Καίπερ δὲ ἐπιθυμῶν τοσαῦτα πράγματα, ἦτον ὅμως πάλιν φανερός, ὅτι δὲν ἤθελεν οὐδὲν ἐκ τούτων νὰ ἀποκτήσῃ ἀδίκως, ἀλλ' ἐνόμιζεν, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐπιτύχῃ τούτων μετὰ δικαιοσύνης καὶ τιμιότητος καὶ οὐχὶ δι' ἄλλου τρόπου.

19. Ἦτο δὲ ἄξιος νὰ ἦνε στρατηγὸς καλῶν καὶ ἀγαθῶν στρατιωτῶν· διότι δὲν ἦτον ἱκανὸς οὔτε σέβας, οὔτε φόβον νὰ προξενήσῃ εἰς τοὺς στρατιώτας του, ἀλλ' αὐτὸς μάλιστα ἐσέβετο τοὺς στρατιώτας, ἢ οἱ στρατιῶται αὐτόν· καὶ ἐφαίνετο, ὅτι ἐφοβείτο μᾶλλον, μὴ τον μισήσωσιν οἱ στρατιῶται, ἢ ὅσον οὗτοι ἐφοβοῦντο, μὴ ἀπειθῶσιν εἰς ἐκεῖνον.

20. Ἐνόμιζε δὲ ἀρκετὸν εἰς τὸ νὰ ἦνε καὶ νὰ φαίνηται τις ἱκανὸς εἰς τὸ ἄρχειν, ἐὰν ἐπαινῇ μὲν τὸν πράττοντα καλῶς, δὲν ἐπαινῇ δὲ τὸν ἀδικοῦντα. Διὰ τοῦτο λοιπὸν οἱ μὲν καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ ἐκ τῶν στρατιωτῶν τοῦ τὸν ἠγάπων, οἱ δὲ ἀδικοὶ τὸν ἐπεβούλευον, ὡς ἄνθρωπον εὐμεταχειρίστον. Ἦτο δέ, ὅτε ἀπέθανεν, ἕως 30 ἐτῶν.

21. Μένων δὲ ὁ Θεσσαλὸς ἦτο φανερός, ὅτι ἐπεθύμει πολὺ νὰ πλουτήσῃ, ἐπεθύμει δὲ νὰ ἦνε ἄρχων, διὰ νὰ ἀπολαμβάνῃ περισσώτερα, ἐπεθύμει δὲ νὰ ἦνε ἐν τιμῇ διὰ νὰ κερδαίνῃ περισσώτερα· ἤθελε δὲ νὰ ἦνε φίλος τῶν ἰσχυρῶν, ἵνα μὴ τιμωρῆται, ὅταν ἀδικῇ.

22. Ἴνα δὲ κατορθοῖ ὅσα ἐπεθύμει, συντομωτάτην ὁδὸν ἐστοχάζετο τὴν διὰ τῆς ἐπιτορκίας, τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἀπάτης· τὴν δὲ ἀπλότητα καὶ τὴν ἀλήθειαν ἐνόμιζεν ἀρμόζουσαν εἰς ἄνθρωπον ἡλίθιον.

23. Ἦτο δὲ φανερός ὅτι οὐδένα ἠγάπα, καὶ εἰς ὄντινα ἔλεγεν, ὅτι εἶνε φίλος του, τοῦτον ἦτο φανερός, ὅτι ἐπεβούλευεν. Καὶ πολέμιον μὲν οὐδένα περιέπαιζεν, ἀλλὰ μεθ' ὅσων εἶχε σχέσιν, πρὸς πάντας τούτους διελέγετο, ὡς ἄνθρωπος περιπαίζων αὐτούς.

24. Καὶ τὰ μὲν κτήματα τῶν πολεμίων δὲν ἐπεβούλευε, διότι ἐνόμιζε δύσκολον νὰ λάβῃ τὰ πράγματα ἐκείνων, οἵτινες τὰ φυλάττουσι· τὰ τῶν φίλων ὅμως ἐνόμιζεν, ὅτι μόνος ἤξευρεν εὐκολώτατα νὰ λαμβάνῃ, διότι δὲν τα ἐφύλαττον ἀπ' αὐτοῦ.

25. Καὶ ὅσους μὲν ἐγνώριζεν ἐπιτόρκους καὶ ἀδίκους, τούτους ἐφοβεῖτο ὡς καλῶς ὠπλισμένους, τοὺς δὲ ἐναρέτους καὶ τὴν ἀλήθειαν λέγοντας, προσεπάθει νὰ μεταχειρίζηται ὡς ἀνάνδρους.

26. Καὶ καθὼς τις χαίρει διὰ τὴν θεοσέβειαν καὶ ἀλήθειαν καὶ δικαιοσύνην, οὕτως ὁ Μένων ἔχαιρε, διότι ἦτον ἄξιος νὰ ἀπατᾷ, νὰ πλάττῃ ψεῦδη, καὶ νὰ περιγελᾷ τοὺς φίλους· τὸν δὲ μὴ ὄντα πανοῦργον ἐνόμιζε πάντοτε ὅτι εἶνε ἀπαιδευτος. Καὶ ὅσους μὲν διενοεῖτο νὰ καταστήσῃ στενοτάτους φίλους, ἐνόμιζεν, ὅτι ἔπρεπε νὰ τοὺς ἀποκτήσῃ τιοῦτους, διαβάλλων τοὺς ἀρίστους αὐτῶν φίλους.

27. Διὰ νὰ ἔχῃ δὲ πειθαρχοῦντας εἰς ἑαυτὸν τοὺς στρατιώτας, ἐμηχανεῦτο νὰ ἔχῃ αὐτοὺς συνεργοὺς εἰς τὰς ἀδικίας· ἀπῆτει δὲ καὶ νὰ τιμᾶται καὶ νὰ κολακεύηται, ἐπιδεικνύων ἑαυτὸν, ὅτι ἔχει πολλὴν δύναμιν καὶ θέλησιν εἰς το νὰ ἀδικῇ. Ὅσαίς δὲ τις ἔφρευεν ἀπ' αὐτόν, ἐκήρυττεν ὡς εὐεργεσίαν πρὸς αὐτόν, ὅτι, ὅτε τον εἶχεν εἰς τὴν ἐξουσίαν του, δέν τον ἐφόνευσε.

28. Καὶ ὅτε ἐφρονεῦθησαν οἱ συστράτηγοί του, διότι ἐξεστράτευσαν μετὰ τοῦ Κύρου κατὰ τοῦ βασιλέως, αὐτὸς εἰ καὶ ἠνείχετο εἰς τὴν αὐτὴν πράξιν, δέν ἐφρονεῦθη ἀμέσως· ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον τῶν ἄλλων στρατηγῶν ἐθανατώθη παρευθὺς ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ὅχι καθὼς ὁ Κλέαρχος καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ διὰ τῆς ἀποτομῆς τῆς κεφαλῆς, τὸ ὁποῖον θεωρεῖται, ὅτι εἶνε τάχιστος θάνατος, ἀλλὰ ζῶν, ὡς λέγουσιν, ἐτιμωρήθη, κολοβωθεὶς ὡς κακοῦργος, καὶ μετὰ ἓν ἔτος ἀπέθανεν.

Ἀγίας δὲ ὁ Ἀρκάς καὶ Σωκράτης ὁ Ἀχαιὸς καὶ αὐτοὶ ὡσαύτως ἐφρονεῦθησαν. Τούτους δὲ οὐδεὶς περιέπαιζεν οὔτε ὡς δειλοὺς εἰς τὸν πόλεμον, οὔτε διὰ τὴν φιλίαν ἐμέμφετο· ἦσαν δὲ καὶ οἱ δύο ἡλικίας σχεδὸν τριάκοντα πέντε ἐτῶν.

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΕΞΗΓΗΣΙΣ.

ΤΩΝ ΔΥΣΚΟΛΩΝ ΛΕΞΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ
ΤΩΝ ΕΝ ΤΩ ΤΕΥΧΕΙ ΤΟΥΤΩ ΑΠΑΝΤΩΝΤΩΝ

A.

- Ἄβυδος** (ἡ)· πόλις τῆς Τρωάδος ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου· ἐρείπια αὐτῆς σώζονται παρὰ τῷ χωρίῳ τῷ διαφυλάξαντι σχεδὸν τὸ ἀρχαῖον ὄνομα. (ὁ πολίτης Ἄβυθός.)
- Ἄβροκόμας** γέν. α (ὁ)· Πέρσης σατράπης τῆς Φοινίκης ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἀρταξέρξου τοῦ Μνήμονος.
- Ἄγίας**-ου (ὁ)· Ἀρκὰς στρατηγὸς τῶν μετὰ Ξενοφῶντος Ἑλλήνων.
- Αἰνιᾶνες**· πληθ. ἔθνος ἀρχαῖον τῆς Θεσσαλίας μεταξὺ τῆς Οἴτης καὶ τῆς Ὀθρουσ· ἐκαλοῦντο δὲ καὶ Οἰταῖοι.
- Αἰχμάλωτος** (ὁ, ἡ)· ὁ διὰ τῆς αἰχμῆς (τῶν ὅπλων) ἄλωθεῖς· ὁ συλληφθεὶς εἰς τὸν πόλεμον.
- Ἀκινάκης**-ου (ὁ)· λέξις Περσικὴ, ὀηλοῦσα μάχαιραν, ἥ ξίφος ἐν χρήσει παρὰ Πέρσας.
- Ἀνάβασις**-εως· (ἡ). Ἐκστρατεία τοῦ Κύρου ἐπὶ τὸν ἀδελφόν· ἡ ἄνω ὁδός, ἡ πορεία πρὸς τὰ ἄνω, τὰ μεσόγεια τῆς Ἀσίας· τὸ ἐναντίον εἶνε *κατάβασις*, ἡ πρὸς τὰ κάτω πορεία, εἰς τὰ παράλια.
- Ἀναβαίνο**. ὁδοιπορεία ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω, ἀπὸ χαμηλοτέρου τόπου εἰς ὑψηλότερον, ἐπομένως ἀπὸ τῶν παραλίων εἰς τὰ μεσόγεια· τὸ ἐναντίον *καταβαίνο*.
- Ἀραβία**· (ἡ) τὸ ὄνομα τῆς νοτίου Μεσοποταμίας· ἡ χώρα αὕτη κατοικεῖται ἔτι καὶ νῦν ὑπὸ νομάδων Ἀράβων.
- Ἀναξυρίς**-ίδος (ἡ) συνηθέστ. πληθ. μακρὸν καὶ πλατὺ βραχί ἢ πανταλόνι τῶν Περσῶν.
- Ἀπόλλων**-ωνος (ὁ) αἰτ. Ἀπόλλω κλ. Ἀπολλον· θεὸς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων· υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Λητοῦς καὶ ἀδελφὸς τῆς Ἀρτέμιδος. Ἀλληγορεῖται ὡς ὁ Ἡ-

λιος· θεὸς τῆς μουσικῆς (Μουσηγέτης) καὶ ἰδρυτῆς τοῦ ἐν Δελφοῖς μαντείου.

Ἀπότομος (ὁ, ἡ)· βράχος κομμένος (χωρισμένος) κατὰ κάθετον, κρημνώδης, ἀπρόσβατος.

Ἀράξης-ου (ὁ)· ποταμὸς ὁ σήμερον καλούμενος Χαβοῖρ.

Ἀρδάκης-ου (ὁ)· περὶ τούτου λέγουσιν, ὅτι μετέθηκε τὴν βασιλείαν εἰς τοὺς Μῆδους.

Ἄρης-εως καὶ μεταγεν. (εως)· θεὸς τοῦ πολέμου, υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας.

Ἄριαξ-ου (ὁ)· σατράπης τῶν Σάρδεων, ταχθεὶς μετὰ τοῦ Κύρου καὶ πληρωθεὶς ἐν τῇ κατὰ τοῦ μεγάλου βασιλευσ γενομένη μάχῃ, ἐνωθεὶς ὕστερον μετὰ τὴν ἥτταν μετὰ τοῦ Τισσαφέρνου καὶ προδοὺς τοὺς Ἕλληνας.

Ἄρμα-τος (τό)· πολεμικὴ κυρίως ἄμαξα ὑπὸ δύο ἵππων συρομένη.

Ἄρμάμαξα· (ἡ) εἶδος ἄμαξης κεκαλυμμένης.

Ἄρταγέρσης-ου (ὁ)· στρατηγὸς Ἄρταξέρξου τοῦ Μνήμονος.

Ἄρτεμις-ιδος· (ἡ)· θυγάτηρ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Λητοῦς, ἀδελφὴ τοῦ Ἀπόλλωνος, θεὰ τοῦ κυνηγίου· ταύτης περιφήμος ναὸς ἦτον ἐν Ἐφέσῳ.

Ἄρωμα-ος (τό)· μυρωδικὸν ἐν γένει.

Ἄσπένδιος (ὁ) ὁ κάτοικος τῆς Ἄσπένδου πόλεως τῆς Παμφιλίας ἐπὶ τοῦ Εὐρυμέδοντος ποταμοῦ.

Ἄσπις-ίδος (ἡ)· ὄπλον προφυλακτικὸν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις· ἦσαν δὲ πολλὰ εἶδη ἀσπίδων. Ἡ *μεγάλη ὠσειδής* ἔχουσα ὕψος $4\frac{1}{2}$ ποδῶν, ἦτοι 1 μέτρου καὶ 0,45 καὶ πλάτος 2 ποδῶν (0,58 τοῦ μέτρου). Ἡ *στρογγύλη ἀσπίς*. Ἡ *μικρὰ Ἀμαζώνειος* κ. τ. λ.

Ἄσφαλτος (ἡ) ὄρυκτόν· τὸ κοινῶς *κατράνι*.

Ἀυτόφορος (ὁ, ἡ)· κλέπτης (φῶρ)· ἐν γένει δὲ παντὸς ἐγκλήματος ἔνοχος, συλληφθεὶς ἐν τῷ ἔργῳ· «ἐπ' αὐτοφόρῳ» φράσ. ἐνῶ πράττει τις τὴν κλοπὴν, ἀναπολογήτως.

Ἀυθόρητος, (ὁ, ἡ)· ἐπιρρ. *αὐθορμήτως*· ὁ ἐπιχειρῶν

πραξίν τινα ἀφ' ἑαυτοῦ, μὲ τρόπον αὐθόρμητον, ὄχι βαλμένος ὑπ' ἄλλου.

Ἄψινθιον (τό)· τὸ γνωστὸν πικρὸν καὶ εὐώδες φυτὸν κοινῶς ἀψιθιά.

B.

Βασιλεὺς -έως· ἡγεμὼν ἔθνους πρὸ βλ. ἄραξ· αἰετας βασιλεὺς καὶ ἀπλῶς βασιλεὺς ἐλέγετο ὁ τῶν Περσῶν, ὡς ἔχων πολὺν στρατὸν καὶ κύριος πολλῆς χώρας.

Βαβυλῶν -ῶνος (ή)· παλαιὰ πρωτεύουσα τῆς Βαβυλωνίας κτίσμα τοῦ Βήλου ἢ τῆς Σεμιράμιδος. Τὰ τείχη της καὶ οἱ κρεμαστοὶ κῆποι της ἐθεωροῦντο ὡς ἐν τῶν ἑπτὰ θαυμάτων. Τὰ ἐρείπιά της σώζονται πλησίον τῆς πόλεως Β.Ι.Ι.α.χ. (ἔθν. Βαβυλώνιος).

Βαβυλωνία -ας (ή)· ἐπαρχία τῆς Ἀσίας μεταξὺ Μεσοποταμίας, Σουσιανῆς, Τίγριδος, Ἀραβίας καὶ Περσικοῦ κόλπου.

Βέλεσος -ου (ὁ)· Βαβυλώνιος μάντις καὶ ὕστερον σατράπης τῆς Λυκίας.

Βάρβαρος -ον. ὀνοματοπεποιημένη λέξις δηλοῦσα τραχειάν καὶ σκληρὰν γλῶσσαν, βαρβαρόφωνος εἶτα δὲ ἄλλοεθνῆς, μὴ Ἕλλην, κατὰ τὸ «πᾶς μὴ Ἕλλην βάρβαρος» ἐπομένως ἀπολίτευτος, ἀνελεύθερος κτλ.

Βαρβαρικὸς η, ον· ὁ ἀνήκων εἰς βαρβάρους. «Τὸ βαρβαρικὸν» ἀντὶ οἱ βάρβαροι.

Βέλος εος-ους (τό)· πᾶν ὄπλον ῥιπτόμενον μακρόθεν κυρίως τὸ διὰ τοῦ τόξου βαλλόμενον· κοινῶς σαγίτα.

Γ.

Γέρον -ου (τό)· λέξ. Περσική· σημαίνει δὲ ἀσπίδα πλεκτήν, τετράγωνον ἢ ῥομβοειδῆ, ἣν μετεχειρίζοντο οἱ Πέρσαι· ἐκαλύπτετο δὲ καὶ ὑπὸ σκληροῦ βοείου δέρματος. Παρὰ Ξενοφῶντι (Ἀνάβ. V, 4, 14) ἀναφέρονται καὶ γέρον εἰκασμένα χιττοῦ πετάλω, τὰ ὁποῖα ὁμοιάζον πρὸς τὴν Ἀμαζόνειον ἀσπίδα.

Γερροφόρος (δ)· πληθ. συνήθ. «οὐ γερροφόροι» στρατιῶται ἐλαφρῶς ὄπλισμένοι, γέρον ἀντὶ ἀσπίδος φέροντες.

Γαυλίτης-ου (δ)· φυγὰς ἐκ Σάμου, ὧν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ Κύρου. Ὁ Θουκ. (11, 85) μνημονεύει ὁμωνύμου τινός, ὃν Τισσαφέρνης ἐπεμφε πρεσβευτὴν πρὸς Μίνδαρον τὸν Σπαρτιάτην· λέγει δὲ αὐτὸν *Kāra dīg-lawssor*. Ἴσως ἦτον ὁ αὐτός.

Γλοῦς-ου (δ)· υἱὸς τοῦ Ταμῶ, Αἰγύπτιος, εἰς τῶν μετὰ Κύρου τοῦ νεωτέρου κατὰ τοῦ Ἀρταξέρξου στρατευσάντων.

Γυμνήτης-ου καὶ *Γυμνῆς-ἦτος*. *Γυμνήτες*, γυμνοί, καὶ *φυλοί*. ἐλέγοντο στρατιῶται ἐλαφρῶς ὄπλισμένοι, εἰλωροί. Οἱ τοιοῦτοι ὠνομάζοντο οὕτως, διότι δὲν ἔφερον οὐδὲν πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ σώματος ὄπλον καὶ ἦσαν χρήσιμοι πρὸς τὸ μακρόθεν μάχεσθαι. Οἱ τοιοῦτοι στρατιῶται ἦσαν διάφοροι, ὡς ἐκ τοῦ ὄπλου, τὸ ὁποῖον ἔφερον ἤγουν 1) ἀκορτισταί, φέροντες, δόρυ 5 ποδῶν μήκους, ὡς καὶ οἱ πελτασταί, 2) τόξοιται, ὧν περίφημοι ἦσαν οἱ Κρήτες· ὄπλα δὲ τούτων ἦσαν τὸ τόξον, τὰ βέλη, καὶ φαρέτρα (οἰστοδόκη, οἰστοθήκη), 3) σφαιροῖται, φέροντες σφαιροῖν καὶ διαθήραν διὰ τοὺς λίθους.

Γοργίας-ου (δ)· διάσημος σοφιστῆς καὶ ῥήτωρ, ὀνομασθεὶς *Λεοντίος* ὡς γεννηθεὶς ἐν Λεοντίοις, πόλει πρὸς ἀνατολὰς τῆς Σικελίας· ἦτο μαθητὴς τοῦ Ἐμπεδοκλέους διδάξας ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐν Ἀθήναις καὶ θαυμασθεὶς διὰ τὴν εὐφράδειαν καὶ δεινότητά του.

Δ.

Δάνα(ῆ)· πόλις τῆς Καππαδοκίας ἢ ἄλλως λεγομένη *Τύανα*.

Δαρεικὸς-ου (δ)· νόμισμα Περσικὸν χρυσοῦν καλούμενον καὶ στατήρ *Δαρεικός*· ὠνομάσθη δὲ *Δαρεικός*, διότι ἡ ἀξία τοῦ νομίσματος τούτου εἰσήχθη ὑπὸ Δαρείου τοῦ Ὑστάτου. Εἶχε δὲ ἀξίαν, ὡς καὶ ὁ Κυζικηνὸς 20 δραχμ. Ἀπαιτικῶν, ἤτοι σημερινῶν παλαιῶν δραχμ. Ἑλλήν. 3δ.

- Δαρειῖος** (ὁ). Ἦτον οὗτος ὁ δεύτερος, ὁ ἐπικληθεὶς Νόθος, βασιλεύσας ἀπὸ τοῦ 423—404 π. Χ. υἱὸς Ἀρταξέρξου τοῦ Μακρόχειρος.
- Δεῦπνον**· (τό.) Παρ' Ὀμήρῳ τὸ πρῶτον τακτικὸν φαγητὸν «πρώϊνον ἐμβρομα» παραλλήλως πρὸς τὸ δόρυπον ἐσπερινὸν φαγητόν. Παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς, τὸ μετὰ μεσημβρίαν ἄριστον δέ, τὸ λαμβανόμενον πρὸ μεσημβρίας.
- Δημάρατος** (ὁ). υἱὸς τοῦ Ἀρίστωνος, βασιλεὺς τῆς Σπάρτης, ἐκπεσὼν τῆς βασιλείας ὡς νόθος ἕνεκα ἀντιπολιτεύσεως τοῦ συμβασιλέως Κλεομένους· καταφυγὼν δὲ εἰς τὸν Δαρεῖον τοῦ Ὑστάσπου τῷ 491 π. Χ. παρηκολούθησεν ὕστερον τὸν Ξέρξην ἐκστρατεύσαντα κατὰ τῆς Ἑλλάδος· οἱ ἀπόγονοί του ἦσαν ἐν τιμῇ εἰς τὴν Περσίαν.
- Διῶρυξ**-υγος καὶ υγος (ῆ). αὐλάκιον, χανδάκιον· «διῶρυξ ὑπόνομος ἢ κρηπίς,» τὸ τουρκ. *lağodum*.
- Δρεπανηφόρος** (ὁ, ῆ). ἐν γένει ὁ φέρων δρέπανον· ἰδίως ἄρμα ὠπλισμένον διὰ δρεπάνων. Ἦσαν δὲ ταῦτα τὰ δρεπανηφόρα ἄρματα δίτροχα καὶ εἶχον ἰσάνεις ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχοντας ἄξονας (ξύλον τῆς ἀμάξης περὶ ὃ στρέφονται οἱ τροχοί). Ἦ ἔδρα τοῦ ἄρματηλάτου (ἡνιόχου) ἦτο κατασκευασμένη ἐκ ξύλου πυργοειδῶς καὶ ἔφθανε μέχρι τοῦ ἀγκῶνος τῆς χειρός. Οἱ ἄρματηλάται ἦσαν τεθωρακισμένοι, ὥστε μόνον οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν ὀρατοί. Τὰ δρέπανα ἦσαν μήκους δύο ποδῶν.
- Δραπετεύω**· φεύγω κρυφίως, γίνομαι δραπέτης (δοῦλος φυγῶν κρυφίως, καὶ ἐν γένει φυγᾶς).
- Δρόμος** (ὁ). τρέξιμον, ἢ ὁ τόπος ἐνθα συνήθως τρέχουσιν ἢ περιπατοῦσιν· ἐκ τῆς τελευταίας ταύτης σημασίας ἐξέπεσεν εἰς τὴν παρ' ἡμῖν ἀντιὸδός, ἢ καὶ ἐν τῇ φράσει ταύτῃ «ἐπήρε δρόμος» κ.τ.λ. εἶνε κατὰ τὴν πρῶτην σημασίαν.
- Δόλοπες** (οἱ). πληθ. οἱ κάτοικοι τῆς Δολοπίας, χώρας κειμένης μεταξὺ Θεσσαλίας καὶ Ἠπείρου.

Ε.

- Ἐνεδρα** (ἦ)· χωσιὰ, παραμόνευμα, καρτέρι· ἐνεδρεῖω παραμονεύω.
- Ἐπισθένης**-ους (ὀ)· ἀρχηγὸς τῶν ἐξ Ἀμφιπόλεως πελοταστῶν τῶν μετὰ τοῦ Κύρου συστρατευσάντων· ἐπαινεῖται διὰ τὴν φρόνησίν του ὑπὸ Ξενοφῶντος.
- Εὐτολμία** (ἦ)· τὸ νὰ ἦνέ τις εὐτολμος—πλήρης τόλμης, θαρραλέος.
- Εὐφράτης**-ου (ὀ)· ποταμ. τῆς Ἀσίας πηγάζων ἐκ τῶν ὀρέων τῆς Μεγάλης Ἀρμενίας καὶ χυνόμενος εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον, ἐνούμενος πρότερον μὲ τὸν Τίγρι, μεθ' οὗ σχηματίζει τὴν χώραν τὴν καλουμένην Μεσοποταμίαν.
- Ἐφεσος** (ἦ)· πόλις τῆς Ἰωνίας ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Καῦστρου ἐπίσημος τὸ πάλαι διὰ τὸν ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος, κατεδαφισθέντα ὑπὸ τῶν Σκυθῶν τὸ 262 ἀπὸ Χ. Σήμερον λέγεται Ἀγιασουλὸκ (ὀ πολ. Ἐφέσιος).

Ζ.

- Ζαπάτας** (ὀ)· ποταμὸς φέρων ἔτι τὸ ὄνομα, Μέγας Ζάπης, πλησίον τοῦ Τίγριτος.
- Ζεὺς**, Διὸς καὶ Ζηνὸς (ὀ). Ὁ ὑπέρτατος θεὸς τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων, υἱὸς τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Ῥέας· πατὴρ θεῶν καὶ ἀνθρώπων, λατρευόμενος ὑπὸ διαφόρους ἰδιότητος.
- Ζηλωτὸς** ἦ, ὄν· τὸν ὁποῖον πάντες ζηλεύουσιν ἢ πρέπει νὰ ζηλεύωσι· ζηλευτός, ἀξιοθαύμαστος, ἀξιομίμητος.

Η.

- Ἡδυπάθεια** (ἦ)· τὸ οὐσιαστ. ἡδυπαθέω· ἀπόλαυσις τῶν ἡδονῶν τοῦ βίου· τὸ τρυφηλῶς καὶ ἐκδύτως ζῆν.
- Ἡλήθιος** α, ὄν· εὐήθης, ξεχασμένος, ἀνόητος «παντάπασι βλάξ τις καὶ ἡλίθιος.»

Θ.

- Θάψακος** (ή)· πόλις τῆς Συρίας ἐπὶ τοῦ Εὐφράτου, ὀνομαζομένη καὶ Ἀμφίπολις. Δαῖρ. (ὁ πολ. Θαψακησίαι.)
- Θράκη** (ή)· γῶρα τῆς Εὐρώπης ὀριζομένη πρὸς ἀνατολὰς ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου Πόντου, πρὸς μεσημ. ἀπὸ τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Αἰγαίου καὶ πρὸς δυσμὰς τῆς Μακεδονίας, πρὸς ἄρκτον ἀπροσδιορίστως· (τὸ ἔθν. Θραξ-κός· τὸ θηλ. Θραξσα καὶ Θραττα Ἀττικῶς.)
- Θύμβριον** (τό)· πόλις τῆς Φρυγίας· ἡ θέσις τῆς πόλεως ταύτης φιλονικεῖται.
- Θώραξ-ακος** (ὁ)· ἦτον οὗτος προφυλακτικὸς τοῦ στήθους περιβλήμα· ἐκ χαλκοῦ, οὗ τὰ δύο μέρη, τὸ ἔμπροσθεν καὶ ὀπισθεν, διὰ τῶν ἐπωμίων προσηνοῦντο καὶ προσεδέοντο ἰσχυρῶς δι' ἀλύσεων (δεσμῶν), ἢ δι' ἱμάντων ἐπὶ κρίκων· (λευκοθώραξ ὁ λευκὸν φορῶν θώρακα.)

I.

- Ἰκόνιον** (τό)· πόλις πρωτεύουσα τῆς Λυκαονίας (τὴν σήμερον καλουμένη Κόνια) (ὁ πολ. Ἰκονιεύς).
- Ἰλη** (ή)· τάγμα στρατιωτῶν, σῶμα στρατοῦ ἰδίως ἱππέων. Οὕτω λεγεται καὶ παρ' ἡμῖν σήμερον περὶ τοῦ ἱππικοῦ.
- Ἰπποδρομίον** (τό)· ὁ τόπος ἐν ᾧ ἔτρεχον ἔφιπποι, τίς θὰ φθάσῃ ταχύτερον εἰς τὴν ἄλλην ἄραν.
- Ἰσθμὸς** (ὁ)· στενὴ δίοδος καὶ ἰδίως τὸ μεταξὺ δύο θαλασσῶν. Κυρίως λέγεται ὁ Ἰσθμὸς τῆς Κορίνθου.
- Ἰστίον** (τό)· ἐν γένει πανί, ὕφασμα· ἰδίως δὲ (καὶ μάλιστα πληθ.) τὸ πανὶ τοῦ πλοίου ἐκ τοῦ ἰστός, κατάρτι πλοίου.
- Ἰωνία** (ή)· μεταξὺ Αἰολίδος καὶ Καρίας, παραλίας τῆς Μ. Ἀσίας, συγκροτουμένη ἐκ 12 ἐλευθέρων πόλεων, συγκροτουσῶν δὴ δημοκρατικὴν τινα συμπολιτείαν (ἔθν. Ἰων-ωνος.)

K.

- Καιναί** (αί)· πόλις περὶ τὸν Τίγριν. Τὰ ἐρεῖπια τῆς πό-

λεως ταύτης, ἐν ἧ εὐρέθησαν λείψανά τινα τῆς τῶν Ἀσυρίων τέχνης καλοῦνται *Kalār Šerkat*.

Κλεάνωρ-ορος, (δ)· Ὀρχομένιος, εἰς τῶν στρατηγῶν τῶν μετὰ τοῦ Κύρου συνεχεστρατευσάντων.

Κλέαρχος (δ)· Λακεδαιμόνιος στρατηγὸς τῶν μετὰ Κύρου τοῦ νεωτέρου Ἑλλήνων, ἀνὴρ ἰκανώτατος κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ξενοφῶντος, φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Τισσαφέρνηου διὰ προδοσίας.

Κεάνθους-υος (δ)· λέξις Περσικῆ· εἶδος περσικοῦ ἐπανωφορίου μετὰ μαλίσια, οὗ τὸ σχῆμα εὐρίσκεται ἐν νομίσμασι.

Καππαδοκία (ἡ)· χώρα μεσόγειος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μεταξὺ Παφλαγονίας, Ἀρμενίας, Λυκαονίας καὶ Φρυγίας. (Ἔθν. Καππαδόκης).

Καπίθη (ἡ) καὶ Κάπετις-ιδος· εἶδος μέτρου χωροῦν δύο χοίνικας Ἀττικᾶς· ἡ δὲ χοίνη περιελάμβανε τὸ $\frac{1}{48}$ τοῦ μεδίμνου ἤτοι δράμια 324· ἕκαστος στρατιώτης ἐλάμβανε σιτηρέσιον καθ' ἡμέραν μίαν χοίνικα.

Κάπρος (δ)· ἀγριόχοιρος· ἀγριογούρουνον· *σῆς ἄγριος· σάγρος*.

Καστωλὸς (ἡ)· ἴσως πόλις ἐν Λυδίᾳ, ἧς ἡ θέσις ἀβέβαιος.

Κάϋστρος (δ)· ποταμὸς τῆς Ἰωνίας χυνόμενος μεταξὺ Κολοφῶνος καὶ Ἐφέσου εἰς τὴν θάλασσαν (Καρᾶ-σοῦ) «*Καῦστρον πεδίων*»· πεδιάς μεταξὺ Λυδίας καὶ Ἰωνίας ποτιζομένη ὑπὸ τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ.

Κελαεναὶ (αἱ)· πόλις πρωτεύουσα τῆς Φρυγίας· ἔκειτο πλησίον τῆς σημερινῆς Τουρκικῆς πόλεως *Δινταῖρ*.

Κέρως-ατος, καὶ αος-ως (τό)· 1) εἶδος αὐτοῦ ἢ σάλπιγγος· 2) πτέρυξ στρατεύματος· (ἴδ. πτέρυξ).

Κιλικία (ἡ)· Ἐπαρχία παραθαλάσσιος τῆς Μ. Ἀσίας μεταξὺ Συρίας, Καππαδοκίας, Λυκαονίας, Παμφυλίας καὶ Ἰσαυρίας διαιρουμένη εἰς τραχεῖαν, ἢ ὄρεινὴν καὶ πεδινὴν (τὸ ἔθν. Κιλιξ τὸ θηλυκ. Κίλισσα.)

Κορσωτὴ (ἡ) πόλις ἔρημος τῆς Μεσοποταμίας ἐπὶ νήσου τινὸς τοῦ Μάσκα ποταμοῦ.

Κολοσσαί (αί)· πόλις τῆς Φρυγίας ἐπὶ τοῦ Λύκου ποταμοῦ, αἰ ὕστερον *Χῶραι*, καταστραφεῖσα ὑπὸ σεισμοῦ περὶ τὸ 65 ἀπὸ Χριστοῦ· ἡ πόλις ἀρχότερον ἐγένετο διάσημος διὰ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου· (ὁ πολιτ. Κολοσσηνὸς καὶ Κολασσαεύς).

Κατησίας-ου (ὁ)· Ἐκ Κνίδου τῆς Καρίας· ἐγένετο ἰατρός ἐπὶ ἔτη 17 τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν καὶ ἔγραψεν ἐπωφεληθεὶς ἐκ τῶν βασιλικῶν ἀρχείων Περσικὴν ἱστορίαν ἐκ βιβλίων 23, ἧτις ἔφθανε μέχρι τοῦ 399 π. Χ., ἐξ ἧς ἀποσπάσματα μόνον ἔχομεν.

Κύρος (ὁ)· Πρὸς διαφορὰν τοῦ ἀρχαίου Κύρου λέγεται νεώτερος· υἱὸς Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος, ἀδελφὸς δὲ Ἀρταξέρξου, βασιλέως τῶν Περσῶν. Ἄνθρωπος φιλόδοξος καὶ γενναῖος, ζητήσας βοήθειαν τῶν Ἑλλήνων νὰ ἐκθρονίσῃ τὸν ἀδελφόν του· ἐφρονεῦθη εἰς τὴν περὶ τὰ Κούναζα μάχην.

Λ.

Λοχαγία (ἡ)· τὸ ἀξίωμα τοῦ λοχαγοῦ, τοῦ διοικούντος λόχον, σῶμα στρατιωτῶν, συνήθως ἐξ ἑκατῶν ἀνδρῶν.

Λυδία (ἡ)· ἐπαρχία τῆς Μ. Ἀσίας μεταξὺ Καρίας, Μυσίας, Φρυγίας καὶ Αἰγαίου πελάγους (ἔθν. Λυδοί).

Λυκαία (τό)· (ἔθν. Ἰερά)· ἑορτὴ εἰς τιμὴν τοῦ Λυκαίου Διός· Λυκαῖοι ὁ κατοικῶν εἰς τὸ Λυκαίον, ὄρος τῆς Ἀρκαδίας· ἐν ταύτῃ τῇ ἑορτῇ ἔτρεχον οἱ ἵππειοι εἰς τὸν ἰππόδρομον, οἱ δὲ πεζοὶ εἰς τὸ στάδιον.

Μ.

Μαιάνδρος (ὁ)· ποταμὸς τῆς Μ. Ἀσίας, παροιμιάζομενος διὰ τὰς περιελίξεις του, πηγάζων ἐκ τῆς Φρυγίας καὶ διὰ τῶν συνόρων τῆς Λυδίας καὶ Καρίας χυνόμενος μεταξὺ Πριήνης καὶ Μιλήτου εἰς τὸ Ἰκάριον πέλαγος.

Μιθρυσίας (ὁ)· 1) ποταμὸς τῆς Φρυγίας πηγάζων ἐκ τῆς πόλεως τῶν Κελαινῶν καὶ χυνόμενος εἰς τὴν Μαίανδρον· 2) υἱὸς τοῦ Ὀλύμπου, ὃς εὗρῶν τοὺς ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς ῥι-

φθέντας αὐλοὺς καὶ ἀσκηθεῖς εἰς τὴν μουσικὴν ἐτόλμησε
νὰ διαγωνισθῆ πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα, ὅφ' οὗ ἐνίκηθη καὶ
ἐδάρη ζῶν.

Μένων-ωνος (ὁ)· στρατηγὸς μισθοφόρων Ἑλλήνων, συ-
νεκστρατεύσας μετὰ Κύρου· ἰδιοτελής καὶ δόλιος, φρο-
νευθεὶς καὶ οὕτως οἰκτρῶς ὑπὸ τοῦ Ἀρταξέρξου.

Μηδία (ἡ)· ἐπαρχία τῆς Ἀσίας μεταξύ Ἀρμενίας καὶ
Ἀσσυρίας διαιρεῖται εἰς τὴν Ἀτροπατηνὴν ἢ μικρὰν
Μηδίαν, καὶ εἰς τὴν μεγάλην Μηδίαν (Ἰρακ-Ἀτσεμί.)
«Μηδίας τεῖχος» τὸ ἄλλως καλούμενον «Σεμιράμιδος
ἐπιτείχισμα», τεῖχος ἐκτεινόμενον ἐπὶ 400 σταδίους
μεταξὺ Τίγριδος καὶ Εὐφράτου καὶ χωρίζον τὴν Με-
σοποταμίαν τῆς Βαβυλωνος· (ἔθνικ. Μῆδος).

Μιλτοκύης (ὁ)· Θραξ τις παρὰ Ξενοφῶντι αὐτομο-
λήσας πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Ἀσίας.

Μίλητος (ἡ)· πόλις τῆς Ἰωνίας ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ περί-
φημος διὰ τὸ ἐμπόριόν της καὶ τὰς πολλὰς ἀποικίας,
αἷς ἐξέπεμψεν· (ὁ πολίτ. Μιλήσιος).

Μυσία (ἡ)· ἐπαρχία τῆς Μ. Ἀσίας μεταξύ Βιθυνίας,
Λυδίας, Ἰωνίας, Ἑλλησπόντου καὶ Αἰγαίου διαιρου-
μένη εἰς μικρὰν καὶ μεγάλην· περιέχει πόλεις τὴν Τρωά-
δα καὶ τὴν Πέργαμον· (ἔθν. Μυσός).

Μάσκις (ὁ)· ποταμὸς τῆς Μεσοποταμίας χυνόμενος εἰς
τὸν Εὐφράτην.

N.

Νίκαρχος (ὁ)· Ἀρκάς τις παρὰ Ξενοφῶντι.

Ξ.

Ξενίας-ου (ὁ)· Ἀρκάς τις ἐκ τῶν στρατηγῶν τοῦ Κύρου
δραπετεύσας ἐκ τοῦ στρατοπέδου μετὰ τοῦ Πασίωνος.

Ξενικόδης-η-ον· ὁ ἀνήκων εἰς ξένον· «τὸ ξενικόν» (ἐνν.
στράτευμα,) οἱ ξένοι, μισθωτοὶ στρατιῶται.

Ξενοφῶν-ωντος (ὁ)· συγγραφεὺς τῆς Κύρου Ἀναβάσεως

καὶ ἄλλων ἱστορικῶν καὶ φιλοσοφικῶν συγγραμμάτων, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τὸ γ' ἔτος τῆς 83 Ὀλυμπιάδος, μαθητὴς τοῦ Σωκράτους, ἀκολουθήσας τὸν Κύρον εἰς τὴν κατὰ τοῦ Ἀρταξέρξου στρατείαν μετὰ τὸν θάνατον τῶν στρατηγῶν ἐκλεχθεὶς αὐτὸς στρατηγὸς ἠδυνήθη διὰ μυρίων κινδύνων καὶ διὰ τῆς φρονήσεως τοῦ νὰ σώσῃ τὸν στρατὸν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐπαναγάγῃ εἰς Ἑλλάδα. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐξώρισαν αὐτὸν ὡς λακωνίζοντα, ἠγόρασε κτήμα πλησίον τῆς Σκιλλοῦντος ἐν Ἡλίδι καὶ ἐκεῖ διήγαγε τὸν βίον· ἀπέθανε δὲ ἐν Κορίνθῳ 93 ἔτων γενόμενος.

Ξέρξης-ου (δ)· υἱὸς Δαρείου τοῦ Ὑστάσπου βασιλέως τῶν Περσῶν ἐκστρατεύσας κατὰ τῆς Ἑλλάδος (ἀπὸ τοῦ 486—465 π. X.).

Ο.

- ᾽Οβολός**· τὸ $1\frac{1}{6}$ τῆς δραχμῆς, ἤτοι λεπτά 18 περίπου σημερινά.
- ᾽Ολύνθειος**· πολίτης τῆς Ὀλύνθου, πόλεως ὀχυρᾶς τῆς Μακεδονίας μεταξὺ τοῦ ὕρου Ἀθωνος καὶ τῆς Χερσονήσου Παλλήνης.
- ᾽Ομοστράπεζος** (δ, ἦ)· ὁ συντρώγων εἰς τὴν αὐτὴν τράπεζαν μετὰ τινος.
- ᾽Οργυιὰ** (ἦ)· ἰσοδυναμεῖ πρὸς 6 Ἑλλην. πόδας, ἤτοι 1 μέτρον καὶ 0,84.
Πλάθρον = τὸ 6° ἐνὸς σταδίου = 100 Ἑλλην. πόδας = 30 μέτρ. 3,66 καὶ 0,6.
Βῆμα = $2\frac{1}{2}$ Ἑλλ. ποδ. = 0,76 τοῦ μέτρ. καὶ 0,7.
Πήγαι = $1\frac{1}{2}$ Ἑλλην. πόδας = 0,46 τοῦ μέτρου.
Ποῦς Ἑλληνικὸς $30\frac{1}{2}$ τοῦ μέτρου.
- ᾽Ορόντας** καὶ ης. Μεγιστάν τις τῶν Περσῶν συγγενὴς τοῦ βασιλέως Ἀρταξέρξου, ὑπηρετῶν παρὰ τῷ Κύρῳ καὶ φωνεθεὶς ὑπ' αὐτοῦ, ὡς φωραθεὶς ἐπιβουλεύων αὐτόν.
- ᾽Οχετός**-οῦ (δ)· ἀυλάκιον, πλήρης ὕδατος, δι' οὗ ποτίζουσι τοὺς ἀγρούς.

Ὀπλίτης-ου (ὁ)· στρατιώτης πεζός, βαρέως ὀπλισμένος· οὗτοι ἔφερον κράνος, θώρακα, κνημίδας, ἀσπίδα, δόρυ καὶ ξίφος.

II.

Παιάν-ἄνος (ὁ)· ἐμβατήριον, ἄσμα πολεμικὸν εἰς τιμὴν τοῦ Ἄρεως, θεοῦ τοῦ πολέμου—παιανίζω· ψάλλω παιάνα πρὸ τῆς μάχης.

Παραμηρίδιον· πληθ. παραμηρίδια (τά)· θωρακοειδῆ τῶν μηρῶν σκεπάσματα.

Πάροδος (ἡ)· δρόμος, κυρίως στενόν, μονοπάτι.

Παρασάγγης, ου, (ὁ)· λέξι. Περσική. μέτρον ἐκτάσεως ἐν Περσίᾳ περιέχον 30 στάδια ἢ 3750 βήματα. Ἐν στάδιον=600 Ἑλλ. πόδας, ἤτοι 184 μέτρα· 40 δὲ στάδια ἀποτελοῦσιν ἓν γεωγραφ. μίλιον· ὥστε ὁ παρασάγγης εἶνε ἴσος πρὸς $\frac{3}{4}$ τοῦ γεωγραφ. μιλίου.

Πασίων-ωνος (ὁ)· Μεγαρεύς· εἷς τῶν στρατηγῶν τοῦ μετὰ τοῦ Εὐρου, δραπετεύσας μετὰ τοῦ Ξενίου.

Πελαστῆς-αῦ (ὁ)· στρατιώτης καλούμενος οὕτω ἐκ τῆς πέλιτης.

Πέλτη (ἡ)· ἦτο μικρὸν ἀκόντιον, ριπτόμενον κατὰ τῶν ἐχθρῶν.

Περίνθος (ἡ)· πόλις τῆς Θράκης ἐπὶ τῆς Προποντίδος, ἢ ὕστερον Ἡράκλεια. (πολίτ. Περίνθιος).

Πισίδαι (οἱ)· ὄνομα λαοῦ ἀντὶ χώρας· ὁ ὀρεινὸς οὗτος πολεμικὸς λαὸς ὤκει πρὸς νότον τῆς Φρυγίας. Ἡ χώρα ἀπαντὰ Πισιδία καὶ τὸ ἔθνικ. Πισίδης καὶ Πισιδεΐς.

Πολεμικός (ὁ, ἡ ὄν)· ἐπιτήδειος εἰς τὸν πόλεμον (ἢ πολεμική, ἔνν. ἢ τέχνη· «τὰ πολεμικὰ» (ἔνν. ἔργα).

Προμετωπίδιον (τό)· σκέπασμα ἢ στολίδιον τοῦ μετώπου τῶν ἵππων.

Προκλῆς-εους (ὁ)· Σπαρτιάτης τις ἀπόγονος τοῦ βασιλέως Δημαράτου, ἄρχων χώρας τινὸς τῆς Ἀσίας.

Πρόξενος (ὁ)· Βοιωτός. εἷς τῶν στρατηγῶν τῶν μετὰ

Κύρου Ἑλλήνων, μαθητῆς τοῦ Γοργίου καὶ φίλος τοῦ Ξενοφῶντος, φονευθεὶς δολίως ὑπὸ τοῦ Τισσαφέρνηου μετὰ τῶν ἄλλων.

- Πτέρυξ**-υγος (ἦ)· ἡ πτεροῦγα τοῦ πτηνοῦ καὶ πᾶν ὅ,τι ὁμοιάζει πρὸς αὐτήν. ἰδίως τοῦ στρατοῦ· ἰδ. κέρας.
- Πύλη** (ἦ)· πληθ. αἱ πύλαι· δὲν εἶνε χώρα, ἀλλὰ φρούριον πιθανῶς ἐν τοῖς ὄρειοις τῆς Βαβυλωνίας.
- Πυθαγόρας** (ὀ)· ναύαρχος τῶν Λακεδαιμονίων.

Σ.

- Σάρδεις**-εων (αἰ)· πρωτεύουσα τῆς Λυδίας ἐπὶ τῆς πεδιάδος τῆς περὶ τὸν Πακτωλὸν ποταμὸν καὶ τοῦ ὄρους Τρωῶλου (πολ. Σαρδιανός).
- Σάτυρος** (ὀ)· κατὰ τὴν μυθολογίαν τραγόμορφοί τινες καὶ ἀσελγεῖς δαίμονες, ὄπαδοὶ τοῦ Διονύσου, διατρίβοντες εἰς τὰ ὄρη καὶ τοὺς δρυμούς.
- Σέγλος** (ὀ)· μέτρον βάρους καὶ νόμισμα Ἀσιατικὸν ἰσοδυναμοῦν πρὸς 7 $\frac{1}{2}$ ἔβολοὺς Ἀττικοῦς, ἧτοι ὡς βάρος 5,56 τοῦ γραμμαρίου ὡς νόμισμα, 98 φενίκια ἧτοι λεπτά σημερινὰ σχεδὸν 126 (1 δραχ. καὶ 26).
- Σιλανός** (ὀ)· μάντις Ἀμβρακιώτης ἐκ τῶν μετὰ Κύρου τοῦ νεωτέρου Ἑλλήνων.
- Σιταγωγός** (ὀ, ἦ)· πλοῖον μεταφέρον σίτον, ἢ χρησιμεῖον πρὸς μεταφορὰν σίτου.
- Σιττάκη** ἢ Σιτάκη· (ἦ)· πόλις τῆς Βαβυλωνίας, ἀπέχουσα 15 στάδια τοῦ Τίγρητος (Ἔσκι Μπαγδάτ).
- Σκευοφόρος** (ὀ, ἦ)· ὁ φέρων τὰ σκευῆ τινος· «σκευοφόροι» οἱ ὑπηρέται τοῦ στρατεύματος· «τὰ σκευοφόρα» (ἐνν. ἄρματα ἢ κτήνη) τὰ μετακομίζοντα τὴν ἀποσκευήν.
- Σκηπτοῦχος** (ὀ, ἦ)· 1) ὁ φέρων σκῆπτρον βασιλέως 2) παρὰ Πέρσαις μεγιστάν, ἄρχων· τιμητικὸς τίτλος.
- Σοφαίνετος** (ὀ)· Στυμφάλιος ἐξ Ἀρκαδίας· εἷς τῶν στρατηγῶν τῶν μετὰ τοῦ Κύρου Ἑλλήνων.
- Στάδιον** (τό)· 1) μέτρον ἐκτάσεως περιέχον 600 Ἑλλ.

πόδας ἢ 125 βήματα· 2) ὁ τόπος ἔνθα ἠγωνίζοντο εἰς τὸν δρόμον.

Σταθμὸς-οὔ (ὁ)· τὸ κατάλυμα, ἔνθα κατέλυον τὸ ἐσπέρας· δὲν ἦτο δὲ ὠρισμένον τὸ διάστημα ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέχρι τοῦ ἄλλου σταθμοῦ, διότι δύναται τις νὰ φθάσῃ καὶ ταχύτερον καὶ βραδύτερον· ἢ λέξις εἰσήχθη παρ' ἡμῶν «σταθμὸς τοῦ σιδηροδρόμου» «σταθμάρχης».

Στλεγγίς-ίδος (ἡ)· ζύστρα, ἣν μετεχειρίζοντο εἰς τὸ λουτρὸν καὶ πρὸς καθαρισμόν τοῦ ῥυπαινομένου σώματος ἐκ τοῦ ἰδρωτός καὶ τοῦ κονιορτοῦ, καὶ τοῦ ἀλείμματος.

Στρατήγημα (τό)· ἔργον στρατηγοῦ, κίνημα πολεμικὸν καὶ ἰδίως μηχανημα πρὸς ἐξαπάτησιν τοῦ ἐχθροῦ.

Στρουθοκάμηλος (ὁ, ἡ)· εἶδος πτηνοῦ ἔχον πόδας καὶ λαίμην ὡς τῆς καμήλου· τὰ πτερά του χρησιμεύουσι πρὸς στολισμόν τῶν γυναικείων πέλων· λέγεται καὶ στρουθὸς ὁ *λυβικός*. ἢ στρουθὸς ἡ *μεγάλη*.

Συρία (ἡ)· Ἐπαρχία τῆς Ἀσίας ἐκτεινομένη ἀπὸ τοῦ Ταύρου μέχρι τῆς Αἰγύπτου ἐξελαμβάνετο πολλάκις ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀντὶ τῆς Ἀσσυρίας· (ἔθν. Σύρος).

Σχεδία (ἡ)· ναῦς ἐκ τοῦ προχείρου κατασκευασμένη.

Σωκράτης-ους (ὁ)· αἰτ. Σωκράτη καὶ Σωκράτην· εἰς τῶν στρατηγῶν τῶν μετὰ τοῦ Κύρου Ἑλλήνων, ἐξ Ἀχαΐας.

Σωσίας-ου (ὁ)· ἀρχηγὸς τῶν ἐκ Συρακουσῶν στρατευσαμένων μετὰ τοῦ Κύρου Ἑλλήνων.

Τ.

Ταμῶς-ῶ (ὁ)· Αἰγύπτιος ἐκ Μέμφιδος· σατράπης τῆς Ἰωνίας καὶ ὑστερον ἡγεμὼν τοῦ στόλου Κύρου τοῦ νεωτέρου.

Ταρσὸς (ἡ)· καὶ Ταρσοὶ (οἱ)· πόλ. πρωτεύουσα τῆς Κιλικίας ἐπὶ τοῦ Κύδνου ποταμοῦ (πολ. Ταρσεύς).

Τάφρος (ἡ)· ὄρυγμα ἐπίμηκες· χανδάκι. (ἡ) *κίχου*.

Τευθρανία (ἡ)· πόλις τῆς Μυσίας, καθέδρα πῶν βασιλέων αὐτῆς, ἐπὶ τοῦ Καϊκού ποταμοῦ.

Τιάρρα (ἡ)· λέξις Περσικῆ· εἶδος καλύμματος τῆς κεφαλῆς.

(ΞΕΝΟΦ. ΑΝΑΒ. Β΄.)

λης παρὰ Πέρσαις, (σαρίκι-μπερέτα) εἶτα στέμμα βασιλικόν, κίδαρις.

Τίγρης-ητος καὶ Τίγρις-ιδος (δ)· ποταμὸς τῆς Ἀσίας πηγάζων ἐκ τῆς Ἀρμενίας καὶ ῥέων πρὸς Ἀνατολὰς τῆς Μεσοποταμίας, ἐνούμενος ἔπειτα μὲ τὸν Εὐφράτην καὶ χυνόμενος εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον.

Τισσαφέρνης γεν. ους δ. ει καὶ η· Πέρσης σατράπης ἐπὶ Δαρείου τοῦ Ὠγοῦ ἢ Νόθου καὶ Ἀρταξέρξου τοῦ Μνήμονος· ἐχθρὸς τοῦ Κύρου, νικηθεὶς ὕστερον ὑπὸ τοῦ Ἀγησιλάου καὶ ἀποτμηθεὶς τὴν κεφαλὴν κατὰ προσταγὴν τοῦ Ἀρταξέρξου.

Τράλλεις-εων (αί)· πόλις τῆς Λυδίας παρὰ τὸ ὄρος Μεσσωγίδα· (πολ. Τραλλιανός) τανῦν Ἀϊδίνιον,

Τριήρης-εος (, ἡ)· γεν. πληθ. τριήρων καὶ τριήρεων· ἐνν. ναῦς· εἶδος πολεμικοῦ πλοίου ἔχον τρεῖς ἀλλεπαλλήλους σειρὰς κωπῶν εἰς ἐκάστην πλευρὰν.

Τολμίδης (δ)· Κῆρυξ τις παρὰ Κύρω τῶν νεωτέρω, Ἡλείος.

Υ.

Ῥπαρχος (δ)· διοικητὴς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἄλλου, τοποτηρητής, ὑποδιοικητής, ἀντιστράτηγος.

Ῥπόμνημα (τό)· ὅ, τι χρησιμεύει πρὸς ὑπόμνησιν, δι' ἐνθύμησιν.

Φ.

Φάλαγξ-αγγος (ἡ)· σῶμα στρατιωτῶν πυκνῶς παρατεταγμένον εἰς μάχην· ἐνίοτε στρατόπεδον.

Φαλένος (δ)· Ἕλληνας εἰς τῆ ἀύλῃ τοῦ Ἀρταξέρξου τοῦ Μνήμονος.

Φρούραρχος (δ)· ἀρχηγὸς τῆς φρουρᾶς, ἢ φρουρίου.

Φρυγία (ἡ)· ἐπαρχία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, μεταξὺ Βιθυνίας, Παφλαγονίας καὶ Καππαδοκίας, διαιρουμένη εἰς μεγάλην καὶ μικράν (ἴδ. χάρτην), ὃ κάτοικος Φρυγίας, Φρύγιος.

- Φοινίκη** (ἡ)· χώρα τῆς Ἀσίας ἐκτεινομένη παρα τὴν Μεσόγειον μεταξύ Συρίας καὶ Αἰγύπτου. (τὸ ἔθν. Φοινιζ-ικός).
- Φυγᾶς-άδος** (ὁ, ἡ)· πολίτης καταδεδικασμένος νὰ φύγη ἐκ τῆς πατρίδος του, ἢ βικασμένος νὰ πράξῃ τοῦτο· ἐξόριστος.
- Φύσκος** (ὁ)· ποταμὸς τῆς Ἀσσυρίας παρὰ τὴν πόλιν Ὠπιν.

X.

- Χάλος** (ὁ)· ποταμὸς τῆς Συρίας, οὗ οἱ ἰχθεῖς ἐνομιζόντο ἱεροὶ παρὰ τῶν ἐγγχωρίων.
- Χαρμάνδη** (ἡ)· πόλις τῆς Μεσοποταμίας ἐπὶ τοῦ Εὐφράτου (ὁ πολ. Χαρμανδαῖος).
- Χειρίσοφος** (ὁ). Λακεδαιμονίος τις στρατηγός, εἰς τῶν μετὰ τοῦ Κύρου ἐκστρατευσάντων Ἑλλήνων.
- Χερσόνησος** (ἡ)· Ἐκαλεῖτο ἡ Θρακικὴ ἢ Θρακία, καὶ κατ' ἐξοχὴν Χερρόνησος· εἶνε ἡ σήμερον χερσόνησος τῆς Καλλιπόλεως.
- Χιτῶν-ῶνος** (ὁ)· φόρεμα κυρ. μάλλινον, τὸ ὁποῖον ἐφόρουσαν κατάσαρκα, ὡς τῶρα τὸ ὑποκάμισον· γεν. ἔνδυμα, σκέπασμα. Οἱ Ἕλληνες κατὰ τὴν σχολιαστικὴν τοῦ Ἀριστοτέλους (I, 2, 16) ἐφόρουσαν χιτῶνας φοινικίους πρὸς τοὺς πολέμους, διότι καὶ τὸ χρῶμα τοῦτο εἶνε ἀνδρῶν, καὶ διότι τὸ αἵματῶδες τοῦ χρώματος ἐθίζει νὰ καταφρονῶσι τὴν χύσιν τοῦ αἵματος.
- Χρυσοχάλινος** (ὁ)· ἵππος, ἔχων χρυσοῦν χαλινόν.
- Χοῦνεξ-ικός** (ἡ)· εἶδος μέτρου διὰ τὰ γεννήματα, ἐχώρει 4 κοτύλας ἢ 2 περίπου λίτρας, καὶ ἦτον ἀρκετὴ πρὸς ἡμερούσιον τροφήν ἐνὸς ἀνθρώπου· ἴδ. κοτύλη.

Ψ.

- Ψάρος** (ὁ)· ποταμὸς, καλούμενος νῦν Σειχοῦν πρὸς βαρραν τῆς πόλεως Ἀδάων.

Ω.

Ἔπις-ιδος (ἡ)· ποταμὸς τῆς Ἀσσυρίας ἐπὶ τοῦ Τι-
 γριδος
 Ἔτις-ιδος (ἡ)· εἶδ. πτηνοῦ (ἀγριόχηννα) με πτερὰ περὶ
 τὰ ὦτα ἐξέχοντα.

ΤΕΛΟΣ.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΙΣ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
ΑΝΑΒΑΣΙΣ

ΜΕΤΕΝΕΧΘΕΙΣΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΡΑΦΟΜΕΝΗΝ ΓΛΩΣΣΑΝ,

ΥΠΟ

Μ. Ι. ΒΡΑΤΣΑΝΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΥ

ΜΕΤΑ ΔΥΟ ΠΙΝΑΚΩΝ ΚΑΙ ΔΕΞΙΛΟΓΙΟΥ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΤΕΥΧΟΣ Β'.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΠΑΡΑ ΤΩΙ ΕΚΔΟΤΗΙ Σ. Κ. ΒΛΑΣΤΩΙ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ

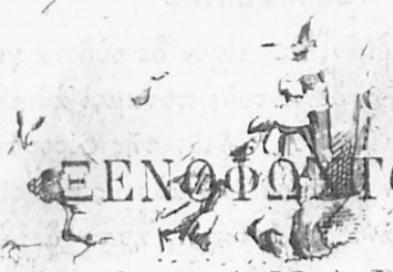
14 ΟΔΟΣ ΝΙΚΗΣ 14

63 ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ 63

1883

Πᾶρ ἀτίτυπον μὴ φερὸν τῆν ἰδιόχειρον ὑπογραφήν
μον θεωρεῖται κλοπιμῶν καὶ καταδιώκεται κατὰ τὸν
νόμον.

Α. Βασιλ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ Γ'.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

1. Ὅσα μὲν λοιπὸν εἰς τὴν μετὰ τοῦ Κύρου ἀνά-
θασιν οἱ Ἕλληνες ἐπραΰξαν μέχρι τῆς μάχης, καὶ ὅσα
μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κύρου συνέβησαν ἐν καιρῷ τῆς
εἰρήνης, ὅτε ἐπανήρχοντο οἱ Ἕλληνες μετὰ τοῦ Τισσα-
φέρου, ταῦτα ἔχουσι φανερωθῆ εἰς τὰ προηγούμενα
βιβλία.

2. Ἀφοῦ δὲ οἱ στρατηγοὶ εἶχον συλληφθῆ καὶ οἱ ἀ-
κολουθήσαντες αὐτοὺς ἐκ τῶν λοχαγῶν καὶ τῶν στρα-
τιωτῶν εἶχον ἀπολεσθῆ, εἰς μεγάλην βέβαια ἀπορίαν
εὐρίσκοντο οἱ Ἕλληνες, σκεπτόμενοι, ὅτι ἦσαν εἰς τὸ
κέντρον τοῦ Περσικοῦ βασιλείου, πανταχοῦ δὲ κύκλῳ αὐ-
τῶν ἦσαν πολλὰ ἔθνη καὶ πολλαὶ πόλεις πολέμιαι, οὐ-
δεὶς δὲ πλέον ἐμελλε νὰ προμηθεύσῃ εἰς αὐτοὺς τρόφιμα
πρὸς ἀγοράν, ἀπέχον δὲ τῆς Ἑλλάδος περισσότερα τῶν
(ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΙΣ Β'.)

δέκα χιλιάδων σταδίων, δὲν εἶχον δὲ οὐδένα γινώσκοντα τὴν ὁδόν, ἐνεπόδιζον δὲ αὐτοὺς ποταμοὶ ἀδιάβατοι, οἵτινες ἦσαν εἰς τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ, τῆς φερούσης εἰς τὴν πατρίδα των, εἶχον δὲ προδώσει αὐτοὺς καὶ οἱ μετὰ τοῦ Κύρου ἐκστρατεύσαντες βάρβαροι, ἦσαν δὲ ἐγκαταλειμμένοι μόνοι χωρὶς οὐδὲ ἓνα ἰππέα σύμμαχον νὰ ἔχωσιν, ὥστε ἦτο πολὺ φανερόν, ὅτι νικῶντες μὲν, οὐδένα ἠδύναντο νὰ φονεύσωσι, νικηθέντες δέ, οὐδεὶς ἤθελε μείνει ἐξ αὐτῶν.

3. Ταῦτα διαλογιζόμενοι καὶ εἰς λύπην εὐρισκόμενοι, ὀλίγοι μὲν ἐξ αὐτῶν ἔφαγον τὴν ἐσπέραν, ὀλίγοι δὲ ἀνήψαν πῦρ, πολλοὶ δὲν ἤλθον τὴν νύκτα ταύτην νὰ φυλάξωσιν, ἀνεπαύοντο δὲ ὅπου ἕκαστος κατὰ τύχην εὐρίσκετο, μὴ δυνάμενοι νὰ κοιμῶνται ὑπὸ λύπης καὶ πόθου πατρίδων, γονέων, γυναικῶν, τέκνων, τοὺς ὁποίους ἐνόμιζον, ὅτι δὲν θέλουσι ἰδεῖ. Εἰς τοιαύτην μὲν λοιπὸν κατὰστασιν εὐρισκόμενοι πάντες ἀνεπαύοντο.

4. Ἦτο δὲ εἰς τὸν στρατὸν Ξενοφῶν Ἀθηναῖος, ὁ ὅποιος συνηκολούθει χωρὶς νὰ ἦνε μήτε στρατηγός, μήτε λοχαγός, μήτε στρατιώτης, ἀλλ' ὁ Πρόξενος, ὢν φίλος αὐτοῦ ἀρχαῖος, ἐκάλεσεν αὐτόν, ἐὰν ἤθελεν ἔλθει, νὰ καταστήσῃ φίλον τοῦ Κύρου, περὶ τοῦ ὁποίου αὐτὸς ἔλεγεν, ὅτι τὸν νομίζει ὠφελιμώτερον εἰς ἑαυτὸν τῆς πατρίδος.

5. Ὁ Ξενοφῶν λοιπὸν ἀναγνοὺς τὴν ἐπιστολήν, ζητεῖ συμβουλήν παρὰ τοῦ Σωκράτους περὶ τῆς ὁδοιπορείας. Καὶ ὁ Σωκράτης ὑποπτεύσας, μήπως τὸ νὰ γείνη φίλος τοῦ Κύρου θὰ ἦνε αἰτία κατηγορίας αὐτοῦ ἐκ μέρους τῆς πόλεως, διότι ἐφάνετο ὁ Κύρος, ὅτι προθύ-

μως ἐβοήθησε τοὺς Λακεδαιμονίους κατὰ τῶν Ἀθηνῶν, συμβουλεύει τὸν Ξενοφῶντα, ἀφοῦ ἔλθῃ εἰς τοὺς Δελφοὺς, νὰ ζητήσῃ συμβουλὴν παρὰ τοῦ θεοῦ περὶ τῆς ὁδοιπορείας.

6. Ἐλθὼν δὲ ὁ Ξενοφῶν ἠρώτησε τὸν Ἀπόλλωνα, εἰς τίνα θεὸν ἂν ἐθυσίαζε καὶ προσηύχετο, θὰ ἐξετέλει τὴν ὁδοιπορείαν, τὴν ὁποίαν μελετᾷ, κάλλιστα καὶ ἄριστα, καὶ θὰ ἐπέστρεφεν εἰς τὴν πατρίδα του σῶος καὶ εὐτυχῆς.

7. Καὶ ὁ Ἀπόλλων ἔδωκε χρησμὸν εἰς αὐτόν, εἰς τίνας θεοὺς ἔπρεπε νὰ προσφέρῃ θυσίαν. Ἀφοῦ δὲ ἐπανῆλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, λέγει τὸν χρησμὸν εἰς τὸν Σωκράτην· οὗτος δὲ ἀκούσας τὸν χρησμὸν, ἐμέμφετο αὐτόν, διότι δὲν ἠρώτα κατὰ πρῶτον τοῦτο, ποῖον δηλαδὴ εἶνε συμφερότερον εἰς αὐτόν νὰ ὁδοιπορῇ ἢ νὰ μένῃ, ἀλλ' ἀποφασίσας αὐτὸς ὁ ἴδιος, ὅτι πρέπει νὰ ὁδοιπορῇ ἠρώτα περὶ τούτου, πῶς θὰ ᾔητον δυνατὸν εἰς αὐτόν νὰ πορευθῇ κάλλιστα. Ἐπειδὴ ὁμως τοιουτοτρόπως ἠρώτησας, πρέπει, εἶπε, νὰ πράττῃς ταῦτα, ὅσα ὁ θεὸς διέταξεν.

8. Ὁ μὲν λοιπὸν Ξενοφῶν τότε, ἀφοῦ ἐθυσίασεν εἰς τοὺς θεοὺς, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ θεὸς τὸν διέταξε, ἀπέπλευε, καὶ προφθάνει εἰς τὰς Σάρδεις τὸν Πρόξενον καὶ Κῦρον, ἐνῶ ἤδη ἔμελλον νὰ ἀρχίζωσι τὴν πρὸς τὰ ἄνω πορείαν καὶ συνεστάθη εἰς τὸν Κῦρον.

9. Ἐπειδὴ δὲ εἶχε προθυμίαν ὁ Πρόξενος νὰ μείνῃ ὁ Ξενοφῶν, καὶ ὁ Κῦρος συνεπροθυμεῖτο εἰς τοῦτο· εἶπε δὲ ὁ Κῦρος, ὅτι εὐθὺς ὅταν τελειώσῃ ἡ ἐκστρατεία, ἀ-

μέσως θέλει ἀποστείλει αὐτὸν ὀπίσω εἰς τὴν πατρίδα του. Ἐλέγετο δέ, ὅτι ἡ ἐκστρατεία ἦτο κατὰ τῶν Πισιδῶν.

10. Ἐξεστράτευε μὲν λοιπὸν τότε ὁ Ξενοφῶν ὄχι ἐξαπατηθεὶς ὑπὸ τοῦ Προξένου, διότι δὲν ἤξευρεν οὔτε οὗτος τὴν κατὰ τοῦ βασιλέως ἐκστρατείαν, οὔτε ἄλλος οὐδεὶς ἐκ τῶν Ἑλλήνων, πλὴν τοῦ Κλεάρχου· ὅτε ὁμοῦς ἦλθον εἰς Κιλικίαν, τότε πλέον ἐφαίνετο εἰς πάντα φανερόν, ὅτι ἡ ἐκστρατεία ἦτο κατὰ τοῦ βασιλέως. Φοβούμενοι δὲ τὸν κόπον τῆς ὁδοῦ καὶ μὴ θέλοντες, ὁμοῦς πολλοὶ αἰσχυρόμενοι καὶ ἀλλήλους καὶ τὸν Κύρον ἠκολούθησαν μετ' αὐτοῦ. Τούτων εἰς ἦτο καὶ ὁ Ξενοφῶν.

11. Ἐν ταιαύτῃ δὲ δυσκόλῳ θέσει ἐλυπεῖτο μὲν μετὰ τῶν ἄλλων καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ κοιμᾶται· ἀφοῦ δὲ τὸν ἐπῆρεν ὁ ὕπνος ὀλίγον, εἶδεν ὄνειρον· Τῷ ἐφάνη δηλαδὴ ὅτι, ἀφοῦ ἐγένετο βροντή, ἔπεσε κεραυνὸς εἰς τὴν πατρικὴν του οἰκίαν, καὶ διὰ τούτου πᾶσα ἔλαμπε.

12. Καταπεφοβισμένος δὲ εὐθὺς ἐξύπνησε, καὶ τὸ ὄνειρον ἀφ' ἑνὸς μὲν μέρους ἔκρινεν καλόν, διότι, εὐρισκόμενος εἰς ταλαιπωρίας καὶ μεγάλους κινδύνους, εἶδε φῶς μέγα ἐκ τοῦ Διὸς· ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ ἐφοβεῖτο, μήπως δὲν ἤθελε δυνηθῆ νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς χώρας τοῦ βασιλέως, ἀλλ' ἐμποδισθῆ πανταχόθεν ὑπὸ τινων δυσκολιῶν, διότι ἐκ τοῦ Διὸς τοῦ βασιλέως ἐφαίνετο εἰς αὐτόν, ὅτι εἶνε τὸ ὄνειρον, καὶ τὸ πῦρ ἔλαμπεν τριγύρω.

13. Ὅποιαν δὲ τινα σημασίαν ἔχει τὸ νὰ ἴδω τοιοῦτον ὄνειρον, δύναται τις νὰ συμπεράνῃ ἐκ τῶν συμβάντων μετὰ τὸ ὄνειρον. Διότι συμβαίνουσι τὰ ἐξῆς.

Εὐθύς ἀφοῦ ἐσηκώθη, πρῶτον μὲν τῷ ἐπέρχεται τοιαύτη σκέψις. Τί κείτομαι; ἐνῶ ἡ νύξ προχωρεῖ ἅμα δὲ γείνη ἡμέρα, πρέπει νὰ ἔλθωσιν οἱ ἐχθροί. Ἐὰν δὲ ὑποπέσωμεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ βασιλέως, τί ἐμποδίζει νὰ ἀποθάνωμεν μεθ' ὕβρεως, ἀφοῦ πρότερον μὲν ἴδωμεν πάντα τὰ σκληρότατα καὶ πάθωμεν πάντα τὰ τρομερώτατα; Πῶς δὲ θέλομεν ἀποκρούσει τὸν ἐχθρόν, οὐδείς προετοιμάζεται οὐδὲ φροντίζει, ἀλλὰ κειτόμεθα, ὥσάν νὰ ἦνε ἐπιτετραμμένον νὰ ἡσυχάζωμεν.

14. Ἐγὼ λοιπὸν ποίας πόλεως στρατηγὸν περιμένει νὰ πράξῃ ταῦτα; Ποίαν δὲ ἡλικίαν πρέπει ἐγὼ νὰ περιμείνω νὰ ἔλθῃ εἰς ἐμαυτὸν; Διότι βεβαίως δὲν θέλω πλέον γείνει πρεσβύτερος, ἐὰν ταύτην τὴν ἡμέραν προδώσω ἐμαυτὸν εἰς τοὺς πολεμίους.

15. Ἐπειτα σηκόνεται καὶ συναθροίζει πρῶτον τοὺς λοχαγοὺς τοῦ Προξένου. Ἀφοῦ δὲ συνῆλθον, εἶπεν εἰς αὐτούς: « Ἐγὼ, ὦ ἄνδρες λοχαγοί, οὔτε νὰ κοιμηθῶ δύναμαι, καθὼς ἴσως οὐδ' ὑμεῖς, οὔτε νὰ κείτομαι πλέον, βλέπων εἰς ποίαν κατάστασιν εὐρισκόμεθα.

16. Διότι οἱ πολέμιοι προδήλως δὲν ἐκήρυξαν πρότερον τὸν πόλεμον καθ' ἡμῶν, ἢ ὅτε ἐβεβαιώθησαν, ὅτι εἶνε καλῶς πρὸς τοῦτον προσητοιμασμένοι, ἐξ ἡμῶν δὲ οὐδείς παντάπασι φροντίζει, πῶς θέλομεν ἀγωνισθῆ κατ' αὐτῶν ὅσον τὸ δυνατόν κάλλιστα.

17. Καὶ ὁμως ἂν ὑποχωρήσωμεν καὶ ὑποταχθῶμεν εἰς τὸν βασιλέα, τί θέλομεν πάθει παρ' ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος καὶ τοῦ ὁμομητρίου καὶ ὁμοπατρῖου ἀδελφοῦ, καὶ ἀποθαμένου πλέον, ἀφοῦ ἀπέκοψε τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν

χειρα, ἐκρέμασεν ἐπὶ σταυροῦ; Ἡμεῖς δέ, οἱ ὅποιοι οὐδένα ἔχομεν κηδεμόνα, ἐστρατεύσαμεν δὲ κατ' αὐτοῦ ἐπὶ σκοπῶ νὰ καταστήσωμεν αὐτὸν δοῦλον ἀντὶ βασιλέως, καὶ νὰ φονεύσωμεν, ἂν ἠθέλομεν δυνηθῆ, τί νομίζετε, ὅτι δυνάμεθα νὰ πάθωμεν;

18. Ἄρα γε δὲν θέλει μετέλθει καθ' ἡμῶν πᾶν εἶδος ἐσχάτης σκληρότητος, ἵνα προξενήσῃ φόβον εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους τοῦ νὰ μὴ στρατεύσωσιν ποτε κατ' αὐτοῦ; Πρέπει λοιπὸν νὰ μεταχειρισθῶμεν ὅλα τὰ μέσα νὰ μὴ πέσωμεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἐκείνου.

19. Ἐγὼ μὲν λοιπὸν ἕως ὅτου μὲν ἦτον εἰρήνη, δὲν ἔπαυον νὰ κλαίω τὴν τύχην ἡμῶν καὶ νὰ μακαρίζω τὸν βασιλέα καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, διότι ἔβλεπον ὀπόσῃ μὲν χώραν καὶ ὁποῖαν ἔχουσιν, ὀπόσον δὲ ἄφθονα τὰ πρὸς τὸν βίον ἀναγκαῖα, ὀπόσους δὲ ὑπηρέτας, ὀπόσα δὲ κτήνη, χρυσίον καὶ ἐνδύματα.

20. Καὶ πάλιν ὀπότε διελογιζόμεν τὴν κατάστασιν τῶν ἡμετέρων στρατιωτῶν, ὅτι οὐδὲν ἀγαθὸν ἡμεῖς εἶχομεν, ἐὰν δὲν ἠγοράζομεν, ἤξευρον δὲ προσέτι ὅτι ὀλίγοι εἶχον χρήματα πρὸς ἀγοράν, δεῦτερον δὲ ὅτι ἡμποδιζόμεθα ἕνεκα τῶν ὄρκων νὰ προμηθευώμεθα τὰ πρὸς τροφήν ἀναγκαῖα κατ' ἄλλον τρόπον, εἰμὴ διὰ χρημάτων, δὲν ἔπαυον νὰ κλαίω τὴν κακὴν ἡμῶν τύχην. Ταῦτα λοιπὸν συλλογιζόμενος ἐνίοτε, ἐφοβούμην τὴν εἰρήνην μᾶλλον, ἢ τὴν πόλεμον.

21. Ἐπειδὴ ὅμως ἐκεῖνοι διέλυσαν τὴν εἰρήνην, μοι φαίνεται, ὅτι ἔχει διαλυθῆ καὶ ἡ ὕβρις ἐκείνων καὶ ἡ ὑποψία ἡμῶν. Διότι τῶρα πλέον τὰ ἀγαθὰ ταῦτα κείν-

ται εἰς τὸ μέσον, ὡς ἄθλα, εἰς ἐκείνους ἐξ ἡμῶν τῶν δύο, οἵτινες ἤθελον ἀναδειχθῆ ἀνδρειότεροι· ἀγωνοθέται δὲ εἶνε οἱ θεοί, οἱ ὅποιοι φυσικῶς θὰ ἦνε μεθ' ἡμῶν.

22. Διότι οὗτοι μὲν ἔχουσιν ἐπιτοκήσει, ἐνῶ ἡμεῖς, εἰ καὶ ἐβλέπομεν πολλὰ ἀγαθὰ, σταθερῶς ἀπείχομεν αὐτῶν ἕνεκα τῶν πρὸς τοὺς θεοὺς ὄρκων· ὥστε μοὶ φαίνεται, ὅτι δυνάμεθα νὰ ἀναλάβωμεν τὸν ἀγῶνα μὲ πολὺ μεγαλείτερον θάρρος, ἢ μὲ ὅσον οἱ βάρβαροι.

23. Πρὸς τούτοις δὲ ἔχομεν καὶ σώματα ἰσχυρότερα τούτων, ὥστε νὰ ὑποφέρωμεν καὶ ψύχη καὶ καύσοντας καὶ κόπους· ἔχομεν δὲ καὶ ψυχὰς γενναιοτέρας μὲ τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν· οἱ δὲ ἄνθρωποι καὶ πληγόνονται καὶ ἀποθνήσκουσιν εὐκολώτερον ἡμῶν, ἐὰν οἱ θεοὶ παρέχωσιν εἰς ἡμᾶς νίκην, καθὼς καὶ πρότερον.

24. Ἄλλ' ἴσως ὁμοῦ καὶ ἄλλοι ἔχουσι τὰ αὐτὰ φρονήματα· δι' ὄνομα λοιπὸν τῶν θεῶν, ἅς μὴ προσμένωμεν ἄλλους νὰ ἐλθωσιν εἰς ἡμᾶς, ἵνα μᾶς παρακινήσωσιν εἰς ἐνδοξα ἔργα, ἀλλ' ἡμεῖς ἅς ἀρχίσωμεν νὰ προτρέψωμεν καὶ τοὺς ἄλλους εἰς τὴν ἀρετὴν. Φάνητε, ὅτι εἴσθε ἀριστοὶ λοχαγοί, καὶ στρατηγικώτατοι στρατηγοί.

25. Καὶ ἐγὼ δέ, ἐὰν ὑμεῖς θέλετε νὰ παρακινήτε τοὺς ἄλλους πρὸς ταῦτα, θέλω νὰ σᾶς ἀκολουθήσω. Ἐὰν δὲ ὑμεῖς μὲ κατατάξητε εἰς τὴν τάξιν τῶν στρατηγῶν, δὲν προφασίζομαι διόλου τὴν ἡλικίαν μου, ἀλλὰ καὶ νομίζω, ὅτι ἔχω ἀκμαίας τὰς δυνάμεις μου νὰ ἀπομακρύνω ἀπ' ἐμαυτοῦ τὰ κακὰ.»

26. Ὁ μὲν Ξενοφῶν εἶπε ταῦτα, οἱ δὲ λοχαγοὶ ἀκούσαντες τοὺς λόγους του, τὸν παρεκίνησαν νὰ γείνη

στρατηγός, πάντες, πλὴν Ἀπολλωνίδου τινὸς μιμουμένου τὴν διάλεκτον τῶν Βοιωτῶν· οὗτος δὲ εἶπεν, ὅτι φλυαρεῖ ὅστις λέγει, ὅτι δύναται κατ' ἄλλον τρόπον νὰ σωθῆ, ἢ ἀφοῦ, ἂν ἤθελε δυναθῆ, πείσῃ τὸν βασιλέα εἰς τοῦτο, καὶ συνάμα ἤρχιζε νὰ λέγῃ τὰς δυσκολίας.

27. Ἄλλ' ὁ Ξενοφῶν διακόψας αὐτὸν ὠμίλησεν κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον· « ὦ παραδοξότατε ἄνθρωπε, σὺ καὶ βλέπων δὲν ἐννοεῖς καὶ ἀκούων δὲν ἐνθυμεῖσαι. Καὶ ὅμως ἦσο βέβαια ἐκεῖ μετὰ τούτων, ὅτε ὁ βασιλεὺς, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κύρου ὑψηλοφρονήσας διὰ τοῦτο, ἔστειλε πρέσβεις καὶ διέταττεν ἡμᾶς νὰ παραδίδωμεν τὰ ὄπλα.

28. Ἐπειδὴ δὲ ἡμεῖς δὲν τὰ παρεδώκαμεν, ἀλλ' ὀπλισθέντες ἤλθομεν καὶ ἐστρατοπεδεύσαμεν πλησίον αὐτοῦ, τί δὲν ἔπραξε, πέμπων πρέσβεις καὶ ζητῶν τὴν εἰρήνην καὶ παρέχων τροφάς, ἕως ὅτου ἐπέτυχε νὰ κάμῃ εἰρήνην;

29. Καὶ ὅτε πάλιν οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοί, καθὼς καὶ σὺ τώρα συμβουλευεῖς, ἤλθον ἄνευ ὀπλων εἰς λόγους μετ' αὐτῶν, ἐπειδὴ ἐπίστευσαν εἰς τοὺς ὄρκους, δὲν δαίρονται τώρα ἐκεῖνοι καὶ δὲν κεντοῦνται, καὶ δὲν ὑβρίζονται, καὶ οὔτε νὰ ἀποθάνωσι δύνανται οἱ ταλαίπωροι, ἂν καὶ πολὺ, καθὼς νομίζω, ἐπιθυμοῦσι τὸν θάνατον; Ταῦτα δὲ πάντα εἰ καὶ ἠξεύρεις, λέγεις ὅμως ὅτι φλυαροῦσιν ὅσοι συμβουλευοῦσι νὰ ἀποκρούσωσιν τὴν ἐπίθεσιν αὐτῶν, παρακινεῖς δὲ καὶ πάλιν νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὸν βασιλέα νὰ ζητήσωμεν ἄδειαν παρ' αὐτοῦ;

30. Ἐγὼ δέ, ὦ ἄνδρες, φρονῶ, νὰ ἀπομακρύνωμεν

τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ἀπὸ τοῦ μέσου ἡμῶν, καὶ ἀφοῦ ἀφαιρέσωμεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ ἀξίωμα τοῦ λοχαγοῦ καὶ φορτώσωμεν εἰς τοὺς ὄμους του σκεύη, νὰ τὸν μεταχειρίζομεθα ὡς τοιοῦτον. Διότι οὗτος καὶ τὴν πατρίδα καταισχύνει καὶ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα, ὅτι, Ἕλληνας ὦν, εἶνε τοιοῦτος».

31. Τότε διακόψας τὸν λόγον Ἀγασίας ὁ Στυμφάλιος, εἶπεν· « Ἄλλ' οὗτος οὔτε μὲ τὴν Βοιωτίαν ἔχει νὰ κάμῃ παντάπασιν, οὔτε μὲ τὴν Ἑλλάδα, διότι ἐγὼ τὸν εἶδον, καθὼς Λυδόν, ὅτι ἔχει τετραυπημένα καὶ τὰ δύο του ὦτα.» Καὶ ἀληθῶς τοῦτο εἶχεν οὕτως. Τοῦτον μὲν λοιπὸν ἐδίωξαν.

32. Οἱ δὲ ἄλλοι μεταβάντες εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ ἐκάλουν τὸν στρατηγόν, ὁποίας δὲ τάξεως ὁ στρατηγὸς εἶχεν ἀπολεσθῆ, ἐκάλουν τὸν ὑποστράτηγον, ὅπου δὲ πάλιν ὁ λοχαγὸς ἦτο σῶος, τὸν λοχαγόν.

33. Ἀφοῦ δὲ πάντες συνηθροίσθησαν, ἐκάθηντο εἰς τὸ ἔμπροσθεν μέρος τῆς φυλακῆς, καὶ ἔγειναν οἱ συναχθέντες στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ περὶ τοὺς ἑκατόν. Ἐνῶ δὲ ἐγίνοντο ταῦτα, ἦτο σχεδὸν μεσονύκτιον.

34. Τότε Ἰερώνυμος Ἡλεῖος, ὦν πρεσβύτατος τῶν λοχαγῶν τοῦ Προξένου, ἤρχιζε νὰ ὁμιλῇ ὡς ἐξῆς·

« Ἡμεῖς, ὧ ἄνδρες στρατηγοὶ καὶ λοχαγοί, βλέποντες τὴν παροῦσαν κατάστασιν, ἐκρίναμεν καλὸν νὰ συνέλθωμεν καὶ νὰ καλέσωμεν καὶ ὑμᾶς, ἵνα συσχεφθῶμεν ὅ,τι ὠφέλιμον ἠθέλομεν δυνηθῆ. Εἰπέ δέ, εἶπε, καὶ σὺ ὁ Ξενοφῶν, ὅσα εἶπας καὶ πρὸς ἡμᾶς. Τότε ὁ Ξενοφῶν ὁμίλησε τοιοῦτοτρόπως.»

35. « Δὲν εἶνε χρεία νὰ ἐκθέσω τὴν παροῦσαν ἡμῶν θέσιν, διότι πάντες γνωρίζομεν αὐτήν, ὅτι δηλαδὴ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ Τισσαφέρνης ὅσους ἐξ ἡμῶν ἠδυνήθησαν, τοὺς ἔχουσι συλλάβει, τοὺς δ' ἄλλους ἡμᾶς φανερὸν εἶνε ὅτι ἐπιβουλεύουσιν, ὥστε, ἂν δύνανται, νὰ μᾶς καταστρέψωσιν. Ἡμεῖς ὁμῶς, νομίζω, πρέπει νὰ μεταχειρισθῶμεν πάντα τρόπον, ὥστε νὰ μὴ πέσωμεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν βαρβάρων, ἀλλὰ μᾶλλον, ἂν εἶνε δυνατόν, ἐκεῖνοι νὰ πέσωσιν εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν. »

36. « Ἡξεύρετε λοιπὸν καλῶς, ὅτι ὑμεῖς ὄντες τοσοῦτοι, ὅσοι τῶρα ἔχετε συνέλθει, ἔχετε μεγίστην ἐπιρροὴν εἰς τοὺς στρατιώτας. Διότι οὗτοι πάντες πρὸς ὑμᾶς ἀποβλέπουσι, καὶ ἂν μὲν βλέπουσιν ὑμᾶς ὄντας ἀθύμους, πάντες θέλουσιν εἶναι δειλοί, ἐὰν δὲ ἡμεῖς αὐτοὶ φανερὰ προετοιμάζεσθε κατὰ τῶν πολεμίων, καὶ τοὺς ἄλλους παρακινεῖτε νὰ ἐτοιμάζωνται, μάθετε καλῶς, ὅτι θὰ ἀκολουθήσωσιν ὑμᾶς καὶ θὰ πασχίσωσι νὰ σᾶς μιμῶνται. »

37. « Ἴσως δὲ εἶνε καὶ δίκαιον νὰ διαφέρητε κατὰ τι αὐτῶν. Διότι ὑμεῖς μὲν εἰσθε στρατηγοί, ὑμεῖς δὲ ταξίαρχοι καὶ λοχαγοί, καὶ ὅτε ἦτον εἰρήνη, ὑμεῖς ἐλαμβάνετε πλείονα τούτων χρήματα καὶ τιμὰς· καὶ τῶρα λοιπὸν, ἀφοῦ εἶνε πόλεμος, πρέπει ὑμεῖς νὰ φανῆτε ἰκανώτεροι τῶν πολλῶν καὶ εἰς τὸ νὰ ἦσθε πρῶτοι καὶ εἰς τὰς συμβουλάς καὶ εἰς τοὺς κόπους, ἂν παρουσιασθῇ πουθενὰ ἀνάγκη πρὸς τοῦτο. »

38. « Καὶ τῶρα μὲν πρῶτον νομίζω, ὅτι ὑμεῖς μεγάλως ἠθέλετε ὠφελῆσαι τὸ στράτευμα, ἂν ἠθέλετε φρον-

τίσει ὅπως ἀντὶ τῶν φονευθέντων ὅσον τὸ δυνατὸν τάχιστα ἀντικατασταθῶσι στρατηγοὶ καὶ λοχαγοί. Διότι ἄνευ στρατηγῶν δὲν δύναται νὰ γείνη οὐδὲν οὔτε ἀγαθόν, οὔτε ὠφέλιμον, ἵνα ὀμιλήσω συντόμως, οὐδαμοῦ, ἐν δὲ καιρῷ πολέμου ὅλως διόλου. Διότι ἡ μὲν εὐταξία εἶνε φανερόν, ὅτι σώζει τὸ στράτευμα, ἡ δὲ ἀταξία πολλοὺς πολλακίς ἔχει ἐξολοθρεύσει.»

39. «Ἀφοῦ δὲ διορίσθητε ὅσους πρέπει ἄρχοντας, ἂν καὶ τοὺς ἄλλους ἔπειτα στρατιώτας συναθροίζητε καὶ ἐνθαρρύνητε, νομίζω ὅτι ὑμεῖς πολὺ ἐγκαίρως θέλετε ἐργασθῆ.»

40. «Διότι τώρα μὲν ἴσως καὶ ὑμεῖς αἰσθάνεσθε, ὅτι ἄνευ διαθέσεως ἤλθον νὰ λάβωσι τὰ ὄπλα των, ἄνευ διαθέσεως νὰ φυλάξωσι τὰς φυλακὰς, ὥστε, ἐὰν εὐρίσκωνται εἰς τοιαύτην κατάστασιν, δὲν γνωρίζω, εἰς τί ἤθελε τις τοὺς μεταχειρισθῆ, ἐὰν εἶνε ἀνάγκη εἴτε ἐν καιρῷ ἡμέρας, εἴτε ἐν καιρῷ νυκτός.»

41. «Ἐάν δέ τις στρέψη τὸν νοῦν των, ὥστε νὰ μὴ σκέπτωνται τοῦτο μόνον, τὸ τί δηλαδὴ θέλουσι πάθει, ἀλλὰ καὶ τὸ τί δύνανται νὰ πράξωσι, πολὺ περισσότερον θέλουσιν ἐγκαρδιωθῆ.»

42. «Διότι γνωρίζετε βεβαίως, ὅτι οὔτε πλήθος εἶνε, οὔτε ἰσχύς ἡ προξενούσα τὴν νίκην εἰς τὸν πόλεμον, ἀλλ' ὅσοι ἐπικαλούμενοι τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν, πορεύονται κατὰ τῶν ἐχθρῶν μὲ μεγάλην μεγαλοψυχίαν, εἰς τούτους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲν ἀντιστέκουσιν οἱ ἐχθροί.»

43. «Παρατηρῶ δὲ πρὸς τούτοις καὶ τοῦτο, ὧ ἄνδρες ὅτι ὅσοι μὲν προσπαθοῦσι νὰ φυλάξωσι κατὰ πάντα

τρόπον τὴν ζωὴν των ἐν καιρῷ πολέμου, οὗτοι μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ κακῶς καὶ αἰσχρῶς ἀποθνήσκουσιν, ὁπόσοι δὲ γνωρίζουσιν, ὅτι ὁ θάνατος εἶνε κοινὸς εἰς πάντα, καὶ ἄφρευκτος εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀγωνίζονται δὲ περὶ τούτου πῶς νὰ ἀποθνήσκωσι καλῶς, τούτους βλέπω μάλιστα, ὅτι φθάνουσιν εἰς τὸ γῆρας, καὶ διέρχονται τὸν βίον αὐτῶν εὐδαιμονέστερον.»

44. «Ταῦτα δὲ καὶ ὑμεῖς τῶρα ἀφοῦ καλῶς ἐμάθετε, πρέπει ἐν ταύτῃ τῇ περιστάσει, ἐν τῇ ὁποίᾳ εὐρισκόμεθα, καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ νὰ ἦσθε ἄνδρες ἀγαθοί, καὶ τοὺς ἄλλους νὰ παρακινήτε νὰ γείνωσιν. Ὁ μὲν λοιπὸν Ξενοφῶν εἰπὼν ταῦτα ἐσιώπησεν.»

45. «Μετὰ δὲ τούτον εἶπεν ὁ Χειρίσοφος, « Ἄλλὰ πρότερον μὲν, ὦ Ξενοφῶν, τόσον μόνον σὲ ἐγνώριζον, ὅσον ἤκουον, ὅτι εἶνε Ἀθηναῖος, τῶρα δὲ καὶ σὲ ἐπαινῶ δι' ὅσα λέγεις καὶ πράττεις, καὶ ἐπεθύμουν νὰ ἦσαν ὅσον τὸ δυνατόν πλεῖστοι τοιοῦτοι, διότι κοινὴ ἦθειεν εἶναι ἡ ὠφέλεια.»

46. «Καὶ τῶρα, εἶπε, μὴ βραδύνετε, ὦ ἄνδρες, ἀλλ' ὑπάγετε καὶ ἐκλέξατε ἄρχοντας, καὶ ἀφοῦ ἐκλέξητε, ἐλθετε εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατοπέδου καὶ φέρετε καὶ τοὺς ἐκλεγθέντας, ἔπειτα ἐκεῖ συγκαλοῦμεν καὶ τοὺς ἄλλους στρατιώτας· ἃς ἦνε δὲ πλησίον ἡμῶν, εἶπε, καὶ Τολμίδης ὁ κῆρυξ.»

47. Καὶ ταῦτα εἰπὼν εὐθὺς ἐσηκώθη, ἵνα μὴ γίνηται βραδύτης, ἀλλ' ἐκτελῶνται τὰ παράπονα. Ὅθεν ἐξελέχθησαν ἄρχοντες ἀντὶ μὲν Κλεάρχου, Τιμασίας ὁ Δαρδανεύς, ἀντὶ δὲ Σωκράτους Ξανθικλῆς ὁ Ἀχαιοῦς,

ἀντὶ δὲ τοῦ Ἀγίου Κλεάνωρ ὁ Ἀρχάς, ἀντὶ δὲ τοῦ Μένωνος Φιλήσιος ὁ Ἀχαιοός, ἀντὶ δὲ Προξένου Ξενοφῶν Ἀθηναῖος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

1. Ἀφοῦ δὲ εἶχον ἐκλέξει αὐτούς, ἤρχισε σχεδὸν καὶ νὰ φωτίζῃ ἡ ἡμέρα καὶ οἱ ἄρχοντες ἤλθον εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατοπέδου. Καὶ ἐφάνη καλὸν εἰς αὐτούς, ἀφοῦ θέσωσι φύλακας ἔμπροσθεν τοῦ στρατοπέδου, νὰ συναθροίσωσι τοὺς στρατιώτας. Ἀφοῦ δὲ καὶ οἱ ἄλλοι στρατιῶται συνήλθον, ἐσηκώθη πρῶτος Χειρίσοφος ὁ Λακεδαιμόνιος, καὶ ὠμίλησεν οὕτως.

2. « ὦ ἄνδρες στρατιῶται, εἶνε δύσκολος ἡ παρούσα ἡμῶν κατάστασις, διότι ἐστερήθημεν τοιούτων στρατηγῶν καὶ λοχαγῶν καὶ στρατιωτῶν, πρὸς δὲ τούτοις καὶ διότι οἱ περὶ τὸν Ἀριαῖον, αἵτινες ἦσαν πρότερον σύμμαχοι ἡμῶν, μᾶς ἔχουσι προδώσει.»

3. « Ἐνεκα ὁμῶς τῶν παρόντων καιρῶν πρέπει νὰ γινώμεθα ἄνδρες γενναῖοι καὶ νὰ μὴ ὑποχωρῶμεν, ἀλλὰ νὰ προσπαθῶμεν διὰ παντὸς δυνατοῦ τρόπου, πῶς θέλομεν σωθῆ ἑνδόξως νικῶντες· ἐὰν δὲ δὲν εἶνε δυνατόν τοῦτο, νὰ ἀποθνήσκωμεν τοῦλάχιστον ἐνδόξως, καὶ νὰ μὴ πέσωμέν ποτε ζῶντες εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν. Διότι στογάζομαι, ὅτι ἡμεῖς θέλομεν πάθει τοιαῦτα, ὅποια εὐχομαι νὰ προξενήσωσιν οἱ θεοὶ εἰς τοὺς ἐχθρούς.»

4. Μετὰ τοῦτον ἠγέρθη Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος καὶ ὠμίλησε τοιουτοτρόπως· « Βέβαια βλέπετε μὲν, ὦ ἄν-

δρες, καὶ τοῦ βασιλέως τὴν ἐπιτορκίαν καὶ τὴν ἀσέβειαν· βλέπετε δὲ καὶ τοῦ Τισσαφέρους τὴν ἀπιστίαν, ὅστις λέγων, ὅτι εἶνε γείτων τῆς Ἑλλάδος καὶ ὅτι πολὺ ἐπεθύμει νὰ μᾶς σώσῃ καὶ διὰ ταῦτα αὐτὸς ὁμόσας εἰς ἡμᾶς καὶ αὐτὸς δώσας τὴν δεξιάν του, ἔπειτα αὐτὸς ὁ ἴδιος ἀπατήσας συνέλαβε τοὺς στρατηγούς καὶ οὐδὲ τὸν Δία τὸν Ξένιον κήλαβήθη, ἀλλ' ἀφοῦ ἐκάλεσε τὸν Κλέαρχον δι' αὐτῶν τούτων τῶν μέσων ἐξαπατήσας τοὺς ἄνδρας ἐφόνευσε.»

5. «Ὁ δὲ Ἀριαῖος, τὸν ὁποῖον ἡμεῖς ἠθέλομεν νὰ καταστήσωμεν βασιλέα, καὶ εἰς τὸν ὁποῖον ἐδώκαμεν καὶ ἐλάβομεν ἐνόρκους διαβεβαιώσεις νὰ μὴ προδώσωμεν ἀλλήλους, καὶ οὗτος, οὔτε τοὺς θεοὺς φοβηθεῖς, οὔτε τὸν ἀποθανόντα Κύρον σεβασθεῖς, ἐνῶ ὑπ' αὐτοῦ, ὅτε ἔζη, ἔλαβε τόσας τιμὰς, τώρα ἀποσυρθεῖς, ἠνώθη μετὰ τῶν μεγαλειτέρων ἐχθρῶν τοῦ Κύρου, καὶ προσπαθεῖ νὰ κακοποιῇ ἡμᾶς τοὺς φίλους τοῦ Κύρου.»

6. «Ἀλλὰ τούτους μὲν εἶθε οἱ θεοὶ νὰ τιμωρήσωσιν, ἡμεῖς δὲ βλέποντες ταῦτα πρέπει νὰ μὴ ἀπατηθῶμεν ποτὲ πλέον ὑπὸ τούτων, ἀλλὰ μαχόμενοι ὅσον δυνάμεθα γενναϊότατα νὰ ὑποφέρωμεν, ὅ,τι φαίνεται ἀρεστὸν εἰς τοὺς θεοὺς.»

7. Μετὰ δὲ τοῦτον ἐγείρεται ὁ Ξενοφῶν ὠπλισμένος πρὸς πόλεμον ὅσον ἐδύνατο κάλλιστα, νομίζων, ὅτι εἴτε νίκην δίδουσιν οἱ θεοί, ἀρμόζει ὁ κάλλιστος στολισμὸς εἰς τὴν νίκην, εἴτε ὁμως ἡ χρεία τὸ ἀπαιτεῖ νὰ ἀποθάνῃ τις, πάλιν ὀρθὸν εἶνε νὰ ἀποθνήσκῃ τις ἔχων τοὺς

ώραιοτάτους στολισμούς, ὧν ἔγεινεν ἄξιος· ἤρχισε δὲ νὰ ὀμιλῇ τοιοῦτοτρόπως·

8. «Τὴν μὲν τῶν βαρβάρων ἐπιπορκίαν καὶ ἀπιστίαν διηγήθη ὁ Κλεάνωρ, ἠξεύρετε δὲ καὶ ὑμεῖς, νομίζω. Ἐὰν μὲν λοιπὸν σκεπτόμεθα φιλικῶς μετ' αὐτῶν νὰ πορευόμεθα, εἶνε ἀνάγκη νὰ δοκιμάσωμεν πολὺν φόβον, βλέποντες ὅποια ἔχουσι πάθει καὶ οἱ στρατηγοί, οἱ ὅποιοι ἔχοντες ἐμπιστοσύνην παρεδωκαν ἑαυτοὺς εἰς τούτους· ἐὰν ὅμως σκεπτόμεθα μετὰ τῶν ὄπλων νὰ τιμωρήσωμεν αὐτοὺς δι' ὅσα κακὰ ἔχουσι πράξει εἰς ἡμᾶς, καὶ τοῦ λοιποῦ νὰ βαδίζωμεν παντοιοτρόπως πολεμοῦντες αὐτούς, ἔχομεν μὲ τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν πολλὰς καὶ καλὰς ἐλπίδας σωτηρίας.»

9. Ἐνῶ δὲ ὁ Ξενοφῶν ἔλεγε τοῦτο, ἐπταρνίσθη τις· καὶ ἀκούσαντες οἱ στρατιῶται, πάντες συγχρόνως προσεκύνησαν τὸν θεόν· καὶ ὁ Ξενοφῶν εἶπε· «Μοὶ φαίνεται καλόν, ὦ ἄνδρες, ὅτι ἐπειδὴ εἰς ἡμᾶς, περὶ σωτηρίας συνδιαλεγομένους, ἐφάνη οἰωνός ἀπὸ τοῦ Διὸς τοῦ σωτῆρος, νὰ τάξωμεν εἰς τὸν θεὸν τοῦτον, ὅτι θὰ θυσιάσωμεν εἰς αὐτὸν θυσίαν πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν, ὅπου ἂν κατὰ πρῶτον φθάσωμεν εἰς χώραν φιλικήν, νὰ εὐχρηθῶμεν δὲ συγχρόνως, ὅτι θὰ προσφέρωμεν τὸ κατὰ δύναμιν θυσίας καὶ εἰς τοὺς ἄλλους θεοὺς· καὶ εἰς ὅποιον εἶπε, φαίνονται ταῦτα καλὰ, ἄς ὑψώσῃ τὴν χειρὰ.» καὶ ὑψωσαν ἅπαντες τὴν χειρὰ των. Μετὰ ταῦτα δὲ ἠύχθησαν καὶ ἐπαιάνισαν. Ἀφοῦ δὲ ἐξεπλήρωσαν καλῶς τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς χρέη των, ἤρχισε πάλιν ὁ Ξενοφῶν νὰ ὀμιλῇ οὕτως·

10. « Ἐτυχε νὰ λέγω, ὅτι ἔχομεν πολλές καὶ καλὰς ἐλπίδας νὰ σωθῶμεν. Διότι πρῶτον μὲν ἡμεῖς φυλάττομεν τοὺς ὄρκους τῶν θεῶν· οἱ δὲ πολέμιοι καὶ ἔχουσι ἐπιτορκῆσαι καὶ τὰς σπονδὰς ἔχουσι λύσει, παραβάντες τοὺς ὄρκους. Καὶ ἐπειδὴ τὰ πράγματα ἔχουσι τοιοῦτοτρόπως, ἐπόμενον εἶνε οἱ θεοὶ νὰ ἦνε ἐναντίοι μὲν εἰς τοὺς πολεμίους, σύμμαχοι δὲ εἰς ἡμᾶς· εἶνε δὲ οὗτοι βέβαια ἱκανοὶ καὶ τοὺς μεγάλους ταχέως νὰ καθιστῶσι μικροὺς, καὶ τοὺς μικροὺς, καὶ ἂν εὐρίσκωνται εἰς δεινὰς περιστάσεις, νὰ σώζωσιν εὐκόλως, ὅταν θέλωσιν. »

11. « Ἐπειτα δέ, θέλω ὑπενθυμίσει εἰς ὑμᾶς καὶ τοὺς κινδύνους τῶν προγόνων μας, ἵνα ἐννοήσητε, ὅτι πρέπει καὶ σεῖς νὰ φανῆτε ἀνδρεῖοι, καὶ ὅτι οἱ ἀνδρεῖοι σώζονται ἐκ τῶν μεγίστων κινδύνων διὰ τῆς βοθηείας τῶν θεῶν· διότι ὅταν ἦλθον οἱ Πέρσαι καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν μὲ πολυάριθμον στρατὸν μὲ σκοπὸν νὰ ἀφανίσωσι τὰς Ἀθήνας, τολμήσαντες οἱ Ἀθηναῖοι νὰ ἀντισταθῶσιν εἰς αὐτούς, τοὺς ἐνίκησαν. »

12. « Καὶ τάξαντες εἰς τὴν θεὰν Ἄρτεμιν νὰ θυσιάσωσι τόσας αἰγᾶς, ὅσους ἔχθρους ἤθελον φονεῦσαι, ἐπειδὴ δὲν ἠδύναντο νὰ εὖρωσιν ἀρκετάς, ἀπεφάσισαν νὰ θυσιάζωσι κατ' ἔτος πεντακοσίας. Τοῦτο ἀκόμη καὶ ἔως τῶρα πράττουσιν. »

13. « Ἐπειτα ὅτε ὁ Ξέρξης ὕστερον συναθροίσας τὴν ἀναρῖθμητον στρατιὰν ἦλθεν κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ τότε ἐνίκων οἱ πρόγονοι ἡμῶν τοὺς προγόνους τούτων καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, τούτων τῶν ἀνδραγαθημάτων σημεῖα μὲν εἶνε τὰ τρόπαια, τὰ ὅποια ἐκὰς

στος βλέπει, μέγιστον δὲ μαρτύριον ἢ ἐλευθερία τῶν πόλεων, ἐντὸς τῶν ὁποίων σεῖς ἐγεννήθητε καὶ ἀνετράφητε· διότι οὐδένα ἄνθρωπον ἔχετε δεσπότην, ἀλλὰ τοὺς θεοὺς μόνον προσκυνεῖτε. Τοιούτων προγόνων εἴσθε ἀπόγονοι.»

14. «Καὶ δὲν θὰ εἶπω βεβαίως τοῦτο, ὅτι σεῖς καταισχύνετε αὐτούς· διότι ἀκόμη δὲν εἶνε πολλαὶ ἡμέραι, ὅποτε ἀντισταθέντες κατὰ τούτων τῶν Περσῶν, τῶν ἀπογόνων ἐκείνων, οἵτινες ἦσαν πολλαπλάσιοι ὑμῶν αὐτῶν, ἐνίκητε αὐτούς μὲ τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν.»

15. «Καὶ τότε μὲν ἀνεδείχθητε ἄνδρες γενναῖοι ἀγωνιζόμενοι περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Κύρου· τώρα δέ, ὅποτε ὁ ἀγὼν εἶνε περὶ τῆς σωτηρίας ὑμῶν αὐτῶν, πρέπει βεβαιότατα νὰ ἦσθε καὶ ἀνδρειότεροι καὶ προθυμότεροι.»

16. «Πρὸς τούτοις καὶ τολμηρότεροι πρέπει νὰ ἦσθε τώρα κατὰ τῶν πολεμίων. Διότι, τότε μὲν, εἰ καὶ δὲν τοὺς εἶχετε δοκιμάσει καὶ ἐβλέπετε, ὅτι εἶνε πλῆθος ἄμετρον, ὅμως ἐτολμήσατε, ἔχοντες τὸ πατρικὸν φρόνημα, νὰ πορευθῆτε κατ' αὐτῶν· τώρα δέ, ὅποτε πλέον τοὺς ἔχετε καὶ δοκιμάσει, καὶ ἠξεύρετε, ὅτι καὶ πολλαπλάσιοι ὄντες δὲν θέλουσι νὰ ἀντιπαραταχθῶσι καθ' ὑμῶν, τίς ἢ χρεία πλέον νὰ τοὺς φοβῆσθε ; »

17. «Μὴ ὅμως νομίσητε ὅτι κατὰ τοῦτο μειονεκτεῖτε, διότι οἱ στρατιῶται τοῦ Κύρου, ἐνῶ πρότερον παρτάττοντο μεθ' ὑμῶν, τώρα ἔχουσιν ἀποστατήσαι· διότι αὐτοὶ εἶνε ἀκόμη χειρότεροι ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἔχουσι νικηθῆ ὑφ' ὑμῶν· διὰ τοῦτο ἀφήκαν ὑμᾶς καὶ

ἔφυγον πρὸς ἐκείνους· τοὺς δὲ θέλοντας νὰ τρέπωνται εἰς φυγὴν, πολὺ καλλίτερον εἶνε νὰ βλέπωμεν τὰ ττομένους μετὰ τῶν πολεμίων, ἢ νὰ ᾔνε εἰς τὰς τάξεις ἡμῶν.»

18. « Ἄν ὁμως τις ἐξ ὑμῶν μικροψυχῆ, ὅτι ἡμεῖς μὲν δὲν ἔχομεν ἵππεῖς, οἱ δὲ πολέμιοι ἔχουσι πολλοὺς, ἐνθυμήθητε, ὅτι δέκα χιλιάδες ἵππεῖς δὲν εἶνε οὐδὲν ἄλλο, ἢ δέκα χιλιάδες ἄνθρωποι· διότι ὑπὸ ἵππου μὲν οὐδεὶς πώποτε εἰς τὴν μάχην οὔτε ἐδαγκάσθη, οὔτε ἐλακτίσθη τόσον, ὥστε καὶ νὰ ἀποθάνῃ· ἀλλ' οἱ ἄνδρες εἶνε ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι πράττουσιν, ὅσα γίνονται εἰς τὰς μάχας.»

19. « Ἡμεῖς λοιπὸν δὲν εἴμεθα ἐπὶ πολὺ ἀσφαλεστέρου ὀχήματος, ἢ οἱ ἵππεῖς; Διότι ἐκεῖνοι μὲν κρέμονται ἐπάνω τῶν ἵππων, φοβούμενοι ὄχι μόνον ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ πέσωσι κάτω· ἡμεῖς δὲ πατοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ἂν τις πλησιάζῃ, πολὺ ἰσχυρότερον θέλομεν τὸν κτυπήσει καὶ πολὺ ἀκόμη εὐκολώτερον θέλομεν τὸν ἐπιτύχει εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος, ὁποῖον καὶ ἂν θέλωμεν· κατὰ ἓν μόνον ὑπερέχουσιν οἱ ἵππεῖς ἡμῶν· δύνανται δηλαδὴ αὐτοὶ ἀσφαλέστερον νὰ φεύγωσιν, ἢ ἡμεῖς.»

20. « Ἄλλ' ἐὰν ἐνθαρρύνεσθε εἰς τὰς μάχας, λυπεῖσθε δὲ διὰ τοῦτο, ὅτι δὲν θέλει πλέον ὁ Τισσαφέρνης δεικνύει εἰς ἡμᾶς τὴν ὁδόν, ὁ δὲ βασιλεὺς δὲν θέλει δώσει εἰς ἡμᾶς νὰ ἀγοράζωμεν τροφάς, σκέφθητε, τί τῶν δύο εἶνε καλλίτερον, τὸν Τισσαφέρνην νὰ ἔχωμεν ὀδηγόν, ὅστις ἐφάνη ἐπίβουλος εἰς ἡμᾶς, ἢ ὅσους ἡμεῖς συλλαβόντες θέλομεν προστάζει νὰ μᾶς δεικνύωσι τὸν δρόμον, οἵτινες θὰ ἤξεύρωσιν, ὅτι, ἐὰν πράξωσι σφάλμα τι εἰς ἡμᾶς,

θέλουσι πληρώσει τοῦτο μὲ τὰς ψυχὰς των καὶ μὲ τὰ σώματά των.»

21. «Καὶ τί ἐκ τῶν δύο εἶνε καλλίτερον, νὰ ἀγοράζωμεν τὰς τροφὰς παρ' αὐτῶν μικρὰ μέτρα ἀντὶ πολλῶν χρημάτων, χωρὶς οὐδὲ τοιαῦτα νὰ ἔχωμεν, ἢ νὰ τὰς λαμβάνωμεν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι, ἂν ἡμεῖθα νικηταί, μεταχειριζόμενοι ὡς μέτρον ὅπόσον ἕκαστος καὶ ἂν θέλῃ;»

22. «Ἄν δὲ ταῦτα μὲν ἤξεύρετε, ὅτι εἶνε καλλίτερα, νομίζετε ὁμῶς, ὅτι δὲν δύνασθε νὰ διαβῆτε τοὺς ποταμούς, καὶ ὅτι μεγάλως ἠπατήθητε, διότι τοὺς διήλθατε, σκέφθητε, ἂν οἱ βάρβαροι ἔχουσι πράξει καὶ ἄλλο πλεον μωρότερον τούτου. Διότι πάντες μὲν οἱ ποταμοί, ἂν μακρὰν τῶν πηγῶν των εἶνε ἀδιάβατοι, ὅσον τις ὁμῶς προχωρεῖ πρὸς τὰς πηγὰς, γίνονται διαβατοί, οὐδὲ τὸ γόνυ βρέχοντες.»

23. «Ἄν δὲ καὶ οἱ ποταμοὶ μᾶς ἐμποδίσωσι νὰ διέλθωμεν αὐτούς, καὶ οὐδεὶς θελεῖ φανῆ ὁδηγὸς εἰς ἡμᾶς, οὐδὲ τότε πρέπει ἡμεῖς νὰ μικροψυχήσωμεν. Διότι ἤξεύρομεν, ὅτι οἱ Μυσοί, τοὺς ὁποίους δὲν εἶνε δυνατόν νὰ εἴπωμεν καλλιτέρους ἡμῶν, κατοικοῦσι πολλὰς καὶ μεγάλας καὶ πλουσίας πόλεις ἐντὸς τῆς χώρας τοῦ βασιλέως χωρὶς τὴν θέλησιν αὐτοῦ ἤξεύρομεν δὲ καὶ τοὺς Πισιδὰς ὡσαύτως· τοὺς Λυκάονας δὲ καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ εἶδομεν, ὅτι κυριεύσαντες τὰς ὠχυρωμένας θέσεις εἰς τὰς πεδιάδας, ἀπολαμβάνουσι τὰ προϊόντα τῆς χώρας τοῦ βασιλέως.»

24. «Καὶ ἐγὼ δὲ ἠδυνάμην νὰ εἴπω, ὅτι χρειάζεται νὰ μὴ κάμωμεν ἀκόμη φανεράν τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὴν

πατριδα, ἀλλὰ νὰ προσποιώμεθα, ὅτι θέλομεν νὰ κατοικήσωμεν αὐτοῦ εἰς κανὲν μέρος. Διότι γνωρίζω, ὅτι ὁ βασιλεὺς καὶ εἰς τοὺς Μυσοὺς ἤθελε δώσει πολλοὺς μὲν ὀδηγούς, πολλοὺς δὲ ὀμήρους, ὑποσχόμενος, ὅτι ἄνευ δολιότητος θὰ ἐκβάλῃ αὐτοὺς ἐκ τῆς ἐπικρατείας του, ἤθελε δὲ καὶ τὴν ὁδὸν ἀκόμη πλατύνει χάριν αὐτῶν, ἂν ἤθελον νὰ ἀπέλθωσι ἐφ' ἀμαξῶν συρομένων ὑπὸ τεσσάρων ἵππων. Καὶ εἰς ἡμᾶς εἰμι βέβαιος, ὅτι μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως τὰ αὐτὰ ἤθελε πράξει, ἂν μᾶς ἔβλεπεν ἐτοιμαζομένους νὰ μένωμεν.»

26. «Μοὶ φαίνεται λοιπὸν, ὅτι εἶνε πρέπον καὶ δίκαιον πρῶτον νὰ προσπαθῶμεν νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τοὺς οἰκείους, καὶ νὰ ἐπιδείξωμεν εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὅτι θέλουσι καὶ εἶνε πένητες, ἐνῶ δύνανται ἀφοῦ μεταφέρωσιν ἐνταῦθα τοὺς ζῶντας τώρα εἰς τὴν πατριδα των πολίτας καὶ στερουμένους κλήρου γῆς, νὰ βλέπωσι πλουσίους. Διότι βέβαια, ὦ ἄνδρες, πάντα ταῦτα τὰ ἀγαθὰ εἶνε ἀναμφιβόλως κτήματα ἐκείνων, οἵτινες δύνανται νὰ τοὺς ἐξουσιάσωσι.»

27. «Περὶ τούτου λοιπὸν πρέπει νὰ λέγωμεν, πῶς δηλαδὴ δυνάμεθα νὰ πορευώμεθα διὰ τρόπου ὅσον τὸ δυνατόν ἀσφαλεστάτου καὶ, ἂν ἦνε ἀνάγκη νὰ μαχώμεθα, ὅσον τὸ δυνατόν γενναιοτάτα. Πρῶτον μὲν λοιπὸν, εἶπε, μοὶ φαίνεται καλὸν νὰ κατακαύσωμεν τὰς ἀμάξας, τὰς ὁποίας ἔχομεν, ἵνα μὴ ὀδηγῶσιν ἡμᾶς τὰς ζεύγη, ἀλλὰ πορευώμεθα εἰς μέρος τὸ ὁποῖον συμφέρει εἰς τὸ στράτευμα· ἔπειτα καὶ τὰς σκηνάς νὰ συγκατακαύσω-

μεν. Διότι αὐται βάρος μᾶς προξενούσι, καὶ δὲν μᾶς χρησιμεύουσιν εἰς τίποτε, οὔτε εἰς τὴν μάχην, οὔτε εἰς τὸ νὰ ἔχωμεν τὰ πρὸς τροφήν ἀναγκαῖα.»

28. «Πρὸς τούτοις δὲ νὰ ρίψωμεν καὶ ἐκ τῶν ἄλλων σκευῶν τὰ περιττά, πλὴν ἐκείνων ὅσα ἔχομεν ἀναγκαῖα πρὸς τὸν πόλεμον, ἢ πρὸς τροφήν, ἢ πρὸς πόσιν, ἵνα ᾖνε ὅσον τὸ δυνατὸν πλεῖστοι ἐξ ἡμῶν εἰς τὰ ὄπλα, καὶ ὅσον τὸ δυνατὸν ἐλάχιστοι οἱ φέροντες τὰ σκεύη. Διότι ἤξεύρετε, ὅτι ἂν νικώμεθα, πάντα εἶνε ξένα· ἐὰν δὲ νικῶμεν πρέπει νὰ νομίζωμεν, ὅτι καὶ οἱ πολέμιοι θὰ ᾖνε σκευοφόροι ἡμῶν.»

29. «Μένει εἰς ἐμὲ νὰ εἶπω τι, τὸ ὁποῖον νομίζω, ὅτι εἶνε καὶ μέγιστον. Διότι βλέπετε καὶ τοὺς πολεμίους, ὅτι δὲν ἐτόλμησαν νὰ κινήσωσιν ἐναντίον ἡμῶν πόλεμον, πρὶν ἢ συλλάβωσι τοὺς στρατηγούς, πιστεύοντες, ὅτι, ἐὰν ἔχωμεν στρατηγούς, καὶ ὑπακούωμεν εἰς αὐτούς, δυνάμεθα νὰ τοὺς νικήσωμεν· συλλαβόντες δὲ τοὺς στρατηγούς, ἐνόμιζον, ὅτι εἶμεθα χαμένοι ὡς ἐκ τῆς ἀναρχίας καὶ ἀταξίας.»

30. «Πρέπει λοιπὸν οἱ τῶρα ἄρχοντες νὰ γείνωσι πολὺ ἐπιμελέστεροι, ἢ οἱ πρότερον, πολὺ δὲ εὐτακτότεροι καὶ εὐπειθεῖς οἱ στρατιῶται τῶρα εἰς τοὺς στρατηγούς, παρὰ πρότερον.»

31. «Ἐὰν δὲ τις ἀπειθῇ, ψηφίσατε νὰ ἔχη τὴν ἄδειαν ἕκαστος ἐξ ὑμῶν, ὅστις ἐκάστοτε ἤθελεν ἀπαντᾶ ἀπειθοῦντα, νὰ τιμωρῇ αὐτόν, ὡς ἄρχων αὐτοῦ· καὶ ἐὰν ψηφίσητε τοῦτο, τότε οἱ πολέμιοι θέλουσι μείνει παρὰ πολὺ ἠπατημένοι· διότι εἰς ταύτην τὴν ἡμέραν

θέλουσιν ἰδεῖ ἀντὶ ἐνός, μυρίους Κλεάρχους, οἵτινες δὲν θὰ ἐπιτρέψωσιν εἰς οὐδένα νὰ φανῆ ἄνανδρος.»

32. « Ἄλλ' ὅμως καιρὸς εἶνε πλέον νὰ παύσω τοῦ νὰ ὀμιλῶ· διότι καὶ οἱ πολέμιοι ἴσως εὐθύς θὰ ἐμφανισθῶσιν. Ὅστις λοιπὸν παραδέχεται ταῦτα, ὅτι εἶνε ὠφέλιμα, ἅς τὰ ἐπικυρώσῃ ὅσον τάχιστα, ἵνα ἐκτελῶνται ἐφαρμοζόμενα· ἂν ὅμως ἤξεύρῃ ἄλλο τι ὠφελιμώτερον, ἢ ὅπως ἐγὼ συνεβούλευσα, ἅς λάβῃ θάρρος, καὶ ἀπλοῦς στρατιώτης ἂν ἦνε, νὰ τὸ ἐκθέσῃ σαφῶς, διότι πάντες κοινῶς ἔχομεν χρεῖαν νὰ σωθῶμεν.»

33. Μετὰ ταῦτα ὁ Χειρίσοφος εἶπεν· « Ἄλλ' ἂν εἶνε χρεῖα καὶ ἄλλου τινὸς πλησίον ἐκείνων, ὅσα εἶπεν ὁ Ξενοφῶν, θὰ ἦνε δυνατὸν εὐθύς, μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν λεχθέντων, νὰ τὸ πράττωμεν· ὅσα δὲ ἔχει εἰπεῖ, φρονῶ ὅτι εἶνε ἄριστον εὐθύς νὰ τὰ παραδεχθῶμεν, καὶ ὅστις παραδέχεται αὐτά, ἅς ὑψώσῃ τὴν χεῖρα· » Πάντες ὑψώσαν αὐτήν.

34. Ἐγερθεὶς δὲ πάλιν ὁ Ξενοφῶν, εἶπεν, « ὦ ἄνδρες ἀκούσατε ὅσα ἀκόμη μοὶ φαίνονται ἀναγκαῖα. Εἶνε φανερόν ὅτι πρέπει ἡμεῖς νὰ πορευώμεθα εἰς μέρος, ὅπου θὰ ἔχωμεν τροφάς. Ἀκούω δέ, ὅτι εἶνε καλὰ χωρία, ἀπέχοντα ὄχι περισσότερον τῶν εἴκοσι σταδίων.»

35. « Δὲν ἤθελε λοιπὸν φανῆ παράδοξον εἰς ἐμέ, εἰάν οἱ πολέμιοι ἀκολουθῶσιν ἡμᾶς ἀπερχομένους, καθὼς πράττωσιν οἱ δειλοὶ κύνες, οἵτινες τοὺς μὲν πορευομένους διώκουσι καὶ δαγκάνουσιν, ἂν δύνωνται, τοὺς δὲ διώκοντας αὐτοὺς ἀποφεύγουσιν.»

36. « Ἴσως λοιπὸν θὰ ἦνε ἀσφαλέστερον εἰς ἡμᾶς νὰ πορευώμεθα, ἀφοῦ σχηματίσωμεν τὸν στρατὸν τετρά-

πλευρον, ἵνα καὶ τὰ σκευοφόρα καὶ τὰ ἐνοχλοῦντα ἡμᾶς πράγματα ὧσιν εἰς περισσοτέραν ἀσφάλειαν. Ἐὰν λοιπὸν τώρα ἤθελεν διορισθῆ, τίς πρέπει νὰ προηγήται τοῦ τετραπλευροῦ τούτου καὶ νὰ διοικῆ τὰ τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς, τίνες δὲ πρέπει νὰ ᾔνε ἐπὶ κεφαλῆς τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης πλευρᾶς, καὶ τίνες νὰ ὀπισθοφυλακῶσι, δὲν θὰ εἶνε χρεῖα, ὅταν ἤθελον ἔλθει οἱ ἐχθροὶ τότε νὰ σκεπτώμεθα, ἀλλ' ἠθέλομεν ἔχει εὐθὺς τοὺς διορισμένους.»

37. «Ἐὰν μὲν λοιπὸν στοχάζεται τις ἄλλο τι ὠφελιμώτερον, ἢς ᾔνε τοῦτο· εἰ δὲ μή, ὁ μὲν Χειρίστροφος ἄς γείνη ὀδηγός, ἐπειδὴ εἶνε καὶ Λακεδαιμόνιος, δύο δὲ τῶν παλαιοτάτων στρατηγῶν, ἄς ἔχῃσι τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης πλευρᾶς· ἡμεῖς δὲ οἱ νεώτεροι, κατὰ τὸ παρόν, ἄς ὀπισθοφυλακῶμεν, ἐγὼ δηλαδὴ καὶ ὁ Τιμασίων.»

38. «Καὶ εἰς τὸ ἐξῆς δοκιμάζοντες τοῦτον τὸν τρόπον τῆς τάξεως, θέλομεν σκεφθῆ ὅ,τι ἂν φανῆ ἐκάστοτε ὠφελιμώτατον εἰς ἡμᾶς. Ἄν δὲ τις κρίνῃ ἄλλο τι καλλίτερον, ἄς τὸ εἴπῃ.» Ἐπειδὴ δὲ οὐδεὶς ἀντέλεγεν, εἶπεν· «ὅστις ἐγκρίνει ταῦτα, ἄς ὑψώσῃ τὴν χεῖρα.» Πάντες τὰ παραδέχθησαν.»

39. «Τώρα λοιπὸν, εἶπε, πρέπει νὰ πηγαίνητε καὶ νὰ πράττητε τὰ ἀποφασισθέντα· καὶ ὅστις ἐξ ὑμῶν ἐπιθυμῆ νὰ ἴδῃ τοὺς οἰκίους του, ἄς ἐνθυμῆται νὰ ᾔνε γενναῖος ἀνὴρ· διότι δὲν δύναται κατ' ἄλλον τρόπον νὰ ἐπιτύχῃ τοῦτο· καὶ ὅστις ἐπιθυμῆ νὰ ζῆ, ἄς προσπαθῆ νὰ ᾔνε νικητής· διότι οἱ μὲν νικηταὶ φονεύουσι, οἱ δὲ νικώμενοι φονεύονται· καὶ ἂν τις ἐπιθυμῆ χρήματα, ἄς προσπαθῆσῃ.

νά γείνη νικητής· διότι οί νικηταί καί τὰ ἰδικά των σώζουσι, καί τῶν νικηθέντων τὰ πράγματα κυριεύουσιν.»

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

1. Ἀφοῦ ἐλέχθησαν ταῦτα, ἐσηκώθησαν καί ἀπελθόντες κατέκαιον τὰς ἀμάξας καί τὰς σκηνάς, ἐκ δὲ τῶν περιττῶν ἄλλα μὲν διένειμαν πρὸς ἀλλήλους, ἄν τις ἐχρειάζετό τι, τὰ δὲ ἄλλα ἔρριπτον εἰς τὸ πῦρ. Ἀφοῦ ἔπραξαν ταῦτα, προεγευμάτιζον. Ἐνῶ δὲ αὐτοὶ προεγευμάτιζον, ἔρχεται Μιθριδάτης μὲ ἰππεῖς ὡς τριάκοντα καί προσκαλέσας τοὺς στρατηγούς εἰς θέσιν, ἀφ' ἧς πάντες νὰ ἀκούωσιν, ὁμιλεῖ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον.

2. « Ἐγώ, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, καί πρὸς τὸν Κῦρον ἤμην πιστός, καθὼς ὑμεῖς ἤξεύρετε, καί τώρα ἐπιθυμῶ τὸ καλὸν ὑμῶν· ἐνταῦθα δὲ διάγω ζῶν μὲ πολὺν φόβον. Ἐὰν λοιπὸν ἴδω ἡμᾶς σκεπτομένους σωτήριόν τι, θὰ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς φέρων καί πάντας τοὺς ἀνθρώπους μου. Εἶπατε λοιπὸν πρὸς ἐμέ, τί ἔχετε εἰς τὸν νοῦν σας, διότι καί φίλος ὑμῶν εἶμαι καί τὴν ὠφέλειαν ὑμῶν ἐπιζητῶ καί θέλω κοινῶς μεθ' ὑμῶν ὁδοιπορήσει.»

3. Συμβουλευθέντες λοιπὸν οἱ στρατηγοὶ ἔκριναν καλὸν νὰ ἀποκριθῶσιν οὕτως· καί ἔλεγεν ὁ Χειρίσσοφος. « Ἡμεῖς ἔχομεν σκοπόν, ἐὰν μᾶς ἀφήσωσι νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν πατρίδα, νὰ διερχώμεθα τὴν χώραν, ὅσον δυνάμεθα, χωρὶς παντάπασιν νὰ βλάπτωμεν αὐτήν, ἐὰν δέ τις ἐμποδίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ νὰ βαδιζώμεν, νὰ τὸν πολεμῶμεν μεθ' ἀπάσης ἡμῶν τῆς δυνάμεως.»

4. Τότε προσεπάθει ὁ Μιθριδάτης νὰ πείσῃ αὐτούς, ὅτι εἶνε δύσκολον ἄνευ τῆς θελήσεως τοῦ βασιλέως νὰ σωθῶσιν. Ἐκ τούτου λοιπὸν ἐγένετο φανερός, ὅτι ἦτο κρυφίως σταλμένος· διότι εἰς ἓκ τῶν οἰκείων τοῦ Τισσαφέρνους παρηκολούθει αὐτόν, ἵνα βεβαιωθῇ.

5. Καὶ ἔκτοτε ἐφάνη καλὸν εἰς τοὺς στρατηγοὺς, ὅτι ἦτο καλλίτερον νὰ ἐκδώσωσι διαταγὴν, νὰ πολεμῶσιν ἀκαταπαύστως, ἐφ' ὅσον χρόνον εὐρίσκονται εἰς τόπον ἐχθρικόν· διότι προσερχόμενοι διέφθειρον τοὺς στρατιώτας καὶ ἓνα μάλιστα λοχαγὸν ἐξεπλάνησαν, Νίκαρχον τὸν Ἀρχάδα· καὶ ἔφυγε ταχέως τὴν νύκτα μετὰ εἴκοσιν ἀνθρώπων.

6. Μετὰ ταῦτα γευματίσαντες καὶ διαβάντες τὸν Ζαπάταν ποταμὸν ἐπορεύοντο παρατεταγμένοι, ἔχοντες εἰς τὸ μέσον τὰ ὑποζύγια καὶ τὰ πράγματά των. Ἐνῶ δὲ αὐτοὶ δὲν εἶχον ὁδοιπορήσει πολὺ διάστημα, φαίνεται πάλιν ἔμπροσθέν των ὁ Μιθριδάτης, ἔχων ἵππεις ὡς διακοσίους καὶ τοξότας καὶ σφενδονήτας ὡς τετρακοσίους πολὺ ἑλαφροὺς καὶ εὐζώνους· καὶ ἐπλησίαζεν εἰς τοὺς Ἑλληνας ὡσάν ἦτο φίλος αὐτῶν.

7. Ἀφοῦ δὲ ἐπλησίασαν, αἴφνης ἄλλοι μὲν αὐτῶν ἐτόξευον καὶ ἵππεις καὶ πεζοί, ἄλλοι δὲ ἐσφενδόνουν καὶ ἐπλήγονον. Οἱ δὲ ὀπισθοφύλακες τῶν Ἑλλήνων ἔπασχον μὲν κακῶς, δὲν ἠδύναντο δὲν ἄπροξενήσωσι κανὲν κακὸν εἰς τοὺς πολεμίους· διότι τῶν Κρητῶν τὰ βέλη δὲν ἔφθανον τόσο μακρὰν, ὅσον τὰ τῶν Περσῶν, καὶ πρὸς τούτοις ὄντες ἑλαφρὰ ὀπλισμένοι, περιωρίζοντο ἐντὸς τοῦ παρατεταγμένου στρατεύματος· καὶ οἱ ἀκον-

τισται ἡκόντιζον εἰς ὀλιγώτερον διάστημα, ὥστε δὲν ἔφθανον τοὺς σφενδονήτας.

8. Τότε ἐφάνη καλὸν εἰς τὸν Ξενοφῶντα, ὅτι πρέπει νὰ καταδιώκῃ αὐτούς· καὶ κατεδίωκον καὶ ὀπλῆται καὶ πελτασταί, ὅσοι ἔτυχον μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν ὀπισθοφυλακὴν· διώκοντες δὲ οὐδένα συνελάμβανον ἐκ τῶν πολλομένων.

9. Διότι οὔτε ἵππεῖς εἶχον οἱ Ἕλληνες, οὔτε οἱ πεζοὶ ἠδύναντο νὰ φθάσωσιν ἐντὸς ὀλίγου διαστήματος τοὺς πεζοὺς φεύγοντας· διότι δὲν ἠδύναντο νὰ καταδιώκωσι καὶ πολὺ μακρὰν τοῦ ἄλλου στρατεύματος.

10. Οἱ δὲ βάρβαροι ἵππεῖς καὶ φεύγοντες συγχρόνως ἐπλήγωνον, τοξεύοντες ἐκ τῶν ὀπισθεν ἀπὸ τῶν ἵππων, καὶ εἰς ὅσον διάστημα ἐδίωκον οἱ Ἕλληνες, τοσοῦτο μᾶλλον ἔπρεπε πάλιν μαχόμενοι νὰ ἐπιστρέψωσιν ὀπίσω.

11. Ὡστε τὴν ἡμέραν ὅλην δὲν προῦχώρησαν περισσότερο τῶν εἴκοσι καὶ πέντε σταδίων, ἀλλὰ τὸ δειλινὸν ἔφθασαν εἰς τὰς κώμας. Καὶ ἐκεῖ πάλιν ἦσαν εἰς ἀθυμίαν. Καὶ ὁ Χειρίσοφος καὶ οἱ ἀρχαιότατοι στρατηγοὶ κατηγοροῦν τὸν Ξενοφῶντα, διότι ἐδίωκεν ἀπὸ τῆς φάλαγγος τοὺς ἐχθρούς, καὶ αὐτὸς ἐκινδύνευε, καὶ τοὺς ἐχθρούς δὲν ἠδύνατο κατ' οὐδὲν περισσότερο νὰ βλάπτῃ.

12. Ἀκούσας δὲ ὁ Ξενοφῶν, ἔλεγεν, «ὅτι δικαίως τὸν ἐμέμφοντο, καὶ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ βεβαιοῖ τὸν λόγον τῶν. Ἄλλ' ἐγὼ, εἶπεν, ἠναγκάσθην νὰ τοὺς διώκω, διότι ἔβλεπον, ὅτι ἐὰν ἐμένομεν, ἡμεῖς μὲν ἐβλαπτόμεθα, πρὸς αὐτοὺς δὲ οὐδὲν κακὸν ἠδυνάμεθα νὰ προξενήσωμεν.»

13. «Ὅτε δὲ ἐδιώκομεν αὐτούς, ἀληθῶς συνέβη ὅ,τι σεῖς λέγετε, δηλαδὴ οὐδὲν κακὸν ἠδυνάμεθα νὰ πράττωμεν εἰς τοὺς πολεμίους, ἐπεστρέφομεν δὲ πολὺ δυσκόλως.»

14. «Ἄς ὀφείλομεν λοιπὸν χάριν εἰς τοὺς θεοὺς, οἱ πολέμιοι ἤλθον καθ' ἡμῶν ὄχι μὲ πολὺ στράτευμα, ἀλλὰ μὲ ὀλίγον, ὥστε δὲν μᾶς ἔβλαψαν μὲν πολὺ, μᾶς ἔδειξαν ὅμως τίνος πράγματος ἔχομεν ἔλλειψιν.»

15. «Διότι οἱ μὲν ἐχθροὶ τῶρα τοξεύουσι καὶ σφενδονῶσιν εἰς ὅσον διάστημα οὔτε οἱ τοξόται Κρήτες δύνανται νὰ τοὺς φθάσωσιν, οὔτε οἱ ἀκοντισταί· ὅταν δὲ πάλιν τοὺς διώκομεν, δὲν δυνάμεθα νὰ καταδιώκομεν αὐτούς πολὺ διάστημα μακρὰν ἀπὸ τοῦ στρατεύματος, εἰς ὀλίγον δὲ διάστημα, οὐδ' ὁ ταχύπους πεζὸς ἠδύνατο νὰ φθάσῃ πεζόν, ἂν ὁ ἐχθρὸς ἀπέιχε διάστημα βολῆς τόξου.»

16. «Ἡμεῖς λοιπὸν ἂν θέλομεν νὰ ἐμποδίζωμεν τούτους, ὥστε νὰ μὴ δύνωνται νὰ μᾶς βλάπτωσιν, ἐνῶ πορευόμεθα, χρειαζόμεθα ὅσον τάχιστα σφενδονήτας καὶ ἵππεις. Ἀκούω δέ, ὅτι εὐρίσκονται εἰς τὸ στράτευμά μας Ῥόδιοι, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ περισσότεροι, ὡς λέγουσιν, ἠξεύρουσι νὰ σφενδονῶσι, καὶ ὅτι τὸ βέλος των φθάνει εἰς διπλάσιον διάστημα τῶν Περσικῶν σφενδονῶν.»

17. «Διότι αἱ σφενδῶναι τῶν Περσῶν, ἐπειδὴ σφενδονῶσι μεγάλους λίθους, ὅσον χωρεῖ ἡ χεὶρ, φθάνουσιν εἰς ὀλίγην ἀπόστασιν. Οἱ Ῥόδιοι ὅμως καὶ τὰ μολύβδινα σφαιρίδια ἠξεύρουσι νὰ μεταχειρίζονται.»

18. «Ἐὰν λοιπὸν ἐξετάσωμεν, τίνες ἐξ αὐτῶν ἔχουσι

σφενδόνας, καὶ εἰς ἄλλον μὲν τούτων δώσωμεν χρήματα, εἰς ἄλλον δέ, ὅστις θελήσει νὰ πλέξῃ σφενδόνας, πληρώσωμεν, καὶ ἐκεῖνον, ὅστις θεληματικῶς συναριθμεῖται μετὰ τῶν σφενδονητῶν ἀπαλλάξωμεν ἀπὸ ἄλλης στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, ἴσως θὰ φανῶσί τινες ὠφέλιμοι εἰς ἡμᾶς.»

19. «Βλέπω δὲ ὅτι ὑπάρχουσιν ἵπποι εἰς τὸ στράτευμα, ἄλλοι μὲν τινες παρ' ἐμοί, ἄλλοι δέ, ὅσους ἔχει ἀφήσει ὁ Κλέαρχος, πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι αἰχμάλωτοι φέροντες σκεύη. Ἄν λοιπὸν τούτους συνάξωμεν ὅλους, καὶ ἀντὶ τούτων δώσωμεν ἄλλα σκευοφόρα ζῶα, ἴσως καὶ οὗτοι θέλουσι βλάψῃ κατὰ τι τοὺς πολεμίους, ὅταν φεύγωσιν.»

20. Ἐκρίθησαν ταῦτα καλὰ καὶ ταύτην τὴν νύκτα ἐγένεον σφενδονῆται ἕως διακόσιοι, ἵπποι δὲ καὶ ἱππεῖς ἐξελέχθησαν τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἕως πενήκοντα, καὶ ἐπρομηθεύθησαν εἰς αὐτοὺς δερμάτινα σκεπάσματα καὶ θώρακες· καὶ ἵππαρχος διωρίσθη ὁ Λύκιος τοῦ Πολυστράτου, Ἀθηναῖος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

1. Ἀφοῦ δὲ ἔμειναν ἐκείνην τὴν ἡμέραν, τὴν ἐπαύριον ἐπορεύοντο σηκωθέντες προφιάτερον διότι ἔπρεπεν αὐτοὶ νὰ διαβῶσι χαράδραν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐφοβοῦντο, μήπως οἱ πολέμιοι ἐπιπέσωσι κατ' αὐτῶν, ἐν ᾧ χρόνῳ διέβαινον αὐτήν.

2. Ἐνῶ δὲ αὐτοὶ εἶχον διαβῆ αὐτήν, πάλιν φαίνεται ὁ Μιθριδάτης, ἔχων χιλίους ἱππεῖς, τοξότας δὲ καὶ

σφενδονήτας ἕως τέσσαρας χιλιάδας· διότι τόσους ἐζήτησεν ἀπὸ τοῦ Τισσαφέρνους, ὑποσχόμενος, ἂν λάβῃ τούτους, ὅτι θὰ παραδώσῃ εἰς αὐτὸν τοὺς Ἕλληνας, ὑψηλοφρονήσας, ὅτι εἰς τὴν προτέραν προσβολὴν, εἰ καὶ εἶχεν ὀλίγους, οὐδεμίαν βλάβην ὑπέστη, πολλὰ δὲ κακὰ ἐνόμιζεν, ὅτι ἔπραξεν.

3. Ἀποῦ δὲ οἱ Ἕλληνες μετὰ τὴν διάβασιν τῆς χαράδρας ἀπέιχον αὐτῆς ὅσον ὀκτὼ σταδίους, διέβαινε καὶ ὁ Μιθριδάτης ἔχων τὴν δύναμίν του. Καὶ εἶχε δοθῆ διαταγὴ εἰς τοὺς πελταστὰς καὶ ὀπλίτας νὰ τρέξωσι κατὰ τῶν Ἑλλήνων, καὶ εἰς τοὺς ἰππεῖς εἶχε παραγγελθῆ νὰ διώκωσι μετὰ θάρρους, διότι ἔρχεται ὀπισθεν αὐτῶν ἀρκετὸν στράτευμα.

4. Ὅτε δὲ ὁ Μιθριδάτης εἶχε φθάσει, καὶ ἤδη σφενδόναι καὶ τοξεύματα ἔφθανον, ἐδόθη εἰς τοὺς Ἕλληνας σημεῖον διὰ τῆς σάλπιγγος, καὶ εὐθὺς ἔτρεχον δρομαίως ὅσοι εἶχον διαταχθῆ καὶ οἱ ἰππεῖς ὤρμουν· οἱ δὲ βάρβαροι δὲν ἐστάθησαν νὰ πολεμήσωσιν, ἀλλ' ἔφευγον εἰς τὴν χαράδραν.

5. Εἰς τὴν γενομένην δὲ ταύτην καταδίωξιν ἐφονεύθησαν πολλοὶ τῶν πεζῶν τῶν βαρβάρων, καὶ ἐκ τῶν ἰππέων συνελήφθησαν ζῶντες ἐντὸς τῆς χαράδρας ἕως δέκα καὶ ὀκτὼ. Τοὺς δὲ φονευθέντας οἱ Ἕλληνες ἠκρωτηρίασαν αὐθορμητῶς, διὰ νὰ ἦνε τὸ θέαμα ὅσον τὸ δυνατὸν φοβερώτατον εἰς τοὺς πολεμίους.

6. Καὶ οἱ μὲν πολέμιοι τοιαῦτα παθόντες, ἀνεχώρησαν· οἱ δὲ Ἕλληνες ἀσφαλῶς πορευόμενοι τὸ ἐπίλοιπον τῆς ἡμέρας, ἔφθασαν εἰς τὸν Τίγρητα ποταμὸν.

7. Ἐκεῖ ἦτο ἡρημωμένη πόλις μεγάλη, ὀνομαζομένη Λάρισσα. Εἰς ταύτην κατόκουν τὸ πάλαι οἱ Μῆδοι, τὸ δὲ πλάτος τοῦ τείχους αὐτῆς ἦτο εἴκοσι καὶ πέντε ποδῶν, ὕψος δὲ ἑκατόν, ἡ δὲ περιφέρεια τοῦ κύκλου δύο παρασάγγαι· ἦτο δὲ ἐκτισμένη διὰ πλίνθων ἐκ κεράμου· ὑπέκειτο δὲ βάσις ἐκ λίθου, τὸ ὕψος εἴκοσι ποδῶν.

8. Ταύτην τὴν πόλιν ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν, ὅταν οἱ Πέρσαι ἐλάμβανον τὴν ἀρχὴν παρὰ τῶν Μήδων, πολιορκῶν κατ' οὐδένα τρόπον ἠδύνατο νὰ τὴν κυριεύσῃ· ἀλλὰ νέφος ἐκάλυψε τὸν ἥλιον καὶ κατέστησεν αὐτὸν τόσον ἀφανῆ, ὥστε κατετρόμαξαν οἱ ἄνθρωποι καὶ οὕτως ἐκυριεύθη.

9. Πλησίον ταύτης τῆς πόλεως ἦτο πυραμὶς ἐκ λίθου, τὸ μὲν πλάτος ἐνὸς πλέθρου, τὸ δὲ ὕψος δύο πλέθρων. Ἐπάνω εἰς ταύτην εἶχον καταφύγει πολλοὶ βάρβαροι ἐκ τῶν πλησίον χωρίων.

10. Ἐντεῦθεν δὲ ἐπορεύθησαν σταθμὸν ἓνα, παρασάγγας ἕξ, καὶ ἔφθασαν εἰς τεῖχος ἔρημον μέγα, ὠνομαζέτο δὲ ἡ πόλις Μέσπιλα. Μῆδοι δὲ κατόκουν ποτὲ αὐτήν· ἦτο δὲ ἡ μὲν βάσις ἐκ πελεκημένου λίθου κογχυλιάτου, τὸ πλάτος πεντήκοντα ποδῶν καὶ τὸ ὕψος πεντήκοντα.

11. Ἐπὶ ταύτης δὲ τῆς βάσεως ἦτο ᾠκοδομημένον τεῖχος πλίνθινον, τὸ πλάτος πεντήκοντα ποδῶν, καὶ τὸ ὕψος ἑκατόν, ἡ δὲ περιφέρεια τοῦ κύκλου ἕξ παρασάγγαι. Ἐνταῦθα λέγουσιν ὅτι Μηδία ἡ γυνὴ τοῦ βασιλέως κατέφυγεν, ὅταν ἀπώλεσαν τὴν ἀρχὴν οἱ Μῆδοι καὶ τὸ ἐκυριεύσαν οἱ Πέρσαι.

12. Ταύτην δὲ τὴν πόλιν πολιορκῶν ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν δὲν ἠδύνατο νὰ κυριεύσῃ οὔτε διὰ τῆς πείνης οὔτε διὰ τῆς βίας· ἀλλ' ὁ Ζεὺς διὰ τῶν πολλῶν βροντῶν ἐξεφόβισεν αὐτούς, καὶ ἡ πόλις ἐκυριεύθη.

13. Ἐκ τούτου τοῦ τόπου ἐπορεύθησαν σταθμὸν ἓνα παρὰσάγγας τέσσαρας. Εἰς τοῦτον δὲ τὸν σταθμὸν ἐφάνη αἰφνιδίως ὁ Τισσαφέρνης μετὰ τῶν ἰππέων, τοὺς ὁποίους εἶχε φέρει εἰς βοήθειαν τοῦ βασιλέως καὶ μετὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Ὀρόντα γαμβροῦ τοῦ βασιλέως, καὶ μετὰ τῶν βαρβάρων, τοὺς ὁποίους εἶχε φέρει ὁ Κῦρος, καὶ ὄσους φέρων ὁ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως ἦλθεν εἰς βοήθειαν αὐτοῦ, καὶ πρὸς τούτοις ὄσους ὁ βασιλεὺς ἔδωκεν εἰς αὐτόν, ὥστε τὸ στράτευμα ἐφάνη πάμπλουτον.

14. Ἀφοῦ δὲ ἐπλησίασεν, ἄλλα μὲν σώματα στρατοῦ ἔβαλεν ὀπίσω, ἄλλα δὲ ἐτοποθέτησεν εἰς τὰ πλάγια τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησε νὰ ὀρμήσῃ, οὐδ' ἠθέλε νὰ κινδυνεύῃ, ἀλλὰ παρήγγειλε νὰ σφενδονίζωσι καὶ νὰ τοξεύωσι.

15. Ἀφοῦ δὲ τεθέντες εἰς παράταξιν οἱ Ῥόδιοι ἐσφενδόνησαν καὶ οἱ τοξόται ἐτόξευσαν καὶ πάντες ἐπετύγχανον εἰς τὸ ρίψιμον, διότι καὶ προθυμίαν πολλὴν ἂν δὲν εἶχον, δὲν ἦτον εὐκόλον νὰ μὴ ἐπιτυγχάνωσι, καὶ ὁ Τισσαφέρνης πολὺ ταχέως ἀπεχώρει ἔξω βελῶν καὶ τὰ ἄλλα σώματα ἀπεχώρησαν.

16. Κατὰ τὸ ἐπιλοιπον τῆς ἡμέρας οἱ μὲν ἐπορεύοντο, οἱ δὲ ἠκολούθουν· καὶ δὲν ἔβλαπτον πλέον οἱ Ἕλληες, ὡς ἄλλοτε, εἰς τὸν ἀκροβολισμὸν· διότι

Ῥόδιοι ἐσφενδόνιζον μακρότερον τῶν Περσῶν καὶ τῶν πλείστων τοξοτῶν.

17. Εἶνε δὲ μεγάλα καὶ τὰ τόξα τὰ Περσικὰ ὥστε ἦσαν χρήσιμα εἰς τοὺς Κρήτας ὅσα βέλη συνήθριζον αὐτοί, καὶ ἐξηκολούθουν μεταχειριζόμενοι τὰ βέλη τῶν πολεμίων, καὶ ἐγυμνάζοντο εἰς τὸ τοξεύειν μακρὰν, ῥίπτοντες ὑψηλὰ εἰς τὸν ἀέρα. Εὕρισκοντο δὲ καὶ νεῦρα πολλὰ εἰς τὰ χωρία καὶ μολυβδος, χρήσιμα εἰς τὰς σφενδόνας.

18. Καὶ ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν, ἀφοῦ ἐστρατοπέδευσαν οἱ Ἕλληνες εἰς τὰ χωρία, τὰ ὅποια εὔρον, ἀπῆλθον οἱ βάρβαροι νικημένοι εἰς τὸν τότε γινόμενον ἀκροβολισμόν· τὴν δὲ ἀκόλουθον ἡμέραν ἔμειναν οἱ Ἕλληνες καὶ ἔλαβον τροφάς· διότι πολὺς σίτος εὕρισκετο εἰς τὰ χωρία. Τὴν δὲ ἀκόλουθον ἡμέραν ἐπορεύοντο διὰ τῆς πεδιάδος, καὶ ὁ Τισσαφέρνης ἠκολούθει, κτυπῶν μακρόθεν αὐτούς.

19. Τότε λοιπὸν ἐνόησαν οἱ Ἕλληνες, ὅτι τετράγωνοειδὲς ἰσόπλευρον σχῆμα ἦτο κακὴ διάταξις τοῦ στρατεύματος, ὅταν ἀκολουθῶσιν οἱ πολέμιοι. Διότι εἶνε ἀνάγκη, ὅταν πλησιάζωσιν αἱ πλευραὶ τοῦ τετραγώνου, ἐξ αἰτίας στενοῦ δρόμου, ἢ διότι τοὺς ἀναγκάζουσιν ἢ ὄρη ἢ γέφυραι, νὰ στενοχωρῶνται οἱ ὀπλίται, καὶ νὰ βαδιζῶσι κακῶς στενοχωρούμενοι συγχρόνως καὶ ἐμπίπτοντες εἰς ταραχὴν ὥστε κατ' ἀνάγκην ἦσαν δυσ-
λομεταχειρίστοι, μὴ ὄντες ἐν τάξει.

20. Ὅταν δὲ πάλιν μακρυνθῶσιν αἱ πλευραὶ, ἀνάγκη
μασπῶνται οἱ τότε στενοχωρούμενοι καὶ νὰ μένη

κενὸν τὸ μέσον τῶν πλευρῶν καὶ νὰ πίπτωσιν εἰς ἀμηχανίαν οἱ ταῦτα πάσχοντες, ὅταν ἀκολουθῶσιν οἱ πολέμιοι. Καὶ ὅποτε ἦτον χρεῖα νὰ διέρχωνται γέφυραν ἢ ἄλλο τι πέρασμα, ἔσπευδεν ἕκαστος θέλων νὰ φθάσῃ πρῶτος. Καὶ τότε εὐκόλος ἦτον ἡ ἐπίθεσις τῶν πολεμίων.

21. Ἀφοῦ δὲ ἐνόησαν ταῦτα οἱ στρατηγοί, συνεκρότησαν ἕξ λόχους, ἕξ ἑκατὸν ἀνδρῶν ἕκαστον, καὶ διώρισαν λοχαγοὺς καὶ ἄλλους ὡς πεντηκοντάρχους καὶ ἐνωμοτάρχας. Κατ' αὐτὸν δὲ τὸν τρόπον πορευόμενοι ὁσάκις μὲν ἤθελον πλησιάζει αἱ πλευραὶ, ἔμενον ὀλίγον ὀπίσω οἱ λοχαγοί, ὥστε νὰ μὴ στενοχωρῶσι τὰς πλευράς, ἔπειτα δὲ ὠδήγουν τοὺς λόχους ἔξω τῶν πλευρῶν.

22. Ὅσακις δὲ ἀπεχωρίζοντο αἱ πλευραὶ τοῦ τετραγώνου, εἴαν μὲν ἦτο στενότερον τὸ μεταξὺ διάστημα, συνεπλήρουν τότε τὸ μέσον διὰ λόχων· εἴαν δὲ πλατύτερον, μὲ σώματα ἐκ πεντήκοντα ἀνδρῶν· ἂν δὲ ἦτο παρὰ πολὺ πλατὺ, διὰ ἐνωμοτιῶν· ὥστε νὰ ἦνε πλήρες πάντοτε τὸ μέσον.

23. Ἐὰν δὲ ἦτο χρεῖα νὰ διαβαίνωσι πέρασμά τι ἢ γέφυραν, δὲν ἐπορεύοντο ἀτάκτως, ἀλλὰ διέβαινον οἱ λοχαγοί ὁ εἰς κατόσιν τοῦ ἄλλου· καὶ ἂν εἰς ὅποιον δῆποτε μέρος τῆς ὁδοῦ ἐχρειάζετό τι ἢ φάλαγγ, ἦσαν οὗτοι παρόντες.

24. Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἐπορεύθησαν σταθμοὺς τέσσαρας. Ὅτε δὲ ἐπορεύοντο τὸν πέμπτον σταθμόν, εἶδον ἀνάκτορόν τι, καὶ περὶξ αὐτοῦ πολλὰ χωρία, τὴν δὲ ὁδὸν τὴν φέρουσαν εἰς τοῦτο τὸ χωρίον διερχομένην

διὰ γηλόφων ὑψηλῶν, οἱ ὅποιοι ἔφερον κάτω ἀπὸ τοῦ ὄρους, ὑπὸ τὸ ὅποῖον ἦτον ἡ κώμη. Καὶ εἶδον μὲν τοὺς λόφους μετὰ χαρᾶς οἱ Ἕλληνες, ὡς ἦτον ἐπόμενον, διότι οἱ πολέμιοι ἦσαν ἱππεῖς.

25. Ὅτε δὲ πορευόμενοι ἀνέβησαν ἐκ τῆς πεδιάδος ἐπάνω εἰς τὸν πρῶτον γήλοφον καὶ κατέβαινον μὲ σκοπὸν νὰ ἀναβαίνωσιν εἰς τὸν ἄλλον, ἐκεῖ φθάνουσιν αἰφνης οἱ βάρβαροι, καὶ ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ τόπου προσέβαλλον εἰς τὸν κατήφορον, ἐσφενδόνουν, ἐτόξευον, βιαζόμενοι ὑπὸ μαστίγων πρὸς τοῦτο.

26. Καὶ πολλοὺς ἐπλήγων καὶ ἐνίκησαν τοὺς γυμνήτας ἐκ τῶν Ἑλλήνων καὶ κατέκλεισαν αὐτοὺς ἐντὸς τοῦ παρατεταγμένου στρατοῦ, ὥστε ἦσαν παντάπασιν ἄχρηστοι ταύτην τὴν ἡμέραν, χωμένοι ἐντὸς τοῦ πλήθους, καὶ οἱ σφενδονῆται καὶ οἱ τοξόται.

27. Ἐπειδὴ δὲ στενοχωρούμενοι οἱ Ἕλληνες ἐπεχείρησαν νὰ διώκωσι, βραδέως μὲν φθάνουσιν εἰς τὴν κορυφήν, διότι ἦσαν ὀπλίται, οἱ δὲ πολέμιοι ταχέως ἐπήδων ἐπάνω.

28. Ὅσακις δὲ πάλιν ἤρχοντο πρὸς τὸ ἄλλο στρατευμα, ἔπασχον τὰ αὐτά· καὶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου λόφου τὰ αὐτά ἐγίνοντο· ὥστε ἀπεφάσισαν νὰ μὴ σηκώσωσι τοὺς στρατιώτας ἀπὸ τοῦ τρίτου γηλόφου, πρὶν ἢ ὀδηγήσωσιν ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος πελταστάς ἐκ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς τοῦ τετραγώνου.

29. Ἐπειδὴ δὲ οὗτοι ἀνέβησαν ὑψηλότερον, ἢ οἱ ἀκολουθοῦντες πολέμιοι, δὲν προσέβαλλον πλέον οἱ ἔχθροὶ τοὺς καταβαίνοντας, φοβούμενοι μήπως ἀποκο-

πῶσι, καὶ ἔλθωσιν οἱ Ἕλληνες καὶ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν.

30. Τοιοῦτοτρόπως πορευόμενοι τὸ ἐπίλοιπον τῆς ἡμέρας, ἄλλοι μὲν εἰς τὴν ὁδὸν πρὸς τὸ μέρος τῶν λόφων, ἄλλοι δὲ κατὰ τὸ ὄρος προφθάνοντες αὐτούς, ἦλθον εἰς τὰ χωρία καὶ διώρισαν ὀκτὼ ἰατρούς· ἐπειδὴ ἦσαν πολλοὶ οἱ πληγωμένοι.

31. Ἐκεῖ ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἕνεκα τῶν πληγωμένων καὶ συγχρόνως, διότι εἶχον ἐκεῖ πολλὰς τροφάς, ἄλευρα, οἶνον, κριθάς πολλὰς συσσωρευμένας πρὸς τροφήν τῶν ἵππων· ταῦτα δὲ ἦσαν συνηθροισμένα διὰ τὸν σατράπην τῆς ἐπαρχίας· τὴν δὲ τετάρτην ἡμέραν κατέβησαν εἰς τὴν πεδιάδα.

32. Ἀφοῦ δὲ κατέλαβεν αὐτούς ὁ Τισσαφέρνης μετὰ τοῦ στρατοῦ του, ἡ ἀνάγκη τοὺς ἐδίδαξε νὰ κατασκευάσωσιν εἰς τὴν πρώτην κώμην, τὴν ὁποίαν εἶδον καὶ νὰ μὴ μάχωνται πλέον κατὰ τὴν ὁδοπορίαν· διότι ἦσαν πολλοὶ οἱ ἀπόμαχοι, οἱ πληγωμένοι δηλαδὴ καὶ οἱ φεροντες αὐτούς καὶ οἱ βαστάζοντες τὰ ὄπλα τῶν φερόντων τοὺς πληγωμένους.

33. Ἀφοῦ δὲ κατεσκηνώσαν καὶ ἤρχισαν κατ' αὐτῶν οἱ βάρβαροι ἀκροβολισμὸν πλησιάζοντες εἰς τὴν κώμην, πολὺ ὑπερεῖχον οἱ Ἕλληνες· διότι ἦτο μεγάλη ἡ διαφορὰ ἐκ τῆς χώρας ὀρμῶντες νὰ ἀποκρούσωσι τὸν ἐχθρόν, ἢ πορευόμενοι νὰ μάχωνται κατὰ τῶν ἐφορμούντων πολεμίων.

34. Ὅτε δὲ πλέον ἐγένετο δειλινόν, καιρὸς ἦτο νὰ ἀναχωρήσωσιν οἱ πολέμιοι· διότι ποτὲ δὲν ἐστρατοπέ-

δευον οί βάρβαροι ὀλιγώτερον τῶν ἐξήκοντα σταδίων μακράν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἐπειδὴ ἐφοβοῦντο, μήπως ἐν καιρῷ νυκτὸς ἐπιτεθῶσιν οἱ Ἕλληνες κατ' αὐτῶν.

35. Διότι τὴν νύκτα εἶνε δυσκίνητον πολὺ τὸ Περσικὸν στράτευμα, διότι καὶ οἱ ἵπποι των εἶνε δεδεμένοι, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οἱ πόδες αὐτῶν δεσμευμένοι, ἵνα μὴ φεύγωσιν, ἂν ἤθελον λυθῆ, καὶ ἂν συμβαίνει θόρυβός τις, πρέπει τότε νὰ στρώσῃ τὸν ἵππον ὁ Πέρσης καὶ νὰ τὸν χαλινώσῃ, καὶ ἐνδυθεὶς τὸν θώρακα, νὰ ἀναβῆ ἐπάνω εἰς τὸν ἵππον. Πάντα δὲ ταῦτα εἶνε δύσκολον νὰ κάμῃ τις τὴν νύκτα, καὶ ὅταν γίνηται θόρυβος. Ἐνεκα τούτου ἐσκήνουν μακράν τῶν Ἑλλήνων.

36. Ἐπειδὴ δὲ ἤκουον οἱ Ἕλληνες, ὅτι οἱ βάρβαροι θέλουσι νὰ ἀπέρχωνται καὶ τὴν εἶδησιν ταύτην ἀνήγγελλεν ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον, ὁ κήρυξ ἐφώναζεν εἰς τοὺς Ἕλληνας νὰ ἐτοιμάζωνται, ἐνῶ οἱ βάρβαροι ἤκουον· καὶ χρόνον μὲν ὀλίγον ἐβράδυνον τὴν ἀναχώρησίν των οἱ βάρβαροι· ἀφοῦ δὲ παρῆλθεν ἡ ὥρα, ἀνεχώρησαν· διότι δὲν ἐφάνη καλὸν εἰς αὐτοὺς νὰ περιπατῶσι νύκτα, ὅπως ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸ στρατόπεδον.

37. Ἀφοῦ δὲ πλέον ἐβλεπον οἱ Ἕλληνες, ὅτι αὐτοὶ ἀληθῶς ἀνεχώρουν, σηκωθέντες καὶ αὐτοὶ ἐπορεύοντο καὶ ἐπροχώρησαν ἕως ἐξήκοντα στάδια· καὶ τόσον ἀπεμακρύνθησαν ἀπ' ἀλλήλων τὰ δύο στρατεύματα, ὥστε τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν δὲν ἐφάνησαν οἱ πολέμιοι, οὐδὲ τὴν τρίτην· τὴν δὲ τετάρτην ἐξεληθόντες νύκτα οἱ βάρβαροι προκαταλαμβάνουσι τόπον πολὺ κατάλληλον, δι'

οὐ ἔμελλον οἱ Ἕλληνες νὰ διέλθωσιν, ἤγουν κορυφὴν ὄρους, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἦτον ἡ κατάβασις εἰς τὴν πεδιάδα.

38. Ἐπειδὴ δὲ ἔβλεπεν ὁ Χειρίσοφος τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους προκατειλημμένην, καλεῖ τὸν Ξενοφῶντα ἀπὸ τῆς οὐρᾶς τοῦ στρατεύματος καὶ διατάττει, ἀφοῦ λάβῃ τοὺς πελταστάς, νὰ φθάσῃ ἔμπρός.

39. Ὁ δὲ Ξενοφῶν δὲν ἔφερε τοὺς πελταστάς, διότι ἔβλεπεν, ὅτι ἤρχισε νὰ φαίνεται ὁ Τισσαφέρνης μετ' ὄλου τοῦ στρατεύματος, ἀλλ' αὐτὸς δραμῶν ἐφιππος τὸν ἠρώτα, « Διὰ τί μὲ προσκαλεῖς; καὶ ὁ Χειρίσοφος λέγει εἰς αὐτόν. « Δύνασαι νὰ βλέπῃς· εἶνε δηλαδὴ προκατειλημμένος ὁ ἔμπροσθεν ἡμῶν λόφος, ὑπὸ τὸν ὁποῖον εἶνε ὁ δρόμος τῆς καταβάσεως, καὶ ἀδύνατον νὰ διέλθωμεν, ἂν δὲν διώξωμεν αὐτοὺς ἐκεῖθεν. Ἀλλὰ διὰ τί δὲν ἔφερεις τοὺς πελταστάς; »

40. Ὁ δὲ Ξενοφῶν εἶπεν, ὅτι δὲν τὸ ἔκρινεν εὐλογον ν' ἀφήσῃ ἔρημα τὰ ὀπίσθεν μέρη, διότι φαίνονται οἱ ἐχθροί. « Τώρα ὅμως, εἶπεν ὁ Χειρίσοφος, πρέπει νὰ σκεφθῶμεν, πῶς τις θὰ ἐκδιώξῃ τοὺς ἄνδρας τούτους ἐκ τοῦ λόφου.»

41. Τότε ὁ Ξενοφῶν βλέπει τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους τὴν ὑπεράνω αὐτοῦ, ὅτι ἦτον εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ στρατεύματος τῶν Ἑλλήνων, καὶ ὅτι ἀπὸ ταύτης τῆς κορυφῆς ἠδύνατό τις νὰ ἀναβῆ εἰς τὸν λόφον, ὅπου ἦσαν οἱ πολέμιοι, καὶ λέγει· « Κάλλιστον εἶνε εἰς ἡμᾶς, ὦ Χειρίσοφε, ν' ἀναβῶμεν ὅσον τὸ δυνατόν τάχιστα εἰς τὴν κορυφὴν· διότι ἂν ταύτην λάβωμεν, δὲν θέλουσι δυνηθῆ οἱ πολέμιοι νὰ μείνωσιν, οἱ ὅποιοι εἶνε ὑπεράνω

τῆς ὁδοῦ· ἀλλ' ἐὰν θέλῃς, μένε εἰς τὸ στράτευμα, καὶ ἐγὼ ὑπάγω· ἂν ὁμως θέλῃς, ὕπαγε σὺ εἰς τὸ ὄρος, καὶ ἐγὼ μένω ἐνταῦθα.»

42. «Σοὶ δίδω τὴν ἄδειαν, εἶπεν ὁ Χειρίσοφος, νὰ ἐκλέξῃς ποῖον ἐκ τῶν δύο θέλεις.» Εἰπὼν ὁ Ξενοφῶν, ὅτι εἶνε νεώτερος, ἐκλέγει νὰ ὑπάγῃ· εἶπε δὲ νὰ πέμψῃ μετ' αὐτοῦ ἄνδρας ἀπὸ τοῦ ἔμπροσθεν μέρους τοῦ στρατοῦ, διότι ἦτο μακρὰν νὰ λάβῃ ἀπὸ τῆς οὐρᾶς.

43. Καὶ ὁ Χειρίσοφος πέμπει μετ' αὐτοῦ τοὺς εἰς τὴν ἔμπροσθοφυλακὴν εὐρισκομένους πελταστάς, καὶ τοὺς εἰς τὸ μέσον τοῦ τετραγώνου· διέταξε δὲ νὰ τὸν ἀκολουθήσωσιν οἱ τριακόσιοι ἐκ τῶν ἐπιλέκτων, τοὺς ὁποίους αὐτὸς εἶχεν εἰς τὸ μέτωπον τοῦ τετραγώνου.

44. Ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο ὅσον ἠδύναντο τάχιστα· οἱ δὲ ἐπὶ τοῦ λόφου ἐχθροί, καθὼς ἐνόησαν, ὅτι οἱ Ἕλληνες βαδίζουσι νὰ καταλάβωσι τὴν κορυφὴν, εὐθὺς καὶ αὐτοὶ ὤρμησαν φιλοτιμούμενοι νὰ προκαταλάβωσι τὴν κορυφὴν.

45. Καὶ τότε πολλὴ κραυγὴ ἐγένετο εἰς τὸ Ἕλληνικὸν στράτευμα, ἐνθαρρύνοντες τοὺς ἰδικούς των· ὁμοίως καὶ πολλὴ κραυγὴ εἰς τὸ στράτευμα τοῦ Τισσαφέρους, ἐγκαρδιώνοντες οἱ βάρβαροι τοὺς ἰδικούς των.

46. Ὁ δὲ Ξενοφῶν περιερχόμενος ἔφιππος πλησίον αὐτῶν, τοὺς ἐνεθάρρυνε λέγων· «Ἄνδρες, στοχάσθητε, ὅτι ἀγωνιζόμεθα καὶ ὑπὲρ ἐπιστροφῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὑπὲρ τῶν παιδῶν μας καὶ γυναικῶν· ἂν δὲ ὀλίγον κοπιᾶσωμεν, χωρὶς μάχην τὸ ἐπίλοιπον τῆς ὁδοῦ θέλομεν πορευθῆ.»

47. Σωτηρίδης δὲ ὁ Σικυώνιος εἶπε· «Δὲν εἴμεθα ἐξ ἴσου, ὦ Ξενοφῶν, διότι σὺ τρέχεις ἔφιππος, κ' ἐγὼ πολὺ βᾶρος καὶ κόπον δοκιμάζω φορτωμένος τὴν ἀσπίδα μου.»

48. Καὶ ὁ Ξενοφῶν ἀκούσας ταῦτα, ἀφοῦ ἐπήδησε κάτω τοῦ ἵππου, σπρώχνει αὐτὸν ἐκ τῆς τάξεως καὶ ἀφαιρέσας τὴν ἀσπίδα, ἐπορεύετο ὅσον τάχιστα ἠδύνατο· ἔτυχε δὲ καὶ νὰ φορῇ καὶ τοῦ ἱππικοῦ θώρακα, ὥστε ἐστεναχωρεῖτο. Καὶ τοὺς μὲν ἔμπροσθεν διέταξε νὰ προχωρῶσι, τοὺς δὲ ὀπίσθεν νὰ τὸν φθάνωσι μόλις ἀκολουθοῦντες.

49. Οἱ δ' ἄλλοι στρατιῶται κτυπῶσι καὶ λιθοβολοῦσι καὶ ὑβρίζουσι τὸν Σωτηρίδην, ἕως ὅτου ἠνάγκασαν νὰ λάβῃ τὴν ἀσπίδα καὶ νὰ πορευῆται. Ὁ δὲ Ξενοφῶν ἀναβάς ἐπὶ τοῦ ἵππου, καθόσον μὲν ἦτο πορεύσιμον τὸ μέρος, ὠδήγει τὸν στρατὸν τοῦ ἔφιππος, ὅταν δὲ ἦτο τὸ μέρος ἀδιάβατον, καταβαίνων τοῦ ἵππου, ἔτρεχεν πεζός. Καὶ φθάνουσιν εἰς τὴν κορυφὴν, προλαβόντες τοὺς ἐχθρούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

1. Τότε λοιπὸν οἱ μὲν βάρβαροι στραφέντες ἔφευγον ἕκαστος, ὅπως ἠδύνατο· οἱ δὲ Ἕλληνες εἶχον τὴν κορυφὴν. Τὸ δὲ στράτευμα τοῦ Τισσαφέρους καὶ τοῦ Ἀριαίου δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησε· ὁ δὲ Χειρίστροφος μετὰ τῶν στρατιωτῶν του καταβάντες εἰς τὴν πεδιάδα ἐστρατοπέδευσαν εἰς κώμην πλήρη πολλῶν ἀγαθῶν. Ἡ-

σαν δὲ πρὸς τούτοις καὶ ἄλλαι κώμαι εἰς ταύτην τὴν πεδιάδα πλησίον τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ, πλήρεις πολλῶν πρὸς τροφήν ἀναγκαίων.

2. Ἐνῶ δὲ ἦτο δειλινόν, αἰφνης φαίνονται οἱ πολέμιοι εἰς τὴν πεδιάδα, καὶ κατέκοψάν τινας ἐκ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ἦσαν ἐσκορπισμένοι εἰς τὴν πεδιάδα πρὸς ἀρπαγὴν· καὶ πολλὰ κοπάδια βοσκόντων ζῶων κατελήφθησαν, ἐνῶ διεβιάζοντο εἰς τὸ πέραν τοῦ ποταμοῦ.

3. Τότε ὁ Τισσαφέρνης καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἐπεχείρησαν νὰ καίωσι τὰς κώμας. Καὶ μερικοὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἐλυπήθησαν πολὺ, διότι ἐφοβοῦντο, μήπως δὲν ἔχουσι, πόθεν νὰ λαμβάνωσι τὰ πρὸς τροφήν ἀναγκαῖα, ἐὰν οἱ πολέμιοι ἤθελον καίει τὰς κώμας.

4. Καὶ ὁ μὲν Χειρίσοφος μετὰ τῶν στρατιωτῶν του ἐπέστρεφον ἐκ τῆς βοηθείας πρὸς τοὺς ἐσκορπισμένους στρατιώτας· ὁ δὲ Ξενοφῶν ἀφοῦ κατέβη ἐκ τοῦ λόφου, περιήρχετο τὰ σώματα, τὰ ὅποια ἐπέστρεφον ἐκ τῆς βοηθείας καὶ ἔλεγε πρὸς τοὺς στρατιώτας.

5. «Βλέπετε, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, ὅτι ὑποχωροῦσιν οἱ ἐχθροὶ καὶ δίδουσι τὴν χώραν ταύτην νὰ ἦνε ἰδική μας; Διότι ὅσα προσεπάθησαν διὰ τῆς εἰρήνης νὰ κατορθώσωσιν, ἦτοι νὰ μὴ καίωμεν ἡμεῖς τὴν χώραν τοῦ βασιλέως, τώρα αὐτοὶ τὴν καίουσιν· ὡσὰν νὰ ἦνε ξένη. Ἄλλ' ἐὰν ἀφήσωσιν εἰς μέρος τι τροφὰς εἰς ἑαυτούς, θὰ ἴδωσιν, ὅτι καὶ ἡμεῖς ἐκεῖ πορευόμεθα.»

6. «Ἄλλ' ὦ Χειρίσοφε, εἶπε, μοὶ φαίνεται καλὸν νὰ πέμψωμεν ἀνθρώπους ἐναντίον ἐκείνων, οἱ ὅποιοι καίουσιν, ἵνα προφυλάξωμεν τὴν χώραν, ὡς ἰδικὴν μας.

Ὁ δὲ Χειρίσοφος εἶπεν· «ἐγὼ δὲν κρίνω αὐτὸ καλόν, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς, εἶπεν, ἄς καίωμεν, καὶ τοιουτοτρόπως ταχύτερον θέλουσι παύσει ἀπὸ τοῦ νὰ καίωσιν.»

7. Ὅταν δὲ ἐπανῆλθον εἰς τὸ στρατόπεδον, οἱ μὲν ἄλλοι μετέβησαν πρὸς ἀναζήτησιν τροφῶν, οἱ δὲ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ συνελθόντες συνεσκέπτοντο. Καὶ εὗρισκοντο τότε εἰς πολλὴν ἀμηχανίαν· διότι ἀφ' ἐνὸς ἦσαν ὄρη πολὺ ὑψηλά, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ ποταμὸς τοσοῦτον βαθύς, ὥστε οὔτε τὰ δόρατα αὐτῶν, τὰ ὅποια ἐδοκίμαζον, δὲν ἔφθανον εἰς τὸν πυθμένα.

8. Ἐνῷ δὲ εὗρισκοντο εἰς ἀπορίαν, προσελθὼν εἰς αὐτοὺς ἀνὴρ τις Ῥόδιος, εἶπεν· «ἐγὼ θέλω διαβιβάσει ὑμᾶς κατὰ τετρακισχιλίους ὀπλίτας, ἂν μοὶ δώσητε, ὅσα χρειάζομαι, καὶ ἔν τάλαντον εἰς μισθόν.»

9. Ἐρωτώμενος δὲ τίνος ἔχει χρεῖαν; «Ἄσκια, εἶπε, χρειάζομαι ἕως δύο χιλιάδας. Βλέπω δὲ ἐνταῦθα πολλὰ πρόβατα, καὶ αἴγας, καὶ βοῦς, καὶ ὄνους, τὰ ὅποια ἀφοῦ ἐκδάρωμεν καὶ φουσκώσωμεν, εὐκόλως αὐτὰ θὰ διευκολύνωσιν εἰς ἡμᾶς τὴν διάβασιν.»

10. «Θὰ χρειασθῶ δὲ καὶ τὰ δεσίματα, τὰ ὅποια μεταχειρίζεσθε περὶ τὰ ζῶα. Διὰ τούτων, εἶπεν, ἀφοῦ δέσω τὰ ἀσκία τὸ ἔν μετὰ τοῦ ἄλλου, θέλω κρεμάσει ἐξ ἐνὸς ἐκάστου ἐξ αὐτῶν λίθους καὶ ἀφοῦ ἀφήσω αὐτοὺς εἰς τὸ ὕδωρ, καθὼς ἀγκύρας, θέλω προσορμίσει τὰ ἀσκία, ἀφοῦ τὰ μεταφέρω καὶ δέσω τὸ ἔν μετὰ τοῦ ἄλλου, ἔπειτα δὲ θέλω ἐπιθέσει κλάδους δένδρων καὶ ρίψει ἐπ' αὐτῶν χῶμα.»

11. «Ὅτι μὲν λοιπὸν δὲν θέλετε καταβυθισθῆ, εὐθύς

τώρα θέλετε καλῶς ἐννοήσαι· ἕκαστον δηλαδὴ ἀσκίον δύναται νὰ ἔχη δύο ἄνδρας χωρὶς νὰ βυθισθῆ· ἵνα δὲ μὴ γλυστράτε, οἱ κλάδοι καὶ τὸ χῶμα θέλουσιν ἐμποδίσαι.»

12. Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ στρατηγοὶ ἐνέκριναν τὴν μὲν ἐφεύρεσιν νόστιμον, τὸ δὲ ἔργον ἀδύνατον· διότι πέραν τοῦ ποταμοῦ ἦσαν πολλοὶ ἵππεῖς μέλλοντες νὰ ἐμποδίσωσιν, οἱ ὅποιοι κατ' οὐδένα τρόπον ἤθελον ἐπιτρέψαι εἰς τοὺς πρώτους νὰ ἐξέλθωσιν εἰς τὴν ὄχθην.

13. Ὅθεν τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἀνεχώρουν ὀπίσω πρὸς τὴν Βαβυλῶνα εἰς τὰς ἀκαύστους κώμας, ἐπειδὴ κατέκαυσαν ἐκεῖνα, ἐξ ὧν ἐπορεύοντο· ὥστε οἱ ἐχθροὶ δὲν ἔτρεχον ὀπίσω αὐτῶν, ἀλλ' ἔβλεπον καὶ ὠμοιάζον πρὸς ἀνθρώπους θαυμάζοντας, εἰς ποῖον μέρος τέλος πάντων θέλουσι διευθυνθῆ οἱ Ἕλληνες, καὶ τί ἔχουσι κατὰ νοῦν.

14. Τότε οἱ μὲν ἄλλοι στρατιῶται ἦσαν πρὸς ἀναζήτησιν τροφῶν· οἱ δὲ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ πάλιν συνῆλθον καὶ συναθροίσαντες τοὺς αἰχμαλώτους, ἐξήταζον νὰ μάθωσι περὶ πάσης τῆς πέριξ χώρας, ἐκαστῇ ὁποῖα τις ἦτο.

15. Οὗτοι δ' ἔλεγον, ὅτι πρὸς μὲν μεσημβρίαν εἶνε ἡ ὁδός, ἡ ὁποία φέρει εἰς τὴν Βαβυλῶνα καὶ τὴν Μηδίαν, δι' ἧς ἦλθον· πρὸς δὲ Ἀνατολὰς εἰς τὰ Σοῦσα καὶ Ἐκβάτανα, ὅπου λέγεται ὅτι ὁ βασιλεὺς διατρίβει τὸ θέρος καὶ τὸν χειμῶνα· ἀφοῦ δὲ τις διαβῆ τὸν ποταμὸν πρὸς δυσμὰς, ἡ ὁδὸς φέρει εἰς τὴν Λυδίαν καὶ Ἰωνίαν, ἡ δὲ ἐστραμμένη διὰ τῶν ὀρέων πρὸς ἄρκτον, ὀδηγεῖ εἰς τοὺς Καρδούχους.

16. Περί δὲ τούτων, εἶπον, ὅτι κατοικοῦσιν εἰς τὰ ὄρη, καὶ εἶναι πολεμικοὶ καὶ δὲν ὑποτάσσονται εἰς τὸν βασιλέα, ἀλλὰ μάλιστα ἤλθόν ποτε κατ' αὐτῶν ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάδες βασιλικοῦ στρατοῦ, καὶ ἐκ τούτων οὐδείς ἐπέστρεψεν ὀπίσω ἕνεκα τῆς κακοτοπίας· ὁσάκις ὁμως ἤθελον κάμει εἰρήνην πρὸς τὸν σατράπην, τὸν ἐν τῇ πεδιάδι, ἔρχονται οὗτοι πρὸς ἐκείνους, καὶ ἐκεῖνοι πρὸς αὐτούς.

17. Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ στρατηγοὶ ἔβαλον χωριστὰ τοὺς λέγοντας, ὅτι γνωρίζουσι τὴν ὁδὸν τὴν ἀγούσαν εἰς ἕνα ἕκαστον μέρος, χωρὶς διόλου νὰ φανερώσωσι, ποῦ ἔμελλον νὰ πορεύωνται. Ἐφαίνετο δὲ καλὸν εἰς τοὺς στρατηγοὺς, ὅτι ἀναγκαῖον εἶνε νὰ ἐμβάλλωσι διὰ τῶν ὁρέων εἰς τοὺς Καρδούχους· διότι ἔλεγον, ὅτι ἀφοῦ διέλθωσι διὰ τούτων, θὰ φθάσωσιν εἰς τὴν Ἀρμενίαν, τὴν ὁποίαν ἐξουσίαζεν ὁ Ὀρόντας, ἐπαρχίαν μεγάλην καὶ πλουσίαν. Ἐκείθεν δέ, εἶπον, ὅτι εἶνε ἀνοικτὴ ἡ ὁδός, νὰ ὑπάγη τις, ὅπου καὶ ἂν θέλῃ.

18. Σχετικῶς πρὸς ταῦτα ἐθυσίασαν, εἰς ποίαν ὄραν τῆς ἡμέρας φαίνεται καλὸν νὰ ἀρχίσωσι τὴν ὁδοιπορείαν τῶν· διότι ἐφοβοῦντο, μήπως οἱ βάρβαροι προκατάβωσι τὴν διάβασιν τῶν ὁρέων· καὶ παρήγγειλαν τοὺς στρατιώτας, ἀφοῦ ἤθελον δειπνήσει, νὰ ἀναπαύωνται πάντες ὀπλισμένοι καὶ ἔτοιμοι, καὶ νὰ ἀκρολουθῶσιν, ὅταν τις διατάττῃ αὐτούς.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ Δ΄.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Ἔσθ' ἡμεῖς λοιπὸν ἐγένοντο εἰς τὴν ἀνάβασιν μέχρι τῆς μάχης, καὶ ὅσα μετὰ τὴν μάχην ἐν καιρῷ εἰρήνης, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ συνοδοιπόροι τοῦ Κύρου Ἕλληνας, καὶ ὅσοι πόλεμοι ἐγένοντο ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων μετὰ τὴν παράβασιν τῶν συνθηκῶν ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ Τισσαφέρνου, ἐνῶ ἤκολούθει αὐτοῦ τὸ Περσικὸν στράτευμα, ταῦτα ἔχουσι δηλωθῆ εἰς τὸ προηγούμενον βιβλίον.

2. Ἀφοῦ δὲ ἦλθον ἐκεῖ, ὅπου ὁ μὲν Τίγρης ποταμὸς ἦτον ὅλως διόλου ἀδιάβατος ἐνεκα τοῦ βάρους καὶ τοῦ πλάτους, διάβασις δὲ δὲν ἦτον οὐδεμία, ἀλλὰ τὰ Καρδούγια ὄρη κρημνώδη ἐκρέμαντο ἄνωθεν αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ, ἐφαίνετο τότε καλὸν εἰς τοὺς στρατηγοὺς, ὅτι πρέπει νὰ πορευθῶσι διὰ τῶν ὄρέων.

3. Διότι ἤκουσαν ἀπὸ τῶν αἰχμαλώτων, ὅτι, ἐάν ἦ-

Θελον διέλθει τὰ Καρδούχια ὄρη, θὰ διαβῶσι τὰς πηγὰς τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ εἰς τὴν Ἀρμενίαν, ἂν θέλωσιν, εἰ δὲ μὴ, ἀφίνουσιν αὐτόν· καὶ τοῦ Εὐφράτου δὲ αἱ πηγαί, ἐλέγετο, ὅτι δὲν εἶνε μακρὰν τοῦ Τίγρητος, καὶ τὸ πρᾶγμα οὕτως ἔχει.

4. Τὴν δὲ ἐμβολὴν εἰς τὴν χώραν τῶν Καρδούχων κάμνουσι κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον, προσπαθοῦντες συγχρόνως μὲν νὰ ἀπατήσωσιν αὐτούς, συγχρόνως δὲ νὰ καταλάβωσι τὰς κορυφάς, πρὶν οἱ πολέμιοι προφθάσωσι καὶ πράξωσι τοῦτο.

5. Ὅποτε δὲ ἔφθασεν ἡ ὥρα καθ' ἣν γίνεται ἡ τελευταία ἀλλαγὴ τῶν φυλάκων τῆς νυκτός, καὶ ἔλειπε τόσον διάστημα χρόνου ἐξ αὐτῆς, ὅσον ἐχρειάζετο νὰ διέλθωσι τὴν πεδιάδα σκοτεινά, τότε σηκωθέντες κατὰ τὴν δοθεῖσαν διαταγὴν ἐπορεύοντο, καὶ φθάνουσι περὶ τὸ ἐξημέρωμα εἰς τὸ ὄρος.

6. Τότε λοιπὸν ὁ μὲν Χειρίσοφος προηγεῖτο τοῦ στρατεύματος, λαβὼν τοὺς στρατιώτας του καὶ πάντας τοὺς γυμνήτας· ὁ δὲ Ξενοφῶν μετὰ τῶν ὀπλιτῶν τῆς ὀπισθοφυλακῆς ἠκολούθει, οὐδένα ἔχων γυμνήτην· διότι οὐδεὶς κίνδυνος ἐφαίνετο, οὐδὲ ἠκολούθει τις αὐτοὺς εἰς τὴν ἀνάβασιν.

7. Καὶ εἰς μὲν τὴν κορυφὴν ἀναβαίνει ὁ Χειρίσοφος, πρὶν λάβῃ εἰδησιν οὐδεὶς ἐκ τῶν πολεμίων· ἔπειτα δὲ ἐπορεύετο προηγούμενος, καὶ ἠκολούθουν ὅσοι ἐκάστοτε στρατιῶται διέβαινον τὴν κορυφὴν εἰς τὰ χωρία τὰ εὐρισκόμενα ἐντὸς τῶν κοιλάδων καὶ εἰς τὰ λακκώματα τῶν ὄρεων.

8. Τότε λοιπόν οἱ μὲν Καρδοῦχοι ἀφήσαντες τὰς οἰκίας των, ἔφρουγον μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδίων ἐπάνω εἰς τὰ ὄρη· αἱ δὲ τροφαὶ ἦσαν ἄφθονοι διὰ τὴν λαμβάνη ὅσους ἤθελεν· ἦσαν πρὸς τούτοις αἱ οἰκίαι ἐστολισμέναι διὰ παμπόλλων χαλκωμάτων, ἐξ ὧν ὁμως οἱ Ἕλληνες οὐδὲν ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν, οὐδὲ ἐδίωκον τοὺς ἀνθρώπους, προσπαθοῦντες τὴν καταπίεσιν τοὺς Καρδοῦχους τὴν ἐπιπέσειν διὰ τῶν τόπων των φιλικῶς, διότι ἐκεῖνοι ἦσαν ἐχθροὶ τοῦ βασιλέως.

9. Τροφὰς ὁμως, ὅπου τις ἤθελεν ἐπιτύχει, ἐλάμβανον, ἐπειδὴ εἶχον ἀνάγκην. Οἱ δὲ Καρδοῦχοι, οὔτε προσκαλούμενοι ἤρχοντο, οὔτε ἄλλο οὐδὲν σημεῖον φιλικὸν ἐδείκνυσαν.

10. Ἀλλὰ καθ' ὃν χρόνον οἱ τελευταῖοι τῶν Ἑλλήνων κατέβαινον εἰς τὰς κώμας ἐκ τῶν κορυφῶν ἐν καιρῷ σκοτούς πλέον, διότι ἐπειδὴ ἡ ὁδὸς ἦτο στενή, ἡ ἀνάβασις καὶ ἡ κατάβασις εἰς τὰς κώμας διήρκεσεν ὅλην τὴν ἡμέραν, τότε συναθροισθέντες τινὲς ἐκ τῶν Καρδοῦχων, προσέβαλλον τοὺς τελευταίους, καὶ ἐφόνευσάν τινας, καὶ διὰ λίθων καὶ τόξων ἐπλήγωνον, ὄντες ὀλίγοι οἱ ἐχθροί· διότι ἀπροσδοκῆτως ἐπέπεσε κατ' αὐτῶν τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα.

11. Ἄν ὁμως τότε συνηθροίζοντο πλείοτεροι πολέμιοι, ἤθελε κινδυνεύσει τὴν ἀπολεσθῆναι πολὺς στρατός. Καὶ ταύτην λοιπὸν τὴν νύκτα ἔμειναν εἰς τὰ χωρία· οἱ δὲ Καρδοῦχοι ἔκαιον πολλὰ πυρὰ τριγύρω εἰς τὰ ὄρη καὶ συνεσοῦντο πρὸς ἀλλήλους.

12. Ἄμα δ' ἐξημέρωσε, συνελθόντες οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ λοχαγοὶ τῶν Ἑλλήνων, ἔκριναν καλὸν νὰ ὁδοιπορῶσιν, ἔχοντες τὰ ἀναγκαῖα καὶ δυνατώτατα κτήνη, ἀφήσαντες τὰ ἄλλα, πρὸς δὲ τούτοις ἀπεφάσισαν νὰ ἀφήσωσι καὶ ὅσα νεωστὶ ἦσαν εἰς τὸ στράτευμα αἰχμάλωτα ἀνδράποδα.

13. Διότι ἕνεκα τῶν πολλῶν κτηνῶν καὶ τῶν αἰχμαλώτων ἢ ὁδοιπορεία ἐγένετο βραδεῖα, καὶ πολλοὶ φροντίζοντες περὶ τούτων, ἦσαν ἀπόμαχοι, καὶ ἔπρεπε νὰ προμηθεύωνται διπλασίας τροφάς καὶ ἀνθρώπους διὰ νὰ τὰς φορτόνωνται, διότι ἦσαν πολλοὶ οἱ ἄνθρωποι. Ἀφοῦ λοιπὸν ἀπεφάσισαν ταῦτα, ἐκήρυξαν νὰ πράττωσι τοιοῦτοτρόπως.

14. Μετὰ τὸ πρόγευμα ἐπορεύοντο, καὶ σταθέντες εἰς στενὸν μέρος οἱ στρατηγοί, ὅ,τι εὔρισκαν ἐκ τῶν ἡμποδισμένων, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο ἀφειμένον, ἀφήρουν ἀπ' αὐτῶν, οὗτοι δὲ ἐπειθόντο καὶ ἔδιδον, ἐκτὸς ἂν κανεὶς εἶχε κρύψει τι. Καὶ ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπορεύθησαν, ἄλλοτε μὲν μαχόμενοι, ἄλλοτε δὲ ἀναπαυόμενοι.

15. Τὴν δ' ἀκόλουθον ἡμέραν γίνεται πολὺς χειμῶν καὶ ἦτον ἀνάγκη νὰ πορεύωνται, διότι δὲν εἶχον ἰκανὰς τροφάς· καὶ προηγεῖτο μὲν ὁ Χειρίσοφος, ὀπισθοφυλάκει δὲ ὁ Ξενοφῶν.

16. Καὶ οἱ πολέμιοι ἰσχυρῶς προσέβαλλον τοὺς Ἑλληνας, καὶ ἐπειδὴ οἱ τόποι ἦσαν στενοί, πλησιάζοντες ἐτόξευον καὶ ἐσφενδόνουν· ὥστε ἠναγκάζοντο οἱ Ἕλληνες νὰ τρέχωσι νὰ τοὺς κυνηγῶσι καὶ πάλιν νὰ ἐπανερί-

χωνται, και οὕτω ν' ἀργοπορῶσιν εἰς τὸν δρόμον, και συχνὰ παρήγγειλεν ὁ Ξενοφῶν νὰ περιμένωσιν, ὁσάκις οἱ πολέμιοι ἰσχυρῶς προσέβαλλον αὐτούς.

17. Ἄλλ' ὁ Χειρίσοφος, ὁ ὁποῖος ἄλλοτε, ὅτε ἐδίεδετο προσταγὴ νὰ σταματήσῃ τὸ στράτευμα, ἐστέκετο ὀλίγον, τότε ὁμως ποσῶς δὲν ἐστέκετο, ἀλλ' ἐβάδιζε ταχέως και προσέταττε νὰ τὸν ἀκολουθῶσιν· ὥστε ἦτο φανερόν, ὅτι συμβαίνει πρᾶγμα τι· και ὁ Ξενοφῶν δὲν εἶχε καιρὸν νὰ ὑπάγῃ ἔμπρός, και ἴδῃ τὴν αἰτίαν τῆς βεβιασμένης ὁδοιπορείας του· ὥστε ἡ ὁδοιπορεία ἐγίνετο εἰς τὴν ὀπισθοφυλακὴν ὁμοία πρὸς φυγὴν.

18. Και τότε φονεύεται ἀνὴρ ἀνδρεῖος, Κλεώνυμος ὁ Λακεδαιμόνιος, τοξευθεὶς εἰς τὰς πλευράς, διὰ τῆς ἀσπίδος και τοῦ δερματίνου θώρακος· και Βασίας ὁ Ἄρκάς, τοῦ ὁποῖου τὴν κεφαλὴν διεπέρασε τὸ βέλος ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέχρι τοῦ ἄλλου μέρους.

19. Ἀποῦ δὲ ἔφθασαν εἰς τὸν σταθμόν, εὐθύς καθῶς ἦτο και εὐρίσκετο ὁ Ξενοφῶν ἐλθὼν πρὸς τὸν Χειρίσοφον, ἐμέμφετο αὐτόν, διότι δὲν ἐστέκετο, ἀλλ' ἠναγκάζοντο φεύγοντες νὰ μάχωνται συγχρόνως· και τώρα δύο καλοὶ και γενναῖοι ἄνδρες ἐφονεύθησαν και οὔτε νὰ λάβωμεν, οὔτε νὰ θάψωμεν αὐτούς ἠδυνάμεθα.

20. Ἀποκρίνεται ὁ Χειρίσοφος, στρέψον τοὺς ὀφθαλμούς σου πρὸς τὰ ὄρη και ἰδὲ πόσον εἶνε πάντα ἀδιάβατα· μία δὲ αὕτη εἶνε ὁδός, τὴν ὁποῖαν βλέπεις, και αὕτη ὀρθία, και ἐπάνω ταύτης δύνασαι νὰ ἴδῃς τόσον πλῆθος ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἔχουσι καταλάβει και φυλάττουσι τὴν διάβασιν.

21. «Διὰ τοῦτο ἐγὼ ἐβιαζόμενῃ καὶ δὲν σὲ περιέμενον, μήπως ἠδυνάμην νὰ φθάσω, πρὶν καταληφθῆ ἡ κορυφή· οἱ δὲ ὀδηγοί, τοὺς ὁποίους ἔχομεν, λέγουσιν, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἄλλη ὁδός.»

22. Ὁ δὲ Ξενοφῶν λέγει, «Ἄλλ' ἐγὼ ἔχω δύο ἄνδρας· διότι, ἐπειδὴ μᾶς ἠνώχλου, ἐνηδρεύσαμεν, καὶ τοῦτο ἔδωκε καιρὸν εἰς ἡμᾶς καὶ νὰ ἀναπαυθῶμεν, καὶ συγχρόνως ἐφονεύσαμεν τινὰς ἐξ αὐτῶν, καὶ ζῶντας ἐπροθυμήθημεν νὰ συλλάβωμεν, ἵνα ἔχωμεν αὐτοὺς ὀδηγούς, ἠξεύροντας τὴν χώραν.»

23. Καὶ εὐθύς, ἀφοῦ ἔφεραν τοὺς ἀνθρώπους, λαβόντες αὐτοὺς χωριστὰ τὸν ἕνα ἀπὸ τὸν ἄλλον, τοὺς ἐξήταζον, ἂν ἠξεύρωσιν ἄλλην τινὰ ὁδόν, ἢ μόνην αὐτήν, ἡ ὁποία φαίνεται· ὁ μὲν εἰς δὲν ἠρνεῖτο, ὅτι ὑπάρχει ἄλλη, ἂν καὶ πολλὰ πρὸς ἐκφρόβισιν μέτρα μετεχειρίσθησαν· ἐπειδὴ δὲ δὲν ἔλεγε τίποτε ὠφέλιμον, κατεσφάγη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἄλλου.

24. Ὁ δὲ ἀπολειφθεὶς εἶπεν, ὅτι ἐκεῖνος δὲν ἤθελε νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι ἠξευρεν, διὰ ταῦτα, διότι εἶχεν ἐκεῖ θυγατέρα ὑπανδρευμένην· αὐτὸς ὁμῶς εἶπεν, ὅτι θέλει τοὺς δεῖξει ὁδόν, ἐκ τῆς ὁποίας καὶ κτήνη εἶνε δυνατὸν νὰ διέλθωσιν.

25. Ἐρωτώμενος δέ, ἂν ἦνε εἰς αὐτὴν τόπος τις δυσδιάβατος, ἀπεκρίθη, ὅτι εἶνε κορυφή, τὴν ὁποίαν εἰάν τις ἐκ τῶν Ἑλλήνων δὲν ἤθελε προκαταλάβει, θὰ ἦνε ἀδύνατον νὰ διέλθωσιν.

26. Τότε ἔκριναν καλὸν ἀφοῦ συγκαλέσωσι τοὺς λοχαγούς καὶ πελταστὰς καὶ τινὰς ἐκ τῶν ὀπλιτῶν, νὰ

διηγηθῶσιν εἰς αὐτοὺς τὰ διατρέχοντα καὶ νὰ ἐρωτήσωσιν, ἂν ᾖνε τις ἐξ αὐτῶν, ὅστις θὰ ᾔθελε νὰ γείνη ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ νὰ τολμήσῃ θεληματικῶς νὰ ὑπάγῃ.

27. Ἐδέχθησαν λοιπὸν τοῦτο ἐκ μὲν τῶν ὀπλιτῶν Ἀριστῶνυμος ὁ Μεθυδριεὺς Ἀρκάς, καὶ Ἀγασίας Στυμφάλιος Ἀρκάς· συνερίζετο δὲ μετ' αὐτῶν Καλλίμαχος Παρράσιος Ἀρκάς· οὗτος εἶπεν, ὅτι θέλει νὰ ὑπάγῃ, καὶ νὰ λάβῃ ὁμοίως ἐθελοντὰς ἐξ ὅλου τοῦ στρατεύματος. «Ἐπειδὴ εἰμι βέβαιος, εἶπεν, ὅτι πολλοὶ νέοι θέλουσι μὲ ἀκολουθήσει, ἂν ἐγὼ γείνω ὁδηγός.»

28. Ἐπειτα ἐρωτῶσιν, ἂν τις ἐκ τῶν γυμνήτων ταξιάρχων θέλῃ νὰ συμπορεύηται. Ἀναδέχεται Ἀριστέας ὁ Χῖος, ὁ ὁποῖος εἰς πολλὰς τοιαύτας περιστάσεις πολλῆς ὠφελείας αἴτιος ἐγένετο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

1. Καὶ τότε μὲν ᾔτο δειλινόν, οἱ δὲ στρατηγοὶ ἔλεγον εἰς αὐτοὺς, ἀφοῦ φάγωσι, νὰ πορεύωνται. Καὶ δήσαντες τὸν ὁδηγόν, παραδίδουσιν αὐτὸν εἰς αὐτοὺς καὶ τοὺς παρήγγειλαν, ἂν κυριεύσωσι τὴν νύκτα τὴν κορυφήν, νὰ φυλάττωσι τὸν τόπον· ἄμα δὲ γείνη ἡμέρα νὰ θώσωσι σημεῖον διὰ τῆς σάλπιγγος. Καὶ ὅσοι μὲν εἶνε ἐπάνω νὰ πορεύωνται πρὸς ἐκείνους, οἵτινες κρατοῦσι τὴν διάβασιν, αὐτοὶ δὲ νὰ ἀναβῶσι καὶ νὰ τρέξωσιν εἰς βοήθειαν ὅσον δύνανται τάχιστα.

2. Ἀφοῦ δὲ συνεφώνησαν ταῦτα, ἐκείνοι μὲν ἐπορεύοντο ἕως δύο χιλιάδες κατὰ τὸ πλῆθος· καὶ ἔπιπτε

πολλή βροχή· ὁ δὲ Ξενοφῶν ἔχων τοὺς ὀπισθοφύλακας ὠδήγει αὐτοὺς πρὸς τὴν φανεράν διάβασιν, ἵνα οἱ πολέμιοι ἔχωσι τὸν νοῦν των εἰς ταύτην τὴν ὁδὸν καὶ μὴ ἐννοήσωσιν ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐπορεύοντο ἐξ ἄλλου μέρους.

3. Ἀφοῦ δὲ ἔφθασαν οἱ ὀπισθοφύλακες εἰς τὴν χαράδραν, τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ διέλθωσι καὶ ἔπειτα νὰ ἀρχίζωσι τὴν διάβασιν εἰς τὸν ἀνήφορον, τότε ἐκύλιον οἱ βάρβαροι λίθους στρογγύλους πολὺ βαρεῖς καὶ μεγαλειτέρους καὶ μικροτέρους, οἱ ὅποιοι κυλιόμενοι καὶ κτυπῶντες πρὸς τὰς πέτρας διεσφενδονίζοντο· καὶ οὐδὲ νὰ πλησιασῇ τις ἠδύνατο διόλου εἰς τὴν εἴσοδον.

4. Τινὲς δὲ τῶν λοχαγῶν, ἐπειδὴ δὲν ἠδύναντο νὰ ἀναβαίνωσι διὰ ταύτης τῆς ὁδοῦ, ἐδοκίμαζον τοῦτο δι' ἄλλης. Καὶ ταῦτα ἔπραττον μέχρις οὗ ἦλθε τὸ σκότος· ἀφοῦ δὲ ἐνόμιζον, ὅτι δὲν θὰ ἐφαίνοντο ἀπερχόμενοι, τότε ἐπέστρεψαν νὰ δειπνήσωσι· δὲν εἶχον δὲ οὔτε γευματίσαι οἱ ὀπισθοφύλακες αὐτῶν· οἱ δὲ πολέμιοι δὲν ἔπαυσαν καθ' ὅλην τὴν νύκτα κυλίοντες τοὺς λίθους· τοῦτο δὲ ἠδύνατό τις νὰ συμπεράνη ἐκ τοῦ κρότου.

5. Οἱ δὲ ἔχοντες τὸν ὁδηγὸν τριγύρω πορευθέντες καταλαμβάνουσι τοὺς φύλακας καθημένους περίξ τοῦ πυρός· καὶ ἄλλους μὲν φονεύσαντες, ἄλλους δὲ καταδιώξαντες ἔμειναν ἐκεῖ, νομίζοντες, ὅτι κατέχουσι τὴν κορυφήν.

6. Ἡ κορυφή ὅμως δὲν ἦτον ἐκεῖ, ἀλλ' ὑπερέκειτο αὐτῶν κορυφὴ ὄρους, πλησίον τῆς ὁποίας ἦτον ἡ στενὴ αὕτη ὁδός, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐκάθηντο οἱ φύλακες· ὠρμη-

σαν λοιπὸν ἐκείθεν κατὰ τῶν ἐχθρῶν, οἱ ὅποιοι ἐκάθηντο ἐπὶ τῆς φανεραῆς ταύτης ὁδοῦ.

7. Καὶ τὴν μὲν νύκτα διήλθον ἐκεῖ· ἀφοῦ δὲ ἤρχισεν νὰ γίνηται ἡμέρα, ἐπορεύοντο μετὰ σιωπῆς παρατεταγμένοι κατὰ τῶν πολεμίων· ἐπειδὴ δὲ ἦτον ὁμίχλη, ἐπλησίασαν τοὺς πολεμίους, χωρὶς νὰ ἐννοηθῶσιν ὑπ' αὐτῶν. Ἀφοῦ δὲ εἶδον ἀλλήλους, καὶ ἡ σάλπιγξ ἤχησεν, ὤρμησαν οἱ Ἕλληνες κατὰ τῶν ἐχθρῶν· ἐκεῖνοι ὁμῶς δὲν ἀντετάχθησαν, ἀλλ' ἀφήσαντες τὴν ὁδόν, φεύγουσι, καὶ φρονεῦνται τότε ὀλίγοι τινὲς μόνον ἐξ αὐτῶν, διότι ἦσαν ἐλαφρῶς ὀπλισμένοι.

8. Οἱ δὲ περὶ τὸν Χειρίσοφρον ἀκούσαντες τὴν σάλπιγγα, εὐθὺς ὤρμησαν ἐπάνω εἰς τὴν φανεράν ὁδόν· καὶ ἄλλοι στρατηγοὶ ἐπορεύοντο εἰς ἀπατήτους ὁδοὺς, ὅπου ἕκαστος αὐτῶν ἔτυχε νὰ εὐρίσκηται, καὶ ἀναβάντες ὅπως ἠδύναντο, ἔσυρον ὁ εἰς τὸν ἄλλον διὰ τῶν δοράτων.

9. Καὶ οὗτοι πρῶτοι συνηνώθησαν μετ' ἐκείνων, οἱ ὅποιοι προκατέλαβον τὸν τόπον. Ὁ δὲ Ξενοφῶν ἔχων τοὺς ἡμίσεις ἐκ τῶν ὀπισθοφυλάκων, ἐπορεύετο ὅπου ἦσαν οἱ ἔχοντες τὸν ὀδηγόν· διότι ἡ ὁδὸς ἦτον εὐρυχωροτάτη πρὸς διάβασιν τῶν ζώων· τοὺς δὲ ἡμίσεις ἔταξεν ὀπισθεν τῶν ζώων.

10. Πορευόμενοι δὲ ἀπαντῶσι λόφον ἄνωθεν τῆς ὁδοῦ προκατειλημμένον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἦτον ἀνάγκη ἢ νὰ τοὺς διώξωσιν ἐκείθεν, ἢ νὰ μείνωσι κεχωρισμένοι ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Καὶ αὐτοὶ μὲν ἠδύναντο νὰ πορευθῶσι καὶ δι' ἄλλης ὁδοῦ, τὰ δὲ κτήνη

δὲν ἦτο δυνατόν νὰ διέλθωσι δι' ἄλλης ὁδοῦ, ἢ διὰ ταύτης μόνον.

11. Τότε λοιπὸν ἐνθαρρύναντες ὁ εἰς τὸν ἄλλον, ὀρμῶσιν εἰς τὸν λόφον ἔχοντες τοὺς λόφους ὀρθίους, ὄχι τριγύρω, ἀλλ' ἀφήσαντες δρόμον ἀνοικτὸν εἰς τοὺς ποταμούςς νὰ φεύγωσιν, ἐὰν ἤθελον.

12. Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν αὐτοὶ ἀνέβαινον δι' οὐτινος μέρους ἕκαστος ἠδύνατο, οἱ βάρβαροι ἐτόξευον καὶ ἐλιθοβόλουν αὐτούς, ἀφοῦ ὁμως ἐπλησίασαν, δὲν ἀνθίστανται πλέον, ἀλλὰ δρομαίως καταλείπουσι τὸν τόπον. Καὶ τοῦτον μὲν τὸν λόφον διήλθον οἱ Ἕλληνες, βλέπουσιν ὁμως ἔμπροσθεν αὐτῶν καὶ ἄλλον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν κατεχόμενον· καὶ εἰς τοῦτον πάλιν ἀπεφάσισαν νὰ ὑπάγωσιν.

13. Ἐννοήσας δὲ ὁ Ξενοφῶν, ὅτι ἂν ἀφίση ἔρημον στρατιωτῶν τὸν λόφον τὸν ὁποῖον εἶχον κυριεύσει, πάλιν καταλαβόντες αὐτὸν οἱ πολέμιοι, θὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν διερχομένων τὸν ποταμὸν ζῶων, κατεῖχον δὲ πολλὴν ἔκτασιν τὰ ζῶα, διότι ἐπορεύοντο διὰ στενωποῦ ἀφήσαντες ἐπὶ τοῦ λόφου τοὺς λοχαγοὺς Κηφισόδωρον τὸν υἱὸν τοῦ Κηφισοφῶντος, Ἀθηναῖον, καὶ Ἀμφικράτην τὸν υἱὸν τοῦ Ἀμφιδήμου, Ἀθηναῖον, καὶ Ἀρχαγόραν ἐξώριστον Ἀργεῖον, αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν λοιπῶν ἐπορεύετο εἰς τὸν δεύτερον λόφον, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον κυριεύουσι καὶ τοῦτον.

14. Ἐμενε δὲ εἰς αὐτοὺς καὶ τρίτη ἄλλη κορυφὴ πολὺ ὀρθία, ἢ ὁποία ἦτον ἄνωθεν τοῦ τόπου, εἰς τὸν ὁποῖον ἦσαν οἱ φύλακες πλησίον τοῦ πυρός, οἵτινες κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν ἐθειλοντῶν τὴν νύκτα.

15. Ἄφροῦ δὲ ἐπλησίασαν οἱ Ἕλληνες, ἀφίνουσιν οἱ βάρβαροι τὴν κορυφὴν ἄνευ μάχης· ὥστε ἐγένετο θαυμαστὸν εἰς πάντας, καὶ ὑπόπτειον, ὅτι αὐτοὶ ἀφῆκαν τὸν λόφον φοβηθέντες, μήπως περικυκλωθέντες πολιορκηθῶσιν· αὐτοὶ δὲ βλέποντες ἀπὸ τῆς κορυφῆς κάτω τὰ γενόμενα, ἤρχοντο κατὰ τῶν ὀπισθοφυλάκων.

16. Καὶ ὁ μὲν Ξενοφῶν ἀνέβαινε μετὰ τῶν νεωτάτων εἰς τὴν κορυφὴν, τοὺς δὲ ἄλλους προσέταξε νὰ ἀκολουθῶσι βραδέως, ἵνα οἱ τελευταῖοι λόχοι ἐνωθῶσι μετ' αὐτῶν· εἶπε δέ, ἀφροῦ φθάσωσι, νὰ σταθῶσι μετὰ τῶν ὀπλων κατὰ τὴν ὁδὸν εἰς τόπον ὀμαλόν.

17. Καὶ ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ ἦλθεν ὁ Ἀρχαγόρας ὁ Ἀργεῖος δρομαίως καὶ λέγει, ὅτι τοὺς ἐξέβαλον οἱ ἐχθροὶ ἐκ τοῦ πρώτου λόφου καὶ ὅτι ἐφονεύθησαν ὁ Κηφισόδωρος καὶ ὁ Ἀμφικράτης καὶ ἄλλοι, ὅσοι μὴ πηδῆσαντες κάτω τῆς πέτρας, ἔφθασαν εἰς τοὺς ὀπισθοφύλακας.

18. Ταῦτα δὲ κατορθώσαντες οἱ βάρβαροι ἦλθον εἰς λόφον κείμενον ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἀντικρὺ τῆς κορυφῆς, τῆς ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος κατεχομένης· καὶ ὁ Ξενοφῶν τότε διελέγετο μετ' αὐτῶν διὰ διερμηνείας περὶ ἀνακωχῆς πολέμου καὶ ἐζήτει τοὺς νεκροὺς.

19. Ἐκεῖνοι δὲ παρεδέχθησαν νὰ ἀποδώσωσι τοὺς νεκροὺς ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ μὴ καίωσιν οἱ Ἕλληνες τὰς οἰκίας των. Παρεδέχετο τὰς συμφωνίας ταύτας ὁ Ξενοφῶν· ἐνῶ δὲ τὸ μὲν ἐπίλοιπον στράτευμα προσήρχετο, οὗτοι δὲ διελέγοντο περὶ τούτων, πάντες οἱ πολέμιοι οἱ ὄντες ἐκ τοῦτου τοῦ τόπου ἔδραμον ἐκεῖ καὶ ἦσαν συνηγμένοι.

20. Καὶ ἀφοῦ ἤρχισαν νὰ καταβαίνωσιν ἀπὸ τῆς κορυφῆς πρὸς τοὺς ἄλλους, οἵτινες εἶχον σταματήσει ἔχοντες τὰ ὄπλα εἰς τὰς χεῖρας, ἐκύλιον πέτρας· καὶ ἐνὸς μὲν συνέτριψαν τὸ σκέλος, τὸν δὲ Ξενοφῶντα ἐγκατέλιπεν ὁ ὑπασπιστὴς του, ὅστις ἐκράτει τὴν ἀσπίδα του.

21. Ἄλλ' ὁ Εὐρύλοχος Λουσιεὺς Ἀρκὰς ἔδραμεν πλησίον αὐτοῦ ὀπλισμένος, καὶ κρατῶν τὴν ἀσπίδα του ἐμπρὸς πρὸς προφύλαξιν καὶ τῶν δύο, ἀπεσύρετο μετὰ τοῦ Ξενοφῶντος, καὶ οἱ ἄλλοι ἀπῆλθον εἰς τοὺς παρατεταγμένους.

22. Μετὰ δὲ ταῦτα πᾶν τὸ Ἑλληνικὸν στρατεύμα συνήχθη εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, καὶ κατεσκήνωσαν ἐκεῖ ἐντὸς πολλῶν καὶ καλῶν οἰκιῶν καὶ ἄφθονα ἔχουσῶν τὰ πρὸς τροφήν ἀναγκαῖα· διότι τόσος πολὺς οἶνος εὕρισκετο, ὥστε τὸν εἶχον ἐντὸς λάκκων κτιστῶν καὶ χρισμένων.

23. Ὁ δὲ Ξενοφῶν καὶ Χειρίσοφος διεπραγματεύθησαν μετὰ τῶν πολεμίων νὰ λάβωσι τοὺς νεκροὺς καὶ ἀπέδωσαν τὸν ὄδηγόν· καὶ ἀπένειμαν εἰς τοὺς φονευθέντας πάσας τὰς δυνατὰς τιμὰς, ὅσας νόμος εἶνε νὰ ἀπονέμωνται εἰς ἄνδρας ἀξίους.

24. Τὴν δὲ ἀκόλουθον ἡμέραν ἐπορεύοντο χωρὶς ὄδηγόν· μαχόμενοι δὲ οἱ πολέμιοι καὶ προκαταλαμβάνοντες τὰ στενά, ἠμπόδιζον τὴν διάβασιν αὐτῶν.

25. Ὅποτε μὲν λοιπὸν οἱ βάρβαροι ἠμπόδιζον τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν, ὁ Ξενοφῶν ἐκ τοῦ ὀπισθεν μέρους τοῦ στρατεύματος ἀναβαίνων πρὸς τὰ ὄρη, ἤνοιγε τὸ φράξιμον τοῦ περάσματος εἰς τοὺς ἐμπροσθεν πορευομέ-

νους, προσπαθῶν νὰ ἀναβῆ ὑψηλότερον τῶν ἐμποδιζόντων.

26. Ὅποτε δὲ πάλιν ἐπετίθεντο κατὰ τῆς ὀπίσθιοφυλακῆς, ἐκβαίνων τότε ὁ Χειρίσοφος προσεπάθει νὰ ὑπάγῃ ἀνωτέρω ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἤμποδίζον, καὶ ἤνοιγεν οὕτως τὸ φραξιμον τῆς διαβάσεως εἰς τὴν ὀπίσθιοφυλακὴν· καὶ πάντοτε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐβοήθουν ἀλλήλους, καὶ μεγάλως ἐφρόντιζεν ὁ εἰς περὶ τοῦ ἄλλου.

27. Ὅποτε δὲ πάλιν κατέβαινον οἱ ἀναβάντες, πολλὴν ἐνόχλησιν ἐπέφερον εἰς αὐτοὺς οἱ βάρβαροι, διότι ἦσαν ἐλαφρὰ ὀπλισμένοι, ὥστε, καὶ ἂν ἐπλησίαζον, ἠδύναντο πάλιν νὰ φεύγῃ καὶ νὰ μὴ φθάνωσιν αὐτοὺς οἱ Ἕλληνες· διότι ἄλλο δὲν εἶχον εἰμὴ τόξα καὶ σφενδόνας.

28. Ἦσαν δὲ καὶ ἄριστοι τοξόται· καὶ εἶχον τόξα ὡς ἐγγιστα τριῶν πήχεων, καὶ βέλη μακρύτερα τῶν δύο πήχεων· ἐτάνυον δὲ τὰς χορδὰς, ὡς ἄκεις ἐτόξευον, ἀφοῦ ἔβαλλον κάτω εἰς τὴν γῆν τὸ τόξον καὶ μὲ τὸν ἀριστερὸν πόδα ἐπάτουσαν αὐτό. Τὰ δὲ βέλη τῶν διεπέρων τὰς ἀσπίδας καὶ τοὺς θώρακας· καὶ μετεχειρίζοντο αὐτὰ οἱ Ἕλληνες, ὡς ἄκεις τὰ εὔρισκον, ὡς ἀκόντια, κάμνοντες εἰς αὐτὰ ἀγκύλην. Εἰς τούτους τοὺς τόπους οἱ Κρήτες πολὺ ἐχρησίμευσαν· καὶ ἀρχηγὸς αὐτῶν ἦτο Στρατοκλῆς ὁ Κρήσιος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

1. Ταύτην δὲ τὴν ἡμέραν κατέλυσαν εἰς τὰς ὑπε-

ράνω τῆς πεδιάδος εὐρισκομένηας κώμας πλησίον τοῦ Κεντρίτου ποταμοῦ, ἔχοντος πλάτος ὡς δύο πλῆθρων· οὗτος δὲ ὁ ποταμὸς χωρίζει τὴν Ἀρμενίαν ἀπὸ τῆς χώρας τῶν Καρδούχων. Καὶ οἱ Ἕλληνες ἀνεπαύθησαν ἐκεῖ μετὰ πολλῆς χαρᾶς ἰδόντες πεδιάδα· ἀπέιχε δὲ ὁ ποταμὸς ἀπὸ τῶν ὀρέων τῶν Καρδούχων ἕξ ἢ ἑπτὰ στάδια.

2. Τότε μὲν λοιπὸν διηनुκτέρευσαν μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως, καὶ ἔχοντες ἄφθονα τὰ πρὸς τροφήν ἀναγκαιὰ καὶ ἐνθυμούμενοι τοὺς παρελθόντας κόπους. Διότι ἑπτὰ ἡμέρας, καθ' ἃς ἐπορεύθησαν διὰ τῆς χώρας τῶν Καρδούχων, ἀκαταπαύστως ἐμάχοντο, καὶ ἔπαθον κακὰ περισσότερα, ἢ ὅσα ἐν συνόλῳ ἔπαθον ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ Τισσαφέρνου. Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶχον ἀπαλλαγθῆ ἀπὸ πάντων τούτων τῶν κακῶν, εὐχαρίστως ἐκοιμήθησαν.

3. Ἄμα δ' ἐξημέρωσε βλέπουσι πέραν τοῦ ποταμοῦ ἵππεις ὠπλισμένους σκοπεύοντας νὰ ἐμποδίσωσιν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ νὰ διαβαίνωσι καὶ εἰς τὰς ὄχθας πεζοὺς παρατεταγμένους ἄνω τῶν ἵππέων μὲ σκοπὸν νὰ ἐμποδίσωσι αὐτοὺς νὰ ἐκβαίνωσιν εἰς τὴν Ἀρμενίαν.

4. Οὗτοι δὲ ἦσαν ἄνθρωποι τοῦ Ὀρόντα καὶ Ἀρτούχου, Ἀρμένιοι καὶ Μάρδοι καὶ Χαλδαῖοι μισθοφόροι. Ἐλέγετο δὲ ὅτι οἱ Χαλδαῖοι ἠγάπων τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἦσαν πολεμικοί· τὰ δὲ ὄπλα τῶν ἦσαν γέρρα μακρὰ καὶ λόγχαι.

5. Αὗται δὲ αἱ ὄχθαι, ἐφ' ὧν οὗτοι ἦσαν παρατεταγμένοι ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τρία ἢ τέσσαρα πλῆθρα· ὁ-

δος δὲ ἦτο μία, ἣτις ἐφαίνετο, φέρουσα ἄνω πρὸς τὴν ὄχθην, ὡς ἐπίτηδες κατεσκευασμένη· διὰ ταύτης λοιπὸν προσεπάθουν οἱ Ἕλληνες νὰ διαβαίνωσιν.

6. Ἐπειδὴ ὁμως δοκιμάσαντες εἶδον, ὅτι τὸ ὕδωρ ἔφθανε ἀνωτέρω τῶν μαστῶν, καὶ ὁ ποταμὸς ἦτο τραχύς ἕνεκα τῶν μεγάλων καὶ ὀλισθηρῶν λίθων, καὶ οὔτε ἦτο τρόπος νὰ κρατῶσι τὰ ὄπλα ἐντὸς τοῦ ὕδατος, διότι τὰ ἤρπαζεν ὁ ποταμὸς· ἂν δὲ τὰ ἔβαλλον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς των, ἔμενε τὸ σῶμά των ἐκτεθειμένον εἰς τὰ τοξεύματα, καὶ τὰ ἄλλα βέλη τῶν πολεμίων, ἐπέστρεψαν ὀπίσω καὶ ἐστρατοπέδευσαν αὐτοῦ πλησίον τοῦ ποταμοῦ.

7. Ἐκεῖ δὲ ὅπου ἦσαν τὴν παρελθοῦσαν νύκτα ἐπὶ τοῦ ὄρους ἔβλεπον τοὺς Καρδούχους πολλοὺς συνηθροισμένους ἐνόπλους. Τότε λοιπὸν πολὺ ἐμικροψύχησαν οἱ Ἕλληνες, βλέποντες ἀφ' ἐνὸς μὲν τὸ δυσδιάβατον τοῦ ποταμοῦ, ἀφ' ἐτέρου δὲ καὶ τοὺς ἐχθροὺς, οἱ ὅποιοι ἔμελλον νὰ τοὺς ἐμποδίσωσι διαβαίνοντας, καὶ ὀπίσθεν τοὺς Καρδούχους, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἔτοιμοι νὰ ἐπιπέσωσι κατ' αὐτῶν εἰς τὴν διάβασιν.

8. Ταύτην λοιπὸν τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα ἔμειναν μὴ ἠξεύροντες, τί νὰ πράξωσιν. Ὁ δὲ Ξενοφῶν εἶδεν ὄνειρον· τῷ ἐφάνη δηλαδή, ὅτι οἱ πόδες του ἦσαν δεδεμένοι διὰ πεδίλων, τὰ ὅποια ἔπεσαν ἀφ' ἑαυτῶν, ὧστε ἐλύθη καὶ ἤνοιγε τὰ σκέλη του ὅσον ἤθελεν. Περὶ δὲ τὰ ἐξημερώματα ἔρχεται πρὸς τὸν Χειρίσοφον καὶ λέγει, ὅτι ἔχει ἐλπίδας ὅτι τὰ πράγματα θὰ ἀποβῶσιν καλῶς, καὶ διηγεῖται εἰς αὐτὸν τὸ ὄνειρον.

9. Ὁ δὲ Χειρίσοφος νύχαριστήθη καὶ εὐθὺς κατὰ

πρῶτον, ἕως οὗ ἐξημερώσῃ, προσέφερον θυσίας οἱ στρατηγοὶ ὅλοι παρόντες· καὶ εὐθὺς ἐπὶ τοῦ πρώτου ἱερείου τὰ ἱερά ἦσαν καλὰ· καὶ ἐπιστρέψαντες ἀπὸ τῶν θυσιῶν οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ παρήγγειλαν τὸν στρατὸν νὰ προγευματίσῃ.

10. Ἐνῶ δὲ ὁ Ξενοφῶν προγευματίζε, τρέχουσι πρὸς αὐτὸν δύο νεανίσκοι· διότι ἤξευραν πάντες, ὅτι ἦτον ἐπιτετραμμένον νὰ ἔρχωνται πρὸς αὐτὸν καὶ ὅταν προγευματίζῃ καὶ ὅταν δειπνῇ, καὶ ἂν ἤθελε κοιμᾶσθαι νὰ τὸν ἐξυπνήσωσι καὶ τῷ εἴπωσιν, ὅ,τι καὶ ἂν ἤξεύρη τις ἐκ τῶν ἀναγκαίων εἰς τὸν πόλεμον.

11. Οὗτοι δὲ τότε ἔλεγον, ὅτι ἔτυχε νὰ συναθροίζωσι φρύγανα, ἵνα ἀνάψωσι πῦρ, καὶ ἐκεῖ εἶδον κατὰ τὸ ἀντικρὺ μέρος εἰς τὰς πέτρας, αἱ ὁποῖαι φθάνουσι μέχρι τοῦ ποταμοῦ, γέροντας καὶ γυναῖκας καὶ θεραπαινίδας, νὰ καταθέτωσιν ἐντὸς πέτρας σπηλαιώδους ὡσάν δισάκκια περιέχοντα φορέματα.

12. Ἀφοῦ δὲ εἶδον τοῦτο, ἐφάνη καλὸν εἰς αὐτούς, ὅτι εἶνε ἀσφαλές νὰ διαβῶσι τὸν ποταμὸν ἀπ' ἐκείνου τοῦ μέρους· διότι οὔτε οἱ ἵππεῖς τῶν πολεμίων δύνανται νὰ πλησιάσωσιν ἐκεῖ. Ἐκδυθέντες λοιπόν, εἶπον, κρατοῦντες ἐγχειρίδια εἰς τὰς χεῖρας, νὰ διέλθωσι τὸν ποταμὸν γυμνοί, ὡς ὅτε κολυμβῶσι. Πορευόμενοι δὲ διέβησαν τὸν ποταμὸν χωρὶς νὰ βραχῶσιν ὑπεράνω τῆς κοιλίας· διαβάντες δὲ τὸν ποταμὸν καὶ λαβόντες τὰ φορέματα, πάλιν ἐπέστρεψαν.

13. Εὐθὺς λοιπόν ὁ Ξενοφῶν καὶ αὐτὸς ἔκαμε σπονδὴν καὶ εἰς τοὺς νεανίσκους διέταξε νὰ δώσωσιν οἶνον,

ἵνα προσφέρωσιν σπονδὴν εἰς τοὺς θεοὺς, οἱ ὅποιοι καὶ τὸ ὄνειρον ἐφάνέρωσαν καὶ τὸ πέρασμα καὶ νὰ παρακαλέσωσι νὰ φέρωσιν εἰς καλὴν ἔκβασιν καὶ τὰ ἐπιλοιπα. Ἄφου δὲ ἔκαμε σπονδὴν ἔφερεν εὐθὺς τοὺς νεανίσκους εἰς τὸν Χειρίσοφον, οἱ ὅποιοι διηγῆθησαν καὶ εἰς αὐτὸν τὰ αὐτά.

14. Ἀκούσας δὲ ὁ Χειρίσοφος ἔκαμε καὶ αὐτὸς σπονδὰς. Μετὰ δὲ τὰς σπονδὰς παρήγγειλαν τοὺς μὲν ἄλλους νὰ ἐτοιμάζωνται, αὐτοὶ δὲ συναθροίσαντες τοὺς στρατηγούς συνεσκέπτοντο, πῶς ἤθελον διαβῆ τὸν ποταμὸν κάλλιστα, ὥστε καὶ τοὺς ἔμπροσθεν νὰ νικήσωσι καὶ ἀπὸ τῶν ὀπίσθεν νὰ μὴ πάθωσι κανὲν κακόν.

15. Καὶ ἐφάνη καλὸν εἰς αὐτούς, ὁ μὲν Χειρίσοφος νὰ προηγῆται καὶ νὰ διαβαίῃ τὸν ποταμὸν, ἔχων τὸ ἡμισυ στράτευμα, τὸ δ' ἄλλο ἡμισυ νὰ μένῃ ὀπίσω μετὸν Ξενοφῶντα, τὰ δὲ ζῶα καὶ τὸ ἀπόλεμον πλῆθος νὰ διαβαίνωσιν ἐν μέσῳ τούτων.

16. Ἄφου δὲ ταῦτα καλῶς ἐτακτοποιήθησαν, ἐπορεύοντο· προηγούντο δὲ οἱ νέοι, ἔχοντες τὸν ποταμὸν πρὸς ἀριστερά· ἦτο δὲ τὸ διάστημα μέχρι τῆς διαβάσεως τέσσαρα στάδια.

17. Ἐνῶ δὲ αὐτοὶ ἐπορεύοντο ἐνεφανίσθησαν ἔμπροσθεν αὐτῶν τὰ τάγματα τῶν πολεμίων ἱππέων εἰς τὴν ἀντικρὺ ὄχθην τοῦ ποταμοῦ. Ἄφου δὲ οἱ Ἕλληνες ἔφθασαν εἰς τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ καὶ εἰς τὸ μέρος τοῦ περάσματος, ἔλαβον τὰ ὄπλα· καὶ αὐτὸς πρῶτος ὁ Χειρίσοφος στεφανώσας τὴν κεφαλὴν του καὶ ἐκδυθεὶς ἐλάμβανε τὰ ὄπλα, καὶ διέταξε καὶ πάντας τοὺς ἄλλους

νά πράξῳσι τὸ αὐτό, καὶ τοὺς λοχαγοὺς παρήγγειλε νὰ ὀδηγῶσι τοὺς λόχους ὀρθίους, ἄλλους μὲν ἀριστερά, ἄλλους δὲ δεξιὰ ἑαυτοῦ.

18. Καὶ οἱ μὲν μάντιες προσέφερον θυσίαν εἰς τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ· οἱ δὲ πολέμιοι ἐτόξευον καὶ ἐσφενδόνιζον, ὅμως δὲν ἔφθανον τοὺς Ἕλληνας.

19. Ἐπειδὴ δὲ τὰ σφάγια ἦσαν καλὰ, πάντες οἱ στρατιῶται ἔψαλλον τὸν παιᾶνα καὶ ἀνεφώνουν τὰς πολεμικὰς κραυγὰς, καὶ ὠλόλυζον μετ' αὐτῶν καὶ πᾶσαι αἱ γυναῖκες· διότι πολλαὶ τοιαῦται ἦσαν εἰς τὸ στρατεῦμα.

20. Καὶ ὁ μὲν Χειρίσοφος ἔβαινεν εἰς τὸν ποταμὸν καὶ οἱ στρατιῶται ἐκείνου· ὁ δὲ Ξενοφῶν, λαθὼν τοὺς εὐζωνοτάτους ἔτρεχε πάλιν πᾶσαις δυνάμεσι εἰς ἐκεῖνο τὸ πέρασμα, ἐκ τοῦ ὁποίου ἠδύνατο νὰ διέλθῳσι τὰ ὄρη τῶν Ἀρμενίων, προσποιούμενος ὅτι ἐξ ἐκείνου τοῦ μέρους σκοπεύει νὰ διαβῆ καὶ νὰ ἀποκλείσῃ τοὺς πλησίον τοῦ ποταμοῦ ἵππεῖς.

21. Οἱ δὲ πολέμιοι βλέποντες τοὺς περὶ τὸν Χειρίσοφον εὐκόλως διαπερῶντας τὸ ὕδωρ, βλέποντες δὲ τοὺς περὶ τὸν Ξενοφῶντα τρέχοντας πρὸς τὸ ἀντίθετον μέρος, φοβηθέντες, μήπως ἀποκλεισθῶσι, φεύγουσι δρομικίως πρὸς τὴν ὁδὸν ἐκείνην, ἣτις φέρει ἐκ τοῦ ποταμοῦ πρὸς τὰ ὄρη. Καὶ φθάσαντες ἐκεῖ, ἀνέβησαν ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος.

22. Λύκιος δὲ ὁ ἔχων τὸ τάγμα τῶν ἱππέων καὶ Αἰσχίνης ὁ ἔχων τὸ τάγμα τῶν πελταστῶν τῶν ὄντων μετὰ τοῦ Χειρίσοφου, ἀφοῦ εἶδον αὐτοὺς φεύγοντας

δρομαίως, κατεδίωκον αὐτούς· οἱ δὲ στρατιῶται ἐφώναζον νὰ μὴ μένωσιν ὀπίσω, ἀλλὰ πάντες ὁμοῦ νὰ ἀναβαίνωσιν εἰς τὸ ὄρος.

23. Ὁ δὲ Χειρίσοφος πάλιν ἀφοῦ διέβη τὸν ποταμόν, τοὺς μὲν ἵππεῖς δὲν κατεδίωκεν, ἀλλ' εὐθὺς ἀπὸ τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ ἐκίνησε πρὸς τὰ ὑψηλὰ μέρη, ὅπου ἦσαν οἱ πολέμιοι. Οἱ δὲ ἄνω βλέποντες τοὺς ἰδικούς των ἵππεῖς φεύγοντας, βλέποντες δὲ καὶ ὀπλίτας Ἑλληνας ὀρμῶντας ἐναντίον των, ἐγκαταλείπουσι τοὺς λόφους, τοὺς ὄντας ὑπεράνω τοῦ ποταμοῦ.

24. Καὶ ὁ Ξενοφῶν ἐπειδὴ ἔβλεπεν, ὅτι τὰ πέραν ἐγίνοντο καλῶς, ἀπεχώρει τάχιστα πρὸς τὸ διαβαῖνον στρατεύμα· διότι οἱ Καρδοῦχοι ἦσαν φανεροί, ὅτι κατέβαινον εἰς τὴν πεδιάδα, ἵνα ἐπιπέσωσι κατὰ τῶν τελευταίων.

25. Καὶ ὁ μὲν Χειρίσοφος ἐκυρίευσε τὰ ἄνω μέρη, ὁ δὲ Λύκιος ἐπιχειρήσας μετ' ὀλίγων στρατιωτῶν νὰ διώξη τοὺς πολεμίους, ἔλαβεν ὅσα ἐκ τῶν σκευοφόρων ἔμενον ὀπίσω, καὶ μετὰ τούτων φορέματα εὐμορφα καὶ ποτήρια.

26. Καὶ τὰ μὲν σκευοφόρα τῶν Ἑλλήνων καὶ τὸ ἀπόλεμον πλῆθος ἀκόμη διέβαινον· ὁ δὲ Ξενοφῶν στρέψας πρὸς τοὺς Καρδούχους ἀντιπαρετάχθη· καὶ παρήγγειλε τοὺς λοχαγοὺς νὰ σχηματίσῃ ἕκαστος τὸν ἑαυτοῦ λόχον κατ' ἐνωμοτίας, μεταγαγόντες τὰς ἐνωμοτίας εἰς φάλαγγα, καὶ τοὺς μὲν λοχαγοὺς καὶ ἐνωματάρχους νὰ πορευθῶσι κατὰ τῶν Καρδούχων, τοὺς δὲ οὐραγοὺς νὰ τοποθετηθῶσι πρὸς τὸν ποταμόν.

27. Οἱ δὲ Καρδοῦχοι, καθὼς εἶδον τοὺς ὀπισθοφύλακας χωρισθέντας ἀπὸ τὸ ἀπόλεμον πλῆθος καὶ ἐφαινοντο πλέον ὀλίγοι, ὤρμουν τότε ταχέως ψάλλοντες ἄσμηκτά τινα. Ὁ δὲ Χειρίσοφος, ἐπειδὴ ἦτον εἰς ἀσφάλειαν, πέμπει εἰς τὸν Ξενοφῶντα τοὺς πελταστάς, καὶ σφενδονήτας καὶ τοξότας καὶ παραγγέλλει αὐτοὺς νὰ κρᾶττωσιν ὅ,τι καὶ ἂν παραγγέλλῃ ἐκεῖνος.

28. Ἴδὼν δὲ αὐτοὺς ὁ Ξενοφῶν ἐπιχειροῦντας νὰ διαβαίνωσι τὸν ποταμόν, πέμψας ἄγγελον διατάσσει αὐτοὺς νὰ μείνωσιν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ, χωρὶς νὰ διαβῶσιν· ὅταν δὲ αὐτοὶ οἱ μετὰ τοῦ Ξενοφῶντος ἀρχίσωσι νὰ διαβαίνωσιν, τότε νὰ ἐμβαινῶσι καὶ ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους αὐτῶν μὲ σκοπὸν νὰ διαβῶσιν, οἱ μὲν ἀκοντισταὶ κρατοῦντες τὰ ἀκόντια ἐκ τῆς ἀγκύλης, οἱ δὲ τοξόται μὲ τὰ τόξα ἐντεταμένα· νὰ μὴ προβαίνωσι δὲ πολὺ μακρὰν τοῦ ποταμοῦ.

29. Παρήγγειλε δὲ καὶ τοὺς στρατιώτας του, ὅταν ἢ σφενδὸν ῥιφθῇ καὶ κτύπος τῆς ἀσπίδος ἀκουσθῇ, τότε νὰ παιανίσωσι καὶ νὰ τρέχωσι κατὰ τῶν πολεμίων· ὅταν δὲ οἱ πολέμιοι στρέψωσιν ὀπίσω, καὶ ὁ σαλπικτῆς δῶσῃ τὸ σημεῖον τοῦ πολέμου διὰ τῆς σάλπιγγος, ἀφοῦ στρέψωσι πρὸς τὰ δεξιὰ νὰ προηγῶνται μὲν οἱ οὐραγοί, νὰ τρέχωσι δὲ πάντες καὶ νὰ διαβαίνωσι τὸν ποταμόν ὅσον τὸ δυνατὸν τάχιστα, ὅπου ἕκαστος ἦτο τεταγμένος, διὰ νὰ μὴ ἐμποδίζῃ ἢ μία τάξις τὴν ἄλλην· κα ἐκεῖνος θέλει φανῆ ἄριστος, ὅστις πρῶτος ἤθελε φθάσει εἰς τὴν ἀντίπεραν ὄχθην.

30. Οἱ δὲ Καρδοῦχοι βλέποντες ὀλίγους πλέον τοὺς

ἐπιλοίπους, διότι πολλοὶ καὶ ἐκ τῶν διατεταγμένων νὰ μένωσιν, ἀπῆλθον ἵνα φροντίσωσιν, ἄλλοι μὲν περὶ τῶν κτηνῶν, ἄλλοι δὲ περὶ τῶν σκευῶν, καὶ ἄλλοι περὶ τῶν γυναικῶν, τότε λοιπὸν ἐπέπιπτον κατ' αὐτῶν οἱ πολέμιοι μεθ' ὄρμηθς καὶ ἤρχισαν νὰ σφενδονίζωσι καὶ νὰ τοξεύωσιν.

31. Οἱ δὲ Ἕλληνες ἀφοῦ ἐπαιάνισαν, ὤρμησαν δρομαίως κατ' αὐτῶν· ἐκεῖνοι ὅμως δὲν ἀντεστάθησαν· διότι ὅσον μὲν διὰ τὰ ὄρη, ἦσαν καλῶς ὠπλισμένοι, ὥστε νὰ προσβάλλωσι ταχέως καὶ νὰ φεύγωσι, ὅσον δὲ διὰ νὰ ἔρχωνται εἰς χεῖρας, δὲν εἶχον ἀρκούντα ὄπλα.

32. Τότε σημαίνει ὁ σαλπικγκτής, καὶ οἱ μὲν ἐχθροὶ ἔφευγον πολὺ ταχύτερον, οἱ δὲ Ἕλληνες, στρέψαντες εἰς τὸ ἐναντίον μέρος, ἔφευγον διὰ τοῦ ποταμοῦ ὅσον ἡδύνατο τᾶχιστα.

33. Μερικοὶ δὲ ἐκ τῶν πολεμίων ἐνόησαντες τοῦτο, πάλιν ἔδραμον εἰς τὸν ποταμόν, καὶ τοξεύοντες ἐπλήγησαν ὀλίγους, οἱ περισσότεροὶ δὲ ἐξ αὐτῶν, καὶ ὅταν οἱ Ἕλληνες εἶχον πλέον διαβῆ τὸν ποταμόν, ἀκόμη ἦσαν φανεροὶ ὅτι ἔφευγον.

34. Οἱ δὲ στρατιῶται ἐναντίον αὐτῶν σταλέντες, θέλοντες νὰ δείξωσιν ἀνδρείαν, προχωρήσαντες πλέον, ἢ ὅσον ἦτον ἀναγκαῖον, διέβησαν πάλιν τὸν ποταμόν ὕστερον τῶν στρατιωτῶν τοῦ Ξενοφώντος· καὶ ἐτραυματίστησάν τινες καὶ ἐκ τούτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

1. Ἀφοῦ δὲ διέβησαν οἱ Ἕλληνες τὸν ποταμόν,

ταχθέντες ὡς εἰς μάχην περὶ τὴν μεσημβρίαν, ἐπορεύθησαν διὰ τῆς Ἀρμενίας χώραν ὅλως διόλου πεδινήν, καὶ γηλόφους θυμαλούς, ὄχι ὀλιγώτερον ἢ πέντε παρασάγγας· διότι κῶμαι δὲν ὑπῆρχον πλησίον τοῦ ποταμοῦ ἕνεκα τῶν πολέμων τοὺς ὁποίους εἶχον πρὸς τοὺς Καρδούχους.

2. Ἡ κώμη δέ, εἰς τὴν ὁποίαν ἦλθον, ἦτο μεγάλη, καὶ εὐρίσκετο ἐκεῖ καὶ ἀνάκτορον τοῦ σατράπου, καὶ εἰς τὰς πλείοτάς οἰκίας ἦσαν πύργοι, καὶ ἄφθονα τὰ πρὸς τροφήν ἀναγκαῖα.

3. Ἐκεῖθεν δὲ ἐπορεύθησαν σταθμοὺς δύο ἐκ δέκα παρασαγγῶν, μέχρις οὗ ὑπερέβησαν τὰς πηγὰς τοῦ Τιγρητος ποταμοῦ. Ἐκεῖθεν δὲ ἐπορεύθησαν σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας δεκαπέντε, καὶ ἔφθασαν εἰς τὸν Τηλεβόαν ποταμόν. Καὶ ἦτο μὲν οὗτος ὄχι μέγας, ὠραῖος ὄμως· ἦσαν δὲ πολλαὶ κῶμαι περὶ τὸν ποταμόν.

4. Ὁ δὲ τόπος οὗτος ἐκαλεῖτο δυτικὴ Ἀρμενία. Ἄρχων δὲ αὐτῆς ἦτον ὁ Τηρίβαζος, φίλος τοῦ βασιλέως· οὗτος ὁσάκις παρευρίσκετο εἰς τὴν Περσικὴν αὐλήν, αὐτὸς καὶ οὐχὶ ἄλλος, εἶχε τὴν τιμὴν νὰ βοηθῇ τὸν βασιλέα νὰ ἱππεύσῃ.

5. Οὗτος ἦλθεν ἔχων ἱππεῖς, καὶ προπέμψας διερμηνεῖς, εἶπεν, ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ συνομιλήσῃ μετὰ τῶν ἀρχόντων τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Οἱ δὲ στρατηγοὶ ἀπεφάσισαν νὰ τὸν ἀκούσωσι· καὶ πλησιάσαντες ἠρώτησαν αὐτόν, ἐνῶ πάντες ἤκουον, τί θέλει;

6. Ἐκεῖνος, δὲ εἶπεν, ὅτι θέλει νὰ συνθηκολογήσωσιν, ὥστε μήτε αὐτὸς νὰ βλάβῃ τοὺς Ἕλληνας, μήτε

(ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΙΣ Β΄.)

ἐκεῖνοι νὰ καίωσι τὰς οἰκίας, ἀλλὰ νὰ λαμβάνωσιν ὅσα χρειάζονται πρὸς τροφήν. Ἐφάνησαν ταῦτα καλὰ εἰς τοὺς στρατηγούς, καὶ ἔκαμον σπονδὰς μὲ τοιούτους ὄρους.

7. Ἐκεῖθεν δὲ ἐπορεύθησαν διὰ τῆς πεδιάδος, σταθμοὺς τρεῖς, παράσχευας δεκαπέντε· καὶ ὁ Τηρίβαζος παρηκολούθει μετὰ τοῦ στρατοῦ του ἕως δέκα στάδια μακρὰν, καὶ ἔφθασαν εἰς ἀνάκτορα καὶ κώμας περίξ πολλὰς, πλήρεις πολλῶν τῶν πρὸς τροφήν ἀναγκαίων.

8. Ἐνῶ δὲ οὗτοι ἦσαν ἐστρατοπευδευμένοι ἐκεῖ, πίπτει τὴν νύκτα χιὼν πολλή· καὶ τὸ πρῶτ' ἔκριναν καλὸν νὰ διαμοιράσωσι τὰ τάγματα καὶ τοὺς στρατηγούς εἰς τὰς κώμας, διότι δὲν ἔβλεπον οὐδένα πολέμιον, καὶ ἐνόμιζον, ὅτι εἶνε εἰς ἀσφάλειαν διὰ τὸ πλῆθος τῆς χιόνος.

9. Ἐκεῖ εἶχον ὅσα ἀγαθὰ εὐρίσκονται, ζῶα πρὸς θυσίαν, σῖτον, αἶνους παλαιούς εὐώδεις, σταφίδας καὶ ὕσπρια παντὸς εἶδους. Τινὲς δὲ ἐκ τῶν διεσκορπισμένων ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου ἔλεγον, ὅτι εἶδον σφάτεμα, καὶ ὅτι τὴν νύκτα ἐφαίνοντο πολλὰ πυρὰ.

10. Ἐστοχάσθησαν λοιπὸν οἱ στρατηγοί, ὅτι κίνδυνος εἶνε νὰ καταλύωσιν οἱ στρατιῶται ἐσκορπισμένοι ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, καὶ πρέπει νὰ συναθροίσωσι πάλιν τὸ σφάτεμα. Ἀπ' ἐκεῖ λοιπὸν συνηθροίσθησαν, καὶ διότι ἤρχιζε νὰ ἀνοίγη ὁ καιρός.

11. Ἐνῶ δὲ αὐτοὶ διενυκτέρευον ἐκεῖ, πίπτει χιὼν ἄπειρος, ὥστε ἐσκέπασε καὶ τὰ ὄπλα καὶ τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἦσαν πλαγιασμένοι· καὶ τοὺς πόδας τῶν ζώων συνέσφιζεν, ὥστε πολὺν κόπον ἐδοκίμασαν νὰ τὰ ἀνεγείρωσιν. Διότι ἡ χιὼν, ἣτις εἶχε πέσει ἐπὶ τῶν

κατακειμένων, ἦτο θερμὸν σκέπασμα, ἐὰν δὲν ἔρρεεν ἐκ τῶν πλευρῶν.

12. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ξενοφῶν ἐτόλμησε νὰ ἐγερθῆ γυμνὸς καὶ νὰ σχίζῃ ξύλα, πάραυτα καὶ ἄλλος ἠγέρθη καὶ λαβῶν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ τὴν ἀξίνην ἔσχιζε καὶ αὐτός. Ἐπειτα καὶ οἱ ἄλλοι σηκωθέντες ἤναπτον πῦρ καὶ ἐχρίοντο.

13. Διότι εὐρίσκετο ἐκεῖ πολὺ χρῆσμα, τὸ ὁποῖον μετεχειρίζοντο ἀντὶ ἐλαίου, ἦτο δὲ τοῦτο ἐκ χοίρων καὶ σησάμου καὶ πικρῶν ἀμυγδάλων καὶ ῥητίνης, εὐρίσκετο δὲ καὶ μύρον κατεσκευασμένον ἐκ τούτων.

14. Μετὰ δὲ ταῦτα ἔκριναν πάλιν καλὸν νὰ καταφύγωσιν εἰς τὰς στέγας τῶν οἰκιῶν, εἰς τὰς κώμας. Τότε λοιπὸν οἱ στρατιῶται μετὰ πολλῆς κραυγῆς καὶ χαρᾶς ἔτρεχον εἰς τὰς στέγας καὶ εἰς τὰς τροφάς· καὶ ὅσοι ὅτε πρότερον ἀνεχώρησαν, ἔκαυσαν τὰς οἰκίας ἐξ ἀνοησίας, ἐτιμωρήθησαν, διότι διῆλθον τὴν νύκτα των κακῶς.

15. Ἐκεῖθεν ἔπεμψαν τὴν νύκτα Δημοκράτην τὸν Τημνίτην μετὰ στρατιωτῶν ἐπάνω εἰς τὰ ὄρη, ὅπου εἶπον οἱ διασκορπιζόμενοι, ὅτι ἔβλεπον τὰ πυρὰ. Διότι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἐφάνη καὶ ἄλλοτε ἀληθινός, καὶ ὅσα ἦσαν, διηγείτο, ὡς ἦσαν· καὶ ὅσα δὲν ἦσαν, ἔλεγεν, ὅτι τῶ ὄντι δὲν ἦσαν.

16. Πορευθεὶς δὲ, εἶπεν, ὅτι τὰ μὲν πυρὰ δὲν εἶδεν, ἄνδρα δὲ συλλαβῶν φέροντα τόξον Περσικὸν καὶ φάρετραν καὶ σάγαριν, ὁποίαν φέρουσι καὶ αἱ Ἀμαζόνες, ὠδήγησεν αὐτὸν εἰς τὸ στράτευμα.

17. Ἐρωτώμενος δὲ τίνος τόπου ἄνθρωπος εἶνε, ἔλε-

γεν, ὅτι «εἶνε Πέρσης, καὶ ὅτι πορεύεται ἀπὸ τοῦ στρατεύματος τοῦ Τιριβάζου, διὰ νὰ λάβῃ τροφάς.» Ἐκεῖνοι δὲ ἠρώτων αὐτὸν, πόσον τὸ στράτευμα κατὰ τὸ πλῆθος, καὶ πρὸς ποῖον σκοπὸν ἦτο συνηθροισμένον.

18. Οὗτος δὲ εἶπεν, ὅτι εἶνε ὁ Τιριβάζος ἔχων τὸν στρατὸν του καὶ μισθωτοὺς στρατιώτας Χάλυθας καὶ Ταούχους· ἔλεγε δέ, ὅτι αὐτὸς ἔχει προετοιμασθῆ, ἵνα ἐν τῇ διαβάσει τοῦ ὄρους, εἰς τὰ στενὰ, ὅπου ἡ ὁδοιπορία εἰς αὐτὸν μόνον τὸν τόπον εἶνε δυνατὴ, ἐκεῖ νὰ ἐπιτεθῆ κατὰ τῶν Ἑλλήνων.

19. Ἀκούσαντες οἱ στρατηγοὶ ταῦτα, ἀπεφάσισαν νὰ συναθροίσωσι τὸ στράτευμα· καὶ εὐθὺς ἀφήσαντες φύλακας καὶ Σοφρίνετον τὸν Στυμφάλιον στρατηγὸν τῶν μενόντων, ἐπορεύοντο, ἔχοντες ὁδηγὸν τὸν συλληφθέντα ἄνθρωπον.

20. Ἀφοῦ δὲ διῆλθον τὰς κορυφὰς τῶν ὄρέων, οἱ πελτασταὶ προπορευόμενοι καὶ ἰδόντες τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμίων, δὲν ἀνέμειναν τοὺς ὀπλίτας, ἀλλὰ κραυγάζαντες δυνατὰ ἔτρεχον κατὰ τοῦ στρατοπέδου.

21. Οἱ δὲ βάρβαροι ἀκούσαντες τὸν θόρυβον δὲν ἐστάθησαν, ἀλλ' ἔφευγον· καὶ ὅμως εἰς τὸ φεύγειν ἐφανεύθησάν τινες ἐκ τῶν βαρβάρων καὶ ἵπποι συνελήφθησαν ἕως εἴκοσι, καὶ ἡ σκηνὴ τοῦ Τιριβάζου ἐκυριεύθη καὶ ἐντὸς αὐτῆς κλῖναι μὲ ἀργυροῦς πόδας καὶ ποτήρια καὶ οἱ λέγοντες ὅτι εἶνε ἀρτοποιοὶ καὶ οἰνοχόαι.

22. Ἀφοῦ δὲ ἐπληροφορήθησαν ταῦτα οἱ στρατηγοὶ τῶν ὀπλιτῶν, ἔκριναν καλὸν νὰ ὑπάγωσι τάχιστα εἰς τὸ ἰδικόν των στρατόπεδον, μήπως ὀρμήσωσιν οἱ πολέμιοι

κατὰ τῶν ἐγκαταλειμμένων. Καὶ εὐθὺς ἀνακαλίσαν-
τες ὀπίσω τοὺς στρατιώτας τῶν διὰ τῆς σάλπιγγος,
ἀνεχώρησαν καὶ ἦλθον αὐθημερὸν εἰς τὸ στρατόπεδον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

1. Τὴν δὲ ἀκόλουθον ἡμέραν ἀπεφάσισαν νὰ κινή-
σωσιν, ὅσον ἠδύναντο τάχιστα, πρὶν συναχθῆ ἄλλο
στράτευμα τῶν πολεμίων καὶ προκαταλάβῃ τὰ στενά.
Συναθροίσαντες δ' εὐθὺς τὰ πράγματα τῶν, ἐπορεύοντο
διὰ χιόνος πολλῆς ἔχοντες ὁδηγοὺς πολλοὺς· καὶ αὐθη-
μερὸν διελθόντες τὴν κορυφὴν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὁ Τιρί-
θαζος ἔμελλε νὰ ἐπιτίθεται κατ' αὐτῶν, ἐστρατοπεύ-
δυσαν.

2. Ἐκεῖθεν ἐπορεύθησαν τρεῖς ἐρήμους σταθμοὺς,
παρασάγγας δέκα πέντε, καὶ ἦλθον εἰς τὸν Εὐφράτην
ποταμόν, καὶ διέβαινον αὐτὸν βρεχόμενοι μέχρι τοῦ
ὀμφαλοῦ. Ἐλέγετο δὲ ὅτι καὶ αἱ πηγαὶ τοῦ δὲν ἦσαν
μακράν.

3. Ἐκεῖθεν ἐπορεύοντο διὰ πεδιάδος κεκαλυμμένης
ὑπὸ πολλῆς χιόνος σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας δέκα.
Ὁ δὲ τρίτος σταθμὸς ἔγεινε ἐπικίνδυνος, διότι ἄνεμος
βορρᾶς ἔπνεεν κατὰ πρόσωπον, κατακαίων ὅλως διόλου
τὰ πάντα, καὶ παγόνων τοὺς ἀνθρώπους.

4. Τότε λοιπὸν μάντις τις εἶπέ νὰ προσφέρωσι θυσίαν
εἰς τὸν ἄνεμον· καὶ προσέφεραν· καὶ πάντες εἶδον φανε-
ρῶς, ὅτι ἔπαυσεν ὁ βαρὺς ἄνεμος. Ἦτο δὲ τὸ βάθος
τῆς χιόνος ὀργυιὰ· ὥστε καὶ πολλὰ ζῶα καὶ αἰχμάλω-

τοι ἀπωλέσθησαν καὶ ἐκ τῶν στρατιωτῶν ἕως τριάκοντα.

5. Διῆλθον δὲ τὴν νύκτα καίοντες πῦρ· διότι ἦσαν ξύλα πολλὰ εἰς τὸν σταθμόν· ὅσοι ὁμῶς ἐφθασαν ἀργά, ξύλα δὲν εἶχον. Ἄλλ' ὅσοι ἦλθον πρότερον καὶ ἀνῆψαν πῦρ, δὲν ἐδέχοντο πλησίον εἰς τὸ πῦρ τοὺς ἐλθόντας βραδύτερον, ἐὰν δὲν ἐδίδον εἰς αὐτοὺς ἄρτον, ἢ ἄλλο τι φαγώσιμον, τὸ ὅποῖον εἶχον.

6. Τότε λοιπὸν διένεμον πρὸς ἀλλήλους ἐξ ὧν εἶχεν ἕκαστος. Ὅπου δὲ τὸ πῦρ ἐκαίετο, διελύετο ἡ χιών κα' ἐγίνοντο λάκκοι μεγάλοι ἕως κάτω εἰς τὴν γῆν· καὶ ἐκ τούτου ἠδύνατο πᾶς τις νὰ μετρή τὸ βάθος τῆς χιόνος.

7. Ἐκεῖθεν δὲ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν, ὅλην, ἐπορεύοντο διὰ χιόνος, καὶ πολλοὶ στρατιῶται ἔπασχον ἐκ πόνου τοῦ στομάχου ἕνεκα τῆς πείνης. Ξενοφῶν δὲ ὀπισθοφυλακῶν καὶ βλέπων, ὅτι ἐπιπτον οἱ στρατιῶται, δὲν ἤξευρὲν, ἐκ τίνος πάθους ἔπασχον.

8. Ἐπειδὴ δὲ τις ἐκ τῶν ἐχόντων πείραν τοῦ πράγματος ἔλεγεν εἰς αὐτόν, ὅτι σαφῶς ἐκ πείνης πάσχουσι, καὶ ὅτι ἂν φάγωσιν τι θέλουσιν ἐγερθῆ, περιήρχετο εἰς τὰ φορτωμένα κτήνη, καὶ ὅπου εὕρισκέ τι φαγώσιμον, τὸ διένεμεν αὐτὸς ὁ ἴδιος εἰς τοὺς πλησίον αὐτοῦ ὄντας, ἔπεμψε δὲ καὶ ἄλλους δυναμένους νὰ τρέχωσιν, ἵνα δώσωσι τοῦτο εἰς τοὺς μακρὰν πάσχοντας· ὅταν δὲ ἔτρωγόν τι, ἠγείροντο καὶ ἐπορεύοντο.

9. Ὅτε δὲ ἐπορεύοντο, φθάνει εἰς κώμην ὁ Χειρίστροφος, ἅμα ἤρχιζε τὸ σκότος τῆς νυκτός, καὶ εὕρισκει γυναῖκας καὶ κόρας ὑδροφορούσας ἐκ τῆς κώμης πλησίον εἰς τὴν βρῦσιν ἔμπροσθεν τοῦ φρουρίου.

10. Αὗται ἡρώτων αὐτοὺς τί ἄνθρωποι εἶνε; Καὶ ὁ ἑρμηνεὺς εἶπε Περσιστί, «ὅτι στέλλονται παρὰ τοῦ βαλέως εἰς τὸν σατράπην.» Αὗται δὲ ἀπεκρίθησαν ὅτι δὲν εἶνε ἐκεῖ, ἀλλ' ἀπέχει ἓνα παρασάγγην. Ἐκεῖνοι δέ, ἐπειδὴ ἦτον ἀργά, συνέρχονται πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τῆς κώμης εἰς τὸ φρούριον μετὰ τῶν ὑδροφόρων γυναικῶν.

11. Ὁ μὲν λοιπὸν Χειρίσοφος καὶ ὅσοι ἐδυνήθησαν ἐκ τοῦ στρατεύματος, ἔμειναν αὐτοῦ, ἐκ δὲ τῶν στρατιωτῶν οἱ μὴ δυνάμενοι νὰ τελειώσωσι τὴν ὁδόν, ἐξενύκτισαν νηστικοὶ καὶ χωρὶς πῦρ· καὶ ἐκεῖ ἀπέθανόν τινες ἐκ τῶν στρατιωτῶν.

12. Ἡκολούθουν δὲ καὶ μερικοὶ ἐκ τῶν πολεμίων σωρευμένοι, καὶ ἤρπαζον ὅσα ζῶα δὲν ἠδύναντο νὰ περιπατήσωσι, καὶ ἐμάχοντο πρὸς ἀλλήλους περὶ αὐτῶν. Ἐμμενον δὲ ὀπίσω καὶ ὅσοι στρατιῶται εἶχον ἀπολέσει τὴν ὄρασιν ἕνεκα τῆς χιόνος, καὶ ἐκεῖνοι ὅσων εἶχον παγῶσει ἐκ τοῦ ψύχους οἱ δάκτυλοι τῶν ποδῶν των.

13. Ἦτον ὁμῶς βοήθημα προφυλακτικὸν τῶν ὀφθαλμῶν κατὰ τῆς χιόνος, ἂν τις ἐπορεύετο ἔχων πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μέλαν τι πρᾶγμα· προφυλακτικὸν δὲ καὶ τῶν ποδῶν, ἂν τις ἐκινεῖτο πάντοτε καὶ ποτὲ νὰ μὴ μένη ἡσυχος καὶ νὰ ἐκβάλλῃ τὴν νύκτα τὰ ὑποδήματά του.

14. Ὅσοι δὲ ἐκοιμῶντο φοροῦντες τὰ ὑποδήματά των, εἰς τοὺς πόδας αὐτῶν εἰσέρχοντο τὰ λωρία, καὶ ἐπάγωννον περίξ τὰ ὑποδήματα· διότι, ἐπειδὴ εἶχον καταστραφῆ τὰ παλαιὰ των ὑποδήματα, κατεσκεύασαν καρβατίνας ἐκ τοῦ δέρματος τῶν νεογδάρτων βοῶν.

15. Διὰ τὰς τοιαύτας λοιπὸν ἀνάγκας ἔμμενον ὀπίσω

τινές ἐκ τῶν στρατιωτῶν· καὶ ἰδόντες τόπον, ὅστις ἐφαίνετο μέλας, διότι εἶχε λείψει ἐκεῖ ἡ χιών, συνεπέ-
ραινον, ὅτι αὕτη εἶχε διαλυθῆ. Καὶ εἶχε διαλυθῆ ἔνεκα
μιᾶς βρύσεως, ἡ ὁποία ἦτον ἐκεῖ πλησίον εἰς τὴν κοι-
λάδα ἐκβάλλουσα ἀτμούς. Ἐκεῖ παραμερίσαντες ἐκ τῆς
ὁδοῦ ἐκάθηντο καὶ ἠρνοῦντο νὰ προχωρήσωσι.

16. Ὁ δὲ Ξενοφῶν μετὰ στρατιωτῶν τῆς ὀπισθο-
φυλακῆς, καθὼς ἐπληροφορήθη τοῦτο, παρεκάλει αὐ-
τοὺς παντοιοτρόπως νὰ μὴ μένωσιν ὀπίσω, λέγων, ὅτι
ἔρχονται κατόπιν αὐτῶν πολλοὶ πολέμιοι συσσωρευμένοι,
καὶ τελευταῖον ἡγανάκτει. Ἐκεῖνοι δὲ ἔλεγον εἰς αὐτὸν
νὰ τοὺς σφάξῃ· διότι δὲν ἠδύναντο νὰ προχωρήσωσι.

17. Τότε ἐφάνη κάλλιστον εἰς αὐτοὺς νὰ ἐκφοβήσωσι
τοὺς ἀκολουθοῦντας πολεμίους, διὰ νὰ μὴ ἐπιπίπτωσιν,
εἰ δυνατόν, κατὰ τῶν ἀσθενῶν καὶ ἀδυνάτων. Καὶ ἦτον
ἤδη σκότος, οἱ δὲ ἐχθροὶ ἐπλησίαζον μὲ πολὺν θόρυβον,
διαφερόμενοι δι' ὅσα εἶχον λάβει.

18. Τότε λοιπὸν οἱ μὲν ὀπισθοφύλακες, διότι ἦσαν
ὕγιεις, σηκωθέντες ἔτρεξαν κατὰ τῶν πολεμίων· οἱ δὲ
ἄρρωστοι κράζαντες ὅσον ἠδύναντο μεγαλοφώνως, ἔκρου-
σαν τὰ δόρατα ἐπὶ τῶν ἀσπίδων· οἱ δὲ πολέμιοι φοβη-
θέντες ἐρρίφθησαν κατὰ τῆς χιόνος εἰς τὴν κοιλάδα, καὶ
οὔδεις πλέον ἠκούσθη.

19. Καὶ ὁ μὲν Ξενοφῶν καὶ οἱ στρατιῶται, οἱ ὄντες
μετ' αὐτοῦ, εἰπόντες εἰς τοὺς ἀσθενεῖς, ὅτι θὰ ἔλθωσι
τὴν ἐπαύριόν τινες, ἵνα ἴδωσιν αὐτοὺς, ἐπροχώρουν·
πρὶν δὲ διέλθωσι τέσσαρα στάδια, ἀπαντῶσιν εἰς τὴν
ὁδὸν τοὺς στρατιώτας ἀναπαυομένους ἐπὶ τῆς χιόνος

καὶ σκεπασμένους, καὶ οὐδεμίαν ἦτο φυλακὴ· καὶ παρεκίνουν αὐτοὺς νὰ ἐγερθῶσιν.

20. Ἐκεῖνοι δὲ ἔλεγον, ὅτι οἱ ἔμπροσθεν δὲν ὑπεχώρουν. Ἄλλ' ὁ Ξενοφῶν μόνος προχωρῶν καὶ στέλλων τοὺς ἰσχυροτάτους ἐκ τῶν πελταστῶν παρήγγειλε νὰ παρατηρήσωσι, τί εἶνε τὸ ἐμπόδιον; ἐκεῖνοι δὲ ἀνήγγειλον, ὅτι ὄλον τὸ στράτευμα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀνεπαύετο.

21. Τότε καὶ οἱ περὶ τὸν Ξενοφῶντα κατέλυσαν αὐτοῦ ἄνευ πυρὸς καὶ ἄδειπνοι, τοποθετήσαντες φύλακας, ὁποίους ἠδύναντο. Ἀφοῦ δὲ ἤρχιζεν ἡ ἡμέρα, ὁ μὲν Ξενοφῶν πέμψας πρὸς τοὺς ἀσθενεῖς τοὺς νεωτάτους, παρήγγειλεν εἰς αὐτοὺς νὰ τοὺς ἐγείρωσι καὶ ἀναγκάζωσι νὰ προχωρῶσιν.

22. Ἐν τούτῳ δὲ τῷ χρόνῳ πέμπει ὁ Χειρίσοφος τινὰς ἐκ τῶν ἐν τῇ κώμῃ στρατιωτῶν του, ἵνα μάθωσι, τί ἀπέγειναν οἱ τελευταῖοι στρατιῶται. Καὶ οὗτοι ἐχάρησαν, ὅταν τοὺς εἶδον, καὶ τοὺς μὲν ἀσθενεῖς παρέδωσαν εἰς αὐτούς, ἵνα τοὺς φέρωσιν εἰς τὸ στρατόπεδον, αὐτοὶ δὲ ἐπορεύοντο· καὶ πρὶν ἢ διέλθωσιν εἴκοσι στάδια, ἔφθασαν εἰς τὴν κώμην, ὅπου κατέλυεν ὁ Χειρίσοφος.

23. Ὄταν δὲ συνηνητήθησαν, ἔκριναν, ὅτι εἶνε ἀσφαλὲς νὰ μείνωσιν αἱ τάξεις εἰς τὸ χωρίον. Καὶ ὁ μὲν Χειρίσοφος ἔμεινεν αὐτοῦ, οἱ δὲ ἄλλοι μοιράσαντες διὰ κλήρου πρὸς ἀλλήλους τὰ χωρία, τὰ ὅποια ἔβλεπον, ἐπορεύοντο ἕκαστος, ἵνα λάβῃ τὴν θέσιν του.

24. Τότε λοιπὸν Πολυκράτης ὁ Ἀθηναῖος λοχαγὸς

παρεκάλεσε τὸν Ξενοφῶντα νὰ τῷ ἐπιτρέψῃ νὰ πράξῃ τι καὶ λαβῶν τοὺς εὐζώνους, τρέχων εἰς τὴν κώμην, ἣ ὅποια ἔλαχεν εἰς τὸν Ξενοφῶντα, εὕρισκεί πάντας τοὺς κατοίκους τῆς κώμης ἐντὸς καὶ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῆς, καὶ δεκαεπτὰ πῶλους, οἱ ὅποιοι ἐτρέφοντο ὡς φόρος εἰς τὸν βασιλέα, καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ κωμάρχου πρὸ ἐννέα ἡμερῶν ὑπανδρευμένην· ὁ δὲ ἀνὴρ αὐτῆς ὑπῆγε νὰ κυνηγήσῃ λαγούς, καὶ δὲν συνελήφθη ἐντὸς τῶν κωμῶν.

25. Αἱ δὲ οἰκίαι ἦσαν κατώγειοι, ἔχουσαι μὲν τὴν εἰσοδὸν ὁμοίαν πρὸς στόμα, ὡς φρέατος, κάτω δὲ ἦσαν εὐρύχωροι· αἱ δὲ εἰσοδοὶ εἰς μὲν τὰ κτήνη ἦσαν ἐσκαμμένοιαι, ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι κατέβαινον διὰ κλιμάκων. Ἐντὸς δὲ τῶν οἰκιῶν ἦσαν αἶγες, πρόβατα, βόες, ὄρνιθες καὶ τὰ μικρά των· πάντα δὲ τὰ κτήνη ἐτρέφοντο ἐκεῖ μὲ ζῆρὸν χόρτον.

26. Ἦσαν πρὸς τούτοις καὶ σῖτοι καὶ κριθαὶ καὶ ὄσπρια καὶ οἶνοι κριθινοὶ ἐντὸς κρατήρων. Τὰ δὲ ἀγγεῖα ἦσαν πλήρη κριθῆς μέχρι τῶν χειλέων, εὕρισκοντο δὲ καὶ ζαχαροκάλαμα, ἄλλα μὲν μεγάλα, ἄλλα δὲ μικρὰ χωρὶς κόμβους.

27. Καὶ ταῦτα, ὅταν τις ἐδίψα, τὰ ἐλάμβανε καὶ τὰ ἐβύζανεν εἰς τὸ στόμα· ἦτο δὲ ὁ ζωμὸς αὐτῶν παρὰ πολὺ δυνατός, ἐὰν δὲν ἔχυνέ τις ἐντὸς αὐτῶν ὕδωρ διὰ νὰ τὸν συγκεράσῃ· ἦτο δὲ πολὺ νόστιμον ποτὸν εἰς τὸν ὅστις ἤθελε τὸ συνηθίσει.

28. Ὁ δὲ Ξενοφῶν ἐκάλεσεν εἰς τὸ δεῖπνον τὸν ἀρχηγὸν τοῦ χωρίου τούτου, καὶ τὸν εἶπε νὰ μὴ φοβῆ-

ται, διότι οὔτε τῶν τέκνων του θέλει στερηθῆ, ἀλλὰ καὶ τὴν οἰκίαν του πρὸς ἀνταμοιβήν, ἀφοῦ τὴν γεμίσωσι ἐξ ὄλων τῶν πρὸς τροφήν ἀναγκαίων, τότε θέλουσιν ἀναχωρήσει, ἐὰν φανερώσῃ καλόν τι εἰς τὸ σφάτευμα, ἕως οὗ μεταβῶσιν εἰς ἄλλον τόπον.

29. Καὶ ἐκεῖνος ὑπεσχέθη ταῦτα· καὶ διὰ τὰ περιποιηθῆ αὐτούς, ἐφανέρωσε ποῦ ἦτο χωμένος ὁ οἶνος. Ἐκείνην λοιπὸν τὴν νύκτα καταλύσαντες οὕτως εἰς τὰς κώμας πάντες οἱ στρατιῶται ἐκοιμήθησαν ἔχοντες πάντα τὰ ἀναγκαῖα, καὶ εἰς φύλαξιν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των τὸν κωμάρχην καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ.

30. Τὴν δὲ ἀκόλουθον ἡμέραν ὁ Ξενοφῶν λαβὼν τὸν κωμάρχην ἐπορεύετο εἰς τὸν Χειρίσοφον· ἐξ ὁποίας δὲ κώμης διήρχετο, ἐπεσκέπτετο τοὺς ἐν ταῖς κώμας καὶ εὑρίσκειν αὐτοὺς πανταχοῦ εἰς εὐωχίας καὶ εὐθυρίας· καὶ οὐδαμοῦ ἄφινον αὐτοὺς νὰ ἀπέλθωσι, χωρὶς νὰ παραθέσωσιν εἰς αὐτοὺς πρόγευμα.

31. Πανταχοῦ δὲ παρέθετον εἰς τὴν αὐτὴν τράπεζαν κρέατα ἀρνίων, ἐριφίων, χοίρων, μοσχάρων καὶ ὄρνιθίων καὶ ἄρτους πολλοὺς κατεσκευασμένους ἄλλους μὲν ἐκ σίτου, ἄλλους δὲ ἐκ κριθῆς.

32. Ὅσῳ δὲ τις θέλων νὰ περιποιηθῆ τινα ἔπινεν εἰς ὑγείαν του, τὸν ἔσυρεν εἰς τὸν κρατῆρα, ἐξ οὗ ἔπρεπεν, ἀφοῦ σκύψῃ, νὰ πίνη ῥοφῶν, καθὼς βοῦς. Καὶ πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ χωρίου ἐπέτρεψαν νὰ λαμβάνῃ ὅ,τι ἤθελεν· ἐκεῖνος ὅμως τίποτε ἄλλο δὲν ἐδέχετο, ἐλάμβανεν ὅμως μεθ' ἑαυτοῦ, ὅπου ἐβλεπε συγγενῆ τούτινα.

33. Ἄφου δὲ ἦλθον εἰς τὸν Χειρίσοφον, εὖρον αὐτὸν καὶ τοὺς στρατιώτας ἐντὸς τῶν οἰκιῶν ἐστεφανωμένους μὲ ξηρὸν χόρτον, καὶ ὑπηρετουμένους ὑπὸ Ἀρμενίων παιδῶν, ἐνδεδυμένων τὰς βαρβαρικὰς τῶν στολὰς· πρὸς δὲ τοὺς παῖδας ἔδιδον νὰ ἐννοήσωσι διὰ σημείων, τί ἔπρεπε νὰ πράττωσι.

34. Μετὰ δὲ τὰς ἀμοιβαίας φιλοφροσύνας, ὁ Χειρίσοφος καὶ ὁ Ξενοφῶν, ἠρώτων διὰ τοῦ διερμηνέως τοῦ ὀμιλοῦντος Περσικὰ κοινῶς τὸν κωμάρχην, τίς χώρα εἶνε αὕτη· οὗτος δὲ ἔλεγεν, ὅτι εἶνε Ἀρμενία. Καὶ πάλιν ἠρώτων, χάριν τίνος τρέφονται οἱ ἵπποι; ἐκεῖνος δὲ εἶπεν· ὅτι εἶνε φόρος εἰς τὸν βασιλέα· ἔλεγε δὲ πρὸς τοῦτους ὅτι ἡ πλησίον χώρα εἶνε τῶν Χαλύβων καὶ ἐδείκνυε τὴν ὁδὸν ποῦ εἶνε.

35. Καὶ αὐτὸν μὲν ὁ Ξενοφῶν ἔφερεν ὀπίσω εἰς τοὺς συγγενεῖς του, καὶ δίδει εἰς αὐτὸν τὸν γεροντικὸν ἵππον, τὸν ὁποῖον εἶχε λάθει, ἀφου τὸν θρέψῃ, νὰ τὸν θυσιάσῃ, διότι ἤκουεν ὅτι αὐτὸς εἶνε ἱερός τοῦ Ἡλίου, φοβούμενος, μήπως τοῦ ἀποθάνῃ· διότι εἶχε κακοπάθει ὑπὸ τῆς ὀδοιπορείας, αὐτὸς δὲ ἔλαβεν ἓνα ἐκ τῶν πώλων, δούς εἰς ἕκαστον τῶν ἄλλων στρατηγῶν καὶ λοχαγῶν ἀνά ἓνα.

36. Τῆς χώρας δὲ ταύτης οἱ ἵπποι ἦσαν μὲν μικρότεροι τῶν Περσικῶν, πολὺ ὅμως ὀρμητικώτεροι. Τότε λοιπὸν ὁ κωμάρχης ἐδίδαξε νὰ τυλίσωσι περίξ τῶν ποδῶν τῶν ἵππων καὶ τῶν ἄλλων ζώων σακκία, ὅταν βαδίζωσι διὰ τῆς χιόνος· διότι χωρὶς τῶν σάκκων ἐχώνοντο μέχρι τῆς κοιλίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ΄.

1. Ἀποῦ δὲ ἦλθεν ἡ ὀγδόη ἡμέρα τῆς ἐκεῖ διατριβῆς των, ὁ Ξενοφῶν παραδίδει τὸν κωμάρχην πρὸς τὸν Χειρίσοφον, ὡς ὀδηγὸν τῆς ὁδοῦ, καὶ τοὺς οἰκιακοὺς του ἀφῆκεν ἐλευθέρους, πλὴν τοῦ υἱοῦ, ὅστις ἦτον εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἡβικῆς ἡλικίας. Τοῦτον παρέδωκεν εἰς τὸν Ἐπισθένην τὸν Ἀμφιπολίτην, ἵνα τὸν φυλάττῃ, ὥστε, ἂν φανῇ καλὸς ὀδηγὸς ὁ πατήρ, νὰ λάβῃ αὐτὸν μεθ' ἑαυτοῦ καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ ὀπίσω εἰς τὴν κώμην του. Καὶ εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ τοῦ κωμάρχου μετέφερον οἱ Ἑλληνες ὅσα ἠδυνήθησαν πλεῖστα, καὶ συνάξαντες τὰ σκεύη των ἐπορεύοντο.

2. Προηγεῖτο δὲ αὐτῶν ὁ κωμάρχης διὰ τῆς χιόνος λελυμένος· καὶ ἦσαν ἤδη εἰς τὸν τρίτον σταθμὸν, ὅτε ὁ Χειρίσοφος ὠργίσθη κατ' αὐτοῦ, διότι δὲν ὠδήγησεν αὐτοὺς εἰς κώμας. Οὗτος δὲ ἔλεγεν, ὅτι δὲν ὑπάρχουσι τοιαῦται εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον· ὁ δὲ Χειρίσοφος ἔδειρεν αὐτόν, ἀλλὰ δὲν τὸν ἔδεσεν.

3. Ἐνεκα δὲ τούτου ἐκεῖνος δραπετεύσας τὴν νύκτα, ἔφυγεν ἀφήσας τὸν υἱὸν του. Τοῦτο λοιπὸν μόνον ἐγένεεν αἰτία διαφορᾶς εἰς τὴν ὀδοιπορείαν μεταξὺ Χειρίσοφου καὶ Ξενοφῶντος, ὅτι δηλαδὴ κακομεταχειρίσθη τὸν ὀδηγὸν καὶ δὲν ἐφρόντισε νὰ φυλάξῃ αὐτόν. Ὁ δὲ Ἐπισθένης ἠγάπησε τὸν παῖδα καὶ κομίσας αὐτόν εἰς τὴν οἰκίαν του, τὸν μετεχειρίζετο ὡς πιστότατον.

4. Μετὰ ταῦτα ἐπορεύθησαν σταθμοὺς ἑπτὰ, ἀνά

πέντε παρασάγγας καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ ἔφθασαν εἰς τὸν Φᾶσιν ποταμόν, ἔχοντα πλάτος ἑνὸς πλῆθρου.

5. Ἐκεῖθεν ἐπορεύθησαν σταθμοὺς δύο παρασάγγας δέκα, καὶ κατὰ τὴν μετάβασίν των ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους εἰς τὴν πεδιάδα, τοὺς ἀπήντησαν Χάλυβες, Τάοχοι καὶ Φασιανοί.

6. Ὁ δὲ Χειρίσοφος, ἀφοῦ εἶδε τοὺς ἐχθροὺς ἐπὶ τῆς κορυφῆς, ἔπαυσε νὰ βαδίζῃ, ἀπέχων ἕως τριάκοντα στάδια, διὰ νὰ μὴ πλησιάζῃ εἰς τοὺς ἐχθροὺς ἔχων τὸν στρατὸν κατὰ μῆκος παρατεταγμένον· παρήγγειλε δὲ καὶ τοὺς ἄλλους νὰ φέρωσι τοὺς λόχους ἐμπρός, ὥστε τὸ στράτευμα νὰ παραταχθῇ εἰς φάλαγγα.

7. Ἀφοῦ δὲ ἦλθον οἱ ὀπισθοφύλακες, συνεκάλεσε τοὺς στρατηγούς καὶ λοχαγούς καὶ ὠμίλησεν εἰς αὐτοὺς τοιοῦτοτρόπως· οἱ μὲν πολέμιοι, καθὼς βλέπετε, κατέχουσι τὰς κορυφὰς τοῦ ὄρους· ὦρα λοιπὸν εἶνε νὰ σκεφθῶμεν, πῶς νὰ πολεμήσωμεν ὅσον δυνατὸν κάλλιστα.

8. Εἰς ἐμὲ λοιπὸν φαίνεται καλὸν νὰ παραγγείλωμεν εἰς τοὺς στρατιώτας νὰ προγευματίσωσιν, ἡμεῖς δὲ νὰ σκεφθῶμεν, ἂν συμφέρῃ σήμερον ἢ αὔριον νὰ διέλθωμεν τὸ ὄρος.

9. Εἰς ἐμὲ τοῦλάχιστον, φαίνεται καλὸν εἶπεν ὁ Κλεάνωρ, ἀφοῦ τάχιστα προγευματίσωμεν, πρέπει ἀφοῦ ὀπλισθῶμεν, ὅσον τὸ δυνατὸν τάχιστα νὰ κινήσωμεν κατὰ τῶν πολεμίων. Διότι ἐὰν χρονοτριβήσωμεν σήμερον, οἱ πολέμιοι, οἱ ὅποιοι τῶρα μᾶς βλέπουσι, θέλουσι γείνει θαραλεώτεροι· καὶ ὅταν οὗτοι λάβωσι θάρρος,

επόμενονον εἶνε νὰ προστεθῶσιν εἰς αὐτοὺς καὶ ἄλλοι περισσότεροι.

10. Μετὰ τοῦτον ὁ Ξενοφῶν εἶπεν, «ἐγὼ δὲ ἔχω τοιαύτην γνώμην· ἐὰν δηλαδὴ εἶνε ἀνάγκη νὰ συγκροτήσωμεν μάχην, εἰς τοῦτο πρέπει νὰ προετοιμασθῶμεν, κατὰ τίνα τρόπον νὰ πολεμήσωμεν καὶ νικήσωμεν· ἐὰν ὅμως θέλωμεν νὰ διέλθωμεν ὅσον τὸ δυνατόν εὐκολώτερον, περὶ τούτου μοὶ φαίνεται καλόν, ὅτι πρέπει νὰ σκεπτώμεθα πῶς δηλαδὴ νὰ λάβωμεν ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγώτερα τραύματα, καὶ ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγώτεροις ἀνδρας νὰ ἀπολέσωμεν.»

11. «Τὸ μὲν λοιπὸν ὄρος, τὸ ὁποῖον βλέπομεν, ἔχει ἔκτασιν περισσοτέραν τῶν ἐξήκοντα σταδίων, ἄνδρες ὅμως εἰς οὐδὲν ἄλλο μέρος αὐτοῦ φανερὰ φυλάττουσιν, ἢ εἰς ταύτην τὴν ὁδόν. Πολὺ λοιπὸν καλλίτερον νὰ προσπαθήσωμεν νὰ κυριεύσωμεν κρυφίως ἓν μέρος τοῦ ἀφυλάκτου τούτου ὄρους, καὶ νὰ προλάβωμεν τοὺς πολεμίους, ἂν ἦνε δυνατόν, ἢ νὰ προσβάλλωμεν ἰσχυρὰς θέσεις καὶ νὰ πολεμήσωμεν κατ' ἀνδρῶν προητοιμασμένων εἰς μάχην.»

12. «Διότι πολὺ εὐκολώτερον εἶνε νὰ ἀναβαίνωμεν ἀνήφορον χωρὶς μάχην, παρὰ νὰ περιπατῶμεν εἰς τόπον ὀμαλὸν ἔχοντες ἐχθροὺς ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν· καὶ τὴν νύκτα ἄνευ μάχης καλλίτερον δύναται τις νὰ βλέπη τὰ πρὸ ποδῶν κείμενα, ἢ τὴν ἡμέραν μαχόμενος· καὶ ἢ τραχεῖα εἰς τοὺς πόδας ὁδὸς εἶνε εὐκολωτέρα εἰς τοὺς ἄνευ μάχης πορευομένους, ἢ ἡ ὀμαλή, ὅταν οἱ διερχόμενοι αὐτὴν κτυποῦνται εἰς τὰς κεφαλὰς ὑπὸ τῶν πολεμίων.»

13. «Καὶ δὲν μοὶ φαίνεται ἀδύνατον νὰ κυριεύσωμεν κρυφίως μέρος τι τοῦ ὄρους· διότι δυνάμεθα νὰ πορευθῶμεν ἐν καιρῷ νυκτός, ἵνα μὴ μᾶς βλέπωσι, καὶ νὰ ὑπάγωμεν τόσοι, ὥστε νὰ μὴ μᾶς ἐννοήσωσι. Καὶ μοὶ φαίνεται, ὅτι ἂν προσποιούμεθα, ὅτι σκοπεύομεν νὰ προσβάλλωμεν ἐντεῦθεν, θέλομεν εὐρεῖ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ ὄρους ἀπροφυλακτότερον, διότι πρέπει αὐτοῦ μάλιστα νὰ μείνωσιν οἱ ἐχθροὶ συσσωματωμένοι.»

14. «Ἄλλὰ πρὸς τί ὀμιλῶ ἐγὼ περὶ κλοπῆς, ὅταν ἀκούω, ὅτι ὑμεῖς οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὧ Χειρίσοφε, ὅσοι εἴσθε ἐκ τῶν ὁμοτίμων, εὐθὺς ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας γυμνάζεσθε εἰς τὴν κλοπὴν καὶ δὲν εἶνε αἰσχρὸν, ἀλλὰ καλὸν νὰ κλέπτητε, ὅσα δὲν ἐμποδίζει ὁ νόμος.»

15. «Ἴνα δὲ κλέπτητε μετὰ καλῆς ἐκβάσεως καὶ προσπαθῆτε νὰ ἐξαπατᾶτε, εἶνε ὑπὸ τοῦ νόμου διατεταγμένον, ἐὰν συλληφθῆτε ἐπ' αὐτοφόρῳ, νὰ ξυλίζησθε. Τώρα λοιπὸν καλὴ εὐκαιρία εἶνε νὰ δείξης τὴν προκοπὴν σου, καὶ νὰ προφυλάξης νὰ μὴ συλληφθῶμεν, ὅτι ἐπιχειροῦμεν νὰ κυριεύσωμεν μέρος τι τοῦ ὄρους, διὰ νὰ μὴ λάβωμεν πληγὰς.»

16. «Ἄλλ' ἐν τούτοις καὶ ἐγὼ ἀκούω, εἶπεν ὁ Χειρίσοφος, ὅτι ἡμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι εἴσθε ἐπιτήδειοι εἰς τὸ κλέπτειν τὰ δημόσια χρήματα, καὶ μ' ὅλον ὅτι εἶνε βαρὺς ὁ κίνδυνος εἰς τὸν κλέπτην, καὶ μάλιστα οἱ ἄριστοι κρίνονται μετὰξὺ ὑμῶν ἄξιοι νὰ ἄρχωσιν· ὥστε ὧρα εἶνε καὶ εἰς σὲ νὰ δείξης τὴν ἐκπαίδευσίν σου.»

17. «Ἐγὼ λοιπὸν, εἶπεν ὁ Ξενοφῶν, εἶμαι ἕτοιμος μετὰ τῶν ὀπισθοφυλάκων, ἀφοῦ δειπνήσωμεν, νὰ πο-

ρευθῶ, ὅπως προκαταλάβω τὸ ὄρος. Ἐγὼ δὲ καὶ ὀδηγούς· διότι οἱ γυμνήται ἐνεδρεύσαντες συνέλαβόν τινες τῶν ἀκολουθούντων ἡμᾶς κλεπτῶν. Παρὰ τούτων δὲ πληροφοροῦμαι, ὅτι τὸ ὄρος δὲν εἶνε δυσανάβατον, ἀλλὰ βόσκουσιν ἐκεῖ ἐπ' αὐτοῦ καὶ αἴγες καὶ βόες· ὥστε, ἐὰν ἀπαξ καταλάβωμεν μέρος τι τοῦ ὄρους, θέλουσι δυνηθῆ καὶ τὰ κτήνη νὰ ἀναβῶσιν.»

18. «Ἐλπίζω δέ, ὅτι οὔτε οἱ πολέμιοι θέλουσι μείνει πλέον, ἀφοῦ ἴδωσιν ἡμᾶς ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὁμοίως· διότι οὔτε θέλουσι τῶρα νὰ καταβῶσιν ἐνταῦθα, ὅπου ἡμεῖς εἴμεθα.»

19. Ὁ δὲ Χειρίσοφος εἶπε, «καὶ τίς ἡ χρεῖα νὰ ὑπάγῃς σὺ καὶ νὰ ἀφήσῃς τὴν ὀπισθοφυλακὴν; Πέμψον ἄλλους, ἐὰν δὲν εὔρεθῶσιν τινες, θέλοντες νὰ ὑπάγῳσιν ἀφ' ἑαυτῶν.»

20. Τότε ἔρχεται Ἀριστώνυμος ὁ Μεθυδριεὺς μετ' ὀπιλιτῶν καὶ Ἀριστέας ὁ Χῖος μετὰ γυμνητῶν καὶ Νικόμαχος Οἰταῖος μετὰ γυμνητῶν, καὶ συνεφώνησαν νὰ ἀνάψωσι πολλὰ πυρὰ ὡς σύνθημα, ὅταν καταλάβωσι τὰς κορυφὰς τοῦ ὄρους.

21. Ἀφοῦ δὲ συνεφώνησαν εἰς τὸ σύνθημα τοῦτο, ἐγευμάτισαν, καὶ μετὰ τὸ γεῦμα ὠδήγησεν ὁ Χειρίσοφος ἐμπρὸς πρὸς τοὺς πολεμίους τὸ στράτευμα ἕως δέκα σταδίου, ἵνα γείνη ὅσον τὸ δυνατὸν φανερόν, ὅτι πρὸς τοῦτο τὸ μέρος ἔχει σκοπὸν νὰ προσβάλῃ αὐτούς.

22. Ἀφοῦ δὲ ἐδείπνησαν, καὶ ἐπῆλθε νύξ, οἱ μὲν διωρισμένοι ἀπῆλθον καὶ καταλαμβάνουσι τὸ ὄρος· οἱ δὲ ἄλλοι αὐτοῦ ἀνεπαύοντο. Καὶ οἱ πολέμιοι, ἀφοῦ εἶδον

ὅτι τὸ ὄρος κατέχεται, ἠγρύπνησαν καὶ ἕκαιον πολλὰ πυρὰ καθ' ὅλην τὴν νύκτα.

23. Ἄφου δὲ ἐγεινεν ἡμέρα, ὁ μὲν Χειρίσοφος, θουσιάσας εἰς τοὺς θεοὺς, ὠδήγει τὸν στρατὸν εἰς τὴν ὁδόν· οἱ δὲ καταλαβόντες τὸ ὄρος ἤρχοντο εἰς τὰς κορυφὰς κατὰ τῶν βαρβάρων.

24. Ἐκ δὲ τῶν πολεμίων οἱ μὲν πλείοτεροι ἔμειναν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἤρχοντο εἰς ἀπάντησιν ἐκείνων, οἵτινες ἐβάδιζον πρὸς τὰς κορυφὰς. Πρὶν δὲ συναχθῶσιν ὁμοῦ οἱ ἐχθροί, συγκροτοῦσι μάχην οἱ εἰς τὰς κορυφὰς εὐρισκόμενοι Ἕλληνες καὶ νικῶσιν αὐτοὺς καὶ διώκουσιν.

25. Κατὰ τοῦτον δὲ τὸν χρόνον καὶ ἐκ τῆς πεδιάδος οἱ μὲν πελτασταὶ τῶν Ἑλλήνων ὄρμουν δρομαίως κατὰ τῶν παρατεταγμένων, ὁ δὲ Χειρίσοφος παρηκολούθει μετὰ τῶν ὀπλιτῶν ταχέως καὶ τακτικῶς.

26. Οἱ δὲ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ πολέμιοι, καθὼς εἶδον τοὺς εἰς τὰ ἄνω εὐρισκομένους ἰδικούς των νικημένους, φεύγουσι καὶ ἐφρονεύθησαν οἱ πλείοτεροι αὐτῶν, καὶ πάμπολλα ἐλήφθησαν γέρρα, τὰ ὅποια οἱ Ἕλληνες κόπτοντες μὲ τὰς μαχαίρας των ἕκαμνον ἄχρηστα.

27. Καθὼς δὲ ἀνέβησαν, θουσιάσαντες καὶ στήσαντες τρόπαιον, κατέβησαν εἰς τὴν πεδιάδα, καὶ ἦλθον εἰς κόμην γεμούσας πολλῶν ἀγαθῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

1. Μετὰ ταῦτα ἐπορεύθησαν εἰς τοὺς Ταόχους, ἀφου

διήνυσαν σταθμούς πέντε, παρασάγγας τριάκοντα· και ἔλειψαν ἀπ' αὐτῶν αἱ τροφαί· διότι οἱ Τάχοι εἶχον καταφύγει εἰς χωρία ἰσχυρά, εἰς τὰ ὅποια εἶχον μεταφέρει ὄλας τὰς τροφάς των.

2. Ἀφοῦ δὲ ἔφθασαν εἰς θέσιν, ἣ ὅποια δὲν εἶχε πόλιν οὔτε οἰκίας, ἦσαν δὲ συνηθροισμένοι εἰς αὐτὴν καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ κτήνη πολλά, ὁ μὲν Χειρίσοφος εὐθὺς ἄμα ἦλθε, προσέβαλλεν αὐτὴν· ἀφοῦ δὲ ἡ πρώτη τάξις ἀπέκαμνεν, ἤρχετο ἄλλη, καὶ πάλιν ἄλλη· διότι δὲν ἦτο δυνατὸν αὐτοὶ πάντες ὁμοῦ νὰ πλησιασῶσιν, ἐπειδὴ ποταμὸς ἦτο τριγύρω καὶ ἐξ ἑνὸς μόνου μέρους ἦτο στενὴ πάροδος μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ὕρου.

3. Ἀφοῦ δὲ ὁ Ξενοφῶν ἦλθε μετὰ τῶν ὀπισθοφυλάκων καὶ πελταστῶν καὶ ὀπλιτῶν, τότε λέγει ὁ Χειρίσοφος· « εἰς καιρὸν ἦλθετε· ἡ θέσις πρέπει νὰ κυριευθῆ· διότι τὸ στράτευμα δὲν ἔχει τροφάς, ἐὰν δὲν κυριεύσωμεν τὴν θέσιν ταύτην.»

4. Τότε λοιπὸν συνεσκέπτοντο κοινῶς· καὶ ἐπειδὴ ἡρώτα ὁ Ξενοφῶν, « τί εἶνε τὸ ἐμποδίζον ἡμᾶς νὰ κυριεύσωμεν τὴν θέσιν ταύτην,» ὁ Χειρίσοφος εἶπεν, «μία μόνη πάροδος εἶνε, αὕτη, τὴν ὁποίαν βλέπεις· ὅταν δὲ τις δοκιμάζῃ νὰ εἰσέλθῃ διὰ ταύτης, κυλίουσι πέτρας ἀπὸ τοῦ ὕψους ἐκείνου τοῦ ἐξέχοντος βράχου, καὶ ὁποῖον εὖρωσιν αἱ πέτραι, εἰς τοιαύτην κατάστασιν καταντᾷ.» Ταυτοχρόνως δὲ ἔδειξε πρὸς αὐτὸν ἀνθρώπους ἔχοντας συντετριμμένα καὶ σκέλη καὶ πλευράς.

5. « Ἄλλ' ἂν τελειώσωσι τὰς πέτρας των οἱ ἐχθροί, εἶπεν ὁ Ξενοφῶν, ἐμποδίζει τίποτε ἄλλο, ἵνα εἰσέλθω-

μεν; Διότι ἀντικρὺ ἡμῶν δὲν βλέπομεν, εἰμὴ ὀλίγους ἀνθρώπους, καὶ ἐκ τούτων δύο ἢ τρεῖς ὠπλισμένους.

6. Τὸ δὲ διάστημα, ὡς καὶ σὺ βλέπεις, τὸ ὅποιον πρέπει νὰ διέλθωμεν λιθοβολούμενοι, εἶνε σχεδὸν τρία ἡμίπλευρα, τούτου δὲ τοῦ διαστήματος, ὅσον ἔν πλέθρον, εἶνε κατὰπυκνον ἐκ μεγάλων πευκῶν κατὰ διαλείμματα ἀπ' ἀλλήλων, τῶν ὁποίων ὀπισθεν ἂν σταθῶσιν ἄνθρωποι, τί δύνανται νὰ πάσχωσιν ἢ ἐκ τῶν ῥιπτομένων, ἢ ἐκ τῶν κυλιομένων πετρῶν; Ὅθεν ἀπολείπεται ἀκόμη ἔν ἡμίπλευρον, τὸ ὅποιον πρέπει νὰ διέλθωμεν τρέχοντες, ὅταν παύσωσιν οἱ λίθοι.»

7. «Καλῶς, εἶπεν ὁ Χειρίσοφος, ἀλλ' ὅμως εὐθὺς ὅταν ἀρχίσωμεν νὰ εἰσερχώμεθα εἰς τὸ πυκνὸν μέρος, πολλαὶ πέτραι ῥίπτονται καθ' ἡμῶν.» «Τόσον τὸ καλλίτερον, εἶπεν ὁ Ξενοφῶν· διότι ταχύτερον θέλουσι τὰς τελειώσει. Ἄλλ' ἄς πηγαίνωμεν ἐκεῖ, ὅπόθεν θὰ κατορθώσωμεν νὰ τρέξωμεν ὅσον τὸ δυνατὸν μικρότερον διάστημα, καὶ νὰ ἐπιστρέψωμεν ὀπίσω, ἂν θέλωμεν.»

8. Ἐκ τούτου τοῦ μέρους ἐπορεύοντο Χειρίσοφος καὶ Ξενοφῶν καὶ Καλλίμαχος ὁ Παρράσιος λοχαγός, ὁ ὁποῖος ἦτον ἡγεμῶν τῶν ὀπισθοφυλάκων λοχαγῶν κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν· οἱ δὲ ἄλλοι λοχαγοὶ ἔμενον εἰς ἀσφαλῆ τόπον. Ἐπειτα λοιπὸν ἕως ἐβδομήκοντα ἄνθρωποι ἀπῆλθον ὀπίσω τῶν δένδρων, ὅχι ὅλοι ὁμοῦ, ἀλλὰ χωριστά, φυλαττόμενος ἕκαστος ὅσον ἠδύνατο.

9. Ἀγασίας δὲ ὁ Στυμφάλιος καὶ Ἀριστῶνυμος ὁ Μεθυδριεύς, ὄντες καὶ οὗτοι λοχαγοὶ τῶν ὀπισθοφυλάκων, καὶ ἄλλοι πρὸς τούτοις ἐστάθησαν ἐκτὸς τῶν δέν-

δρων· διότι δὲν ἦτον ἀσφαλές νὰ σταθῶσι μεταξὺ τῶν δένδρων περισσότεροι τοῦ ἐνὸς λόγου.

10. Τότε λοιπὸν ὁ Καλλίμαχος μηχανᾶται ἐν στρατήγημα· ἔτρεχεν ἐμπρὸς ἀπὸ τοῦ δένδρου, ὀπίσω τοῦ ὁποίου ἦτον αὐτὸς δύο ἕως τρία βήματα· καὶ ὅταν ἐρρίπτοντο οἱ λίθοι, ἐπέστρεφεν ὀπίσω ταχέως· εἰς ἕκαστον δὲ τρέξιμον ἐρρίπτοντο πλειότεραι τῶν δέκα ἀμαξῶν πέτραι.

11. Ὁ δὲ Ἀγασίας, καθὼς εἶδε, τί ἔπραττεν ὁ Καλλίμαχος, καὶ ὅτι ὅλον τὸ στράτευμα εἶχε προσηλωμένα πρὸς αὐτὸν τὰ βλέμματά του, φοβηθεὶς μήπως αὐτὸς πρῶτος δὲν φθάσῃ εἰς τὴν θέσιν, προχωρεῖ, χωρὶς νὰ καλέσῃ οὐδὲ τοὺς συντρόφους του, ἤγουν οὔτε τὸν Ἀριστώνυμον, ὁ ὁποῖος ἦτο πλησίον του, οὔτε Εὐρύλοχον τὸν Λουσιέα, οὔτε ἄλλον οὐδένα, προχωρεῖ αὐτὸς μόνος, καὶ ὑπερβαίνει πάντας τοὺς ἄλλους.

12. Ὁ δὲ Καλλίμαχος ὅταν εἶδεν αὐτόν, ὅτι ἐπορεύετο ἐμπροσθέν του, πιάνει τὴν ἄκραν τῆς ἀσπίδος του. Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξὺ Ἀριστώνυμος ὁ Μεθυδριεύς προτρέχει καὶ τῶν δύο, καὶ μετὰ τοῦτον Εὐρύλοχος ὁ Λουσιεύς· διότι πάντες οὗτοι ἐπεθύμουν νὰ δοξασθῶσι, καὶ διὰ τοῦτο ἠγωνίζοντο πρὸς ἀλλήλους. Κατ' αὐτὸν λοιπὸν τὸν τρόπον συνεριζόμενοι κυριεύουσι τὴν θέσιν· διότι ὡς ἀπαξ ἔδραμον ἐντός, οὐδεμίᾳ πέτρᾳ ἐρρίφθη πλέον ἄνωθεν.

13. Τότε δὲ ἦτο τρομερὸν τὸ θέαμα. Διότι αἱ γυναῖκες ρίπτουσαι τὰ παιδιά των, ἔπειτα ἐρρίπτοντο καὶ αὐταὶ ἐπάνω αὐτῶν, καὶ οἱ ἄνδρες ὡσαύτως. Τότε λοι-

πόν και Αινείας ὁ Στυμφάλιος λοχαγὸς ἰδὼν τινα τρέχοντα διὰ νὰ ρίψῃ κάτω ἑαυτόν, φοροῦντα στολήν ὠραίαν, πιάνει αὐτόν με σκοπὸν νὰ τὸν ἐμποδίσῃ.

14. Ἄλλ' ἐκεῖνος σύρει αὐτόν, καὶ φερόμενοι ταχέως κατὰ τῶν πετρῶν, ἐφρονεύθησαν. Ἐκεῖ ἄνθρωποι μὲν πολλὰ ὀλίγοι συνελήφθησαν, βόες δὲ καὶ ὄνοι πολλοὶ καὶ πρόβατα.

15. Ἐκεῖθεν δὲ ἐπορεύθησαν διὰ τῶν Χαλύβων σταθμοὺς ἑπτὰ, παρασάγγας πεντήκοντα. Οὗτοι δὲ ἦσαν γενναιότατοι πάντων τῶν κατοίκων, δι' ὧν τῆς χώρας διήλθον, καὶ ἤρχοντο εἰς χεῖρας μετὰ τῶν Ἑλλήνων. Εἶχον δὲ θώρακας λινοῦς μέχρι τοῦ ὀμφαλοῦ καὶ εἰς τὰς ἄκρας τοῦ θώρακος σχοινία σφικτὰ πλεγμένα.

16. Εἶχον δὲ κνημίδας καὶ κράνη, καὶ εἰς τὴν ζώνην μαχαίριον παρόμοιον πρὸς τὰ Λακωνικά, δι' οὗ ἔσφαττον ὅσους ἤθελον δυνηθῆ νὰ συλλάβωσι· καὶ ἀφοῦ ἔκοπτον τὰς κεφαλὰς, ἐπορεύοντο φέροντες αὐτάς, καὶ ἐτραγῶδου καὶ ἐχόρευον, ὁσάκις οἱ πολέμιοι ἔμελλον νὰ τοὺς ἴδωσιν. Εἶχον δὲ καὶ δόρυ ἕως δεκαπέντε πήχων μετὰ μιᾶς λόγχης.

17. Οὗτοι ἔμενον ἐντὸς τῶν πόλεων των· καὶ ὅταν διήρχοντο οἱ Ἕλληνες, ἠκολούθουν πάντοτε μαχόμενοι κατ' αὐτῶν. Κατάρκουν δὲ ἐντὸς ὀχυρῶν θέσεων, καὶ εἶχον ἀναβιβάσει εἰς αὐτάς πάντα τὰ πρὸς τροφήν ἀναγκαῖα· ὥστε τίποτε δὲν ἐλάμβανον ἐκεῖθεν οἱ Ἕλληνες, ἀλλ' ἔζων τρώγοντες τὰ ζῶα, τὰ ὁποῖα ἔλαβον ἐκ τῶν Ταόχων.

18. Μετὰ τούτους οἱ Ἕλληνες ἔφθασαν εἰς τὸν Ἄρπασον ποταμόν, τοῦ ὁποῖου τὸ πλάτος ἦτο τεσσάρων

πλήθρων. Ἐκείθεν δὲ ἐπορεύθησαν διὰ τῶν Σκυθινῶν σταθμοὺς τέσσαρας, παρασάγγας εἴκοσι, καὶ ἀφοῦ διήλθον πεδιάδα, ἔφθασαν εἰς κώμας· εἰς αὐτάς δὲ ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἔλαβον τροφάς.

19. Ἐντεῦθεν διήλθον σταθμοὺς τέσσαρας, παρασάγγας εἴκοσι καὶ φθάνουσιν εἰς πόλιν μεγάλην καὶ εὐδαίμονα καὶ πολυάνθρωπον, ἣ ὁποία ἐκαλεῖτο Γυμνιάς. Ὁ ἄρχων δὲ τῆς πόλεως ταύτης πέμπει ἐξ αὐτῆς ὀδηγὸν εἰς τοὺς Ἑλληνας, ἵνα ὀδηγήσῃ αὐτοὺς διὰ τῆς πολεμίας εἰς αὐτὸν χώρας.

20. Ἐλθὼν δὲ ἐκεῖνος λέγει, «ὅτι θὰ ὀδηγήσῃ αὐτοὺς εἰς θέσιν, ἐξ ἧς μετὰ πέντε ἡμέρας ἀπὸ σήμερον θὰ ἴδωσιν θάλασσαν· εἰδὲ μὴ, νὰ τὸν φονεύσωσιν.» Καὶ ὀδηγῶν λοιπὸν αὐτούς, ἀφοῦ ἐνέβαλεν εἰς τὴν πολεμίαν χώραν, παρεκίνει νὰ καίωσι καὶ νὰ φθειρώσιν αὐτήν· ἐκ τούτου δὲ ἔγεινε φανερόν, ὅτι ἐστάλη ἐπίτηδες, καὶ οὐχὶ ἐξ ἀγάπης πρὸς τοὺς Ἑλληνας.

21. Καὶ φθάνουσιν ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος τὴν πέμπτην ἡμέραν· ὠνομάζετο δὲ τὸ ὄρος Θήχης. Ὅταν δὲ οἱ πρῶτοι ἔφθασαν ἐπὶ τοῦ ὄρους καὶ εἶδον τὴν θάλασσαν, ἐγένετο πολὺς ἀλαλαγμὸς.

22. Ἀκούσας δὲ ὁ Ξενοφῶν καὶ οἱ ὀπισθοφύλακες, ἐνόμισαν, ὅτι ἐπιτίθενται κατὰ τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς ἄλλοι πολέμιοι· διότι ἠκολούθουν ὀπισθεν ἐκ τῆς καιομένης χώρας, καὶ ἐξ αὐτῶν ἐφόνευσάν τινας οἱ ὀπισθοφύλακες, καὶ συνέλαβον ζωντανοὺς δι' ἐνέδρας, καὶ γέφυρα ἔλαβον ἕως εἴκοσι ἐσκεπασμένα διὰ δερμάτων βοῶν πυκνομάλλων καὶ ἀκατεργάστων.

23. Ἐπειδὴ δὲ περισσοτέρα ἐγένετο ἡ βοή καὶ ἠκούετο πλησιέστερον, καὶ ἄλλοι στρατιῶται πλησιάζοντες ἀδιακόπως ἔτρεχον μὲ δρόμον πρὸς τοὺς φωνάζοντας ἀκαταπαύστως, καὶ ἐπειδὴ ἡ βοή ἠϋξανε περισσότερον, ὅσον βέβαια ἐγένοντο περισσότεροι, ἐνόμισε τότε ὁ Ξενοφῶν, ὅτι εἶνέ τι μεγαλειότερον τῆς ἐχθρικῆς προσβολῆς.

24. Καὶ ἀναθὰς ἐφ' ἵππου, καὶ λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ τὸν Λύκιον καὶ τοὺς ἵππέας, ἔτρεχεν εἰς βοήθειαν. Τότε πλέον καθαρὰ ἀκούουσι τοὺς στρατιώτας βοῶντας *Θάλασσα, Θάλασσα*· καὶ τοὺς προσερχομένους παρεκίνουν εἰς τοῦτο. Τότε λοιπὸν πάντες ἔτρεχον καὶ οἱ ὀπισθοφύλακες, καὶ τὰ κτήνη καὶ οἱ ἵπποι ταχέως ὠδηγοῦντο.

25. Ἀφοῦ δὲ πάντες ἐφθασαν εἰς τὴν κορυφήν, τότε ἐνηγκαλιζόντο ἀλλήλους καὶ στρατηγούς καὶ λοχαγούς δακρύνοντες. Καὶ ἐξαίφνης, χωρὶς κανεὶς νὰ παρακινήσῃ, φέρουσιν οἱ στρατιῶται πέτρας καὶ ποιοῦσι μέγαν λόφον.

26. Τότε ἔθεσαν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ λόφου πλῆθος δερμάτων ἀκατεργάστων ἐκ βοῶν, καὶ ῥάβδους, καὶ τὰ παρὰ τῶν ἐχθρῶν ληφθέντα γέρρα, καὶ αὐτὸς ὁ ὀδηγὸς κατέκοπτε τὰ γέρρα καὶ τοὺς ἄλλους παρεκίνει νὰ πράττωσι τοῦτο.

27. Μετὰ ταῦτα πέμπουσιν ὀπίσω τὸν ὀδηγὸν οἱ Ἕλληνες, ἀφοῦ ἔδωκαν εἰς αὐτὸν δῶρα ἀπὸ κοινοῦ ἵππον, καὶ φιάλην ἀργυρᾶν καὶ ἐνδυμασίαν Περσικὴν καὶ δέκα δαρεικοὺς· αὐτὸς δὲ ἐζήτει πρὸ πάντων τὰ δακτυλίδια, καὶ ἔλαβε πολλὰ ἐκ τῶν στρατιωτῶν. Δεΐξας δὲ εἰς αὐτοὺς καὶ κόμηγν, ὅπου ἔπρεπε νὰ διανυκτερεύσωσι,

καὶ τὴν ὁδόν, τὴν ὁποίαν θὰ πορευθῶσιν, ἵνα ἔλθωσιν εἰς τοὺς Μάκρωνας, ἀνεχώρησε δρομαίως, ἅμα ἔγεινεν ἐσπέρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

1. Ἐκείθεν δ' ἐπορεύθησαν οἱ Ἕλληνες διὰ τῆς χώρας τῶν Μακρῶνων σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας δέκα. Τὴν πρώτην δὲ ἡμέραν ἔφθασαν εἰς τὸν ποταμόν, ὁ ὁποῖος ἐχώριζε τὴν χώραν τῶν Μακρῶνων ἀπὸ τῶν Σκυθινῶν.

2. Τὸ δὲ στράτευμα εἶχεν ἐκ δεξιῶν ὑπεράνω θέσιν πολὺ δύσβατον, καὶ ἐξ ἀριστερῶν ἄλλον ποταμόν, εἰς τὸν ὁποῖον ἐχύνετο ὁ συνορεύων ποταμός, διὰ τοῦ ὁποῖου ἔπρεπε νὰ διαβῶσιν. Ἦτο δὲ οὗτος κατὰφυτος ἐκ δένδρων ὄχι μεγάλων, ἀλλὰ πυκνῶν. Ταῦτα, φθάσαντες οἱ Ἕλληνες, ἤρχισαν νὰ κόπτωσι, σπεύδοντες νὰ ἐξέλθωσιν ἐκ τοῦ τόπου τούτου ὅσον τὸ δυνατὸν τάχιστα.

3. Οἱ δὲ Μάκρωνες ἔχοντες γέρρα καὶ λόγχας καὶ τριχίνους χιτῶνας ἦσαν παρατεταγμένοι εἰς τὸ ἀντίπεραν μέρος τῆς διαβάσεως, καὶ παρεκίνουν ἀλλήλους καὶ ἔρριπτον λίθους εἰς τὸν ποταμόν· ἀλλ' ὅμως δὲν ἔφθανον, οὔτε ἔβλαπτον διόλου.

4. Τότε προσέρχεται εἰς τὸν Ξενοφῶντα ἀνὴρ τις πελταστής, λέγων, « ὅτι εἶχε διατρίψει δοῦλος εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ ὅτι ἤξεύρει τὴν γλῶσσαν τῶν ἀνθρώπων τούτων, καὶ νομίζω, εἶπεν, ὅτι ἡ χώρα αὕτη εἶνε πατρίς μου· καὶ ἂν δὲν ἐμποδίζει τι, θέλω νὰ ὀμιλήσω μετ' αὐτῶν.»

5. «Οὐδὲν ἐμποδίζει τοῦτο, εἶπεν ὁ Ξενοφῶν, ἀλλὰ ὁμίλησον καὶ μάθε παρ' αὐτῶν πρῶτον, τίνες ἄνθρωποι εἶνε.» Ἀφοῦ δὲ ἠρώτησεν αὐτούς, εἶπον, ὅτι εἶνε Μάκρωνες. «Ἐρώτα λοιπὸν αὐτούς, εἶπεν ὁ Ξενοφῶν, τί ζητοῦντες ἔχουσι παραταχθῆναι ἢ πολεμήσωσι καθ' ἡμῶν;»

6. Οὗτοι δὲ ἀπεκρίθησαν, «Διότι καὶ ἡμεῖς ἔρχεσθε κατὰ τῆς χώρας ἡμῶν.» Καὶ οἱ στρατηγοὶ διέταξαν αὐτὸν νὰ λέγῃ εἰς αὐτούς, «ὅτι ἡμεῖς δὲν ἔχομεν σκοπὸν νὰ κάμωμεν εἰς σᾶς κακόν, ἀλλὰ πολεμήσαντες τὸν βασιλέα, ἐπιστρέφομεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ θέλομεν νὰ φθάσωμεν εἰς τόπον παραθαλάσσιον.

7. Καὶ ἐκεῖνοι ἠρώτων, ἂν θέλωσι νὰ δώσωσι τὰ πρὸς πίστιν βεβαιοῦντα. Καὶ οἱ Ἕλληνες ἀπεκρίθησαν, ὅτι θέλουσι καὶ νὰ λάβωσι καὶ νὰ δώσωσι. Τότε οἱ Μάκρωνες ἔδωσαν πρὸς τοὺς Ἕλληνας λόγῃην Περσικὴν, καὶ οἱ Ἕλληνες πρὸς ἐκείνους Ἑλληνικὴν· διότι ταῦτα εἶνε τὰ βεβαιοῦντα τὴν πίστιν· ἀμφότεροι δὲ ἔφεραν μάρτυρας τοὺς θεούς.

8. Μετὰ δὲ τὴν συνθηκολόγησιν εὐθὺς οἱ Μάκρωνες ἀναμεμιγμένοι εἰς τὸ μέσον τῶν Ἑλλήνων, ἔκοπτον μετ' αὐτῶν τὰ δένδρα, καὶ ἰσοπέδουν τὴν ὁδὸν πρὸς εὐκολωτέραν διαβίβασιν, καὶ ἔδιδαν εἰς αὐτούς, ὅπως ἠδύναντο, νὰ ἀγοράζωσι τροφάς, καὶ ὠδήγησαν αὐτούς ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν μέχρι τῶν ὀρίων τῶν Κόλγων.

9. Ἐνταῦθα ἦτον ὄρος ὑψηλόν, ἀλλ' εὐδιάβατον, καὶ ἐπὶ τούτου ἦσαν παρατεταγμένοι οἱ Κόλγοι. Καὶ κατὰ πρῶτον ἀντιπαρέταξαν τὴν φάλαγγα, ἵνα ἀπο-

βῶσι κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον εἰς τὸ ὄρος καὶ κτυπήσω-
σιν αὐτούς· ἔπειτα ὁμῶς συναθροισθέντες οἱ στρατηγοὶ
ἀπεράσισαν νὰ σκεφθῶσι, πῶς θέλουσι ἀγωνισθῆ ὅσον τὸ
δυνατὸν κάλλιστα.

10. Εἶπε λοιπὸν ὁ Ξενοφῶν, « ὅτι τῷ φαίνεται καλ-
λίτερον ἀφοῦ διαλύσωσι τὴν φάλαγγα νὰ σχηματίσωσι
λόγους ὀρθίους· διότι, ἔλεγεν, ἡ μὲν φάλαγξ θέλει εὐ-
θὺς διασπασθῆ, διότι ἀλλαχοῦ μὲν θέλομεν εὐρίσκει τὸ
ὄρος εὐανάβατον, ἀλλαχοῦ δὲ δυσανάβατον· καὶ τοῦτο
εὐθὺς θέλει κάμει τοὺς στρατιώτας νὰ μικροψυχήσωσιν,
ὅταν παρατεταγμένοι εἰς φάλαγγα βλέπωσιν αὐτὴν διε-
σπασμένην.»

11. « Ἐπειτα, ἐὰν ἡμεῖς παρατεταγμένοι εἰς φά-
λαγγα, ὑπάγωμεν κατὰ τῶν πολεμίων, οὗτοι θὰ ἦνε
περισσότεροι ἢ οἱ τῶν ἰδικῶν μας γραμμῶν, καὶ τοὺς
περισεύοντας στρατιώτας των θὰ μεταχειρισθῶσιν εἰς
ἄλλο τι, τὸ ὁποῖον καὶ ἂν θέλωσιν. Ἐὰν δὲ πορευθῶμεν
κατ' αὐτῶν παρατεταγμένοι οὕτω πως ὀλίγοι, δὲν εἶνε
παράδοξον, νὰ διακοπῆ ἡ φάλαγξ ἡμῶν ὑπὸ ἀνθρώπων
καὶ βελῶν, τὰ ὁποῖα πάντα ὁμοῦ σωρηδὸν θέλουσι πέ-
σει καθ' ἡμῶν. Ἐὰν δὲ τοῦτο συμβῆ εἰς τι μέρος, θὰ
ἦνε κακὸν εἰς τὴν ὅλην φάλαγγα.»

12. « Ὅθεν μοὶ φαίνεται καλόν, ἀφοῦ καταστήσω-
μεν τοὺς λόγους ὀρθίους, νὰ καταλάβωμεν δι' αὐτῶν
τοσοῦτον διάστημα, ἀπομακρύνοντες αὐτούς ἀπ' ἀλλή-
λων, ὥστε οἱ ἔσχατοι ἡμῶν λόγοι νὰ ἦνε ἔξω τῶν ἄ-
κρων τοῦ βαρβαρικοῦ στρατεύματος· καὶ κατὰ τοῦτον
τὸν τρόπον θέλομεν εἶσθαι ἔξω τῆς φάλαγγος τῶν ἐχ-

θρῶν ἡμεῖς οἱ ὀδηγοῦντες τοὺς ἐσχάτους λόχους, καὶ ἂν μὲ τοιαύτην τάξιν προχωρήσῃ τὸ στράτευμα, οἱ ἀνδρειότεροι ἐξ ἡμῶν πρῶτοι θέλουσι πλησιάσει εἰς τὸν ἐχθρόν, καὶ ὅπου ὁ δρόμος εἶνε εὐκολος, ἐκεῖ θέλει ὑπάγει ἕκαστος λόχος.»

13. «Καὶ εἰς τὸ μεταξὺ τῶν λόχων διάστημα, δὲν θὰ ᾔνε εὐκολον εἰς τοὺς ἐχθροὺς νὰ εἰσέλθωσι· διότι καὶ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν εἶνε λόχοι, καὶ δὲν θὰ ᾔνε εὐκολον νὰ διακόψωσι λόχον ὀρθιον προχωροῦντα· καὶ ἔαν τις τῶν λόχων στενοχωρῆται, θέλει τὸν βοηθήσει ὁ πλησίον· καὶ ἔαν εἰς ἓκ τῶν λόχων δυνηθῇ νὰ ἀναβῆ εἰς τὴν κορυφήν, δὲν θέλει μείνει οὐδεὶς πλέον ἓκ τῶν πολεμίων.»

14. Ταῦτα ἐφάνησαν καλὰ, καὶ ἐσχημάτιζον τοὺς λόχους ὀρθίους. Ὁ δὲ Ξενοφῶν προσελθὼν ἓκ τοῦ δεξιοῦ εἰς τὸ ἀριστερὸν κέρασ, ἔλεγε πρὸς τοὺς στρατιώτας· «Ἄνδρες, οὗτοι μόνοι, τοὺς ὁποίους βλέπετε, μᾶς ἐμποδίζουσιν ἀκόμη ἀπὸ τοῦ νὰ εἴμεθα τῶρα ἐκεῖ, ὅπου πρὸ πολλοῦ καιροῦ σπεύδομεν νὰ ἔλθωμεν· τούτους, ἂν τρόπον τινὰ δυνάμεθα, πρέπει καὶ ὤμους νὰ καταφάγωμεν.»

15. Ἀφοῦ δὲ ἕκαστος ἦλθεν εἰς τὴν θέσιν του καὶ ἐσχημάτισαν τοὺς λόχους ὀρθίους, ἐγείναν μὲν λόχοι τῶν ὀπλιτῶν περὶ τοὺς ὀγδοήκοντα, ἕκαστος δὲ λόχος περιεῖχε σχεδὸν ἕως ἑκατόν, τοὺς δὲ πελταστὰς καὶ τοὺς τοξότας διεμοίρασαν εἰς τρία μέρη, καὶ τοὺς ἀπαρτίζοντας τὸ ἀριστερὸν μέρος, κατέταξαν ἔξω, τοὺς δὲ τὸ δεξιόν, ἀπ' ἐκεῖ, τοὺς δὲ ἄλλους κατὰ τὸ μέσον, σχεδὸν ἑξακοσίους εἰς ἕκαστον μέρος.

16. Ἐπειτα διέταζαν οἱ στρατηγοὶ νὰ κάμωσιν εὐχάς· εὐχθέντες δὲ καὶ παιανίσαντες, ἐπορεύοντο. Καὶ ὁ μὲν Χειρίσοφος καὶ ὁ Ξενοφῶν καὶ οἱ μετ' αὐτῶν πελτασταὶ ἐπορεύοντο, εὕρισκόμενοι ἔξω τῆς φάλαγγος τῶν πολεμίων.

17. Οἱ δὲ πολέμιοι, καθὼς εἶδον αὐτούς, τρέχοντες ἄλλοι μὲν εἰς τὸ ἀριστερόν, ἄλλοι δὲ εἰς τὸ δεξιόν, διεσπάσθησαν, καὶ πολὺ μέρος τῆς φάλαγγος αὐτῶν κατέστησαν εἰς τὸ μέσον κενὸν στρατιωτῶν.

18. Ἰδόντες δὲ αὐτούς οἱ πελτασταί, οἵτινες ἦσαν εἰς τὸ Ἀρκαδικὸν σῶμα, τῶν ὁποίων ἀρχηγὸς ἦτον Λίσχίνης ὁ Ἀκαρνάν, νομίσαντες ὅτι φεύγουσι, κραυγάζαντες δυνατά, ἔτρεχον· καὶ οὗτοι πρῶτοι ἀναβαίνουσιν ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος· ἠκολούθουν δὲ αὐτούς καὶ οἱ Ἀρκάδες ὀπλίται, τῶν ὁποίων ἀρχηγὸς ἦτο Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος.

19. Οἱ δὲ πολέμιοι, καθὼς ἤρχισαν νὰ τρέχωσι, δὲν ἐστάθησαν πλέον, ἀλλ' ἔφευγεν ἄλλος εἰς ἄλλο μέρος. Οἱ δὲ Ἕλληνες ἀναβάντες ἔστησαν τὸ στρατόπεδόν των μεταξὺ πολλῶν κωμῶν, αἵτινες εἶχον πολλὰ τὰ πρὸς τροφήν ἀναγκαῖα.

20. Καὶ ἐκ μὲν τῶν ἄλλων οὐδὲν ἦτον ἄξιον θαυμασμοῦ· τὰ δὲ σμήνη τῶν μελισσῶν ἦσαν ἐκεῖ πολλά, καὶ ὅσοι τῶν στρατιωτῶν ἔφαγον ἐκ τῶν κηρίων, πάντες καὶ τὰς φρένας των ἔχασαν καὶ ἔπασχον ἔμετον καὶ διάρροϊαν, καὶ κανεὶς δὲν ἠδύνατο νὰ σταθῆ ὀρθίως· ἀλλ' ὅσοι μὲν εἶχον φάγει ὀλίγον, ὁμοιάζον πρὸς ἀνθρώπους, εἰς πολλὴν μέθην εὕρισκομένους, ὅσοι δὲ εἶχον

φάγει πολύ, πρὸς ἀνθρώπους πάσχοντας ὑπὸ μανίας, ἄλλοι δὲ καὶ πρὸς ἀνθρώπους ἀποθνήσκοντας.

21. Ἦσαν δὲ τόσον πολλοὶ οἱ κατακειμένοι, ὥσταν νὰ εἶχε γείνει τροπή, καὶ ἦτο πολλὴ ἀθυμία. Τὴν δὲ ἀκόλουθον ἡμέραν οὐδεὶς ἀπέθανε, καὶ περὶ τὴν αὐτὴν ὥραν συνήρχοντο εἰς τὰς φρένας των· τὴν δὲ τρίτην καὶ τετάρτην ἀνίσταντο, ὡς νὰ εἶχον πῖε ἰατρικόν.

22. Ἐκεῖθεν δὲ ἐπορεύθησαν σταθμοὺς δύο, παρα-
σάγγας ἐπτά, καὶ ἦλθον εἰς τὴν θάλασσαν, εἰς τὴν Τρα-
πεζοῦντα, πόλιν Ἑλληνικὴν, πολυάνθρωπον κατὰ τὸν
Εὐξεινον πόντον, ἀποικίαν τῶν Σινωπέων, εἰς τὴν ἐπι-
κράτειαν τῶν Κόλχων. Ἐκεῖ ἔμειναν ἡμέρας περὶ τὰς
τριάκοντα εἰς τὰς κώμας τῶν Κόλχων.

23. Καὶ ἐκεῖθεν ὀρμώμενοι ἐλεηλάτουν τὴν Κολχίδα·
οἱ δὲ Τραπεζοῦντιοὶ ἔφερον εἰς τὸ στρατόπεδον τρόφιμα
πρὸς ἀγοράν, καὶ ἐδέχθησαν τοὺς Ἑλληνας καὶ ἔδωκαν
εἰς αὐτοὺς δῶρα, βόας καὶ τροφὰς καὶ οἶνον.

24. Ἐμεσίτευον δὲ καὶ ὑπὲρ τῶν γειτόνων των Κόλ-
χων, ὅσοι μάλιστα κατοικοῦσιν εἰς τὴν πεδιάδα, καὶ
ἐστάλησαν καὶ παρ' ἐκείνων δῶρα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον
βόες.

25. Μετὰ δὲ τοῦτο, ἠτοίμαζον τὴν θυσίαν, τὴν ὁ-
ποῖαν ὑπεσχέθησαν. Ἦλθον δὲ εἰς αὐτοὺς ἀρκετοὶ βόες,
ἵνα θυσιάσωσιν εἰς τὸν Δία τὸν Σωτῆρα καὶ εἰς τὸν Ἡ-
ρακλέα, διότι τοὺς ὠδήγησαν, ὡσαύτως καὶ εἰς τοὺς
ἄλλους θεοὺς εἰς ὅσους ἠύχθησαν. Ἐτέλεσαν δὲ καὶ ἀ-
γῶνα γυμνικὸν εἰς τὸ ὄρος ὅπου κατεσκήνουν. Ἐξέλεξαν
δὲ τὸν Δρακόντιον Σπαρτιάτην, ὅστις ἔφυγεν ἐκ τῆς πα-

τρίδος του, ὅτε ἦτο παῖς· διότι ἀκουσίως ἐκτύπησε διὰ μαχαίρας ἄλλο παιδίον, ἵνα φροντίσῃ περὶ τοῦ σταδίου, καὶ νὰ ἐπιστατήσῃ εἰς τοὺς ἀγῶνας.

26. Ἄφροῦ δὲ ἔγεινεν ἡ θυσία, παρέδωσαν εἰς τὸν Δρακόντιον καὶ εἶπον εἰς αὐτὸν νὰ δειξῇ, ποῦ ἔχει ἐτοιμάσει τὸ στάδιον. Ἐκεῖνος δὲ δειξας τὸν τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον ἴσταντο, εἶπεν· «ὁ λόφος οὗτος εἶνε πολλὰ ἐπιτήδειος διὰ νὰ τρέχῃ τις, ὅπου θέλει.» «Καὶ πῶς, εἶπον, θέλουσι δυνηθῆ νὰ παλαίσωσιν εἰς τόπον τόσον ἀνώμαλον καὶ σῦδενδρον;»

27. Ἐκεῖνος δὲ εἶπεν· «ὅστις πέσει, θέλει πονέσει περισσότερον.» Ἦγωνίζοντο δὲ εἰς τὸ στάδιον παῖδες οἱ πλεῖστοι ἐκ τῶν αἰχμαλώτων, εἰς δὲ τὸ δόλιχον περισσότεροι τῶν ἐξήκοντα Κρητῶν, εἰς δὲ τὴν πάλην καὶ πυγμὴν καὶ τὸ παγκράτιον ἔγεινε καλὸν θέαμα· διότι πολλοὶ κατέβησαν εἰς τὴν ἄμμον, ἵνα ἀγωνισθῶσι, καὶ ἐπειδὴ ἔθεώρουν αὐτοὺς οἱ σύντροφοί των, πολὺ ἐφιλοτιμήθησαν.

28. Ἐγεινε δὲ καὶ ἵπποδρόμιον καὶ ἔπρεπεν ἀφροῦ οἱ ἀγωνιζόμενοι ἵππεῖς ὀδηγήσωσι τοὺς ἵππους των εἰς τὸν κατήφορον εἰς τὴν θάλασσαν, νὰ φέρωσι πάλιν αὐτοὺς πρὸς τὰ ἄνω εἰς τὸν βωμόν· καὶ εἰς τὸν κατήφορον πολλοὶ ἐκυλίοντο· ἐπάνω δὲ διὰ τὸ πολὺ ὅτι τοῦ ἀνηφόρου μόλις καὶ βραδέως ἐπορεύοντο οἱ ἵπποι. Τότε πολλὴ κραυγὴ καὶ γέλως καὶ παρακίνησις ἦν.

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΕΞΗΓΗΣΙΣ

ΤΩΝ ΔΥΣΚΟΛΩΝ ΛΕΞΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ
ΤΩΝ ΕΝ Τῷ ΔΕΥΤΕΡῳ ΤΕΥΧΕΙ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΩΝ.

Α

- Ἀγασίας*-ου, (ὁ)· εἰς τῶν μετὰ Ξενοφῶντος ὀπλιτῶν ἐκ τῆς Στυμφάλου, πόλεως τῆς Ἀρκαδίας (ὁ πολ. Στυμφάλιος), καταισχύνας τὸν δειλὸν Ἀπολλωνίδην.
- Ἀγκύλη*-ης (ἡ)· ἡ λαβὴ, τὸ πιάσιμον τῆς ἀσπίδος· ἢ τὸ καταμεσῆς τοῦ ἀκοντίου λωρίον, ἐξ οὗ κρατούμενον ἐρρίπτετο· ἢ λέξις σώζεται παρ' ἡμῖν ἴσως, ἀγκοῦλα καὶ ἄλλως λεγομένη μαγκοῦρα = ἡ τοῦ ποιμένου ράβδος.
- Ἀγορά*-ᾶς (ἡ)· ἡ περὶ πωλήσεως καὶ ἀγορᾶς διαπραγματεύσεις, καὶ τὰ πρὸς πώλησιν πράγματα, καὶ ἰδίως αἱ ζωοτροφίαι· «ἀγορὰν παρέχειν» = παρέχειν τροφίμα πρὸς ἀγορὰν.
- Ἀγωνοθέτης*-ου (ὁ)· καὶ ἀγωνοθέτης-ιδος (ἡ)· ὁ συγκροτῶν τοὺς ἀγῶνας καὶ βραβεύων τοὺς ἐν αὐτοῖς νικῶντας· κριτής, βραβευτής, ἀνταποδότης.
- Ἀθηναί*-ων (αἱ)· πόλις πρωτεύουσα τῆς Ἀττικῆς (νῦν δ' ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος)· πολ. Ἀθηναῖος.
- Ἀθλοῖ*-ου (τό)· τὸ βραβεῖον τοῦ ἀθλητοῦ, ἀνταμοιβή.
(ΚΥΡΟῦ ΑΝΑΒΑΣΙΣ Β΄.)

² *Ἀθλος* = ἀγὼν περὶ νίκης, ἀμιλλα, ἔργον πολυμοχθόν.

Αἰνείας-ου (ὁ)· παρ' ἄλλους Αἰνείας· Στυμφάλιος, ἐκ τῆς Στυμφάλου, πόλεως Ἀρκαδικῆς, λοχαγὸς τῶν μυρίων, συμπαρασυρθεὶς ὑπ' ἐχθροῦ, ὃν ἠθέλησε νὰ σώσῃ, εἰς τοὺς βράχους καὶ ἐκεῖ οἰκτίστου θανάτου τυχών.

Αἰσχίρης-ου (ὁ)· εἰς τῶν ἀμφὶ Χειρίσοφον, ἔχων τὴν τάξιν τῶν πελταστῶν.

Ἀκμαῖος, α, ον· ὁ ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας εὐρισκόμενος· ὄριμος· ἀκμὴν ἐπίρρημ. = τώρα ἀμέσως, ὄλονέν, τὸ κοινῶς παρ' ἡμῖν ἀκόμη.

Ἀκοντιστής-ου (ὁ)· ὁ ρίπτων τὸ ἀκόντιον, ἐπιτήδειος πρὸς τὸ ρίπτειν ἀκόντιον.

Ἀκροβολισμός-ου (ὁ)· τὸ ρίπτειν μακρόθεν βέλη κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἀνοίγειν τὸν πόλεμον, ἀψιμαχία.

Ἀμαξία-ης (ἡ)· ἡ κοινῶς καὶ παρ' ἡμῖν οὕτω λεγομένη τέθριππος, ἡ συρομένη ὑπὸ τεσσάρων ἵππων· τὸ τέθριππον.

Ἀμετρος (ὁ, ἡ)· ἀμέτρητος· παραπολύς· ὑπερβολικός.

Ἀμφικράτης-ου (ὁ)· υἱὸς Ἀμφιδήμου, Ἀθηναῖος, λοχαγὸς παρὰ τῷ Ξενοφῶντι, σφαγεὶς εἰς τὰ ὄρη τῶν Καρδούχων.

Ἀναρχία-ας (ἡ)· ἔλλειψις ἀρχῆς· ὅταν οὐδεὶς ὑπάρχη ἄρχων.

Ἀνδράποδος-ου (τό)· ὁ εἰς τὸν πόλεμον συλληφθεὶς σκλάβος. Οἱ Ἕλληνες διηροῦντο εἰς ἐλευθέρους, δούλους, ἀνδράποδα.

- Ἐπόλεμος - ου (ὁ, ἡ)· ὁ μὴ ἰκανὸς πρὸς πόλεμον· «πλήθους ἀπόλεμον» ἀνίκανον πρὸς πόλεμον· δηλ. γυναῖκες κτλ.
- Ἐπολλωνίδης - ου (ὁ)· στρατιώτης τις ἐν τῷ Ἑλληνικῷ στρατῷ τῶν μυρίων, ὁμιλῶν τὴν διάλεκτον τῶν Βοιωτῶν· δειλὸς καὶ συμβουλευσας τοὺς Ἑλληνας νὰ ζητήσωσι τὴν σωτηρίαν των ἐκ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν· ἐξεδιώχθη ἐκ τοῦ στρατοῦ.
- Ἐπόμαχος - ου (ὁ, ἡ)· ὁ ἀνίκανος πρὸς μάχην· ἴδ. ἀπόλεμος.
- Ἐριστέας - ου (ὁ)· Χίος· ταξίαρχος εἰς τὸν στρατὸν τῶν μυρίων, ἐπαινούμενος παρὰ τοῦ Ξενοφῶντος, ὅτι πολλαχοῦ πολλοῦ ἄξιος ἐγένετο εἰς τοὺς Ἑλληνας.
- Ἐριστώνυμος - ου (ὁ)· Μεθυδριεὺς Ἀρκάς· εἰς τῶν Ἑλλήνων ὀπλιτῶν ἐπαινούμενος ἐπὶ ἀνδρείᾳ.
- Ἐρμενία - ας (ἡ)· ἐπαρχία τῆς Ἀσίας, σχηματίζουσα τὸ πάλαι μέγα βασιλεῖον, καὶ διαιρουμένη εἰς μεγάλην καὶ μικράν· παρὰ Ξενοφῶντι ἀναφέρεται καὶ δυτικὴ Ἀρμενία «ἡ πρὸς ἑσπέραν» (ἔθν. Ἀρμένιος).
- Ἐρπασος - ου (ὁ)· ποταμὸς, παρὰ Διοδώρῳ Ἐρπασος καλούμενος, θεωρεῖται ὑπὸ τινων ὡς παραπόταμος τοῦ Ἀράξου φέρων τὸ αὐτὸ καὶ σήμερον ὄνομα· κατ' ἄλλους δὲ ὡς αὐτὸ τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ Εὐφράτου, τὸ ἄνω πρὸς τὰς πηγὰς.
- Ἐρτεμεις - ιδος (ἡ)· θυγάτηρ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Λητοῦς καὶ ἀδελφὴ τοῦ Ἀπόλλωνος, θεὰ τοῦ κυνηγίου καὶ τοῦ φωτὸς τῆς Σελήνης. Ταύτης γὰρ περίφημος ἦτον ἐν Ἐφέσῳ.

- Ἀρτούχας* - ου (ὁ)· σατράπης, ἡγούμενος Ἀρμενίων, Μάρδων καὶ Χαλδαίων.
Ἀρχαγόρας - ου (ὁ)· Ἀργεῖος φυγᾶς· εἰς τῶν λοχαγῶν τῶν μυρίων.
Ἀφεικτος - ου (ὁ, ἡ)· ἀναπόφεικτος, ἀναπόδραστος.

B

- Βασίλας* - ου (ὁ)· Ἀρχᾶς, φονευθεὶς εἰς τὰ ὄρη τῶν Καρδούχων.
Βοιωτία - ας (ἡ)· ἐπαρχία τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος πρὸς Βορρᾶν τῆς Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος (ἔθν. Βοιωτός). «Βοιωτιάζω τῇ φωνῇ» = ὁμιλῶ τὴν διάλεκτον τῶν Βοιωτῶν.
Βομός - οὔ (ὁ)· θυσιαστήριον· ἐν γένει κτίσμα, ἐφ' οὗ δύναται νὰ στηθῇ τι.

Γ

- Γήλοφος* - ου (ὁ)· Λόφος συγκείμενος ἐκ γῆς καὶ οὐχὶ ἐκ πέτρας· Γεώλοφος.
Γυμνιάς - ἄδος (ἡ)· πόλις τῶν Σκυθινῶν ἐν τῇ μεγάλῃ Ἀσίᾳ, ἧς ἀμφιβάλλεται λίαν ἡ θέσις.

Δ

- Δασμός* - οὔ (ὁ)· 1) διανομή· 2) φόρος· δόσιμον.
Δελφοὶ - ῶν (οἱ)· πόλις τῆς Φωκίδος ἐπὶ τῆς μεσημβρι-

νῆς ἄκρας τοῦ Παρνασοῦ, περίφημος διὰ τὸ ἐν αὐτῇ μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος· ἐνθα κατὰ τριετίαν ἐτελοῦντο ἀγῶνες, τὰ Πύθια (ὁ πολ. Δελφός).

Δεσπότης - ου (ὁ)· κλητ. ὁ Δέσποτα· 1) ἀπόλυτος ἐξουσιαστής· 2) οἰκοκύριος· ἰδιοκτῆτης· θηλ. Δέσποινα = οἰκοκυρά· *Δεσποσύνη* = ἡ κόρη τοῦ Δεσπότου.

Δημοκράτης - ου (ὁ)· ἐπικαλούμενος *Τημερίτης* ἐκ τῆς Τήμνου πόλεως τῆς Αἰολίδος ἐν τῇ μ. Ἀσίᾳ, ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἑρμου, μεταξὺ Κύμης καὶ Μαγνησίας· κατ' ἄλλους γράφεται *Τεμερίτης* ἐκ τοῦ Τεμενίου τῆς Ἀργολίδος· στρατιώτης δ' ἦτον οὗτος εἰς τὸν στρατὸν τῶν Μυρίων ἐπαινούμενος ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος διὰ τὴν φιλαλήθειάν του.

Δόλιχος - ου (ὁ)· (ἐνν. δρόμος)· διάστημα 12 ἢ 24 σταδίων, ἦτοι τὸ στάδιον εἰκοσιτέσσαρας φορές· ἦτο δὲ τὸ μακρύτερον διάστημα, ὅπερ ἠδύνατό τις νὰ διατρέξῃ εἰς τοὺς ἀγῶνας.

Δρακόντιος - ου (ὁ)· Σπαρτιάτης, φυγὼν ἐκ Σπάρτης παῖς ὢν, διότι ἀκουσίως ἐφόνευσε διὰ μαχαίρας ἄλλον παῖδα.

Ε

Ἐκβάτανα - ων (τά)· πόλις πρωτεύουσα τῆς Μηδίας· καθέδρα ὕστερον γενομένη τῶν βασιλέων τῆς Περσίας· τανῦν Ἀμαδάν· ἐν τῇ πόλει ταύτῃ διήρχετο τὸ θέρος ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας.

Ἐνωμοτάρχης - ου (ὁ)· καὶ ἄλλως ἐνωμόταρχος λεγόμενος· ὁ ὀδηγὼν ἢ ὁ ἄρχων μιᾶς ἐνωμοτίας.

² *Ἐνωμοτία* - ας (ή)· ἦτο τὸ τέταρτον μέρος τοῦ λόχου· παρὰ Ξενοφῶντι ὁ λόχος λογίζεται ἐξ ἑκατὸν ἀνδρῶν, καὶ διαιρεῖται εἰς δύο πεντηκοστίας καὶ τέσσαρας ἑνωμοτίας· «κατ' ἑνωμοτίας τὸν λόχον ποιήσασθαι» σημαίνει νὰ διαιρεθῇ ὁ λόχος εἰς τέσσαρα μέρη.

¹ *Ἐπίβουλος* - ου (ὁ, ή)· ὁ ἐπίβουλεύομενός τινα, δόλιος.

² *Ἐπιβουλεύω* — σκέπτομαι νὰ βλάψω τινά· κοινῶς ἐπιβουλεύομαι.

² *Ἐπιδρομή* - ῆς (ή)· ἐρχομὸς αἰφνίδιος κατὰ τινος· ἔφοδος.

² *Ἐπίλεκτος* - ου (ὁ, ή)· ὁ ἐκλεκτός, διαλεκτός· ἐπίλεκτοι, οἱ ἄριστοι τῶν στρατιωτῶν.

² *Ἐπισθένης* - ους (ὁ)· ἀρχηγὸς τῶν ἐξ Ἀμφιπόλεως πελαστῶν τῶν μετὰ τοῦ Κύρου συναναθάντων.

² *Ἐπιορκέω* - ῶ — παραβαίνω τὸν ὄρκον μου· — ἐπιορκος, ὁ παραβαίνων τὸν ὄρκον του· — ἐπιορκία, ἡ παράβασις τοῦ ὄρκου.

Εὔζωρος - ου (ὁ, ή)· ὁ ἕτοιμος διὰ δρόμον, ἐλεύθερος· κυρίως περὶ τῶν ἐλαφρῶς ὀπλισμένων στρατιωτῶν.

Εὔξεινος - ου (ὁ, ή)· καὶ εὔξενος· ὁ καλὸς πρὸς τοὺς ξένους, φιλόξενος· «Πόντος,» ἡ κοινῶς Μαύρη θάλασσα· κατ' ἀντίφρασιν ἀντι ἄξενος.

Ἐνρύλοχος - ου (ὁ)· Λουσιεὺς Ἀρκάς· εἰς τῶν Ἑλλήνων ὀπλιτῶν, ὅστις διεφύλαξε τὴν ζωὴν τοῦ Ξενοφῶντος εἰς τὰ ὄρη τῶν Καρδούχων διὰ τῆς ἀσπίδος του.

Ἐνωχία - ας (ή)· φίλευμα· διασκέδασις· συμπόσιον.

H

Ἡμίπλεθρον - ου (τό)· τὸ ἡμισυ ἑνὸς πλέθρου· τὸ πλέθρον ἦτο τὸ μέτρον ἐκτάσεως 100 ποδῶν Ἑλλην· ἦτοι τὸ ἕκτον τοῦ σταδίου.

Ἡρακλῆς - εὔς (ὁ)· ὁ ἐπισημότετος τῶν ἡμιθέων τῆς ἀρχ. Ἑλλάδος, υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀλκμήνης.

Θήλης (ὁ)· ὄρος πρὸς Β. τοῦ Πόντου πλησίον τῆς Τραπεζοῦντος, ἐξ οὗ κατὰ πρῶτον εἶδον τὴν θάλασσαν οἱ Ἕλληνες, λεγόμενον καὶ *Ἰερὸν ὄρος*· ὁ Διόδωρος ὀνομάζει *Χήριον ὄρος*· ἀμφιβάλλεται ἡ θέσις αὐτοῦ.

Θύρα - ας (ἡ)· ἡ αὐλὴ τῶν ἀνακτόρων τῶν βασιλέων τῆς Περσίας, ὡς τῶρα *Πόρτα* καὶ *Ῥψηλὴ Πόρτα* παρὰ τοῖς Τούρκοις· «ἐπὶ ταῖς θύραις τοῦ βασιλέως» = εἰς τὸ κέντρον τοῦ Περσικοῦ βασιλείου· «φοιτᾶν ἐπὶ θύρας» = παρουσιάζεσθαι εἰς τὴν αὐλήν.

I

Ἰερώνυμος - ου (ὁ)· Ἡλεῖος, πρεσβύτατος τῶν λοχαγῶν τοῦ Προξένου.

Ἰππαρχος - ου (ὁ)· ἀρχων, διοικητὴς τοῦ ἵππικοῦ.

Ἰππεὺς - εῶς (ὁ)· ἕφιππος πολεμιστῆς ἵππος (ἡ)· = τὸ ἵππικόν «μυρία ἵππος» ἢ «μύριοι ἵππεῖς.»

Κ

- Καλλιμάχος* - ου (ὁ)· Παρράσιος Ἀρκάς· γενναῖος ἀνὴρ ἐκ τῶν λοχαγῶν τῶν ὀπισθοφυλάκων.
- Καρδούγια* - ων (τά)· ὄρη τῶν Καρδούχων ἀπότομα ὑπεράνω τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ.
- Καρδοῦχοι* - ων (οἱ)· ἔθνος τῆς μεγάλης Ἀρμενίας· κατῴκουν δ' οὗτοι οἱ πολεμικοὶ λαοὶ ἐπὶ τῶν ὄρεων καὶ ἦσαν πολεμικοί, οὐδ' ὑπήκουον εἰς τὸν βασιλέα τῆς Περσίας· οὐ μόνον δ' ἡ χώρα, ἀλλὰ καὶ οἱ κατοικοῦντες αὐτὴν ἐκαλοῦντο Καρδοῦχοι.
- Κεντρίτης* - ου (ὁ)· ποταμὸς ὀρίζων τὴν Ἀρμενίαν καὶ τὴν τῶν Καρδούχων χώραν· ἀπέιχε δὲ ὁ ποταμὸς οὗτος ἕξ ἢ ἑπτὰ στάδια ἀπὸ τῶν Καρδουχίων ὄρεων καὶ χύνεται εἰς τὸν Τίγριν· ὁ σήμερον *Μποχ-τάρτσαϊ*.
- Κωμάρχης* - ου (ὁ)· ὁ ἄρχων, διοικητὴς τῆς κώμης.
- Κηφισόδωρος* - ου (ὁ)· υἱὸς Κηφισοφῶντος Ἀθηναῖος λοχαγὸς μετὰ τοῦ Ξενοφῶντος φονευθεὶς εἰς τὰ ὄρη τῶν Καρδούχων.
- Κ.λεάνωρ* - ορος (ὁ)· 1) ἐκλεχθεὶς στρατηγὸς ἀντὶ τοῦ Ἀγίου μετὰ τὴν σφαγὴν τῶν στρατηγῶν ὑπὸ τοῦ Τισσαφέρνους· 2) ὁ Ὀρχομένιος ἀρχηγὸς τῶν Ἀρχάδων ὀπλιτῶν.
- Κ.λεώνυμος* - ου (ὁ)· στρατιώτης Λεκεδαίμονιος ἐπαινούμενος ὑπὸ Ξενοφῶντος διὰ τὴν ἀνδρείαν του· φονευθεὶς εἰς τὰ ὄρη τῶν Καρδούχων.
- Κ.λῆρος* - ου (ὁ)· λαχνός, ἢ τὸ ρίψιμον λαχνοῦ.

- Κρημῖς* - ἴδος (ή): σκέπασμα τῆς κνήμης· καλτσούνι.
Κολχίς - ἴδος (ή): ἐπαρχία τῆς Ἀσίας μεταξύ Ἰθη-
 ρίας, Ἀρμενίας καὶ Εὐξείνου Πόντου· οἱ κάτοι-
 και ἐκαλοῦντο Κόλχοι.
Κρατήρ - ἦρος (ό): τὸ ἀγγεῖον ἐν ᾧ ἐγένετο ἡ κρᾶσις τοῦ
 οἴνου καὶ ἐξ οὗ ἐκέρων.

Λ

- Λακεδαίμων* - ονος (ή): 1) ἡ περὶ τὴν Σπάρτην χώρα,
 ὕστερον δὲ καὶ πᾶσα ἡ ἐπαρχία τῆς Λακωνίας·
 2) αὐτὴ ἡ πρωτεύουσα Σπάρτη· (ὁ πολ. Λακε-
 δαιμόνιος).
Λακτίζω (μ. ἴσω) = κτυπῶ μὲ τοὺς πόδας μου, κοιν.
 κλωτσῶ· « πρὸς κέντρα λακτίζει » = εἰς μάτην
 ἀνθίσταται.
Λάρισσα - ης (ή): πόλις ἔρημος εἰς τὸν Τίγρητα ποτα-
 μόν, ἧς περὶ τῶν θαυμαστῶν ἐρειπίων λέγει ὁ Ξε-
 νοφῶν.
Λάγχη - ης (ή): 1) ἡ σιδηρᾶ τρίγωνος ἄκρα τοῦ ἀκον-
 τίου· 2) ἀκόντιον.
Λυκάων - ονος (ό): πληθυντ. οἱ Λυκάονες, οἱ κάτοικοι
 τῆς Λυκαονίας, ἐπαρχίας τῆς Μ. Ἀσίας μεταξύ
 Καππαδοκίας καὶ Πισιδίας.
Λίκιος - ου (ό): ὁ Πολυστράτου Ἀθηναῖος διορισθεὶς
 ἀρχηγὸς τοῦ ἰππικοῦ τῶν Ἑλλήνων (ἴδ. ἰππαρ-
 χος) ἐν τῇ καταβάσει τῶν μυρίων.

M

Μάκρωνες - ων (οί)· οὔτοι ἀνήκουσιν εἰς τὸ ἔθνος τῶν Σανωνῶν, ἢ Τσανων. Ἡ σειρὰ τῶν Ποντικῶν ὀρέων, ἣτις διήκει πρὸς βορρὰν μεταξὺ τοῦ Καρადερού καὶ τῆς δυτικῆς πηγῆς τοῦ ποταμοῦ Καλοποτάμου, φέρει ἔτι καὶ νῦν τὸ ὄνομα Μακουρ-δάχ· εἶνε δὲ καὶ ὄνομα χώρας καὶ ἔθνους.

Μάρδοι - ων (οί)· κατ' ἄλλους καλοῦνται Μαρδόνιοι· εἶνε δὲ οὔτοι ἔθνος ὠμόν, νομαδικὸν καὶ ὄρεινόν ἐν τῇ Μηδίᾳ καὶ Ἀρμενίᾳ· καλοῦνται δὲ οὕτω καὶ μέχρι τῆς σήμερον.

Μάστιξ - ιγος (ή)· λωρίον πρὸς κτύπημα, καμπύλι (ιμάς).

Μειονεκτέω - ῶ (μ. ἦσω)· ἔχω ἢ ἔλαθον ὀλιγώτερον τοῦ δέοντος εἰς τὸ μερίδιόν μου, ζημιούμαι, εἶμαι κατώτερος· (μείον ἔχειν).

Μέμφομαι (μέλ. μέμφομαι)· = φέγω, κατηγορῶ, ἔχω παράπονον, «αἰτιῶμαι.»

Μέσπιλα (ή)· πόλις τῆς Ἀσσυρίας ἐπὶ τοῦ Τίγρητος, πλησίον τῆς παλαιᾶς Νίνου, ἣς τὰ εἰρηπία περιγράφει ὁ Ξενοφῶν· ἔκειτο δὲ πλησίον τῆς Λαρίσσης, ἐρήμου ὡσαύτως πόλεως.

Μηδέα - ας (ή)· καὶ Μήδεια καλουμένη, γυνὴ βασιλέως τῶν Μήδων, καταφυγοῦσα εἰς τὴν πόλιν *Μέσπιλα*, ὅτε οἱ Μῆδοι ἀπώλεσαν τὴν ἀρχὴν νικηθέντες ὑπὸ τῶν Περσῶν.

Μιθριδάτης - ου (ὁ)· σατράπης τῆς Λυκαονίας καὶ Καππαδοκίας, φίλος τοῦ νεωτέρου Κύρου.

Μικροψυγέω - ῶ (μ. ἤσω)· εἶμαι μικρόψυχος· δειλός·
«ἀθυμῶ.»

Μύρον - ου (τό)· εὐώδεις ἔλαιον εἴτε φυσικὸν εἴτε τεχνη-
τόν· ἴδ. καὶ λέξιν *Χρίσμα*.

N

Νευρά - ᾶς (ῆ)· = Νεῦρον· χορδὴ τοῦ τόξου.

Νίκαρχος - ου (ὁ)· Ἀρκάς, λοχαγὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ
στρατοῦ, ἀπατηθεὶς ἢ δελεασθεὶς ὑπὸ τῶν Περσῶν
καὶ λειποτακτήσας πρὸς αὐτοὺς μετὰ εἴκοσι στρα-
τιωτῶν.

Νικόμαχος - ου (ὁ)· Οἰταῖος· εἰς τῶν λοχαγῶν ὀδηγῶν
τοὺς γυμνήτας.

Ξ

Ξανθικλῆς - έους (ὁ)· Ἀχαιός· εἰς τῶν στρατηγῶν τῶν
μυρίων, ἐκλεχθεὶς τοιοῦτος ἀντὶ τοῦ Σωκράτους
μετὰ τὴν δολοφονίαν τῶν στρατηγῶν ὑπὸ τοῦ Τις-
σαφέρνους.

Ξένιος - ου (ος, α, ον)· ἐπώνυμον τοῦ Διός· Ζεὺς ὁ
προστατεύων τοὺς ξένους· ξένια, τὰ δῶρα τὰ δι-
δόμενα πρὸς ἐνθύμησιν εἰς τὸν φιλοξενηθέντα· ὁ
τοὺς ξένους αὐτοῦ προσβάλλων ἡμάρτανε πρὸς τὸν
Δία τὸν προστατεύοντα αὐτούς, καὶ ἐτιμωρεῖτο.

Θ

Θιροχόος - ου (ὁ)· κεραστής. Οἱ βασιλεῖς τῆς Ἀσίας

καὶ οἱ σατράπαι, οἱ τοὺς βασιλεῖς μιμούμενοι, ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν εἰς τὰς ἐκστρατείας καὶ τὰς ὁδοπορείας μαγεῖρους καὶ οἰνοχόους καὶ ἄρτοποιούς (ἄρτοκόπους) καὶ πάντα τὰ τῆς μαγειρικῆς καὶ τῆς τραπέζης καὶ τοῦ ὕπνου σκεύη, ἵνα ὡς οἶόν τε ἀναπαυτικώτερον καὶ τρυφηλότερον διάγωσιν.

Οἰωτός - οὔ (ὄ)· 1) σημεῖον ἐκ τῆς πτήσεως τῶν πτηνῶν λαμβανόμενον· 2) σαρκοφάγον ὄρνεον.

Ὁλισθηρός - οὔ (ος, α, ον)· γλυστερός, ὅστις γλυστρά εὐκόλως· «ὄλισθος» = γλίστρα.

Ὁλολύω (μ. ὑξω καὶ ὑξομαι)· φωνάζω ἐκ χαρᾶς ἢ λύπης κυρίως ἐπὶ γυναικῶν.

Ὁμηρός - ου (ὄ)· ὁ διδόμενος πρὸς ἐξασφάλισιν· ἐνέχειρον.

Ὁμομήτριος - ου (ος - α - ον) ὁ ἐκ τῆς αὐτῆς μητρὸς ἀδελφός ἢ ἀδελφή.

Ὁμοπάτριος - ου (ος - α - ον) ὁ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς ἀδελφός ἢ ἀδελφή.

Ὁπισθοφυλακίω - ῶ (μ. ἦσω)· φυλάττω ὡς ὀπισθοφυλαξ· ὀπισθοφυλακία = ὀπισθοφυλακή, τὸ ὀπισθεν μέρος τοῦ στρατεύματος.

Ὁρόντας - ου (ὄ)· γαμβρός τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν· διάφορος τοῦ ὑπὸ τοῦ Κύρου φονευθέντος (ἴδε τεῦχος Α' ἐν λέξει Ὁρόντας).

Οὐρά - ᾶς (ή)· ἡ ὀπισθοφυλακὴ στρατεύματος.

Οὐραγός - οὔ (ὄ)· ὁ ὀδηγῶν ἢ εὐρισχόμενος εἰς τὴν οὐράν, ὀπισθοφυλακὴν.

Ὁρημα - ατος (τό)· ἄμαξα.

II

Πόλεμος - ου (ὁ)· ἡ μεταξύ δύο ἢ πλειόνων ἔθνων ἐμπόλεμος κατάστασις· διαφέρει τῆς μάχης, σημαίνουσης συμπλοκὴν μεταξύ δύο στρατευμάτων. *Πολέμιος* ὁ ἐν πολέμῳ ἐχθρὸς.

Παγκράτιον - ου (τό)· τὸ ἐκ πάλης καὶ πυγμαγῆς συγκείμενον ἀγώνισμα.

Πάλη - ης (ἡ)· τὸ παλαίειν· μία τῶν πέντε ἀσκήσεων τοῦ λεγομένου Πεντάθλου.

Πάροδος - ου (ἡ)· πέρασμα, διάβασις.

Πεντηκόνταρχος - ου (ὁ)· ἀρχὼν πενήκοντα ἀνδρῶν.

Πέρσης - ου (ὁ)· κλητ. ὁ Πέρσα· κάτοικος τῆς Περσίας.

Πλέθρον - ου (τό)· μέτρον ἐκτάσεως 100 ποδῶν Ἑλληνικῶν, τὸ $\frac{1}{6}$ τοῦ σταδίου.

Πολεμικόν - ου (τό)· ἐννοεῖται σημεῖον· «ὁ σαλπικτῆς σημαίνει τὸ πολεμικόν» παραλείπεται «τῆ σάλπιγκι» ἢ «τῷ κέρατι.»

Πολυπλάσιος - ου (ος - α - ον)· πολλάκις τόσος, πολὺ μεγαλύτερος ἢ περισσότερος.

Πόθος - ου (ὁ)· ἐπιθυμία πράγματος ἢ προσώπου ἀπόντος· λυπηθὴ δὲ τὴν στέρησιν ἢ ἀπουσίαν ἀγαπητοῦ ἀντικειμένου.

Πρόγονος - ου (ὁ)· οἱ πρόγονοι = οἱ προπάτορες οἱ πρὸ ἡμῶν γεννηθέντες· ἔκγονος = ὁ υἱὸς ἢ θυγάτηρ ἢ ἐν γένει ἀπόγονος.

Πταρνεύμαι — πταρνίζομαι· ἐκ τοῦ πταρμός, ὃν ἐθεώρουν οἰωνόν (σημεῖον) θεῖον. Οἱ θεοὶ ὡς ἐπὶ τὸ

πολύ διὰ τῆς πτήσεως τῶν πτηνῶν ἐδείκνυον τὴν θέλησίν των, ὡς ἐφρόνουν οἱ Ἕλληνες.

Πυγμῆ - ῆς (ἡ)· γρόνθος, γρονθιά.

Πυθμῆρ - ἑνος (ὁ)· ὁ πάτος, ἡ βάσις οἰουδήποτε πράγματος.

Πυραμῖς - ἰδος (ἡ)· οἰκοδόμημα ἔχον τὸ σχῆμα τοῦ γεωμετρικοῦ τούτου σχήματος.

Ρ

Ῥόδος - ου (ἡ)· νῆσος εἰς τὸ Καρπάθιον πέλαγος· ὁ νησιώτης Ῥόδιος· οἱ Ῥόδιοι ἐφημιζοντο ὡς ἀγαθοὶ σφενδονῆται.

Σ

Σάγαρις - εως (ἡ)· ὄπλον τῶν Ἀμαζόνων καὶ ἄλλων ἔθνων τῆς Ἀσίας κοπτερόν· μπαλτάς ἢ τσεκούρι.

Σατράπης - ου (ὁ)· λέξις Περσική· διοικητῆς ἐπαρχίας· παρὰ Πέρσαις· *Σατραπεύω* = διακῶ χώραν τινὰ ὡς σατράπης. *Σατραπεία* = ἡ ἀρχὴ τι ἀξίωμα τοῦ σατράπου.

Σκηνῆ - ῆς (ἡ)· ἡ κοινῶς λεγομένη τέντια, τσανημ, καλύβη· πρόχειρον παράπηγμα. *Σκηνόω* - ῶ = στήνω τὴν σκηνήν μου· στρατοπεδεύω.

Σκυθίαι - ῶν (οἱ)· λαὸς κείμενος ἀνατολικῶς τῆς χώρας Σκούθ, ἣτις εἶνε σήμερον ἡ Γεωργία. Ἄλλοι νομίζουσιν, ὅτι εἶνε δυτικῶς τοῦ παρὰ Στράβωνος ἀναφερομένου ὄρους Σκυθίσου.

- Σπη.λαιώδης - ους (ό, ή) ή σπηλαιοειδής· ό έν είδει σπη-
λαιού.
- Στρατοκλιής - έους (ό)· άρχηγός των έκ Κρήτης σφεν-
δονητών είς την κατά του Άρταξέρξου έκστρα-
τείαν του Κύρου.
- Στρατόπεδον - ου (τό)· 1) ό τόπος, ένθα οί στρατιώται
στήνουσι τάς σκηνάς των, ίνα καταλύσωσι· 2) τό
τοιουτοτρόπως τοποθετημένον στρατεύμα.
- Στρατηγικός - ου (ος - η - ον)· ό επίτηδεις προς στρα-
τηγίαν.
- Στρατηγός - ου (ό)· άρχηγός στρατεύματος· — ύποστρά-
τηγος = ό δεύτερος του στρατού — λοχαγός = ό
διοικών ένα λόχον.
- Σούσα - ων (τά)· πόλις της Σουσιανής χειμερινή καθέ-
δρα του βασιλέως της Περσίας· (πολ. Σούσιος).
- Σοφαίνετος - ου (ό)· Στυμφάλιος είς των στρατηγών των
μυρίων.
- Σφάγιον - ου (τό)· κυρίως είς τον πληθυντικόν τά σφά-
για = τά προς θυσίαν σφαζόμενα ζώα,
- Σφενδονήτης - ου (ό)· ό πετροβολών με την σφενδόνην,
στρατιώτης όπλισμένος με σφενδόνην — σφενδονῶ
= ρίπτω τι με την σφενδόνην.
- Σωκράτης - ους (ό)· αίτιατ. Σωκράτη και ην· περίφη-
μος φιλόσοφος, Άθηναϊός, υίός του Σωφρονίσκου
και της Φαιναρέτης, διδάσκαλος της νεολαίας και
της άρετής, διαβληθείς ότι είσάγει νέους θεούς και
ότι διαφθείρει τους νέους, κατεδικάσθη να πίνη τό
κώνειον. Ό Ξενοφών έγένητο είς των μαθητών του.

Σωτηρίδης - ου (ὁ)· Σικυώνιος· στρατιώτης ἐν τῷ στρα-
τῷ τοῦ Ξενοφῶντος· ἀνθαδιάσας δὲ πρὸς αὐτὸν
καὶ διὰ τοῦτο κτυπηθεὶς καὶ λιθοβοληθεὶς καὶ ὑβρι-
σθεὶς ὑπὸ τῶν ἄλλων στρατιωτῶν, ἠναγκάσθη νὰ
λάβῃ τὴν ἀσπίδα καὶ νὰ πορεύηται κατὰ τῶν
ἐχθρῶν.

Τ

Ταξίαρχος - ου (ὁ)· καὶ συνηθ. ταξίαρχος = ἀρχηγὸς
μιας στρατιωτικῆς τάξεως, λοχαγὸς κτλ. ἐνίοτε δὲ
ὁ πρῶτος τῆς σειρᾶς.

Τάοχοι - ων (οἱ)· λαὸς τῆς Ἀσίας κατοικῶν μεταξὺ
Ἀρμενίας καὶ Πόντου περὶ τὸν Φάσιν καὶ Ἀρά-
ξην ποταμὸν.

Ταχύπους - οδος (ὁ)· ταχὺς τοὺς πόδας, καὶ ἄλλως ὠ-
κύπους-οδος.

Τεῖχος - εος - ους (τό)· τὸ τοῖχος πόλεως, φρούριον,
ὀχύρωμα.

Τηλεβάς - ου (ὁ)· θεωρεῖται παρὰ πλείστων ὡς παρα-
πόταμος τοῦ Εὐφράτου, ὅστις τανῦν λέγεται Κα-
ρασού· ὁ περιηγητὴς Λαυάρδος φρονεῖ, ὅτι εἶνε ὁ
ποταμὸς τοῦ Βίτλε, πόλεως ἀπεχούσης 30 ὥρας
ἀπὸ τοῦ Κεντρίτου. Ἔτι καὶ νῦν παρὰ τὰς ὄχθας
τοῦ ποταμοῦ τούτου κεῖνται πολλαὶ κῶμαι.

Τηρίβατος - ου (ὁ)· Πέρσης, σατράπης τῆς Ἀρμενίας
καὶ ὕστερον τῆς Ἰωνίας.

Τιμασίων - ωνος (ὁ)· Δαρδανεύς· ἐκ τῆς πόλεως Δαρδάνου ἐν
τῇ Τροίᾳ· ἐξελέχθη στρατηγὸς ἀντὶ τοῦ Κλεάρχου.

Τραπεζοῦς - οὔντος (ή και ό)· πόλις παραθαλάσσιος εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον· (κατ. Τραπεζούντιος) ἦτο δὲ πόλις Ἑλληνικὴ ἀποικία τῶν Σινωπέων.

Τραυματίζω (μ. ἴσω)· προξενῶ τραῦμα, πληγόνω.

Τρόπαιον - ου (τό)· καὶ τροπαῖον· μνημεῖον νίκης, τροπῆς τῶν πολεμίων.

Τοξότης - ου (ό)· στρατιώτης ὀπλισμένος μὲ τόξον.

Υ

Υδροφορέω - ῶ (μ. ἴσω)· φέρω ὕδωρ ὡς ὕδροφόρος.

Υδροφόρος - ου (ό, ή)· ό φέρων ὕδωρ.

Υπαιθρος - ου (ό, ή)· ό εύρισκόμενος εἰς ἀνοικτόν, ξέσκεπον τόπον· «ἐν ὑπαίθρῳ» ἔγν. τόπῳ· «ὑπαιθρα» οἱ ἀνοικτοὶ τόποι, αἱ πεδιάδες κτλ.

Υποζύγιος - ου (ος, α, ον)· τὰ ὑποζύγια· καλοῦνται οὕτω πάντα τὰ ζῶα τὰ ὑπὸ ζυγόν τιθέμενα, ἢ σύροντα ἄμαξαν, οἶον βόες, ἡμίονοι, ἵπποι.

Φ

Φάσις - ἰδος καὶ ἰος (ό)· ποταμός· ἀκριβῶς δὲ εἶνε ἡ πηγὴ τοῦ ποταμοῦ Ἀράξου, ἣτις καὶ μέχρι τοῦ νῦν φέρει τὸ ὄνομα Πασιν-σού. Οἱ Ἕλληνες συνέχουον τὸν ποταμὸν τοῦτον πρὸς τὸν τῆς Κολχίδος πηγάζοντα ἐκ τῶν ἐν Ἀρμενίᾳ Μοσχικῶν ὄρέων καὶ χυνόμενον εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον· κοινῶς λέγεται σήμερον Ριόν.

(ΚΕΥΡΟΓ ΑΝΑΒΑΣΙΣ Β΄.)

Φιλήσιος - ου (ός)· Ἀχαιοί· ἐκλεχθεῖς στρατηγός ἀντί τοῦ Μένωνος.

Φρόνημα - ατος (τό)· ὅ,τι τις φρονεῖ· κυρίως αἴσθημα μέγα, εὐγενές· καί τὸ ἐναντίον οἴησις, ἀλαζονεία.

Φυλακὴ - ῆς (ή)· φρουρὰ στρατιωτῶν.

X

Χαλδαῖοι - ων (οί)· οἱ ὑπὸ Ξενοφῶντος μνημονούμενοι Χαλδαῖοι κατόικουν ἴσως πρὸς τὰ κάτω μέρη τῆς Βουχστανχάι, ὅπου καὶ μέχρι τῆς σήμερον καλεῖται Χαλδιτάχ. Οἱ κυρίως Χαλδαῖοι, λαὸς νομαδικὸς τῶν Κούρδων, κατόικουν εἰς τὰ ὄρη τὰ μετὰ τῶν παραλίων τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ τῆς Ἀρμενίας καὶ καλοῦνται ὁμοίως καὶ *Χάλυβες*.

Χάλκομα - ατος (τό)· = ὅποιονδήποτε χαλκοῦν κατασκευάσμα, χάλκινον σκεῦος, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν τὰ χαλκώματα.

Χαρῖδρα - ας (ή)· σχισμὰς γῆς γενομένη ἐκ τῆς ῥοῆς τῶν ὑδάτων· ρευματιχά, στενοπορία.

Χάλυβες - ων (οί)· οἱ αὐτοὶ καὶ οἱ Χαλδαῖοι· ἔθνος ἐλεύθερον καὶ μάχιμον· εἶχον δὲ ὄπλα γέρρα μακρὰ καὶ λόγχας.

Χρησμός - οῦ (ός)· ἀπόφασις θεοῦ, προφητεία, πρόρρησις.

Χρίσμα - ατος (τό)· πᾶν ὅ,τι χρησιμεύει πρὸς χρήσιμον· ἔλαιον ἢ ἄλλο τι ὑγρὸν πρὸς ἀλλεῖψιν τοῦ σώματος.

ΤΑ ΕΝ ΤΟΙΣ ΠΙΝΑΕΙ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΑ

Σχηματογραφίαι

1—5. Κράνη Ἑλληνικά.

Ἀριθ. 1. α') Κυρή, β') προμετωπίδιον γ') προσωπί-
πίδιον δ') προαυχένιον (φάλος)· ε') τὸ ἐφ' οὗ
προσηρμόζετο ὁ λόφος ς') λόφος.

Ἀριθ. 3. Αἱ δύο παραγραθίδες οὔσαι τῷ κράνει διὰ
γγυγλύμων προσηρμωσμένοι, ἵνα ἀνυψῶνται καὶ
καταβιβάζωνται κατὰ τὴν χρεῖαν· αὗται εἶχον ἐν
τοῖς ἄκροις πόρπας, ἵνα συνέχωσι τὸ κράνος εἰς
τὴν κεφαλὴν.

6—7. Θώραξ Ἑλληνικός· α') γύαλον β') ὄμιος γ') ζω-
στήρ ἢ ζώρη δ') ζῶμα ε') πτέρυγες.

Ἀριθ. 7. Σπολιάς.

8—9. Κρημίδες.

10—13. Ἀσπίς.

Ἀριθ. 10 καὶ 11. Ἀσπίς ὀπλιτῶν μετ' ἄντυγος.

Ἀριθ. 12. Ἀσπίς τῶν Λακεδαιμονίων ὀπλιτῶν.

Ἀριθ. 13. Στρογγύλη ἀσπίς μετ' ὀράτων.

14. Πελασστής μετὰ Πέλτης· Ἀμαζόνειος ἀσπίς.

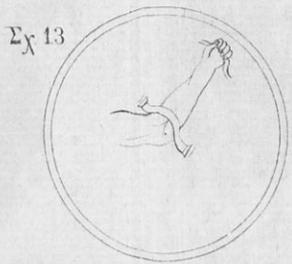
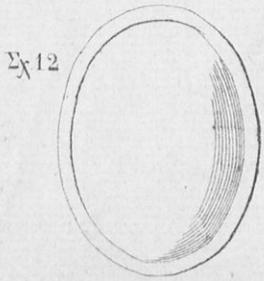
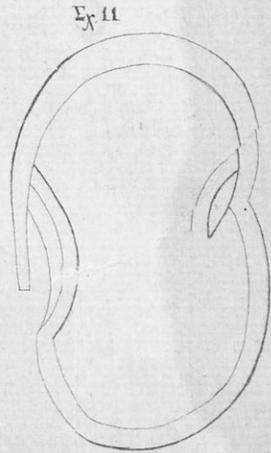
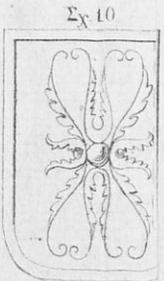
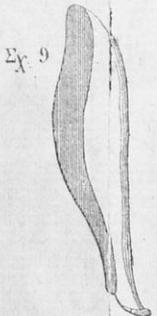
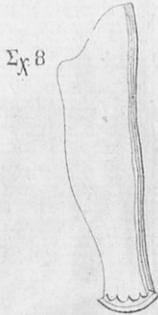
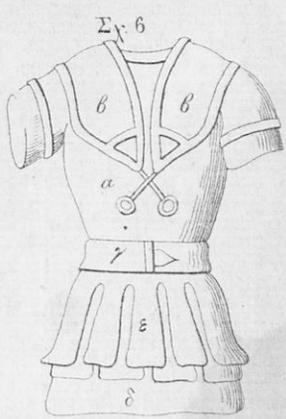
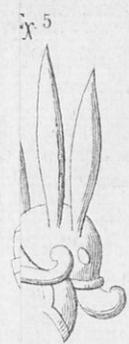
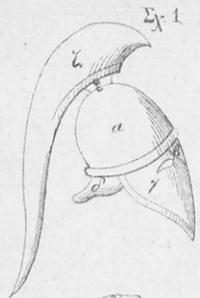
15. Δόρυ· μήκους μέτρων 2,124. Αἰχμὴ—Σταυρωτήρ.

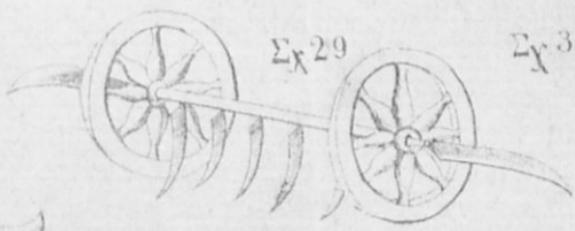
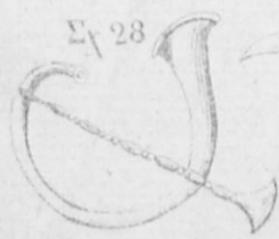
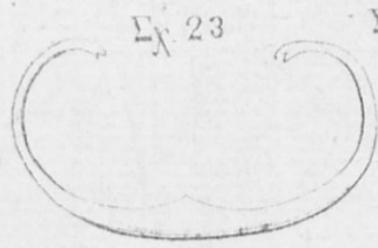
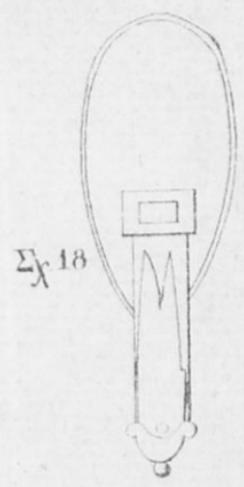
16. Ἀκόντιον.

17—21. Ξίφη.

- Ἄριθ. 17. Ἑλληνικὸν ὀπλιτικὸν ζήφος.
 Ἄριθ. 18. Κολεός.
 Ἄριθ. 19. Μάχαιρα.
 Ἄριθ. 20. Κοπίς.
 Ἄριθ. 21. Περσικὸν ζήφος, Ἀκινάκης.
 22—25. Τόξον καὶ φαρέτρα.
 Ἄριθ. 22. α') τὰ κέρατα β') νευρὰ γ') πῆχυς.
 26. Σφαιροθήτης μετὰ σφαιρότης καὶ διφθέραις ἐπὶ τοῦ
 ἀριστεροῦ βραχίονος.
 27. Σάβιγιξ.
 —28. Κέρας.
 29. Οἱ ἄξονες Περσικοῦ δρεπανηφόρου ἄρματος.
 30. Προτομή Ἀσσυρίου βασιλέως.
 31. Σχεδία δι' ἀτῶν κατεσκευασμένη.

ΤΕΛΟΣ

Handwritten notes and symbols, possibly related to a mathematical or scientific study. Includes symbols like σ , τ , ρ , and η , along with some numbers and lines.

